

8

Azterlan eta txostenen Bilduma

Aurreikusitako
demografia-
bilakaeraren
ondorioak EAEko
ekonomia eta
gizartean

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Azterlan eta txostenen Bilduma

Aurreikusitako demografia- bilakaeraren ondorioak EAEko ekonomia eta gizartean

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

EEGABko Osoko Bilkurak 2011ko otsailaren 2an onetsita.
2011ko otsailaren 2ko Gizarte Garapenerako Batzordeak onetsita
EEGABeko arduraduna: Arantza Unzurrunzaga
© Argitalpena: Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordea
Gran Vía, 81-7.ª solairua
48011 Bilbo
Maketazioa eta fotomekanika: Laster Grafika, S.L.
Inprimaketa: Gestingraf, S.A.L.
Lege Gordailua: BI-988-11

Aurkibidea

	<i>Orria</i>
1. SARRERA	7
2. EGUNGO EGOERA ETA DEMOGRAFIA-AURREIKUSPENAK	9
2.1. Demografia-bilakaera eta haren eragileak	9
2.1.1. Biztanleriaren bilakaera eta zahartzea	9
2.1.2. Euskal biztanleriaren bilakaera eta zahartzea lurralde eremuen arabera	13
2.1.3. EAEko lurralde eremuen sailkapena biztanleriaren bizitasunaren eta zahartze indizearen arabera	14
2.1.4. Hazkunde begetatiboa	16
2.1.5. Biztanleriaren bilakaera jatorriaren arabera	19
2.1.6. Migrazio mugimenduak	19
2.1.7. Familien bilakaera	22
2.1.8. Biztanleria aktibitatea ekonomikoaren arabera	23
2.2. Demografia aurreikuspenak	25
2.2.1. Aurreikusitako biztanleriaren bilakaera	25
2.2.2. Zahartzea eta mendekotasuna	27
2.2.3. Hazkunde begetatiboa eta bizi itzaropena	30
2.2.4. Aurreikusitako migrazio saldoak	31
2.2.5. Aurreikusitako familien bilakaera	33
2.3. Aurreikusitako demografia aldaketaren elementu nagusien identifikazioa	34
3. DEMOGRAFIA-AURREIKUSPENEN EKONOMIA ETA GIZARTE ONDORIOAK	37
3.1. Ondorioak lan-merkatuan	37
3.1.1. Lanindarraren murrizketa	37
3.1.2. Aktibitate tasa handitzeko eta etorkinak integratzeko erronka	38
3.1.3. Enpleguaren kalitatea eta kualifikazio mailak	41
3.1.4. Produktibitatea, prestakuntza eta I+G+B	42
3.1.5. Adinaren kudeaketa enpleguan eta belaunaldi txandakatzea I	43
3.1.6. Demografia aldaketaren eraginez ekonomia jarduerentzat dauden kokapen arriskuei buruzko eskualdeko ikuspegia	46
3.2. Ondorioak pentsio sisteman	48
3.2.1. Biztanle aktibo gutxiago, biztanle erretiratu gehiago eta gastu gehiago pentsioetan	48
3.2.2. Finantza publikoentzako tentsio handien aurreikuspenak	51
3.2.3. Lan-bizitzak eta erretiratzeko adinak, generoaren arabera	53
3.2.4. Aurreikuspen osagarriko sistemak eta pertsona nagusien ongizaterako erronkak	58
3.3. Gizarte zerbitzuen ondorioak osasunean	60
3.3.1. Osasun egoerara hurbiltzen	60
3.3.2. Osasun zerbitzuen erabilera	62
3.3.3. Osasun gastua	65
3.3.4. Gizarte Zerbitzuen bidezko arreta	66
3.3.5. Laguntza baliabideen etorkizuneko eskarirako hurbilketa	72
3.4. Ehezakuntza sistemako ondorioak	75
3.4.1. Ikasleen bilakaera	75
3.4.2. Eskolako adineko biztanleriaren bilakaeraren aurreikuspenak	77
3.4.3. Irakasleen bilakaera	78
3.4.4. Prestakuntzaren garrantzi gero eta handiagoa ezagutzan oinarritutako ekonomia berria sendotzeko Europako estrategia gisa	80
3.4.5. Hezkuntzako gastua	83
3.5. Demografia-aurreikuspenen ondorioen laburpen-taula	86

4. NAZIOARTEKO ALDAKETA DEMOGRAFIKOAREKIN LOTUTAKO POLITIKAK BERRIKUSTEA	91
4.1. Estrategia orokorrak aldaketa demografikoaren aurrean: NBE eta Europako Batasuna	91
4.1.1. Zahartze demografikoari buruzko NBEren printzipioak	91
4.1.2. Europako Batasunaren orientabideak erronka demografikoen aurrean	92
4.1.3. Europako zahartzeari buruzko politika nazionalen panorama orokorra.....	94
4.2. Politikak Lan Merkatuaren alorrean.....	96
4.2.1. Lan-bizitza luzatzera eta zahartze aktibora bideratutako estrategia orokorrak	96
4.2.2. Langabezia eta baliaezintasuneko prestazioekin lotuta eratutako erreformak	97
4.2.3. Erreferentziako politika nazionalak Adin eta Zahartze Aktiboaren Kudeaketan.....	99
4.2.4. Europako Batasuneko Lan eta Gizarte Babeseko Batzordeek zehaztutako lan-ildoak.....	102
4.3. Politikak Pentsio Sistemen esparruan	103
4.3.1. Europako Batasunaren orientabide eta helburuak zahartzearen erronkari aurre egiteko pentsioen politikari dagokionez	103
4.3.2. Europa eta ELGAko beste herri batzuetan pentsioen sistemak erreformatzeko egituratutako ildo nagusiak	105
4.3.3. Erreformatarako ildo nagusiak pentsioen sistema espainiarrean.....	112
4.4. Politikak Osasunaren esparruan	113
4.4.1. Kalitatearen bilaketa eta osasun-sistemaren iraunkortasuna.....	113
4.4.2. Zahartze osasuntsuaren erronka	116
4.4.3. 2008-2013rako osasunaren estrategia europarra.....	119
4.5. Politikak Gizarte Zerbitzuen esparruan.....	121
4.5.1. Beste politika batzuekin koordinatzeko eta eragile guztiek parte hartzeko eszenario berria.....	121
4.5.2. Pobrezia eraztea	121
4.5.3. Iraupen luzeko zaintzen zerbitzuak	122
4.6. Politikan Hezkuntza eta Prestakuntzaren eremuan.....	125
4.6.1. Prestakuntza bizitza osoan zehar.....	125
4.6.2. Etengabeko ikaskuntzako Europako politika	126
4.6.3. 2010eko IKT eta zahartzeari buruzko Ekintza Plana	129
5. LABURPEN ETA ONDORIOAK	131
5.1. Laburpena.....	131
5.1.1. Oraingo egoera eta aurreikuspen demografikoak.....	131
5.1.2. Aurreikuspen demografikoen ondorio ekonomiko eta sozialak	134
5.1.3. Nazioarteko aldaketa demografikoarekin lotutako politikak berrikustea	140
5.2. Ondorioak. Egoera EAE-n.....	147
5.2.1. Lan-merkatua eta pentsioak.....	147
5.2.2. Osasuna eta Gizarte Zerbitzuak.....	148
5.2.3. Hezkuntza eta prestakuntza.....	148
6. GOGOETAK ETA GOMENDIOAK	151
7. BIBLIOGRAFIA	155

1. Sarrera

XXI. mende hasi berrian, demografia-zahartzearen gertakariak mendebaldeko gizarte guztiei eragiten die, eta aurreikuspenen arabera, 2050. urterako 60 urte edo gehiagoko pertsonen portzentajea bikoiztu egingo da.

Bilakaera hori gizateriaren lorpenik handienetako batek eragin du: XX. mendean bizi-itxaropenak izandako hazkunde handiak, oraingo mendean jarraitu duenak.

Hala ere, prozesu horrek ikuspegi kezagarria ere badauka, horrekin batera gure gizarteetan jaiotzetasa jausi egin direlako eta, horren ondorioz, biztanleria osoan pertsona nagusien pisu erlatiboa handitu delako.

Horrela, arreta gure gertuko gizarte, kultura eta ekonomia ingurunean, hots, Europar Batasunean, jarritz, estatistika erakunde ofizialen aurreikuspenen arabera datozen urteetan 65 urte edo gehiagoko biztanleriaren portzentajeak hazkunde handia izango du (%19,5 arte 2018ko zerumugan).

Euskadiko Autonomia Erkidegoko (aurrerantzean EAE) lurraldearen esparruan, egoera antzekoa da eta ezaugarri are nabarmenagoak dauzka. EUSTATEk 2020rako egin berri dituen proiektzio demografikoen arabera, 65 urte edo gehiagoko biztanleria nabarmen handituko da, 110.000 lagun gehiago, eta hori dela-eta, adin talde hori 2005ean biztanleria osoaren %8,5 izatetik 2020an %22,5 izatera igaroko da.

Hazkundera oso handia izango da 85 urtetik gorako pertsonen proportzioan, 2005ean biztanleria osoaren %2 izatetik 2020an %4,1 izatera, zenbaki absolutuetan 50.000 lagunetik gorako hazkundera. Hots, 15 urteren buruan 42.800 lagun izatetik ia 93.000 izatera igaroko dira.

Zalantzarik gabe, prozesu horrek zenbait erronka sakon dakartza, bai mendebaldeko eta europar gi-

zarteentzat orokorrean, bai euskal gizartearentzat. Demografia-bilakaerak garrantzia hartzen du biztanleriari eta haren osaketak etorkizun nahiko hurbilean premia jakin batzuk sortuko dituztelako.

Testuinguru horretan, Ekonomia eta Gizarte Euskal Kontseiluak (EGK) egoki iritzi dio aurreikusitako demografia-bilakaerak EAEn izango dituen ondorioei buruzko ikerketa panoramikoak ekiteari. Horrela, egitate demografikoa bere joerei eta gizarte osoarentzat izango dituen ondorioei eta ondorio onak baliatzeko eta txarrak txikiagotzeko moduari buruzko hausnarke-ta eraikitzeko substratu bihurtu da.

Zentzu horretan, hemen aurkeztuko den ikerketaren edukian EAERako demografia-bilakaeraren eta aurreikuspenen azterketa sartuko da, baita biztanleriaren zahartzeak euskal ekonomia eta gizarte bizi-moduaren esparru guztietan izan ditzakeen ondorioen azterketa ere. Jarraian, demografia aldaketari lotuta gure inguruko herrietan ezarri diren politikak aztertuko dira, gure autonomia erkidegoak agertutako erronkei aurre egin ahal izateko jarduteko gomendioak egiterakoan erreferentzia izan daitezten.

Zehazki, ikerketa lau atal handitan egituratuko da, Sarrera honetaz gain:

- 2. atalak EAEko egungo egoera eta demografiaren epe ertain eta luzeko etorkizuna aztertuko dira, Europako eta Estatuko testuinguruarekin erkatuz. Azken hamarkadetako demografia-bilakaera eta hura baldintzatu duten eragileak, eta estatistika erakundeek egindako demografia-aurreikuspenak aztertu, eta azkenean aurreikusitako demografia aldaketaren eragile nagusiak identifikatuko dira.
- 3. atalean demografia-aurreikuspenek EAEko zenbait ekonomia eta gizarte eremutan izango dituzten ondorioak identifikatu eta aztertuko dira. Zehazki, euren ondorio mailagatik garrantzi han-

dia duten honako arlo sozioekonomikoak hautatu dira:

- Lan-merkatua
- Pentsio sistema
- Osasuna eta Gizarte Zerbitzuak
- Hezkuntza Sistema

Arlo bakoitzarentzat, demografia-bilakaerak kasu bakoitzean garrantzia duten aldagaietan izan ditzakeen eraginak eta gizarte premia eta eskaerei, gizarteari, gastu publikoari, eta abarri dagozkien ondorioak aztertuko dira.

— 4. atalean demografia aldaketari lotuta nazioartean (batez ere Europar Batasuneko herrietan) proposatu diren estrategia eta politiken azterketa zabala egingo da, identifikatutako erronka demografikoei aurre egiteari begira. Politika horien azterketa arestian zehaztutako arlo sozioekonomiko berberen inguruan egituratuko da.

— Bukatzeko, 5. atalean ikerketan agertutako kontu garrantzitsuenen laburpena egingo da eta 6.ean gure autonomia erkidegoan demografia-zahartzearen erronkei heltzeko balizko moduari buruzko gogoeta eta gomendio batzuk egingo dira.

2. Egungo egoera eta demografia-aurreikuspenak

2.1. Demografia-bilakaera eta haren eragileak

2.1.1. Biztanleriaren bilakaera eta zahartzea

a) Azken hogeita bost urteotako ezaugarri nagusiak euskal biztanleriaren tamainaren egonkortasuna eta pixkanakako zahartzea izan dira

— 2008ko abenduaren 31n euskal biztanleria 2.162.944 lagunek osatzen zuten, 1981aren aldean 17.527 lagun gehiago baino ez (%+0,82). Egonkortasun hori barnekoaldi desberdin biren emaitza da.

— Lehenengoa 2001 arte iristen da, eta haren ezaugarri nagusia pixkanaka biztanleria galtzea izan zen, urte horretan izanik baliorik txikiena (2.085.058 lagun). 2001az geroztik, berreskuratzen hasi zen, eta horrela 2008an 1981eko biztanleria berdin du zen —eta gainditu ere bai—.

— Euskal biztanleriaren egonkortasun horrekin batera, barneko osaketan aldaketa handiak gertatu dira, besteak beste, gazte gutxiago eta adineko gehiago egotea.

— Zenbaki absolutuetan, 1981 eta 2008 artean 20 urtez azpiko gazteak erdira murriztu (%+50,4) eta 732.240 izatetik 363.407 izatera igaro dira. Aldi berean, 64 urtez gorakoak bikoiztu eta 400.000 lagun baino gehiago dira, duela hogeita bost urte 200.000 ere ez zirenean. Adineko horietatik, %29 79 urtetik gorakoak dira, 118.077 lagun (32.000 1981n).

— Tamainaren egonkortasunari, beraz, azken 25 urteotako gertaera garrantzitsu gisa, euskal biztanleriaren zahartzea erantsi behar zaio. Izan ere, adinekoen kopurua handiagoa da eta adin taldearen garrantzi erlatiboa ere hazi egin da.

2.1. TAULA. EAEko BIZTANLERIAREN BILAKAERA. 1981-2008.

	EAE			
	Guztira	< 20 urte	> 64 urte	> 79 urte
1981	2.145.417	732.242	197.294	32.014
1986	2.137.547	638.609	222.949	41.806
1991	2.104.321	537.199	265.001	54.721
1996	2.092.949	432.584	321.872	66.328
2001	2.085.058	377.397	353.564	72.303
2006	2.130.996	351.349	396.151	93.474
2007	2.147.754	357.794	401.187	112.449
2008	2.162.944	363.407	408.957	118.077
Ald. Hazkuntza(%)	+0,8	-50,4	+107,3	268,8

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak. Udal biztanleriaren eguneraketa.

— 1981 eta 2008 artean 64 urtez gorako biztanleriaren hazkunde absolutua 212.000 lagunekoa izan da, eta aldi berean 20 urtez azpiko 368.835 gazte gutxiago daude. Hori dela-eta, 1981ean 64 urtez gorakoak %10 baino gutxiago izatetik gaur egun %19 izatera igaro dira.

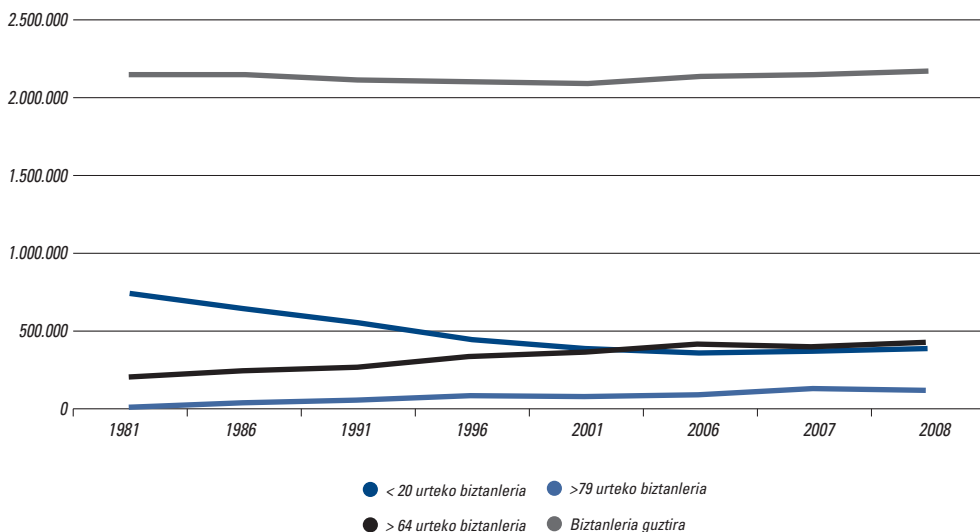
— Euskal biztanleriak gazteak galtzea gertaera berrria da; haren eragina adin talde horretara mugatzen da eta ez da 16-64 urteko taldera zabaltzen. Aitzitik, talde jakin hori %+5 hazi da 1981-2008 aldian eta haren garrantzi erlatiboa %64tik eguneko %68ra igaro da.

— Gizarte arreta premiei eta haren finantzaketari dagokienez, biztanleriaren adin taldeen arabera osaketa kontu garrantzitsua da eta mendekotasun tasaren bidez adierazten da.

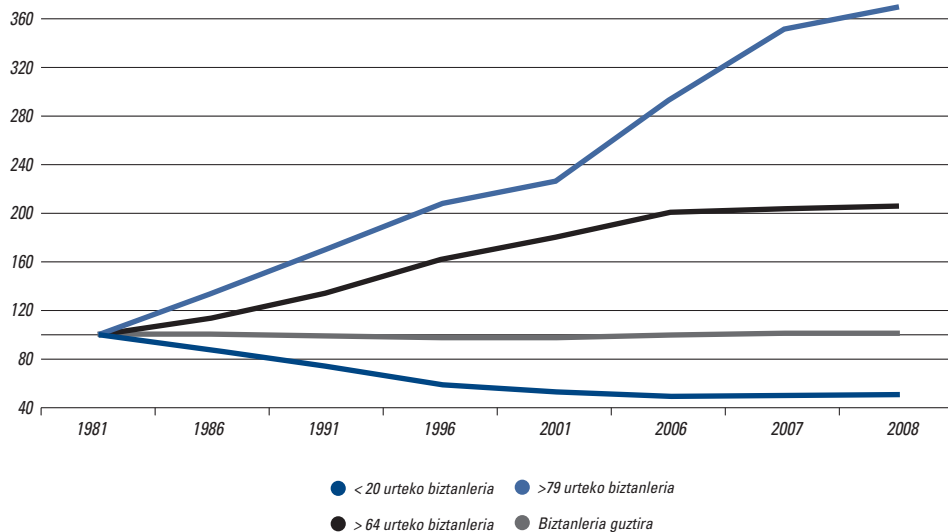
— Tasa horrek mendeko biztanleriaren eta aktiboa izan daitekeen biztanleriaren arteko erlazioa adierazten du eta, beraz, une jakin batean lan indarrak mendekotasunari lotuta aurre egin behar dion ahalegina erakusten du. 2008an, EAEn, aktiboak

2.1. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BILAKAERA. 1981-2008.

Biztanle kopurua

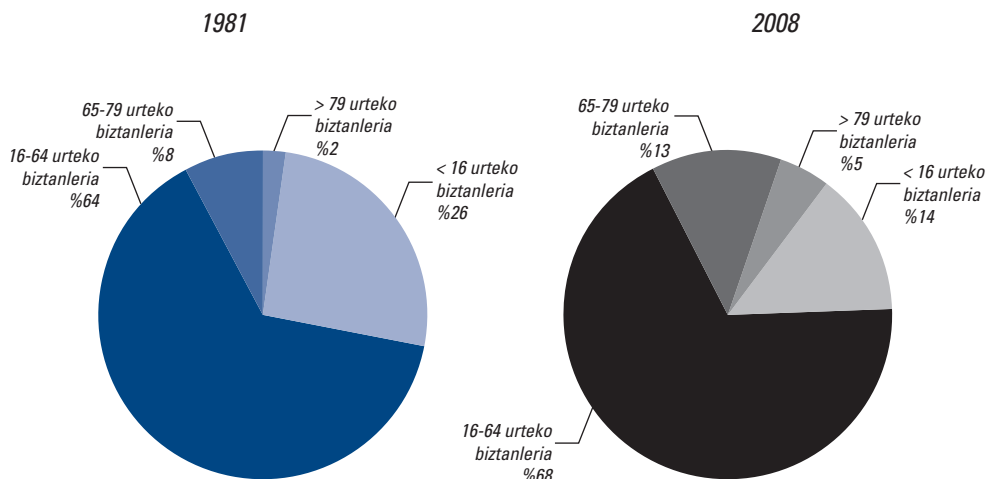

Indize zenbakiak (1981=100)

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak. Udal biztanleriaren eguneraketa.

2.2. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BANAKETA ADIN TALDEEN ARABERA. 1981-2008.

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak. Udal biztanleriaren eguneraketa.

2.2. TAULA. EAEko MENDEKOTASUN TASA. 1986-2008.

	Guztira	Mendeko biztanleria		16-64 urteko biztanleria	Mendekotasun tasa*
		> 64 urte	0-15 urte		
1986	2.137.547	222.949	466.464	1.448.134	47,61
1996	2.092.949	321.872	284.749	1.486.328	40,81
2006	2.130.996	396.151	276.448	1.458.397	46,12
2007	2.147.754	401.187	287.094	1.459.473	47,16
2008	2.162.944	408.957	293.482	1.460.505	48,10

(*) Mendekotasun tasa: mendeko biztanleria osoaren eta 16-64 urte arteko biztanleriaren arteko zatiketa (ehunekotan). Iturria: EUSTAT. Datu bankua.

izan daitezkeen ehun laguneko, mendeko 48 lagun daude.

- 1986ko tasaren antzekoa da, baina orduan, mendekoen artean, 16 urtez azpikoak ziren nagusi, eta orain adinekoak dira.

b) Euskal biztanleriaren batez besteko adina ia hamar urte handitu da azken hogeita bost urteotan: 32,8 urtetik 42,5era

- Zahartzte prozesua oso argi agertzen da batez besteko adinak izandako bilakaeraren bidez.
- 1981n eta EAEn 32,8 urtekoa bazen, 2006an (datua eskuragarri dagoen azken urtea) batez besteko adina ia 10 urte handiagoa da, 42,5 urtekoa.

- Hala ere, adierazle horren hazkunde erritmoa apur bat moteldu da azken hamar urteetan eta 1986-1996 artean batez besteko adina 4,7 urte handitu bazen, 1996-2006 artean 2,9 urte baino ez da handitu.

- Hori bat dator biztanleriak izan duen bilakaera positiboarekin eta aditzera ematen du hazkunde hori gazte gehiago egoteak eragin duela.

c) EAEko zahartzte prozesua Espainia eta Europako testuingurukoa baino nabarmenagoa da

- 1990ean, EAEk, zenbaki erlatiboetan, Espainiak eta EB-27k baino gazte gutxiago zeukan, baina baita adineko gutxiago ere.

2.3. TAULA. EAEko BIZTANLERIAREN BATEZ BESTEKO ADINAREN BILAKAERA. 1981-2006.

Batez besteko adina						Zahartzea (batez besteko adinaren hazkundera)			
1981	1986	1991	1996	2001	2006	1981-2006	1986-2006	1986-1996	1996-2006
32,8	34,9	37,3	39,6	41,4	42,5	9,7	6,5	4,7	2,9

Iturria: EUSTAT. Datu bankua.

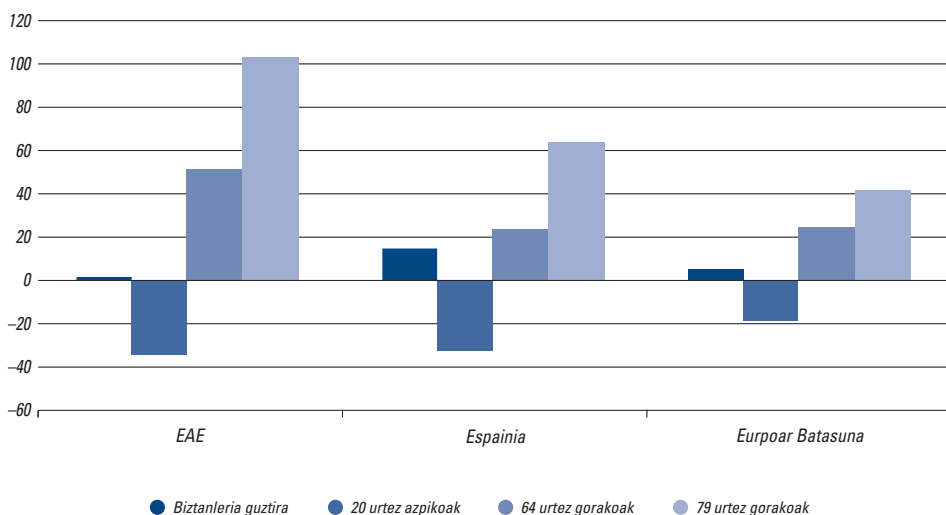
- Zehazki, EB-27an 20 urtez azpikoak biztanleria osoaren %26,7 ziren eta EAEn, aldiz, %25,7. EB-27n 64 urtez gorakoak %13,7 ziren bitartean, ordea, EAEn %12,5 ziren.
- Harrezkero igarotako hamazortzi urteetan, berriz, egoera biak aldatu dira.
- Alde batetik, EAEko 20 urtez azpiko gazteen proportzioaren aldea handitu da (%16,8, EB-27ko %21,7ren aldean) eta, bestetik, adinekoen proportzioari dagokionez, EB-27 eta Estatuak gauditua dira, bai 64 urtez gorakoei bai 79 urtez gorakoei dagokienez. Gure erkidegoan %18,9 dira, Espainiako %16,6ren eta EB-27ko %17,1en aldean.

2.4. TAULA. BIZTANLERIA OSOAREN GAINEKO PORTZENTAJEAK ADIN TALDEEN ARABERA EAEN, ESPAINIAN ETA EB-27N. 1990 ETA 2008.

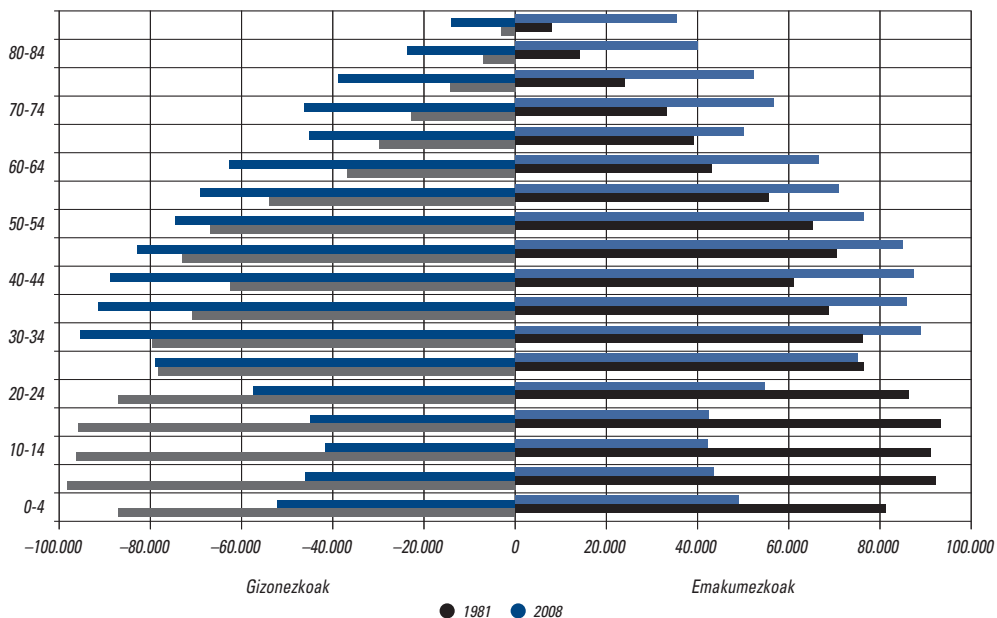
Biztanleria osoaren gaineko %	1990			2008		
	EAE	Espainia	EB-27	EAE	Espainia	EB-27
Biztanleria guztira	100	100	100	100	100	100
20 urtetik beherako biztanleak	25,7	28,8	26,7	16,8	19,4	21,7
64 urtetik gorako biztanleak	12,5	13,4	13,7	18,9	16,6	17,1
79 urtetik gorako biztanleak	2,7	2,8	3,1	5,5	4,6	4,4

Iturria: EUSTAT. Datu bankua. EUROSTAT. Biztanleriari buruzko datuak.

2.3. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BILAKAERA (%) ADIN TALDEEN ARABERA ETA ESPAINIA ETA EB-27REKIKO ERKAKETA. 1990-2008

Iturria: EUSTAT. Datu bankua. EUROSTAT. Biztanleriari buruzko datuak.

2.4. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN PIRAMIDEA. 1981-2008 ERKAKETA.

Iturria: EUSTAT. Udal biztanleriaren eguneraketa eta Estatistika urtekariak.

2.1.2. Euskal biztanleriaren bilakaera eta zahartzea lurralde eremuen arabera.

a) Hiriburuak ez diren 10.000 biztanletik gorako udaletan biztanleria murriztu dela ikusten da.

- Azken 20 urteotan euskal biztanleriak izandako galerak (1986-2006, Biztanleria eta etxebizitza estatistikako datuekin) banaketa desberdina izan du lurraldeen arabera. Lurralde Historikoei dagokienez, batez ere Bizkaian pilatu da, zenbaki absolutuetan 42.300 lagun galdu baititu (%-3,6); Gipuzkoan galera ez da hainbestekoa izan (%-0,4) eta Araba, aldiz, azken 20 urteotan biztanleria hazkundera izan duen lurralde bakarra da (%+14,2), eta EAE osoan lurralde honen pisu demografikoa hazi egin da.
- Udalen tamainaren arabera, 1986 eta 2006 bitarteko bilakaera hiru egoera desberdinetan laburbiltzen da:

Lehenengo egoera biztanleria hazkundera da, 10.000 biztanletik beherako udal txikietan. Hazkunde metatuak %9-%10ekoak dira.

Beste egoera bat hiriburuei eragin dien egonkortasuna da. Haietan, eremu gisa, %+0,7ko hazkunde txikia gertatu da.

Hirugarren egoera murrizketa edo galerakoa da, eta 10.000 biztanletik gorako udaletan pilatzen da. Galera horren intentsitatea handiagoa da udala zenbat eta handiagoa izan; %-1ekoa da 10.000 eta 20.000 biztanle bitarteko udaletan, %-5,5ekoa 20.000 eta 40.000 bitartekoetan eta %-7,7koa 40.000 biztanletik gorakoetan.

- Euskal eskualdeetan demografiak izandako bilakaera aztertuta, agerian geratzen da euskal biztanleriak barneko lekualdaketa txikia izan duela.
- Alde batetik, ikusten da jaitsiera batez ere Bilbo Handian pilatzen dela (%-6,4) —zonalde horretan daude 40.000 biztanletik gorako 6 udaletatik 4 (Barakaldo, Basauri, Portugaleta eta Santurtzi)—, baita Gipuzkoako Goierri eta Deba Beherea eta Garaiko eskualdeetan ere. Alegia, azken garaietan industria garapen eta enpresa pilatze handiena izan duten zonaldeetan.

2.5. TAULA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BAKANETA UDALAREN TAMAINAREN ETA LURRALDE HISTORIKOAREN ARABE-RA. 1986-2006.

	1986		2006		1986-2006 hazkundearen %
	Biztanleria guz.	%	Biztanleria guz.	%	
Lurralde Historikoak					
Araba	267.728	12,5	305.822	14,4	14,23
Bizkaia	1.179.150	55,2	1.136.852	53,4	-3,59
Gipuzkoa	689.222	32,3	686.665	32,2	-0,37
Eremuak tamainaren arabera					
Hiriburuak	756.093	35,4	761.504	35,8	0,72
> 40.000 biztanleko udalak	408.220	19,1	376.522	17,7	-7,76
20.000-40.000 bizt. udalak	262.757	12,3	248.382	11,7	-5,47
10.000-20.000 bizt. udalak	313.115	14,7	309.712	14,5	-1,09
1.000-10.000 bizt. udalak	352.625	16,5	385.363	18,1	9,28
< 1.000 biztanleko udalak	43.290	2,0	47.856	2,2	10,55
Euskadi guztira	2.136.100	100	2.129.339	100	-0,32

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza inkesta. Datu bankua.

2.6. TAULA. BIZTANLERIAREN GARRANTZIA ETA EUSKAL ESKUALDEEN BIZITASUNA. 1986-2006.

Comarcas	% Población	Incremento
	Total	1986-2006
ARABA	14,4	14,2
Arabako Mendialdea / Montaña Alavesa	0,1	-11,0
Arabako Ibarrek / Valles Alaveses	0,3	32,6
Gorbeia Inguruak / Estribac. del Gorbea	0,4	46
Errioxa Arabarra / Rioja Alavesa	0,5	15
Kantauri Arabarra / Cantábrica Alavesa	1,6	-3
Arabako Lautada / Llanada Alavesa	11,5	16,3
Bizkaia	53,4	-3,6
Arratia Nerbioi / Arratia-Nervi6n	1	2,3
Enkartzioak / Encartaciones	1,4	-0,7
Gernika-Bermeo	2,1	-2,3
Plentzia-Mungia	2,4	51,7
Durangaldea / Duranguesado	4,4	2,9
Bilbo Handia / Gran Bilbao	40,8	-6,4
Markina-Ondarroa	1,2	-8,1
Gipuzkoa	32,2	-0,4
Tolosaldea / Tolosa	2,1	-1,1
Deba Beherea / Bajo Deba	2,5	-14,8
Deba Garaia / Alto Deba	2,9	-8,1
Goierri	3,0	-6,5
Urola-Kostaldea / Urola Costa	3,3	12,1
Bidasoa Beherea / Bajo Bidasoa	3,6	13,7
Donostialdea / Donostia-San Sebastián	14,9	0,2
Euskadi guztira	100,0	-0,3

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza inkesta. Datu bankua.

— Bestalde, hiriburuetatik gertuko zonaldeetan biztanleria hazkunde handia egon da, hiriburuaren aldean hirigintza ezaugarri atseginagoak eta prezio merkeagoak dauzkaten bizitegi-gune bihurtu baitira. Horrela gertatu da Arabako Ibarrean Araban, Plentzia-Mungian Bizkaian, eta Urola-Kostaldean eta Bidasoa Beherean Gipuzkoan.

2.1.3. EAEko lurralde eremuen sailkapena biztanleriaren bizitasunaren eta zahartzte indizearen arabera.

a) *Euskal biztanleen %54 euskal batez bestekoa baino zahartzte handiagoko eskualdeetan bizi dira, eta eskualde horiek azken 20 urteetan bertan bizi den biztanleria galdu dute.*

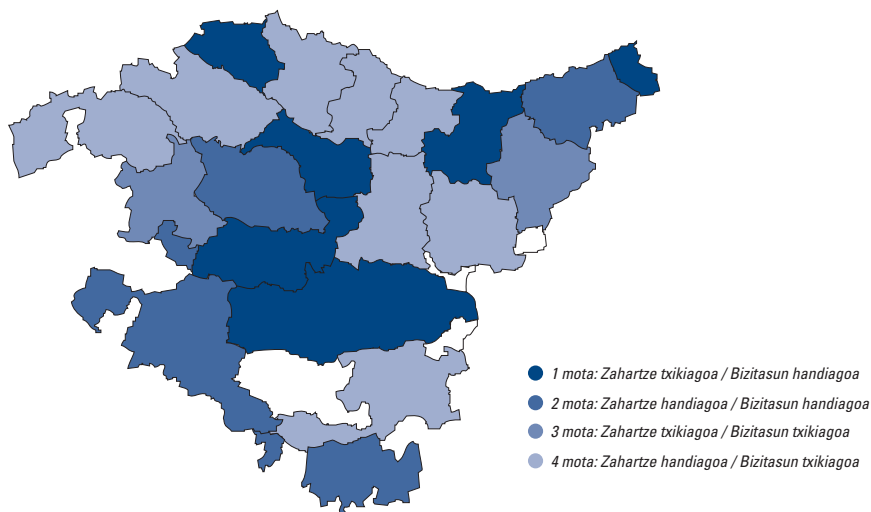
— Euskal lurralde eremuak zahartzte indizearen (euskal batez bestekoa baino 64 urtez gorako biztanleria proportzio handiagoko/txikiagoko) eta 1986-2006 aldian izandako demografia-bilakaeraren (hazkundera/murrizketa) arabera sailkatu dira.

— Aldagai biak uztartuta lau tipologia atera dira:

- 1 mota: zahartzte txikiagoko eta demografia bizitasun handiagoko eremua
- 2 mota: zahartzte eta demografia bizitasun handiagoko eremu
- 3 mota: zahartzte eta demografia bizitasun txikiagoko eremua
- 4 mota: zahartzte handiagoko eta demografia bizitasun txikiagoko eremua

- 19 euskal eskualdeetatik, 8 4 motakoak dira, hots, euskal batez bestekoa baino zahartze indize handiagoa eta azken 20 urteetako demografia-bilakaera negatiboa. Guztien artean euskal biztanleen %54 pilatzen dituzte.
- 8 eskualde horietatik, lau bizkaitarrak dira (Bilbo Handia, Enkarterriak, Gernika-Bermeo eta Markina-Ondarroa), hiru gipuzkoarrak (Goierri eta Deba Beherea eta Garaia) eta bat arabarra (Arabako Mendialdea).
- Beste muturrean, hots, demografia egoera hobea (zahartze txikiagoa eta bizitasun handiagoa) daukaten 1 motako eskualdeei dagokionez, 6 eskualde daude: bi arabarrak dira (Aranako Lautada eta Gorbeia Inguruak), bi gipuzkoarrak (Bidasoa Beherea eta Urola-Kostaldea) eta bi bizkaitarrak (Durangaldea eta Plentzia-Mungia). Guztien artean euskal biztanleen %25,5 pilatzen dituzte.
- 2 motak, zahartze handiagoa izan arren, bizitasun handiagoa ere badauka, eta lau eskualde daude mota horretan sailkatuta: Donostialdea, Errioxa Arabarra eta Arabako Ibarra eta Arratia Nerbioi, zeinetan biztanleriaren %16,7 biltzen baita.
- Azkenik, Kantauri Arabarra eta Tolosaldea—%3,7ko pisua dute EAE osoan— 3 motakoak dira, hots, ez

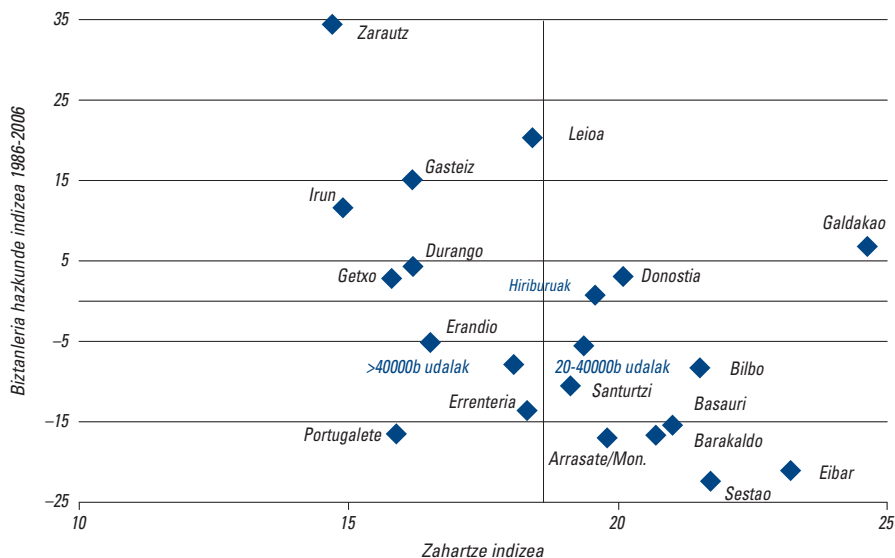
2.5. GRAFIKOA. BIZTANLERIAREN BIZITASUNA (1986-2006 ARTEKO HAZKUNDE TASA) ETA ZAHARTZEA (64 URTEZ GORAKO PERTSONEN %) 2006. BANAKETA ESQUALDEKA.

	1 mota	2 mota	3 mota	4 mota
Hiriburukoak	<ul style="list-style-type: none"> • Arabako Lautada / Llanada Alavesa 	<ul style="list-style-type: none"> • Donostialdea / Donostia-San Sebastián 		<ul style="list-style-type: none"> • Bilbo Handia / Gran Bilbao
Biztanleriaren %3-5	<ul style="list-style-type: none"> • Bidasoa Beherea / Bajo Bidasoa • Urola Kostaldea / Urola Costa • Durangaldea / Duranguesado 			
Biztanleriaren >%3	<ul style="list-style-type: none"> • Gorbeia Inguruak / Estribac. Del Gorbea • Plentzia-Mungia 	<ul style="list-style-type: none"> • Arabako Ibarra / Valles Alaveses • Errioxa Arabarra / Rioja Alavesa • Arratia Nerbioi / Arratia-Nervión 	<ul style="list-style-type: none"> • Kantauri Arabarra / Cantábrica Alavesa • Tolosaldea / Tolosa 	<ul style="list-style-type: none"> • Arabako Mendialdea / Montaña Alavesa • Enkartzioak / Encartaciones • Gernika-Bermeo • Markina-Ondarroa • Deba Beherea / Bajo Deba • Deba Garaia / Alto Deba Goierri

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza inkesta. Norberak egina.

2.6. GRAFIKOA. 20.000 BIZTANLETIK GORAKO UDALETAKO ZAHARTZE ETA BIZTANLERIA HAZKUNDE INDIZEAK 2006

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza inkesta. Norberak egina.

dira hain zahartze handiko eskualdeak baina bizitza-
suna ere batez bestekoaren azpikoa da.

- Udalei dagokienez, mota bakoitzaren barruan honakoak dira azpimarragarrienak:
 - 1 mota: Zarautz, Gasteiz, Irun, Durango eta Getxo
 - 2 mota: Donostia eta Galdakao
 - 3 mota: Erandio, Errenteria, Portugalete
 - 4 mota: Bilbo, Santurtzi, Basauri, Arrasate, Barakaldo, Sestao eta Eibar.

2.1.4. Hazkunde begetatiboa

a) Beheranzko saldo begetatiboa 1981 eta 1996 artean eta negatiboa 1991 eta 2001 artean ere, azken urteotan apur bat positiboa izan arren

- 1981 eta 1996 artean EAEko urteko jaiotze kopurua 27.255etik 15.987ra igaro zen, alegia, %–41eko jaitziera urteko zenbatekoan.

- 1996az geroztik pixkanaka hazkunde txikia gertatu zen 2008an berriz 21.000 jaiotzak gairitu arte (21.315).

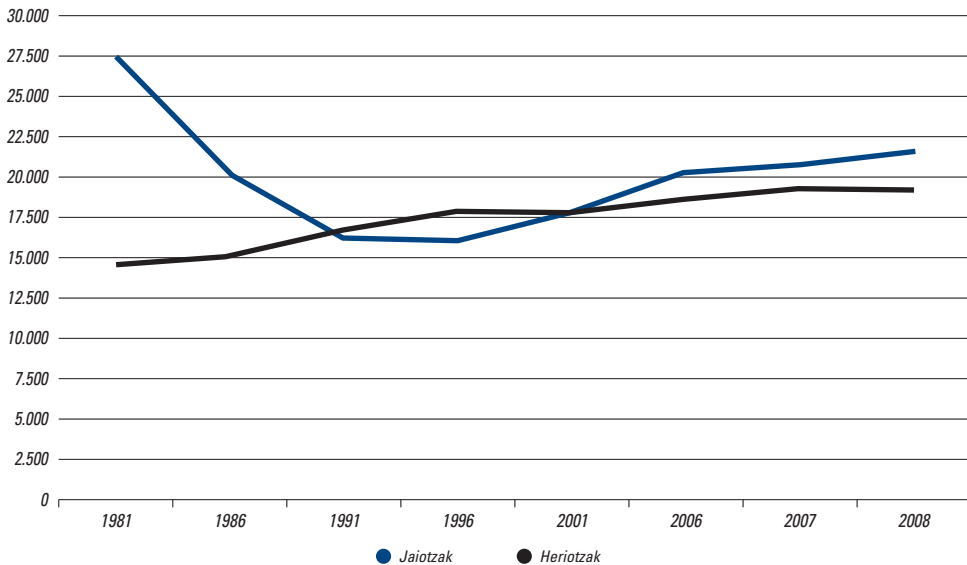
- Aldi horretantxe (1981-2008), urteko heriotza kopuruak hazkunde neurritsu eta egonkorrari eutsi zion, 1981eko 14.628etatik 2008ko 19.437etara (%+32,9).

- Jaiotzen eta zentzen bilakaera horren arabera, EAEn saldo begetatiboa (jaiotzen eta heriotzen arteko aldea) negatiboa izan zen 1991 eta 2001. urteen artean, ondoren berreskuratu arren.

- 1.000 biztanleko tasan adierazita, saldo begetatiboa 1981ko ‰5,9tik, 1996ko ‰–1 minimora, 2001eko ‰–0,2ra eta azkenean 2008ko ‰0,9ra igaro zen.

- Espainian eta EB-27n ere 1981 eta 1996 artean saldo begetatiboak pixkanaka murriztu zen, baina murrizketa ez zen EAEko bezain nabarmena eta ez zen zerbaki negatiboetara iritsi.

2.7. GRAFIKOA. EAEko JAIOTZA ETA HERIOTZEN BILAKAERA. 1981-2008

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak. Udal biztanleriaren eguneraketa.

2.7. TAULA. SALDO BEGETATIBOAREN BILAKAERA. 1981-2008

	Saldo vegetativo por 1.000 habitantes					
	1981	1986	1991	1996	2001	2008
EAE	5,9	2,2	-0,2	-1,0	-0,2	0,9
Espainia	6,4	3,3	1,5	0,3	1,1	2,9
EB-27	3,1	2,2	1,6	0,4	0,5	1,2

Iturria: EIN, Oinarrizko adierazle demografikoak eta EUROS-TAT, Biztanleria datuak.

b) EAEko jaiotze tasa Espainia eta EB-27koa baino txikiagoa.

— 1981 eta 1996 artean 1.000 biztanleko jaiotze tasak pixkanaka murriztu dira bai EAEn, bai Espainian, bai EB-27n.

— EAEn dagokionez, jaiotze tasa 1981eko %12,7tik, 1996ko %7,6ra jaitsi zen, hots, %40ko murrizketa.

— Espainia eta Europako tasekin erkatuta, EAE beti egon da azpitik.

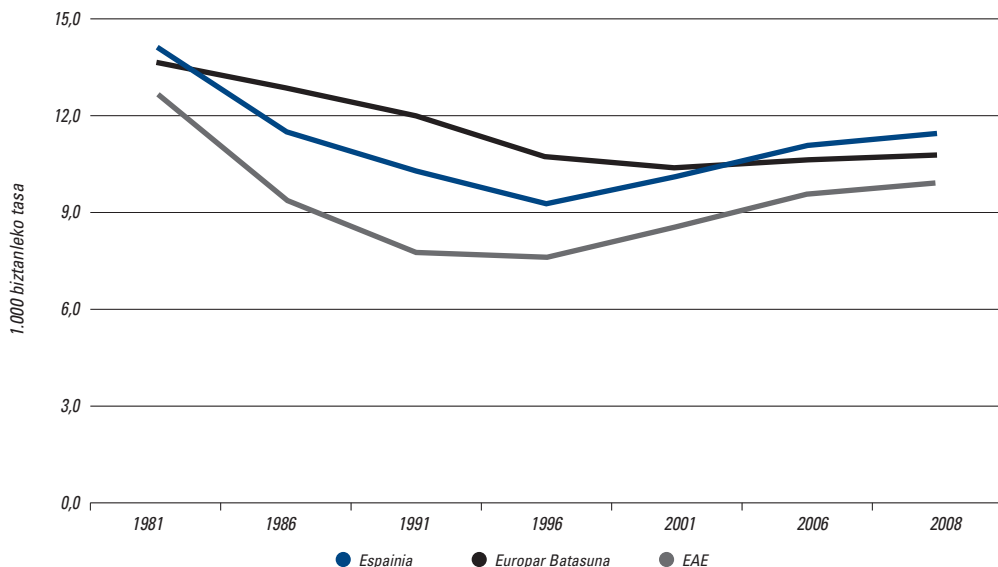
— Horrela, 2008an EAEko tasa %9,9koa da, EB-27koa %10,9koa eta Espainiakoa %11,4koa.

— Eredu berari jarraituz, ugalkortasun indize sintetikoa¹ ere murriztu egin da 1996 arte, eta harrezkero hazten hasi da. Espainiak ere joera bera dauka, baina zenbatekoak berri dira EAEkoak baino handiagoak.

— Herri garatuetan ordeztuko ugalkortasun indizea 2,1eko mailan kokatzen da, baina EAEk, Espainiak eta EB-27k ez dute zenbateko hori lortzen, 2006ko indizeak (hura izanik azken datu eskuragarria) 1,20, 1,38 eta 1,53koak direlako, hurrenez hurren.

¹ Balizko emakume batek bere bizitza ugalkorren amaieran izango lukeen seme-alaba kopurua adierazten du. Aldi bateko adinaren arabera ugalkortasun orokorraren tasak batuz zenbatesten da.

2.8. GRAFIKOA. EAEKO JAIOTZE TASAREN BILAKAERA ETA ESPAINIA ETA EB-27REKIKO ERKAKETA. 1981-2006.

Iturria: EUSTAT. Jaiotza eta heriotzen estatistika. EIN, Oinarrizko adierazle demografikoak eta EUROSTAT, Biztanleria datuak.

**2.8. TAULA. EAEKO UGALKORTASUN INDIZE SINTE-
TIKOAREN BILAKAERA. 1981-2006**

	Ordezte tasa herri garatuetan = 2,1					
	1981	1986	1991	1996	2001	2006
EAE	1,81	1,24	0,97	0,92	1,03	1,20
Espainia	2,04	1,56	1,33	1,16	1,24	1,38
EB-27	e.d.	e.d.	e.d.	e.d.	e.d.	1,53

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak eta EUROSTAT, Datu basea.
e.d.= ez daude

2.9. TAULA. EAEKO HILKORTASUN TASEN BILAKAERA. 1981-2008

	1.000 biztanleko hilkortasun tasak					
	1981	1986	1991	1996	2001	2008
EAE	6,8	7,1	8,0	8,6	8,7	9,0
Espainia	7,8	8,1	8,7	8,9	8,8	8,5
EB-27	10,5	10,5	10,5	10,4	9,9	9,7

Iturria: EUSTAT. Jaiotza eta heriotzen estatistika. EIN, Oinarrizko adierazle demografikoak eta EUROSTAT, Biztanleria datuak.

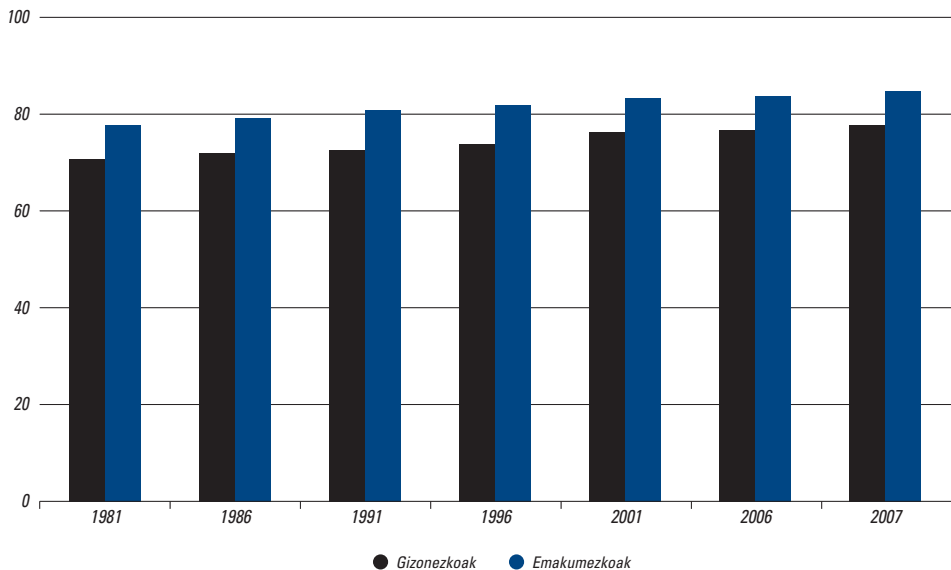
c) *Hilkortasun tasaren goranzko bilakaerak Espainiakoa gainditu eta EB-27rekiko aldeak murrizten ditu.*

- EAEko 1.000 biztanleko hilkortasun tasak pixkanaka hazkundera izan dute 1981 eta 2008 artean, %6,8tik %9ra.
- 1981ean EAEko hilkortasun tasa Espainiakoa puntu bat azpitik eta Europakoaren 3,7 puntu azpitik bazegoen ere, izan duen goranzko joera dela eta 2008an (%9) Espainiakoa gainditu (%8,5) eta EB-27koarekin (%9,7) aldeak murriztu

ditu. Azkenaren bilakaera ere goranzkoa izan da 1991az geroztik.

d) *Bizi itxaropena asko luzatu da bai gizonen bai emakumezkoen artean.*

- EUSTATen eta Eusko Jaurlaritzaren datuek adierazi legez, EAEko bizi itxaropena pixkanaka luzatu da 1981 eta 2007 artean, gizonezkoentzat zein emakumezkoentzat. Gizonezkoek dagokienez, bizi itxaropena 7,3 urtetan luzatu da (71tik 78,3ra), eta emakumezkoek dagokienez, 7,1 urtetan luzatu da (78,5etik 85,6ra).

2.9. GRAFIKOA. BIZI ITXAROPENA JAIOTZERA KOAN SEXUAREN ARABERA. EAE 1981-2007

Iturria: EUSTAT. Adierazle demografikoak. Eta EUSKO JAURLARITZA. 2007ko Osasun inkesta.

2.1.5. Biztanleriaren bilakaera jatorriaren arabera

a) Atzerrian jaiotako EAEko biztanleria hazi da.

- 1981n EAEko hiru pertsonatetik ia bat Estatuko beste probintzietan (%31,5) jaioa zen, eta %1 inguru atzerritarra ziren.
- Hogeita bost urteren ondoren, Espainiako beste probintzietan jaiotakoak %-25,5 murriztu dira eta euskal biztanleen %23 dira; atzerrian jaiotakoak, ordea, 22.754 izatetik 1114.831 izatera igaro dira, hots, %+404,7 gehiago, eta biztanleen %5 dira.

2.1.6. Migrazio mugimenduak

a) Immigrazioaren hazkundearekin migrazio saldoa negatiboa izatetik positiboa izatera igaro da.

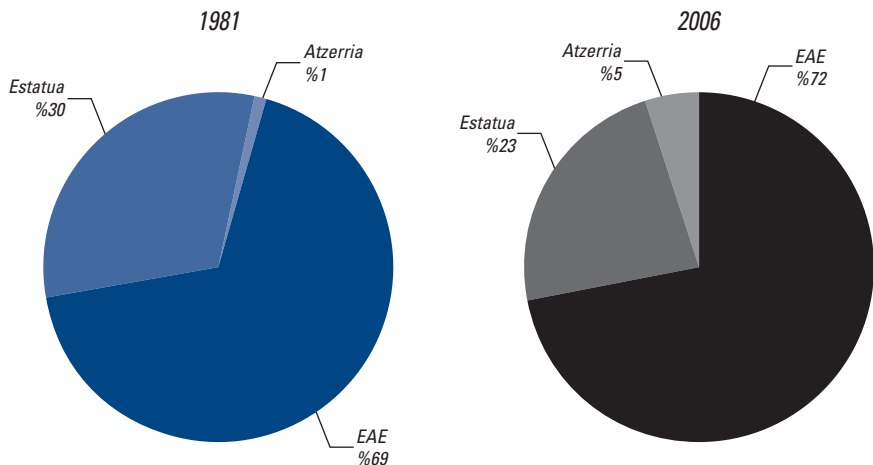
- 1992az geroztik, EAEk immigrazioen etengabeko hazkundera izan du. Horrela, etorkinak 9.006 lagun izatetik (1992) 39.190 izatera (2008) igaro dira, hots, 30.184 lagun gehiago 16 urtetan (%+335,2).
- Bestalde, emigrazioak ere hazi ziren aldi horretan, batez ere 1997az geroztik, baina ez horrenbeste, 14.751 lagun izatetik (1991) 22.389 izatera (2008), hots, 7.638 emigrante gehiago (%+51,8).

2.10. TAULA. EAEKO BIZTANLERIAREN BILAKAERA JAIOTZEKO TOKIAREN ARABERA. 1981-2006

	1981	1986	1991	1996	2001	2006
EAE	1.465.870	1.482.981	1.493.528	1.512.914	1.517.934	1.527.798
Estatua	653.185	629.759	585.155	566.075	515.252	486.710
Atzerria	22.754	23.360	25.358	19.066	49.401	114.831

Iturria: EUSTAT. Datu bankua. Biztanleria eta etxebizitza inkesta.

2.10. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BANAKETA JAIOZKEKO TOKIAREN ARABERA. 1981-2006

Iturria: EUSTAT. Datu bankua. Biztanleria eta etxebizitza inkesta.

2.11. TAULA. MIGRAZIO MUGIMENDUAK. 1991-2008

	Immigrazioa	Emigrazioa	Migrazio saldoa
1991	12.140	14.751	-2.611
1992	9.006	13.668	-4.662
1993	9.554	14.096	-4.542
1994	10.809	16.179	-5.370
1995	11.316	16.130	-4.814
1996	11.299	14.356	-3.057
1997	12.496	14.234	-1.738
1998	14.372	16.585	-2.213
1999	16.103	17.291	-1.188
2000	20.022	17.462	2.560
2001	25.775	18.696	7.079
2002	25.967	19.730	6.237
2003	28.467	22.216	6.251
2004	30.328	21.304	9.024
2005	33.817	20.553	13.264
2006	37.147	22.689	14.458
2007	41.361	23.669	17.692
2008*	39.190	22.389	16.801

Iturria: EUSTAT. Datu bankua.

* 2008ko datuak behin-behinekoak dira.

— Fluxu horien ondorioz, migrazio saldoak etengabeko hazkundea izan zuen laurogeita hamarreko hamarkadako zenbaki negatiboetatik (1991an

-2.611 lagun), 200az geroztik positibo bihurtu eta 2007an 17.692 laguneko maila gorenera iritsi arte. 2008rako behin-behineko datuen arabera fluxuak apur bat moteldu dira (bai sarrerei bai irteerei dagokienez), oraindik saldo positibo handia (+16.801 lagun) egon arren.

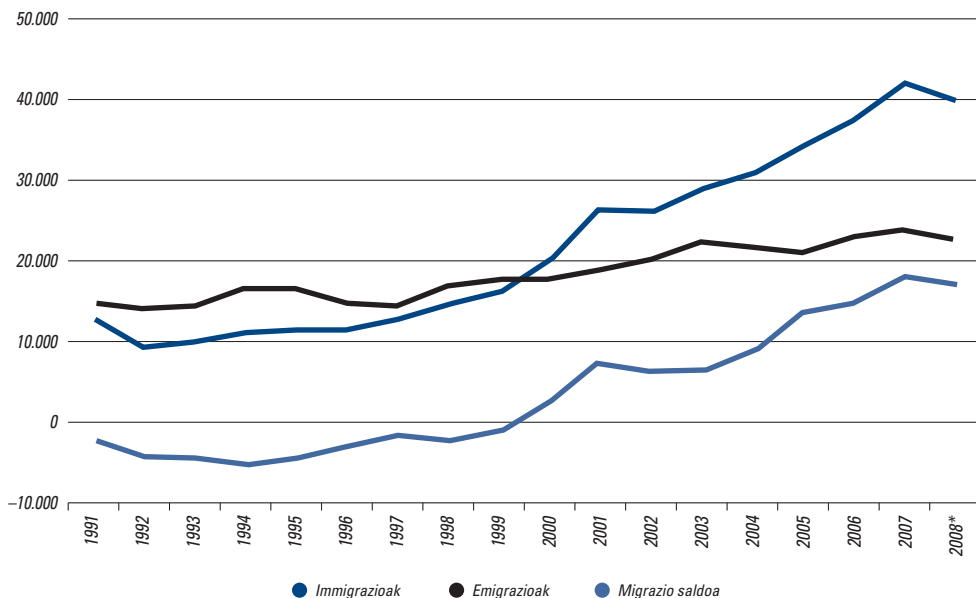
b) Batez ere lanerako adineko gazteek osatutako etorkinak

— Migrazio mugimenduaren demografia ezaugarriak dagokienez, adinari buruz azpimarratu behar da bai immigrazioak bai emigrazioak gazteek elikatzen dituztela, batez ere 19-42 urte bitartekoak (hots, lanari begira adin guztiz aktiboa). 2008an saldoaren %70 dira.

— Etorkinen batez besteko adina gutxi gorabehera 4 urte murriztu da 1991 eta 2008 arteko aldian, 35,3urtetik 31,6 urtera.

— Genero ikuspegitik, egun gizonezkoak apur bat gehiago dira, eta azken urteotan haien proportzioa hazi egin da emakumezkoen aldean: 2008an etorkin guztien %53,8 ziren eta 1991n, ordea, %48.

2.11. GRAFIKOA. EAEKO MIGRAZIO SALDOAREN BILAKAERA. 1991-2007.

Iturria: EUSTAT. Migrazio mugimenduen estatistika. * Behin-behineko datuak.

— Bukatzeko, atzerritik iritsitako immigrazioei dagokienez, EAEn eta Espainian haien hazkundea antzekoa izan zela ikusten da. Zenba-

tekoak, hurrenez hurren, ia 15 eta 14 aldiz handiagoak bihurtu dira 8 urteko aldian (1998-2006).

2.13. TAULA. ETORKINEN EZAUGARRI DEMOGRAFIKOAK. 1991-2008

	1991	1996	2001	2008
Etorkinak guztira	12.140	11.299	25.775	39.190
Gizonezkoen %	47,9	48,8	52,3	53,8
Emakumezkoen %	52,1	51,2	47,7	46,2
Etorkinen batez besteko adina	35,3	36,9	33,1	31,6
Biztanleria osoaren batez besteko adina	37,3	39,6	41,4	42,5 *

2006ko datua
Iturria: EUSTAT. Datu bankua.

2.12. TAULA. ETORKINEN BANAKETA ADIAREN ARABERA. 2008

Adin taldeak	Immigrazioa	Emigrazioa	Kanpoko migrazio saldoa	%
<18	6.045	2.893	3.152	18,8%
19-42	25.498	13.605	11.893	70,8%
43-67	6.122	4.484	1.638	9,7%
68 y +	1.525	1.407	118	0,7%
GUZTIRA	39.190	22.389	16.801	100,0%

Iturria: EUSTAT. Datu bankua.

2.14. TAULA. ATZERRITIK IRITSITAKO IMMIGRAZIOAK (ATZERRITARRAK BAINO EZ). 1998-2006

	1998	2000	2002	2004	2006	Haz. %
EAE	1.462	6.310	9.453	13.808	21.668	+1.382%
Espainia	57.195	330.881	443.085	645.844	802.971	+1.304%
EAEren %	2,6	1,9	2,1	2,1	2,7	

Iturria: EIN. Bizitegi aldaketan estatistika. 1998-2006.

2.1.7. Familien bilakaera

a) Familien tamaina txikitu eta pertsona bakarreko familia kopurua hazi da.

- Familien bilakaerari dagokionez, EUSTATen Inkesta demografikoko datuek erakusten dute familia kopurua pixkanaka hazi del: 632.100 ziren 1991n eta 787.000 2006an (%+24,5)
- Aldi berean, haien tamaina, aldiz, murriztu izan da, eta 1991ko 3,32 kidetatik, 2006ko 2,64 kide-tara igaro dira.
- Horri lotuta, azpimarratu behar da pertsona bakarreko familiak asko hazi direla (%+130, 1991n 73.600 eta 2006an, aldiz, 169.700), familia guztien %21,6 izan arte.
- Pertsona bakarrek familiaren ia erdiak 64 urtez gorako pertsonak osatzen zituzten 2006an. Horrek esan nahi du 64 urtez gorako 81.900 lagun bakarrik bizi direla.
- Bestalde, kide biko beste 164.700 familia zeuden (seme-alabarik gabeko nuklearrak). Kasu horien %43tan erreferentziarako pertsona 64 urtez gorakoa zen, zenbaki absolutuetan 71.200 familia.

2.15. TAULA. EAEko FAMILIA KOPURUAREN BILAKAERA. 1991-2006

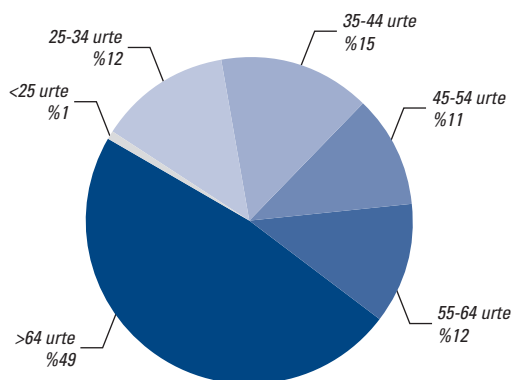
(mila)	1991	1996	2001	2006	Ha- zkun- dea %
Familia kop.	632,1	683,3	749,0	787,0	+24,5
Pertsona bakar.	73,6	105,2	151,9	169,7	+130,4
Konposatua	17,7	19,6	25,4	21,3	+20,6
Seme-alaba gabeko nuklearra	90,3	105,8	127,6	164,7	+82,5
Seme-alabadun nuklearra	323,2	319,7	302,5	299,3	-7,4
Guraso bakar.	50,9	64,9	75,4	65,5	+28,7
Hedatua	55,7	50,0	53,2	38,1	-31,6
Polinuklearra	20,7	18,2	13,0	28,5	+38,0
Familien batez besteko tamaina (pertsona kop.)	3,32	3,05	2,78	2,64	-20,5

Iturria: EUSTAT. 2006ko Inkesta demografikoa eta Datu bankua.

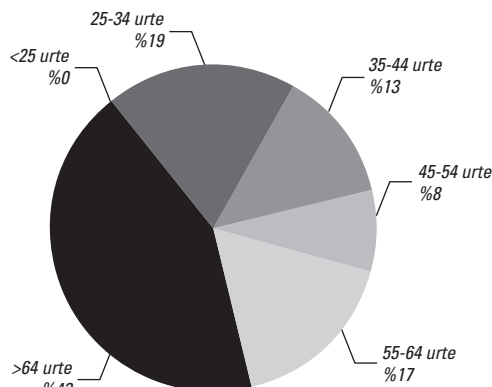
- Halaber, seme-alabarik gabeko familia nuklearren hazkundera ere aipagarria da, 1991n 90.300 izate-tik 2006an 164.700 izatera igaro baitira (%+82). Guraso bakarrek familia kopuruan ere hazkunde nabarmena egon da (baina 2006ko datuek atzerakada islatzen dute), eta familia hedatuak (zeinetan elkarrekin zenbait belaunaldi bizi baitira), aldiz, gehiago murriztu direla ematen du.

2.12. GRAFIKOA. PERTSONA BAKARREKO FAMILIEN ETA SEME-ALABARIK GABEKO FAMILIA NUKLEARREN BANAKETA ERREFERENTZIARAKO PERTSONAREN ADINAREN ARABERA. 2006

Pertsona bakarrek familiak

Seme-alabarik gabeko familia nuklearrak (kide 2)

Iturria: EUSTAT. 2006ko Inkesta demografikoa eta Datu bankua.

2.1.8. Biztanleria aktibitatea ekonomikoaren arabera

a) Biztanleria aktiboaren eta aktiboa izan daitekeenaren hazkundera.

- EAEn aktiboa izan daitekeen biztanleria (16 urte eta gehiagoko biztanleria) pixkanaka hazi da. 1986an biztanle guztien %76,5 ziren eta 2008an %84,2, Biztanleria estatistikaren arabera.
- Zenbaki absolutuetan, 2009an aktiboa izan daitezkeen biztanleak 1.864,1 mila dira (aldiaren batez beste-koa, EUSTATen Aktibitatearen araberako biztanleriari buruzko inkestako datuak). Hala ere, azken urteotan talde horren hazkundera argi egonkortsu dela ikusten da.
- Generoaren arabera, aktiboak izan daitezkeen emakumezkoen proportzioa beti izan da gizonezkoena baino apur bat handiagoa.
- Goranzko bilakaera biztanleria aktibora eta okupatura hedatzen da.
- Biztanleria aktiboari dagokionez, aldiaren hura %+20 hazi da: 1986an ia 863 mila lagun ziren eta 2009an 1.035,7 mila lagun. Hazkundera handiagoa izan da biztanleria okupatuari dagokionez, %39,5ekoa (682 mila lagunetik 951,5 milara).
- Daturik berrienen arabera, krisialdi ekonomikoaren testuinguruan aktibitate tasek eutsi egin dute 2010eko lehenengo hiruhilekotan, baina okupazio tasak murriztu eta horrekin batera langabezia hazi egin da.

b) Aktibitate tasa emakumezkoen artean hazi baina 16 eta 24 urte arteko gazteen artean murriztu da.

- 2009an (aldiko batez besteko datuak), emakumezkoen aktibitate tasak gizonezkoen azpian jarraitu arren, aztertutako aldiaren pixkanaka hurbildu zaio.
- Horrela, 1986an gizonezkoen aktibitate tasa %71,2koa eta emakumezkoena %35ekoa zen bitartean, 2009an emakumezkoek %47,6ko tasa lortu zuten, gizonezkoen %64koaren aurrean.
- Okupazio tasari dagokionez, gizonezko-emakumezkoen bilakaera aktibitate tasaren antzekoa da. Emakumezkoen tasa oraindik txikiagoa bada ere —%43,9, %58,6ren aldean—, gizonezkoenarekiko aldea ere murriztu egin da 1986tik, emakumezkoen okupazioak izandako hazkunderagatik.
- Adinaren ikuspegitik, aktibitate tasak murrizketa handia izan du 16 eta 24 urte arteko gazteen taldean (%53,1 1986an eta %32 2009an), baina 25 eta 44 urte arteko taldean, aldiz, hazkunde handia gertatu da. Zehazki, talde horretan 1986ko %73,7tik 2009ko %87,6ra hazi zen. 45 urte edo gehiagoko pertsonen dagokionez, tasak egonkor iraun zuten.
- Okupazio tasari dagokionez, 25 eta 44 urte artekoek daukate okupazio tasarik handiena (%79,8 2009an). 16 eta 24 urte arteko gazteei dagokionez, haien okupazio tasa %24,7koa da eta %36,3 arte hazi da 45 urte eta gehiagokoaren artean (adinekoak).

2.16. TAULA. AKTIBOA IZAN DAITEKEEN BIZTANLERIA (MILA). 1986-2009.

16 urte eta gehiagoko biztanleria (mila)	1986	1991	1996	2001	2006	2009
Guztira	1.636,1	1.706,4	1.782,1	1.802,7	1.822,9	1.864,1
Gizonezkoak	800,4	832,0	867,3	877,4	886,4	905,8
Emakumezkoak	835,7	874,3	914,8	925,3	936,5	958,3
Biztanle guztien gaineko %	1986	1991	1996	2001	2006	2009 ⁽¹⁾
Guztira	76,5	81,1	85,1	86,5	85,5	85,4
Gizonezkoak	75,9	80,5	84,7	86,1	85,2	84,9
Emakumezkoak	77,1	81,6	85,6	86,8	85,9	85,8

Iturria: EUSTAT. Udal biztanleriaren eguneraketa. Adierazle demografikoak. PRA. Datu bankua. Urteko batez bestekoak.

¹EUSTATetik eskuratutako 2009rako Biztanleria osoari buruzko datuak. Proiekzio demografikoak. Datu bankua.

2.17. TAULA. 16 URTE ETA GEHIAGOKO BIZTANLERIA AKTIBOA ETA OKUPATUA (MILA). 1986-2009.

Biztanleria (mila)	1986	1991	1996	2001	2006	2009
Aktiboak	862,9	902,0	937,5	966,7	994,7	1.035,7
Okupatuak	681,9	746,2	727,8	859,0	954,2	951,5

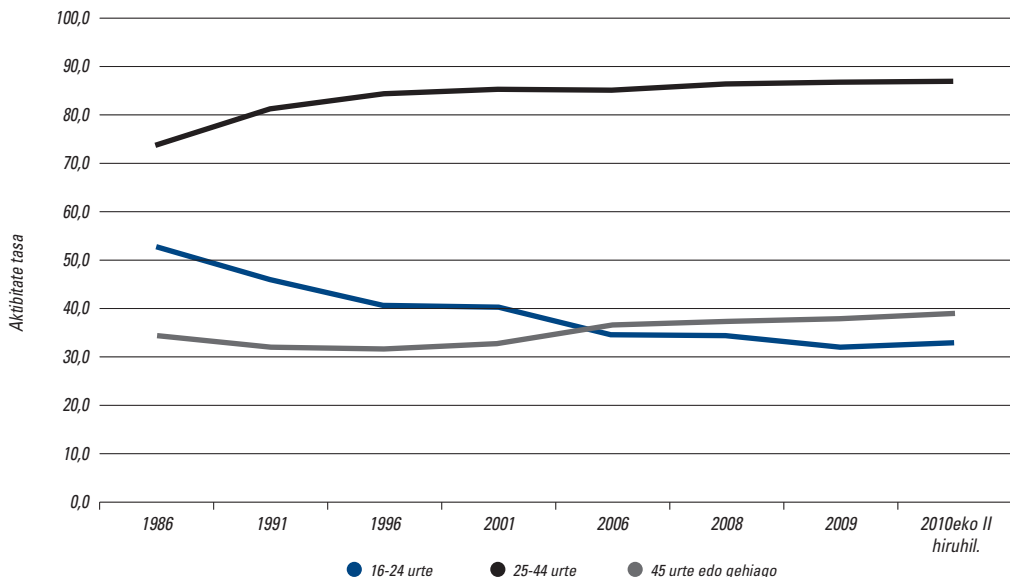
Iturria: EUSTAT. PRA. Datu bankua. Urteko batez bestekoak.

2.18. TAULA. AKTIBITATEA, OKUPAZIO ETA LANGABEZIA TASEN BILAKAERA EAEn, SEXU ETA ADINAREN ARABERA. 1986-2009.

Aktibitate tasa	1986	1991	1996	2001	2006	2008	2009
Guztira	52,7	52,9	52,6	53,6	54,6	55,0	55,6
Sexua							
Gizonezkoak	71,2	68,0	64,6	65,7	64,4	64,3	64,0
Emakumezkoak	35,0	38,5	41,2	42,2	45,2	46,3	47,6
Adina							
16 urtetik 24ra	53,1	46,1	40,6	40,0	34,9	34,7	32,0
25 urtetik 44ra	73,7	81,5	84,9	85,8	85,3	86,5	87,6
45 urtetik gora	34,7	32,0	31,8	32,8	36,6	37,4	38,1
Okupazio tasa	1986	1991	1996	2001	2006	2008	2009
Guztira	41,7	43,7	40,8	47,6	52,3	53,0	51,0
Sexua							
Gizonezkoak	59,7	60,6	54,1	60,7	62,0	62,1	58,6
Emakumezkoak	24,4	27,7	28,2	35,2	43,2	44,4	43,9
Adina							
16 urtetik 24ra	25,9	26,8	21,2	29,8	32,1	31,2	24,7
25 urtetik 44ra	61,6	68,7	65,9	76,3	81,3	83,0	79,8
45 urtetik gora	32,1	30,2	28,5	30,8	35,8	36,5	36,3
Langabezi tasa	1986	1991	1996	2001	2006	2008	2009
Guztira	21,0	17,3	22,4	11,1	4,1	3,8	8,1
Sexua							
Gizonezkoak	16,1	10,9	16,2	7,5	3,7	3,4	8,4
Emakumezkoak	30,4	28,0	31,5	16,5	4,5	4,2	7,8
Adina							
16 urtetik 24ra	51,1	41,9	47,7	25,5	8,2	9,8	23,0
25 urtetik 44ra	16,4	15,7	22,4	11,1	4,7	4,1	8,9
45 urtetik gora	7,8	5,5	10,4	6,3	2,2	2,3	4,8

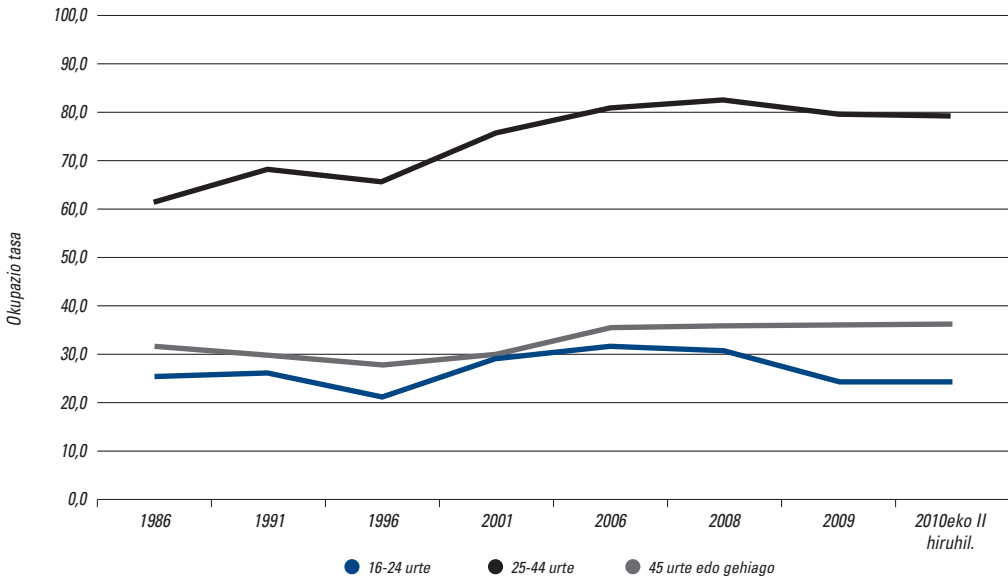
Iturria: EUSTAT. PRA. Datu bankua. Urteko batez bestekoak.

2.13. GRAFIKOA. EAEko AKTIBITATE TASAREN BILAKAERA, ADINAREN ARABERA. 1986-2010.

Iturria: EUSTAT. PRA. Datu bankua.

2.14. GRAFIKOA. EAEko OKUPAZIO TASAREN BILAKAERA, ADINAREN ARABERA. 1986-2010.

Iturria: EUSTAT. PRA. Datu bankua.

— Langabezia tasaren bilakaerari dagokionez, horrek gehiago erantzuten dio ziklo ekonomikoari demografia eragileei baino. Horrela, 1996an tasak baliorik handiena izan ondoren (%22,4), hura jaisten joan da 2008an minimora, %3,8ra, iritsi arte.

— Jakina, egoera berriak beheranzko joera hautsi eta 2009an langabezia tasak hazkunde handia izan du EAEn eta urteko batez bestekoa %8,1ekoa da.

2.2. Demografia aurreikuspenak

2.2.1. Aurreikusitako biztanleriaren bilakaera

a) EAEko biztanleria 2008 eta 2020 artean 64.000 laguneko hazkundera izango du.

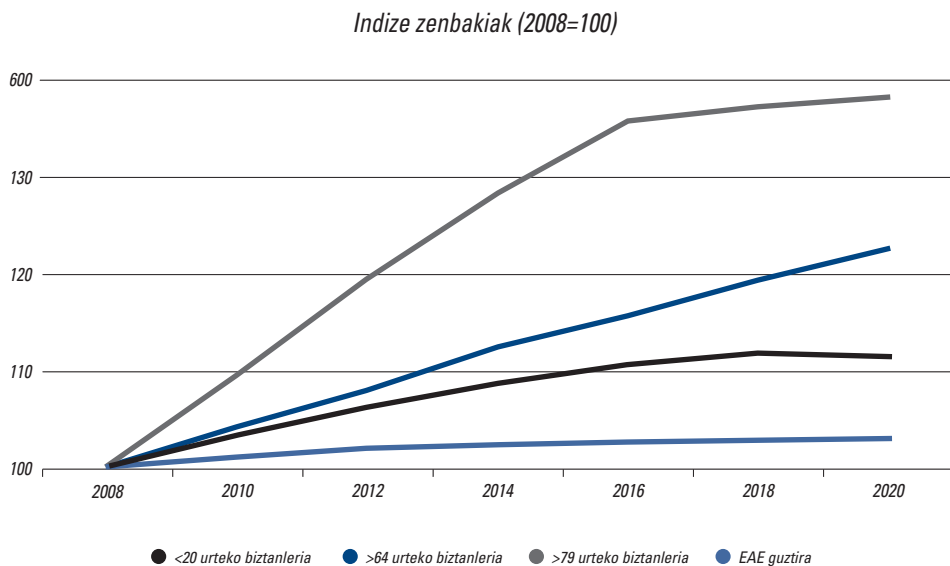
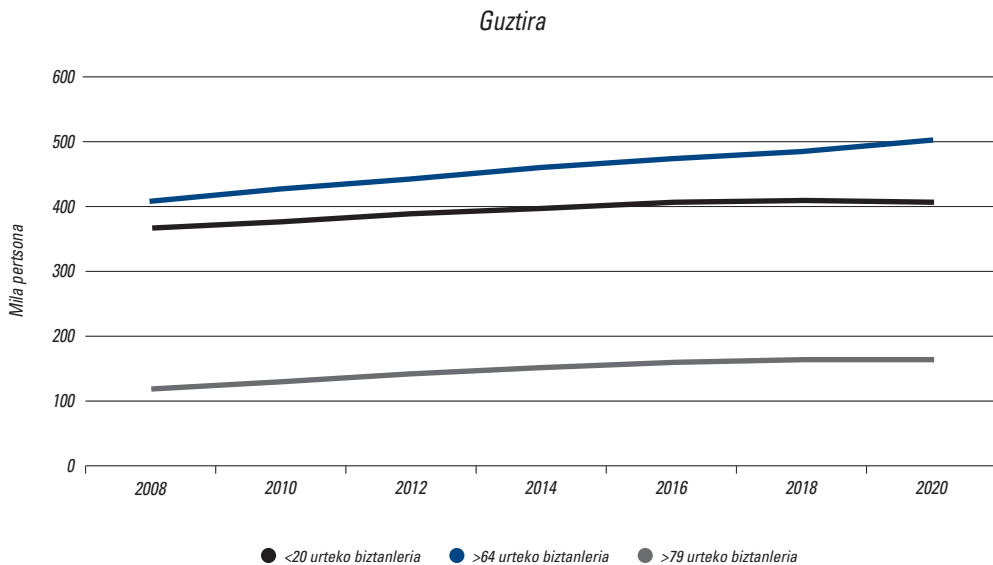
— EUSTATEk egindako proiektzio demografikoen arabera, EAEko biztanleak 2008an 2.168 mila lagun izatetik 2020an 2.232 mila lagun izatera igaroko dira; haietatik, 1.089,1 mila (%48,8)

2.19. TAULA. EAEko BIZTANLERIAREN PROIEKZIOA ADIN TALDEEN ARABERA. 2008-2020. MILA.

Mila lagun	EAE			
	Guztira	0-15 urte	16-64 urte	> 65 urte
2008	2.167.914	295.194	1.464.138	408.582
2010	2.194.057	308.629	1.459.544	425.884
2012	2.211.240	320.092	1.449.324	441.824
2014	2.221.742	327.910	1.434.394	459.438
2016	2.228.356	330.514	1.425.084	472.758
2018	2.231.610	329.992	1.414.330	487.289
2020	2.232.129	325.284	1.405.393	501.453
Aldiko hazkundera (%)	3,0	10,2	-4,0	22,7

Iturria: EUSTAT. 2020ko Proiektzio demografikoak.

2.15. GRAFIKOA. EAEko BIZTANLERIAREN PROIEKZIOA ADIN TALDEEN ARABERA. 2008-2020.

Iturria: EUSTAT. 2020ko Proiekzio demografikoak.

gizonezkoak izango dira eta 1.143 mila (%51,2) emakumezkoak. Aldiko hazkunde orokorra %3koa izango da, urteko batez besteko %0,24ko tasa. Hala ere, hazkundera ez da homogeneousa izango; aitzitik, lehenengo urteetan pilatuko da², eta urte ertainean, ordea, moteltzea gertatuko da proiektatutako aldiaren amaieran hazkunderik ezera iritsi arte.

— Lurraldeei dagokienez, Araba izango da proiektzio aldi osoan hazkunde tasa positiboetako eutsiko dion bakarra, eta Bizkaian eta Gipuzkoan, aldiz, aldiko azken urteetan biztanleria murrizketak gertatuko dira.

2.2.2. Zahartzea eta mendekotasuna

a) Demografia zahartze prozesuak jarraitu egingo du.

— %3ko hazkunde orokorraren aurrean, 2008-20 aldiaren, 64 urtez gorako biztanleria %22 hazi eta milioi erdi lagun izango dira, 2008an baino ia 100.000 gehiago. 79 urtez gorako biztanleria are azkarrago haziko da (%38), 162.000 lagun izan arte.

2.20. TAULA. EAeko MENDEKOTASUN TASA. 2008-2016-2020.

	Guztira	Mendeko biztanleria		16-64 urteko biztanleria	Mendekotasun tasa
		> 64 urte	0-15 urte		
2008	2.168,0	408,6	295,2	1.464,2	48,05
2016	2.228,3	472,8	330,5	1.425,0	56,37
2020	2.232,2	501,4	325,3	1.405,5	58,82

Iturria: EUSTAT. 2020ko Proiektzio demografikoak. Norberak egina.

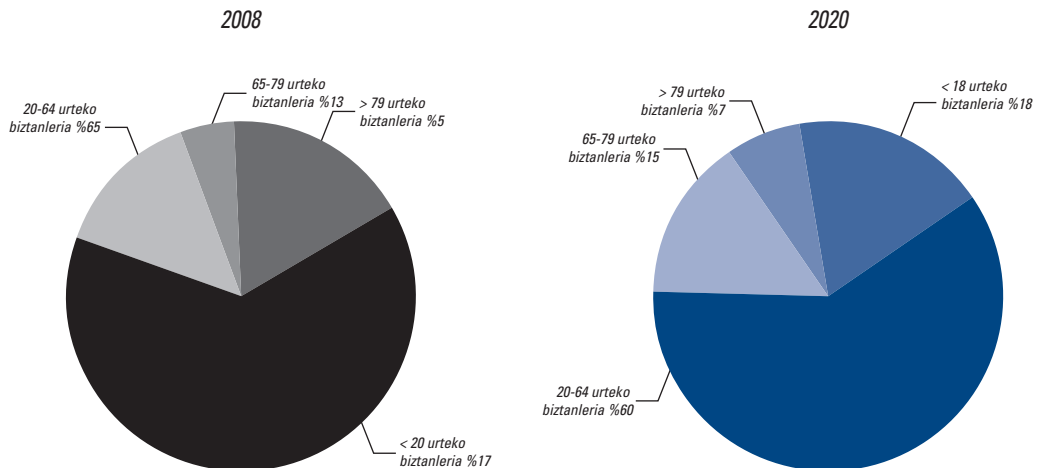
— Hala ere, 20 urtez azpiko taldea ere haziko da, baina aurrekoak baino motelago (%+11).

b) Mendekotasun tasa hazi egingo da.

— Tarteko adineko taldean, ordea, ia 60.000 laguneko murrizketa egongo da (%4 2008aren aldean).

— Horren ondorioz, mendekotasun tasa (biztanleria ez aktiboa eta lan egiteko adineko biztanleria lotzen dituen) pixkanaka haziko da, 2008ko %48tik 2020ko ia %59ra.

2.16. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BANAKETAREN AURREIKUSPENA ADIN TALDEEN ARABERA. 2008-2020

Iturria: EUSTAT. 2020ko Proiektzio demografikoak.

² Izan ere, proiektzioak 2005 hartzen du abiapuntu eta 2005-08 aldirako dagoeneko 52.600 laguneko hazkundera aurreikusten zuen.

— Gertaera hori adin taldeen arabera ehuneko banaketa aztertzerakoan ere suma daiteke, egiazta-zen baita aktiboa izan daitekeen biztanleria (16-64 urte) %65etik 2020ko %60ra igaroko dela. Aldi be- rean, 64 urtez gorako pertsonak guztien %22 izango dira, eta %7 79 urtez gorakoak izango dira.

c) Zahartze prozesua Espainian eta EB-27n baino bizkorragoa izango da.

— Konparazioa eginda, eskura dauden proiektzioan arabera, 2018ko zerumugan, EAEn demografia- hazkundera (%+2,9) Estatukoak (%+8,4) baino askoz txikiagoa izango da, EB-27 osokoaren ildotik (%+3,3).

— Halaber, adin taldeen arabera proiektzioek isla- tzen dutenez, zahartze prozesua bizkorragoa izan- go da Euskadin beste eremuetan baino. Adibidez, Espainiaren aldean, EAE zahartze maila handia-

gotik abiatzen denez, 64 urtez gorakoen taldearen hazkundera nahiko antzekoa izan arren, 2018an talde hori biztanleria guztiaren ia %22 izango da eta %18 Estatu mailan.

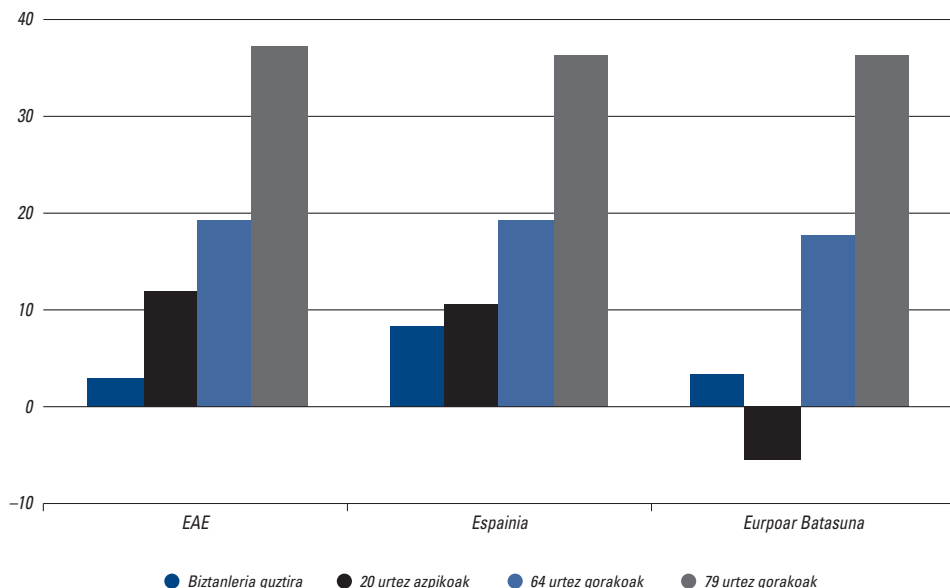
— Bestalde, EB-27 tarteko maila batean egongo da (64 urtez gorakoak %19,5 izango dira 2018an).

— Azpimarratu behar da hiru eremuetan gehien ha- ziko den taldea 79 urtez gorakoak izango dela: %37 EAEn, %36 Espainian eta %28 EBn.

d) Eskualdeko ikuspegitik, EAEko demografia aldaketaren aurreikuspenak Europako batez bestekoa baino okerragoak dira

Europar eskualde mailan demografia aldaketek izango dituzten ondorioei buruzko ikerketa baten ara- bera³, EAerako aurreikuspenak Europako eskualdeen batez bestekoa baino okerragoak dira.

2.17. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN HAZKUNDE AURREIKUSIA (%) ETA ESPAINIA ETA EB-27REKIKO ERKAKE- TA. 2008-2018

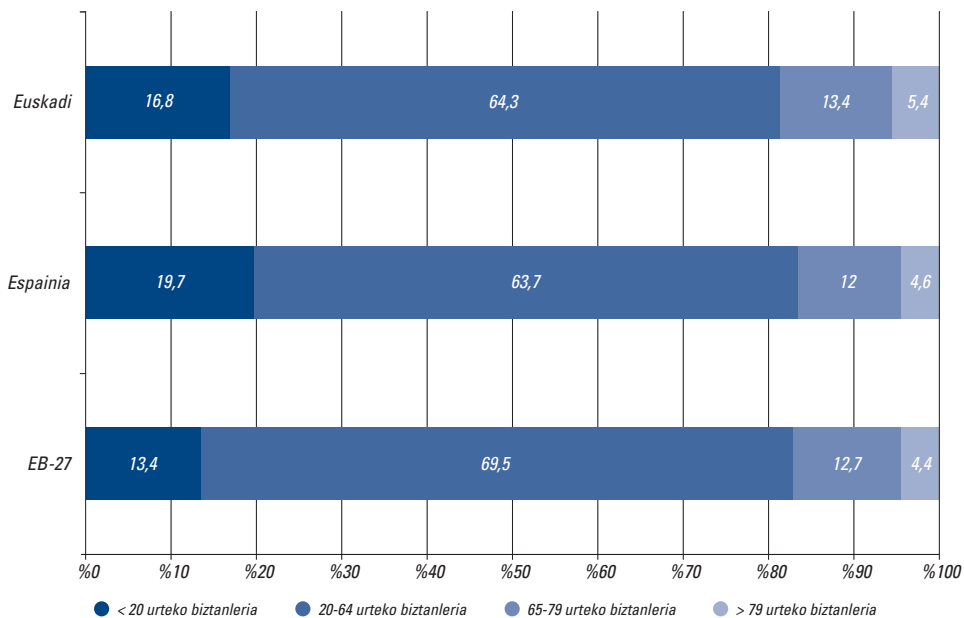

Iturria: EUSTAT 2020ko Proiektzio demografikoak; EIN: Epe laburreko biztanleria proiektzioak; EUROSTAT: Population Projections.

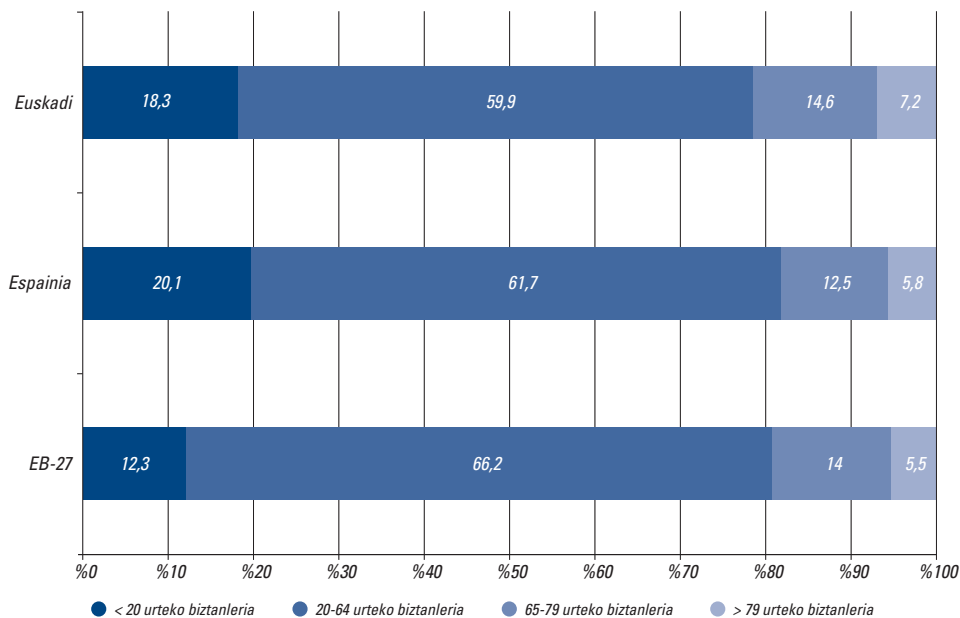
³ Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

2.18. GRAFIKOA. BIZTANLERIAREN ADINAREN ARABERAKO BANAKETAREN AURREIKUSPENA EUSKADIN, ESPAINIAN ETA EB-27N. 2008-2018

2008

2018

Iturria: EUSTAT Biztanleriaren proiektzioa. EIN: Epe laburreko biztanleria proiektzioak. EUROSTAT: Population Projections.

2.21. TAULA. EAEren eskualdeko demografia aldaketa indize eta tipoa beste autonomia erkidegoan aldean. 1990-2004-2030.

		1990-2030	2004-2030	1990-2004
EAE	RDC Index ⁽¹⁾	0,92	0,96	0,85
	RDC Type ⁽²⁾	I	I	I
Andaluzia	RDC Index	0,52	0,54	0,51
	RDC Type	IV	IV	IV
Asturias	RDC Index	1,00	1,00	0,93
	RDC Type	I	I	I
Kantabria	RDC Index	0,75	0,76	0,72
	RDC Type	IV	IV	I
Katalunia	RDC Index	0,44	0,48	0,39
	RDC Type	IV	IV	IV
Madril	RDC Index	0,54	0,70	0,43
	RDC Type	IV	IV	IV
Nafarroa	RDC Index	0,56	0,66	0,38
	RDC Type	IV	IV	IV
Valentzia	RDC Index	0,36	0,34	0,39
	RDC Type	IV	IV	IV

⁽¹⁾ RDC (Regional Demographic Change) indizea denboraldi jakin bateko eskualdeko demografia aldaketaren tamaina absolutuaren neurria da. 0 eta 1 arteko tartean mugitzen da: 0tik gertuko balioek zahartze moteleko prozesua eta biztanleria hazkunde handia adierazten dituzte, eskualde guztiek in erkatuta. 1etik gertuko balioak kontrakoa (zahartze bizkorra eta biztanleriaren murrizketa edo hazkunde txikia).

⁽²⁾ RDC mota aldi bateko demografia aldaketaren eredu erlatiboa Europako batez bestekoarekin erkatuta erakusten du: I mota: murrizketa edo hazkunde motelagoa, zahartze bizkorragoa
II mota: murrizketa edo hazkunde motelagoa, zahartze motelagoa
III mota: hazkunde handiagoa, zahartze motelagoa
IV mota: hazkunde handiagoa, zahartze bizkorragoa
Iturria: Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

Rostocker Zentrum-ek egindako ikerketak lehenbizi⁴ Europako eskualde guztietako demografia-bilakaeraren aurreikuspenak aldagai biren arabera aztertzen: alde batetik, eskualdeetako biztanleriaren hazkunde edo murrizketa erlatiboa; bestetik, demografia zahartzearen bizkortasuna.

Aldagai bi horien azterketak EAEk posizio erlatibo txarra daukala islatzen du: 1990-2030 aldi osorako eta aztertutako azpi-aldi bietarako (1990-2004 eta 2004-2030) demografia-aldaketaren adierazleek (RDC Index) batetik gertuko balioak erakusten dituzte,

hots, zahartze azkarreko bilakaera biztanleria murrizketako edo hazkunde txikiko testuinguruan. Datuen arabera, 2004az geroztik EAEren egoera erlatiboa okertu ere egingo da. EAE, beraz, I motako eskualde bezala agertzen da, non aztertutako osagai biek balio negatiboak baitauzkate.

Ikerketa horren arabera, Espainiako autonomia erkidegoen artean Asturiasek baino ez dauzka EAEk baino ezaugarri okerragorik, eta Kantabriak, ordea, apur bat hobeak dauzka. Erkidego nagusiek egoera konparatiboki hobeak daukate, batez ere, zahartze prozesua azkarragoa izango dela aurreikusi arren, biztanleria hazkundearen aurreikuspenak hobeak direlako.

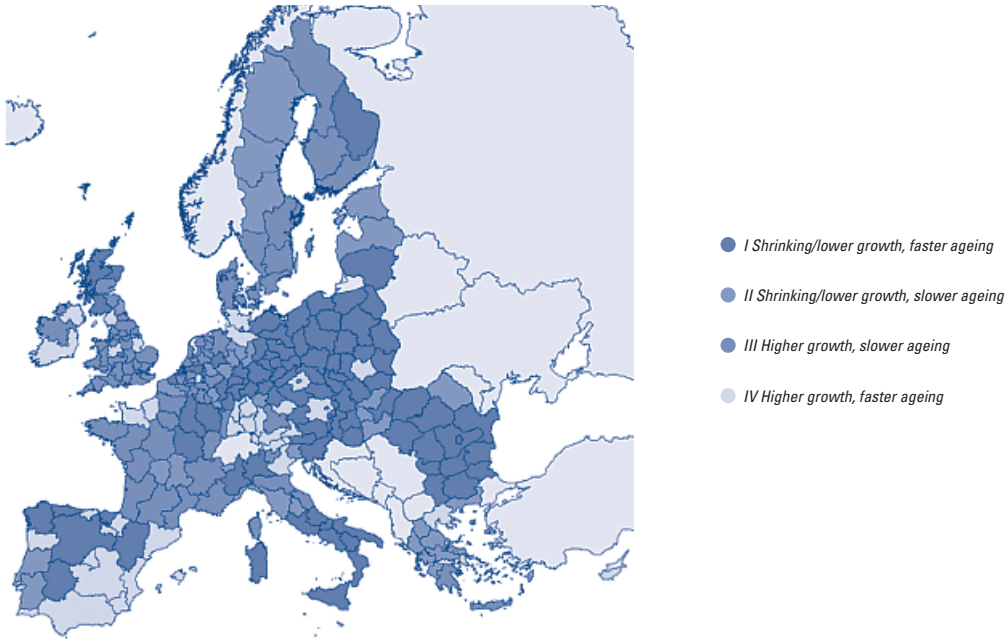
2.2.3. Hazkunde begetatiboa eta bizi itxaropena

a) Jaiotza-tasaren murrizketa eta hilkortasunaren hazkundera: hazkunde begetatibo negatiboa.

- Arestiko proiektzioak honako hipotesietan oinarritzen dira: EAEn jaiotze-tasa 2009ko 1000 biztanleko 9,6 jaiotatik 2017ko %8,4ra jaitsiko da. Tasa Estatukoa baino txikiagoa da, bertan ere aurreikusitako bilakaera negatiboa izanik (%10,9tik %9,4ra aldi berean), eta Europa mailan, aldiz, aurreikuspena egonkorra da (%10,5etik %10,0ra).
- Bestalde, hilkortasun tasak hazi egingo dira aldi horretan (8,9 pertsona 1000 biztanleko 2009an eta %9,5 2017an). Espainian eta EBn ere hazkunde bera gertatuko da, baina aurreikuspena txikiagoa da.
- Hilkortasuna hazi arren eta azken boladako bilakaeraren arabera, uste izatekoa da jaiotzerakoan bizi itxaropena 2020an 81,2 urtekoa izango dela gizonzkoentzat eta 87,2 urtekoa emakumezkoentzat, hots, 3,3 eta 2,2 urte gehiago, hurrenez hurren, eskura dagoen azken estatistika datuaren arabera (2006an). Joerak erakusten duenez, emakumeen irabazte eritimoa motelduko da, eta gizonezkoiei dagokienez, aldiz, hazkundera iraunkorragoa izango da, irabazte tartea handiagoa delako.

⁴ Ikerketaren bigarren zatiak demografia aldaketek Europako eskualdeetan jarduera ekonomikoak kokatzeko dakartzaten arriskuak aztertzen ditu. Horri buruzko emaitzak txosten honetako 3. atalean islatuko dira.

2.19. GRAFIKOA. EUROPAKO ESKUALDEEN TIPIKAZIOA AURREIKUSITAKO DEMOGRAFIA ALDAKETAREN EZAUGARRIEN ARABERA. EB-27, 2004-2030.

Iturria: Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

2.22. TAULA. JAIOTZE ETA HILKORTASUN TASEN AURREIKUSITAKO BILAKAERA KONPARATUA. 2009-2017

	1.000 biztanleko jaiotze-tasak				
	2009	2011	2013	2015	2017
EAE	9,6	9,5	9,2	8,8	8,4
Espainia	10,9	10,6	10,3	9,9	9,4
EB-27	10,5	10,4	10,2	10,1	10,0
	1.000 biztanleko hilkortasun tasak				
	2009	2011	2013	2015	2017
EAE	8,9	8,9	9,1	9,3	9,5
Espainia	8,3	8,4	8,5	8,5	8,6
EB-27	9,9	9,9	10,0	10,1	10,2

Iturria: EUSTAT: 2020ko Proiekzio demografikoak. EIN: Epe laburreko biztanleria proiekzioak. EUROSTAT: Population Projections.

—Tasen bilakaera horren arabera, EAEn urteko jaiotzak 2009 21.000 izatetik 2020an 17.600 izatera igaroko dira, eta heriotza kopurua, aldiz, hazi egingo da, 19.400etik 21.700era. Ikus daiteke-

nez, hazkunde begetatiboa negatiboa izango da 2014az geroztik.

2.2.4. Aurreikusitako migrazio saldoak

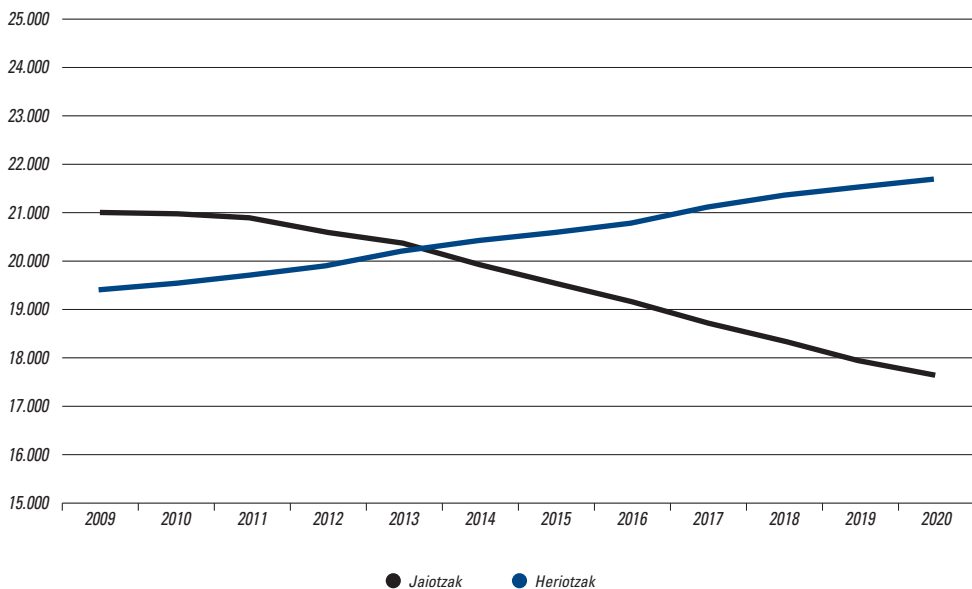
a) Migrazio saldo beti positiboa demografia-hazkundearen funtsezko eragile gisa.

—Saldo begetatiboaren bilakaera negatiboaren aurrean, EUSTATen proiektzioek 2020 arte migrazio saldo beti positiboa aurreikusten dute, baina tamaina txikitzen joango da: 2008ko ia 16.000 migratzaile garbi izatetik, 2020an 4.000 pasatxo izatera⁵.

—Beheranzko bilakaera horretan elementu erabakigarria izango da EAerako sarrera fluxuan aurreikusitako murrizketa, batez ere atzerritik etorritakoei dagokienez, emigranteen kopuruak ere, murriztu arren, neurri txikiagoan egingo duen

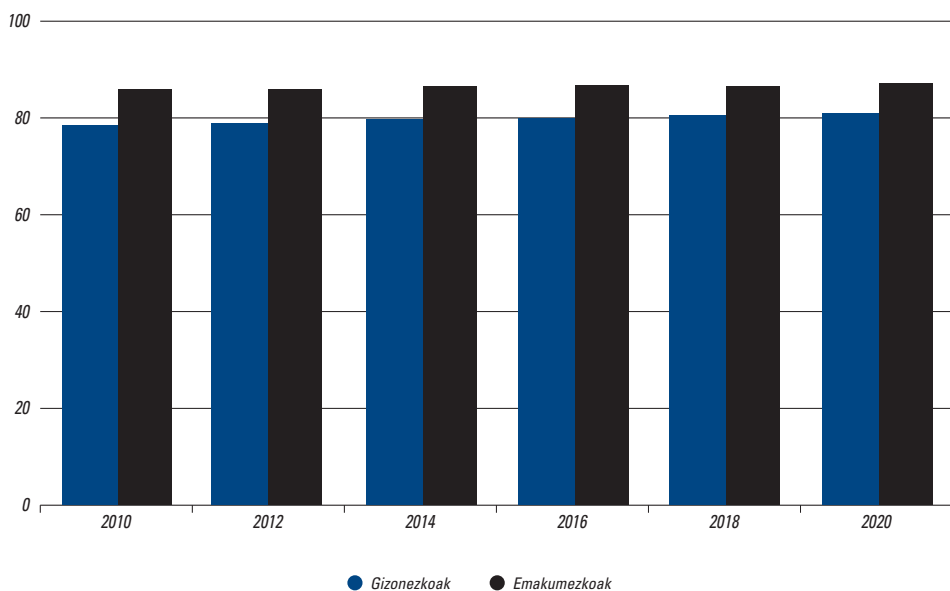
⁵ Hala ere, EUSTATEk berak adierazi legez, azpimarratu behar da migrazioen etorkizuneko estimazioak ziurgabetasun maila handia daukala, fenomenoari hainbat eragilek eragiten diotelako (bilakaera ekonomikoa, araudiak, estatistika neurketaren konplexutasuna...).

2.20. GRAFIKOA. EAEko AURREIKUSITAKO JAIOTZA ETA HERIOTZEN BILAKAERA. 2009-2020.

Iturria: EUSTAT. 2020ko proiektzio demografikoak.

2.21. GRAFIKOA. AURREIKUSITAKO BIZI ITXAROPENA JAIOTZERAKOAN SEXUAREN ARABERA. EAE 2010-2020

Iturria: EUSTAT. 2020ko proiektzio demografikoak.

2.23. TAULA. SALDO BEGETATIBOAREN ETA MIGRAZIO SALDOAREN AURREIKUSITAKO BILAKAERA. 2008-2020

	Saldo begetatiboaren bilakaera				
	2008	2011	2014	2017	2020
Jaiotzak	20.855	20.854	19.928	18.667	17.562
Heriotzak	19.243	19.741	20.381	21.063	21.692
Saldo begetatiboa	1.612	1.113	-453	-2.396	-4.130
	Migrazio saldoaren bilakaera				
	2008	2011	2014	2017	2020
Etorकिनak	39.861	32.302	28.488	27.187	26.400
Emigranteak	24.115	23.899	23.363	22.773	22.273
Migrazio saldoa	15.746	8.403	5.125	4.414	4.127

Iturria: EUSTAT: 2020ko proiektzio demografikoak.

bitartean. Horrela, 2008ko ia 40.000 etorkinak 2020an 26.000 pasatxo izango dira.

- Edonola ere, 2008-2020 aldi osorako, 90.000 laguneko saldo positiboa aurreikusten da.
- Azken emaitza, aipatuenez, izango da aldiaren amaieran ez dela hazkunderik egongo, saldo biak parekatuko direlako.

2.24. TAULA. EAEko FAMILIA KOPURUAREN PROIEKZIOA. 2006-2020

	2006	2013	2020
Familiak (oinarrizko egoera)	779.432	844.375	882.698
> 64 urteko pertsona nagusiko familiak	254.524	294.957	332.288
Gutzizkoaren gaineko %	32,7%	34,9%	37,6%

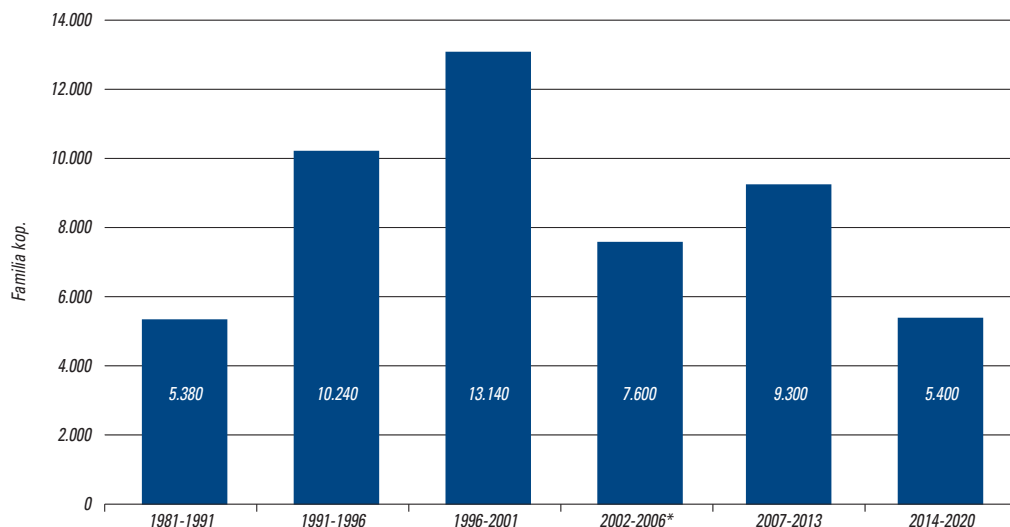
Iturria: EAEko etxebizitzaren merkatuari buruzko ikerketa, Euskadiko Kutxa, 2009.

2.2.5. Aurreikusitako familien bilakaera

a) *Hazkunde oraindik garrantzitsua familia kopuruan, batez ere pertsona nagusiek osatutakoei dagokienez.*

- Eskura dagoen informazioaren arabera⁶, EAEko familia kopurua 100.000 familiatan haz liteke 2006-2020 aldian (oinarrizko egoera), hots, urtean 7.4000 familia gehiagoko erritmoa 2020 arte.
- Azpimarratu behar da aurreikuspenek familiak sortzeko erritmoaren moteltzea islatzen dutela: 2007-2013 aldian urteko 9.300 familia inguru

2.2.2. GRAFIKOA. EAEko FAMILIA KOPURUAREN BARIAZIO GARBIAREN URTEKO ERRITMOAREN BILAKAERA

* 2002 eta 2006 artean familien hazkunde erritmoa izugarri txikia da. Emaitza horren zioa 2001 eta 2006 arteko biztanleria hazkunde txikia (EBI 06), eta batez ere buruzagita tasen murrizketa (2006ko Inkesta demografikoa) dira. Iturria: EAEko etxebizitzaren merkatuari buruzko ikerketa, Euskadiko Kutxa, 2009.

⁶ EAEko etxebizitzaren merkatuari buruzko ikerketa, Euskadiko Kutxa, 2009. Familia kopuruaren hurrengo proiektzioa ez da EUSTATen demografia proiektzioetan oinarritzen, ikerketa horretarako egindako beren-beregiko proiektzio batean baizik. Ikerketak adin taldeen arabera buruzagita tasen proiektzioa egiten du, eta haiek demografia proiektzioari ezartzen zaizkio.

izango diren bitartean, 2014-2020 aldian urteko 5.500 familia izango dira, oinarrizko egoeraren arabera.

— Familietako erreferentziako pertsonen (edo familiaburuen) adin taldeen eta sexuaren arabera emaitzen azterketak beste kontu interesgarri batzuk agertzen ditu:

- erreferentziako pertsona gazteak (20-23 urte) dauzkaten familiak asko murrizten dira, adin tarte horietako biztanleriaren murrizketaren ondorioz;
- adin ertain-handiko pertsonen (35-64 urte) familiak apur bat hazten dira;
- adin nagusiko erreferentziako pertsonak (65 urte eta gehiago) dauzkaten familiak asko hazten dira, 2020 familia guztien %37,6 izan arte.

— Pertsona bakarreko familien proportzioa 2020an %25 izan arte haziko dela (%21,5 2006an) eta haien erdiak 64 urtez gorako pertsonak izango direla (2006an bezala) emanez gero, EAEn bakarrik bizi diren pertsona nagusiak 110.000 lagun baino gehiago izan arte haziko dira (egun baino 30.000 gehiago). Halaber, bakarrik bizi diren 64 urtez gorako bikoteen proportzioak 2006an bezala (guztien %9) jarraituz gero, 2020an holako ia 80.000 familia lirateke (egun baino 10.000 familia).

2.3. Aurreikusitako demografia aldaketaren elementu nagusien identifikazioa

— Arestiko azterketa guztietatik honako elementuak nabarmendu daitezke, seguruenik epe ertain eta luzean EAeko demografia-bilakaeraren ezaugarri gisa:

a) Biztanleria hazkunde txikia

— EAeko biztanleria apur bat haziko da hurrengo urteetan, 65.000 lagun inguru 2008tik 2020ra (%+3). Hazkundealdi horretako lehenengo urteetan pilatuko da eta epe ertainean motelduko dela aurreikusten da, 2020an biztanleria hazkunderik ez egon arte, saldo begetatiboaren (negatiboa) eta migrazio saldoaren (positiboa) arteko orekagatik.

b) Biztanleria nagusiaren hazkundea

— Biztanleriaren hazkundearekin batera adinen egituraren aldaketa zorrotzagoak gertatuko dira. Aldaketa horien artean, nagusia 64 urtez gorako biztanleriaren hazkundera dagokio. Biztanleria talderik ugariak gaur egun heldu-gazteak dira, baina horrek demografia-piramidearen goialderantz egingo du.

— Prozesu horrek eta biztanle helduen bizi itxaropenaren hazkundeak bat egiterakoan, 64 urtez gorako biztanleria %22 arte haziko da 2020 arte eta milioi erdi lagun izango dira, 2008an baino 100.000 gehiago.

— 79 urtez gorako biztanleria are azkarrago haziko da, 162.000 lagun izan arte (*gain-zahartzea*).

c) Lan egiteko adineko biztanleriaren murrizketa

— Aurreko urteetan jaiotze-tasetan egondako jaiotsierak direla-eta, erretreta adinean sartzen diren belaunaldiak lagun gutxiago daukaten taldeek ordezkatu dituzte. Horren ondorioz, aktiboa izan daitekeen 16-64 urteko biztanleria ia 60.000 lagunetan murriztuko da 2020 arte (%-4).

d) Haur eta gazteen berreskuratzea

— Haur eta gazteei dagokienez, aldi osorako berreskuratu egingo dela aurreikusten da, ugalkortasun handiagoari eta immigrazioaren ekarpenari esker.

— Hala ere, prozesuak beheranzko joera izango du. Horrela, 2020an 16 urtez azpiko taldea 325.000 lagun inguruk osatuko dute, hots, 2008an baino 30.000 lagun inguru gehiago.

— Dena dela, kopuru horrek joan den mendeko laurogeita hamarreko hamarkadako lehenengo bosturteko mailetara itzultzea baino ez du esan nahi, 70eko hamarkadako kopuruaren oso azpitik, orduan 600.000 lagun inguru baitziren.

e) Mendekotasun mailen hazkundea

— Lan egiteko adinean ez daudenen eta aktiboak izan daitezkeen arteko ratioa (mendekotasun tasa) aktiboak izan daitezkeen 100 laguneko men-

deko 48 lagun (gazteak edo nagusiak) izatetik, 2020an 16 urtetik 64rako 100 laguneko ia 59 mendeko izatera igaroko da.

- Ratioaren deskonposatzeak erakusten du hazkundera gehiena pertsona nagusien mendekotasuneko harremana hazteagatik gertatuko dela.

f) Biztanle etorkinen hazkundera

- Fenomeno horren ziurgabetasun maila handiaren barruan, aurreikusten denez migrazio fluxu positiboek ezarriko dute biztanleria hazkunderaren erritmoa etorkizun gertuan. Migrazio saldoaren joera beheranzkoa izango bada ere, 2008-2020 arteko azken emaitza 90.000 laguneko hazkundera izango da bide horretatik.
- Esan behar da, bestalde, atzeritik datozen atzerriko naziotasuneko pertsonen sarrerak

guztira 160.000 lagun ingurukoak izango direla aldi berean, eta beste autonomia erkidegoetatik iritsitako beste 50.000 atzerriar gehiago ere bai.

g) familia kopuruaren hazkundera eta aldaketak familia tipologian

- Familia kopuruaren bilakaerari buruzko aurreikuspenek 2020 arte hazkunde handia islatzen dute oraindik (2006an baino 100.000 gehiago), baina azken urteotan baino txikiagoa izango da eta joera beheranzkoa.
- Bestalde, seguruenik familiaren tamainak murrizten jarraituko du, pertsona bakarreko familiak areagotuz. Batez ere, bakarrik edo nagusia den bikotearekin bizi diren 64 urtez gorako pertsonen osatutako familiak areagotuko dira.

3. Demografia-aurreikuspenen ekonomia eta gizarte ondorioak

3.1. Ondorioak lan-merkatuan

3.1.1. Lanindarraren murrizketa

3.1.1.1. Lan eskaintza uzurtzea eta egiturako aldaketa kualitatiboak dira lan-merkatuaren zahartzearen ondorioz garrantzitsuenak

Ondoko grafikoan irudikatu legez, biztanleriaren zahartzeak zuzenean eragiten dio lan-merkatuari eta, lan-eskaintzaren eta produktibitatearen bidez, eragin erabakigarria dauka ekonomia errealean. Zahartzeak, biztanleen batez besteko adina handitu ez ezik, lanerako adineko biztanle kopuruari ere eragiten dio, adineko belaunaldiak gazte talde urriagoek or-

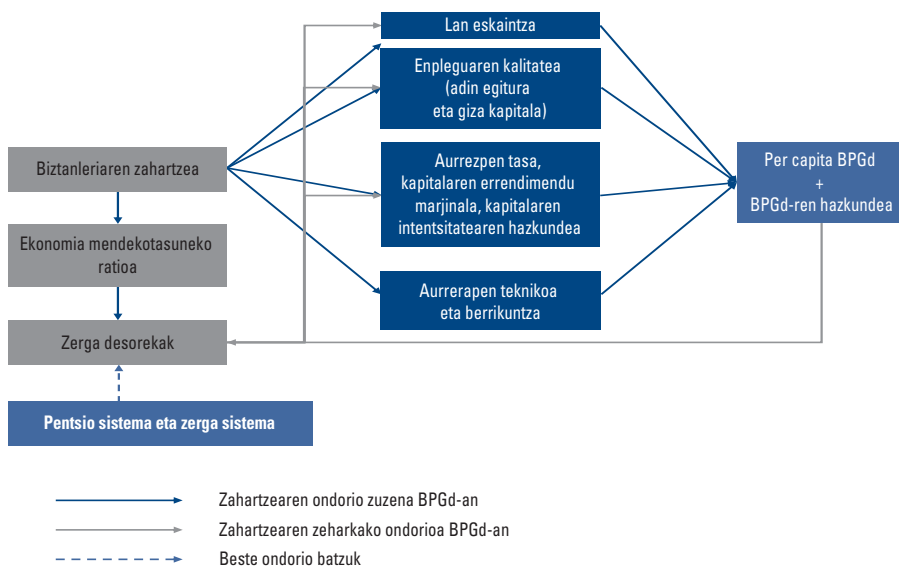
dezten dituztelako. Horrek ahalezko lan potentzialaren eskaintza murriztea dakar.

3.1.1.2. Politiketan aldaketarik ez dagoen eszenatokian, EAEko lan-eskaintzaren jaitsiera oso handia izango da eta ondorioak batez ere 2020az gero nozituko dira

Ondoko taulan islatuko denez, EAEk lan potentzialaren eskaintzan murrizketa oso handia nozi litzake, EB eta Estaturak baino are larriagoa, EUSTATEk 2050erako eman dituen erdiko egoera demografikoen (muturrekoenak kenduta) emaitzak kontuan hartuz gero.

Arreta 2020ko zerumugan jarritz, hura ikuspegi demografikotik oso gertu egonik, EAEn 16 eta 64

3.1. GRAFIKOA. ZAHARTZEA EKONOMIAN TRANSMITITZEKO BIDE NAGUSIAK

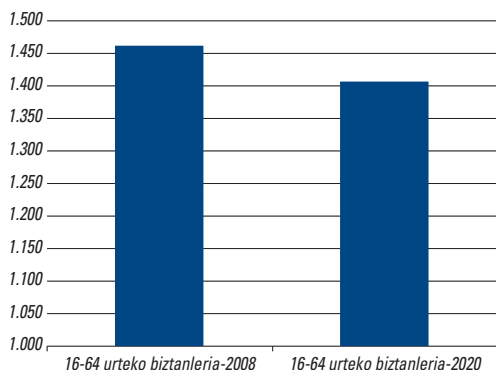
3.1. TAULA. LANERAKO ADINEKO (16-64 URTE) BIZTANLERIA ALDAKETEN PROIEKZIOA 2050ERAKO. EAE, ESTATUA, EB ERKAKETA

	2004-2050 bariazio tasa
EAE ⁽¹⁾	%-23
EAE ⁽²⁾	%-16
Espainia	%-21
EB-25	%-16

⁽¹⁾ EUSTAT, (Erdiko) egoera demografikoak 2050eko zerumugan.

⁽²⁾ Euskadiko Kutxa, Biztanleria, Enplegua eta Pentsioak Iturria. Politika Ekonomikoaren Batzordearen eta Europako Batzordearen (2005) eta Eustaten datuen bidez norberak egina.

3.2. GRAFIKOA. EAEko 16-64 URTEKO BIZTANLERIA-REN BILAKAERA 2020RAKO. MILA

Iturria: EUSTATen 2020ko Proiekzio demografikoetatik egina.

urte arteko biztanleriaren murrizketa 60.000 lagun ingurukoa da 2008ko kopuruaren aldean, Eustatek egindako aurreikuspenen arabera. CONFEBASKek "Demografía, disponibilidad de trabajadores y crecimiento vasco 2008-2020" txostenean egindako kalkuluen arabera, jaitsiera 44.000 lagun ingurukoa litzateke 2007aren aldean.

Aurreikuspen horietan immigrazioari buruzko hipotesi baikorrak erabili dira, sarrera (2008-2020 aldian 16 urte beteko dituzten biztanleak) eta irteera (aldi horretan 65 urte beteko dituzten biztanleak) fluxua baino aintzat hartzen ez bada, lan-merkatuan 120.000 lagun inguruko uzkuartzea baieztatuko litzatekeelako (batez beste, 9.000 lagun gutxiago urteko).

CONFEBASKek egindako kalkulu ariketaren arabera, EAEn okupazio tasa 2020an Europan tasarik handienak (%72) dauzkaten herrietako antzeko mailetan kokatu arte haziko dela pentsatuz gero, gehienezko okupazio potentziala 2020 arte haziko litzateke, baina erritmo oso motelean, pertsona okupatuaren kopuruaren hazkundera, 2008aren aldean, 30.000 lagunekoa baino txikiagoa litzatekeelako.

Okupazio tasaren hazkunderaren hipotesia hartuz eta ekonomiaren portaera 1985-2007 bitartean egondakoaren antzekoa dela pentsatuz, CONFEBASKek 2020rako eskulaneko 234.000 lagun inguruko defizita ateratzen du.

3.1.2. Aktibitate tasa handitzeko eta etorkinak integartzeko erronka

**3.1.2.1. Aktibitate tasa handitzea, batez ere emakumezkoena eta 55 urtez gorako pertsonena esku-hartze eremu saihes-
teztintzat hartuz. EAEk hobetzeko tarte zabalak dauzka jarduera eremu horietan**

Eskulanaren uzkuartze efektua leundu litzateke, aldi baterako behintzat, batez ere emakumeek eta langilerik nagusienez lan-merkatuan duten parte hartzea handituz. Ondoko taulan islatu legez, EAEn hobekuntzarako tarteak zabalak dira eta Europar Batasunetik ezarritako helburuak zorrotzak.

Horrela, Europako Batzordearen "The 2009 Ageing Report" (Zahartzeari buruzko txostena, 2009) txosteneko informazioaren arabera, EB27rako lan-merkatuko parte hartze tasaren hazkundera (15 eta 64 urte arteko biztanleen aktibitate tasa) 3,3 puntukoa litzateke 2007-2050 aldian, 2007 %70,6tik 2050eko %73,9ra igaroz. Hazkunde ia guztia 2020 ondoren gauzatuko litzateke. Azpimarratu behar da, 55-64 urteko taldearentzat aurreikusitako hazkundera askoz handiagoa dela (+14 portzentajezko puntu) tasa askoz txikiagotik (%47,5etik %62ra) abiatzen delako.

Espanian aktibitate tasan aurreikusitako hazkundera handiagoa da, 6 portzentajezko puntukoa, %71tik %77,6ra, eta are handiagoa 55-64 urteko taldearentzat (+25 portzentajezko puntu).

3.2. TAULA. LAN-MERKATUAREN ADIERAZLEAK ETA 2050EKO PROIEKZIOAK ESTATURAKO ETA EB 27RAKO

	EAE 2007	Espainia			EB-27		
		2007	2050	Aldaketako portzentajezko puntuak	2007	2050	Aldaketako portzentajezko puntuak
Aktibitate tasa (15-64)*	70,9	71,6	77,6	6,0	70,6	73,9	3,3
Gizonezkoa	78,1						
Emakumezkoa	63,7						
Aktibitate tasa (55-64)	47,6	47,5	73,1	25,6	47,5	62,0	14,5
Enplegu tasa (15-64)	66,0	65,6	72,8	7,2	65,5	69,7	4,2
Gizonezkoa	73,2						
Emakumezkoa	58,8						
Enplegu tasa (55-64)	45,1	44,7	69,7	24,9	44,9	59,4	14,5

Iturria: EUROPEAN COMMISSION, DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report eta LANBIDE, EAerako lan merkatuaren behatokia.

* Ikusi behar da hemengo aktibitate tasak ikerketa honetako "2.1.8. Biztanleria aktibitate ekonomikoaren arabera" ataleko 2.18. taulan agertutakoak baino askoz handiagoak direla, hemengoak 15 eta 64 urte arteko biztanleriaren arabera kalkulatzen direlako, hangoetan ratioa 15 urtez gorako biztanleria guztiaren gainean egiten den bitartean.

Enplegu tasei dagokionez, egin beharreko ahaleginak aipatutakoen antzekoak dira, batez ere biztanle nagusientzat.

55 urtez gorako pertsona taldean egin beharreko ahaleginak ere oso handiak dira, talde horrentzat ia %60ko enplegu tasa lortu nahi baita. Espainia buruan dago 55 eta 64 urte arteko emakumeen parte hartze tasan aurreikusitako hazkundeari dagokionez.

EAek ere erronka berberak dauzka, ondoko taulak agertzen duenez. Bertan adierazleen egungo egoeraren eta nahi diren helburuen arteko erkaketa egiten da.

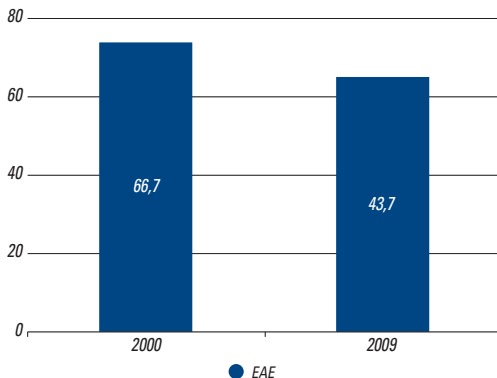
Halaber, adierazi behar da EAEn, EB27n ez bezala, 55 eta 65 urte bitarteko biztanleen aktibitate tasak murrizten jarraitu duela 200-2009 aldian.

3.1.2.2. Immigrazioaren eginkizuna biztanleria aktiboaren bolumena doitzeko

Immigrazioak ere balio dezake lan-merkatua doitzeko eta zahartzearen ondorioak apur batean arintzeko. Hala ere, immigrazioak eginkizun hori betetzeko baldintza batzuk bete behar dira:

1. etorkinek ekonomia formalean egin behar dute lan (gizarte eta zerga sistemari ordainduz),

3.3. GRAFIKOA. 55-65 URTEKO TALDEAREN AKTIBITATE TASA

Iturria: EUSTAT. PRA.

- 2. pentsio sistemek, orokorrean, oreka aktuariala bermatu behar dute (bestela kotizazioak ez liratekeelako aski etorkizuneko pentsio eskubi-deak betetzeko eta sistemaren iraunkortasun arazoak areagotuko lirateke) eta
- 3. etorkinen kualifikazioak bat etorri behar du merkatuaren premiekin.

Azken batean, etorkinen integrazioa erronka handia da, eta Europako erakundeek horrela onartu eta azpimarratu dute.

3.1.2.3. EAEn afiliatutako atzerritarren proportzioa Estaturako baino askoz txikiagoa da eta gehienak kualifikazio maila baxuko lanpostuetan daude

EINren 2009ko datuen arabera, EAEn erroldatutako 159.637 atzerritar zeuden, biztanleriaren %7,3. Bestalde, Gizarte Segurantzak 2009ko abenduan (hileko batez bestekoa) afiliatutako 51.116 atzerritar zeuzkan, batez ere Europar Batasunetik kanpoko herrietatik iritsiak (guztien %65). Estatuarekin erkatuta, Gizarte Segurantzaren mila pertsonako afiliatutako atzerritarren ratioa askoz txikiagoa da EAEn: %54 EAEn eta %108 Estatuan.

Azken hamarkadan, EAeko immigrazioak hazkunde handia izan du 2008 arte, baina 2009an joera hori apurto eta atzerriko afiliazioa, naziokoa bezala, murriztu egin zen (%-3 atzerritarrentzat eta %-3,4 guztizkoarentzat, urteko batez besteko datuekin).

Afiliazio araubideari dagokionez, EAeko atzerritarren %67,6 araubide orokorrean zegoen eta %12,4 autonomoetan. Afiliatu guztiei dagokionez, portzen-

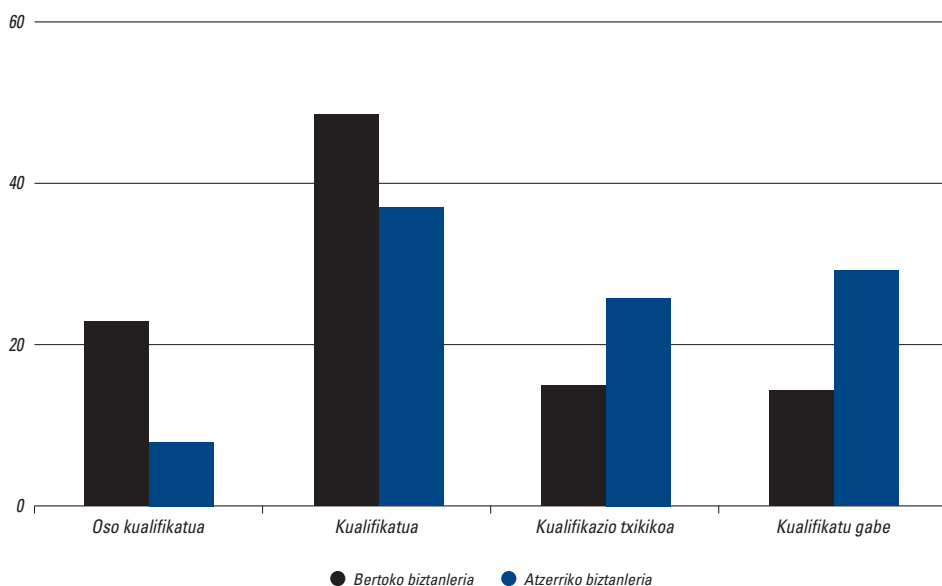
3.3. TAULA. GIZARTE SEGURANTZAN AFILIATUTAKO ATZERRITARRAK ARAUBIDEAREN ETA JATORRIAREN ARABERA. EAE, 2009KO ABENDUA

	2009ko Abendua. Batez besteko balioak		
	Guztira	Europako Bat	Europako Batasunaz kanpo
Araubide orokorra	34.581	11.857	22.725
Autonomoen araubide berezia	6.344	3.301	3.044
Nekazaritzako araubide berezia	2.993	1.855	1.139
Itsasoko araubide berezia	265	107	158
Etxe-langileen araubide berezia	6.931	517	6.414
Sistema guztira			
Gizonezkoak	30.359	12.889	17.470
Emakumezkoak	20.757	4.748	16.009
Guztira	51.116	17.637	33.479

Iturria: Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia.

tajeak, hurrenez hurren, %78,3 eta %19,4 ziren. Aldea batez ere etxe-langileen araubidean afiliatutako etorkizun kopuru handian datza (%13,6, afiliatu guz-

3.4. GRAFIKOA. AFILIATUTAKO ATZERRITARRAK ETA BERTOKOAK KUALIFIKAZIO MAILAREN ARABERA. 2007. GUZTIZKOAREN GAINEKO PORTZENTAJEA

Iturria: Lanbide, Gizarte Segurantza sisteman afiliatuak, 2008.

tien %1,5en aurrean). Eraikuntza da jarduera nagusia araubide orokorrean eta autonomoetan afiliatutako atzerritarren artean.

Bestalde, interesgarria da aipatzea atzerritar afiliatuen presentzia kualifikazio mailarekin alderantziz proportzionala dela: etorkinen indizerik handienak mailarik baxuenetan pilatzen dira, ondoko grafikoa ikusten denez (2007ko datuak).

3.1.3. Enpleguaren kalitatea eta kualifikazio mailak

3.1.3.1. Hezkuntza maila altuagoek lanaren kalitateari ere eragingo diote, talde gazteenek kualifikazio hobea daukatelako.

Lanaren kalitate handiagoa garrantzitsua izan daiteke eskulanaren kontratazioak ekonomian daukan ondorio kaltegarriak arintzeko eta hazkunde ekonomikoa handitzen laguntzeko. Zentzu horretan, ondoko taulan jasoko denez, talde gazteenek erretreatatik gertu daudenek baino kualifikazio maila hobek daukate, batez ere emakumezkoen artean.

Dena dela, etorkizunari begira, giza kapitala denboran batez beste handituko bada ere, horren eragina hezkuntza mailarik txikieneko taldeak erabat ordeztuak direnean desagertuko da.

Gizarte Segurantzaren lan-bizitzaren etengabeko laginetik ateratako datuen arabera, EAEn besteren kontura afiliatutakoen %22 kualifikazio maila altua daukaten kotizazio taldekoak dira. Gizarte Segurantzako altako afiliazioak Estatuan baino ezau-

3.5. TAULA. EAEn AFILIATUTAKO BIZTANLEAK KUALIFIKAZIOAREN ARABERA

Kualifikazio maila	%
Altua	22,4
Ertaina	47,9
Baxua	15,3
Kualifikaziorik gabe	14,4
Guztira	100,0

Iturria: Lan eta Immigrazio Ministerioa, Lan-bizitzaren etengabeko lagina, hemendik hartua: Lanbide, Lan-merkatuaren behatokia.

garri kualifikatuagoak erakusten ditu, eta aldeak oso handiak dira emakumezkoen dagokienez.

3.1.3.2. EAEn seguruenik egongo den eskulan eskasiari kualifikazio mailari buruzko desorekak erantsi behar zaizkio

CONFEBASKen "Demografía, disponibilidad de trabajadores y crecimiento vasco 2008-2020" txostean agerian uzten du, enpleguari dagokionez, industriako arazo nagusia langile kualifikaturik eza dela, eta zerbitzuen sektorean, horri kualifikazio altuko eta baxuko lanpostuak betetzeko zailtasunak eranstean zaizkio.

Euskadi 2015 Lehiakortasun Foroaren baitako Euskal lan-merkatuko langile defizitari buruzko lan taldeak egindako eszenatokia, baieztatzen da ordeztu beharreko enplegu gehiena kualifikazio baxukoa izango dela. Zehazki, kalkulatu da datozen urteetan pertsonen ordezteak sortutako enpleguaren bi heren baino gehiago kualifikazio baxukoak izango direla. Enplegu eskari berriaren ia %85, aldiz, kualifikazio altu eta ertainean pilatuko da.

3.4. TAULA. PRESTAKUNTZA MAILEN ERAGINA BIZTANLERIA AKTIBOAN ADINAREN ETA PRESTAKUNTZA MAILAREN ARABERA. EAE 2007

Adina	Lehen mailako ikasketarik gabe	Lehen mailako ikasketak	Lanbidez kanp. big. mailakoak	LH II	Erdi mailako hiru. mailakoak	Goi-mailako hiru. mailakoak
<25 urte	4,3	32,4	20,7	25,3	8,3	8,9
25-29 urte	2,0	24,1	12,2	24,7	11,8	25,2
30-34 urte	2,4	26,8	12,3	21,6	15,7	21,2
35-39 urte	2,2	36,6	9,3	20,4	13,3	18,3
40-44 urte	3,5	32,5	11,5	22,6	9,0	21,0
45-49 urte	3,3	44,6	12,3	15,1	9,7	15,1
50-54 urte	5,7	43,4	14,1	14,9	8,8	13,1
>= 55 urte	8,4	42,7	10,9	14,8	8,7	14,5
Guztira	3,8	34,9	12,3	19,9	11,0	18,1

Iturria: Eusko Jaurlaritzak, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila. Biztanleria aktiboaren kualifikazioari buruzko inkesta, 2007.

**3.6. TAULA. LAN-MERKATURAKO ESZENATOKIA
2009-2015EKO ZERUMUGAN**

Kualifikazioa	Desorekak-Premiak
Altua	-6.870
Ertaina	7.566
Baxua	-91.007
Guztira	-90.312

Iturria: Euskal lan-merkatuko langile defizitari buruzko lan taldea. Euskadi 2015 Lehiakortasun foroa.

Aurreikusitako eskaintza eta eskaria alderatuz egindako kalkuluen arabera 2009-15 aldian kualifikazio altuko langileen defizita 6.800 lagunetik gorakoa izango da. Erdi mailako kualifikazioko 7.500 langileko soberakina ere kalkulatu da, eta kualifikazio baxuko 91.000 langile inguru beharko direla.

Egun dagoen kualifikazioaren arabera imigrazio saldoei dagokienez, erdi mailako imigranteen soberakina eta maila baxuko defizita egongo lirateke.

3.1.4. Produktibitatea, prestakuntza eta I+G+B

3.1.4.1. Produktibitateak eginkizun handiagoa izango du hazkunde ekonomiko erantsi egokiari eusterakoan. Prestakuntza eta I+G+Bko inbertsioa ezinbestekoa da lanaren produktibitatea hobetzeari begira.

Ez dago behin betiko konklusorik zehartzeak produktibitatean izango duen eraginari buruz. Hala ere, orain arte onartu da produktibitatearen adinaren arabera bilakaerak alderantzizko U forma izan ohi duela, eta 50 urteren inguruan jaitsiera handiak gertatzen direla.

Eskulanaren murrizketak ekoizpenaren eta hazkunde ekonomikoaren uzurtzea ekarriko du, produktibitatea azkarrago hazi ezean. Izan ere, azken hamarkadan, lanaren produktibitatea hazkunde ekonomikoa gehien baldintzatzen duen eragilea bihurtu da. Europako Batzordeak egindako proiektioetan, EB-27rako 2050 arte kalkulaturako BPGd-ren hazkundearen zio nagusia produktibitatearen hobekuntza da.

Uste izaten da produktibitatea neurri handi batean kualifikazio mailen arabera dela. Maila altua aktibitate tasa altuari eta prestakuntza iraunkorrerako joerari lotuta dago, eta horiek denak pertsona nagusien lan-merkatuan luzarago irauteari lotuta daude.

Hala ere, EAE zein Estatu mailako prestakuntza jardueri buruz dauden datuek muga asko erakusten dituzte, ondoko taulan ikus daitekeenez. Hasteko, biztanleria aktiboaren heren batek baino ez du prestakuntza jarduera formal zein ez formaletan parte hartzen. Horri erantsi behar zaio holako jarduera gehienak ez formalak direla (%29,9 EAE), titulu ofizialak lortzeko jarduera formalek pisu askoz txikiagoa duten bitartean (%5,7)⁷.

Taulak, bestalde, islatzen du prestakuntza egiten duten langile aktiboaren portzentajea adinarekin batera murrizten dela: 25-34 urteko taldean %39 diren bitartean (adin talde horretan badago hezkuntza jarduera formalak egiten dituen proportzio esanguratsua), 55 urte gorako artean %20 inguru dira.

Azpimarratu behar da, halaber, gure herrian prestakuntza jardueren garapen maila Europako batez bestekoak baino txikiagoa dela eta herririk aurreratuena urrun dagoela, bai euren langileen prestakuntza ematen dieten enpresa kopuruari dagokionez, bai pertsona okupatuei euren dagokienez ere, erantsitako grafikoetan ikus daitekeenez.

Produktibitatearen hazkundera aurrerapen teknologikoaren arabera ere bada, eta hura,aldi berean, ikertzaile kopuruak eta I+G+Bko inbertsioak baldintzatzen dute. EAERako datuek erakusten dutenez, arlo horretan ahalegin handiak egin dira, baina mailak Europako batez bestekoaren azpitik daude oraindik.

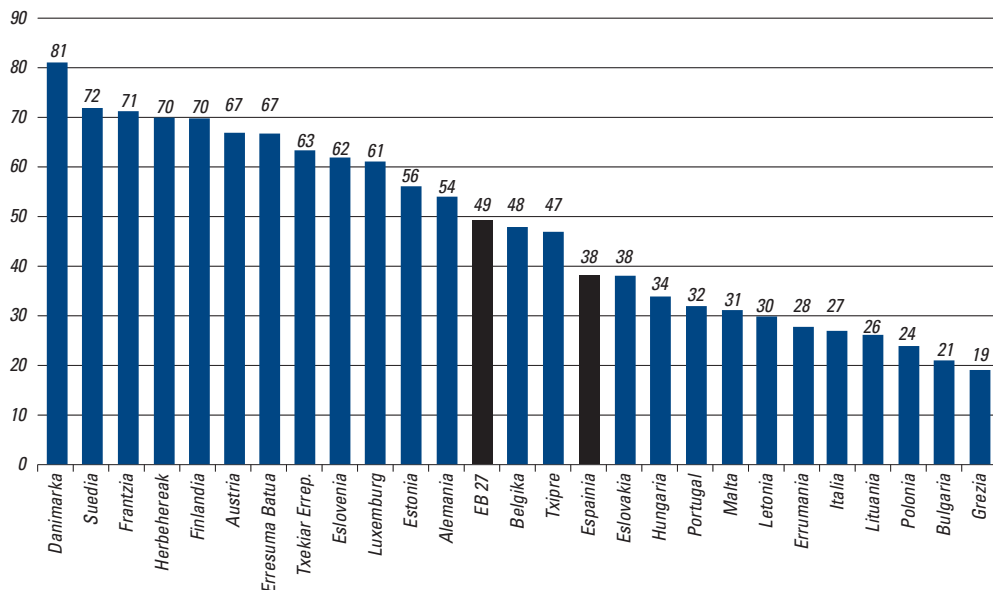
3.7. TAULA. 2007-2060 ALDIKO BPGd-REN HAZKUNDEAREN XEHAKATZEA

	EB 27
BPGd-ren hazkundera 2007-2060an	1,7
Produktibitateagatik	1,8
Lanaren inputagatik	-0,1

Iturria: EUROPEAN COMMISSION. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report.

⁷ Kasu oso gutxitan prestakuntza mota bian uztartzen dira.

3.5. GRAFIKOA. EUREN LANGILEEI PRESTAKUNTZA EMATEN DIETEN EUROPAR ENPRESEN PORTZENTAJEA, 2005

Enpresa guztien gaineko %.
Iturria: EUROSTAT, Continuing Vocational Training Survey.

3.8. TAULA. PRESTAKUNTZA JARDUERETAN (FORMALAK ETA EZ FORMALAK) PARTE HARTZEN DUEN BIZTANLERIA AKTIBOAREN PORTZENTAJEA ADINAREN ARABERA, EAE ETA ESTATUA, 2007

Adina	EAE (%)	Estatua (%)
25-34 urte	39,0	40,2
35-44 urte	29,2	35,8
45-54 urte	26,7	31,3
55-64 urte	19,7	22,3
Guztira	33,8	34,6

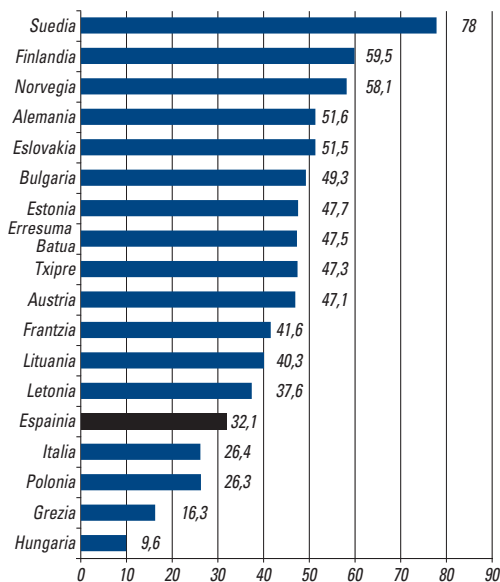
Iturria: EIN, Biztanleria helduak ikaskuntza jardueretan daukan parte hartzeari buruzko inkesta (EADA).

3.1.5. Adinaren kudeaketa enpleguan eta be-lunaldi txandakatzea

3.1.5.1. Enpleguan adina kudeatzeko politiken eta zahartze aktiboari buruzko estrate-gien sustapena ez da lehentasuna izan ez eremu publikoan ez pribatuan

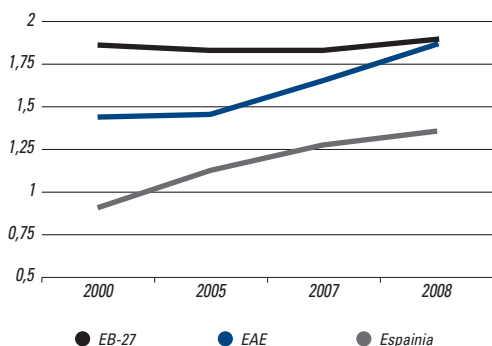
EAEko lan baldintzen, prestakuntza premien eta 50 urtez gorako langileen itxaropenen ezagutza urria da eta urriak dira, talde horri begira, funtzionamendu

3.6. GRAFIKOA. BIZTANLERIA OKUPATUAK HEZKUN-TZA EZ FORMALAKO JARDUERETAN DAUKAN PARTE HARTZEA, 2007

Iturria: Eurostat, Adult Education Survey 2007.

3.7. GRAFIKOA. I+GKO GASTUA (BPGD-REN %)

Iturriak: EUSTAT. Euskadi EB-27n, eta EUROSTAT.

malgura eta lana antolatzeko bide berritzaileetara, osasunaren sustapenera, lantokien egokitzapenera... bideratutako jarduerak.

EAEen ez da biztanleriarik nagusia kontratatzeko eta iraunarazteko politikarik egon; aitzitik, erretreta politikak gehiago bultzatu du lan-merkatutik goizegi irtetea⁸. Gogoratu behar da 55 eta 64 urte arteko taldearen aktibitate tasa dezente jaitsi dela 2000 eta 2009 artean (ikus 3.3. grafikoa).

Txanda —eta ordezte— kontratuen sustapenak, zalantza barik, eginkizun garrantzitsua izan du langileen adina kudeatzeko garrantzia lurruntzerakoan. Jatorrian, bide horiek krisialdietan eta langabezia handiko aldietan gazteen enplegua sustatzeko behin-behineko neurri gisa pentsatu ziren, baina denbora-

ren poderioz gizarte eta enpresa kulturaren sendotu eta errotu ziren. Horren ondorioz, erretiro aurreraturako itxaropena barneratu da eta enpresarien eta langileen interesek bat egin dute langile nagusien lan-bizitza laburtzearen alde.

Eskura dauden datuek erakusten dutenez, bide horiek pisu erlatiboa hartzen jarraitu dute azken urteotan eta, gainera, Estatuko batez bestekoaren gainetik.

Bestalde, interesgarria iritzi zaio EAEn 55 urte eta gehiagoko taldean lanaldi partzialak daukan pisua eta azken boladako bilakaera aintzat hartzeari, beste herri batzuetan talde seniorrari lan-merkatuan irauteen laguntzeari begira erabiltzen diren tresnetako bat delako. Datuek honakoa erakusten dute: batetik, bide horren erabilera ez dela hazi eta, bestetik, 55 urte eta gehiagoko talde horren eta langileria orokorraren artean ez dagoela alde handirik.

3.1.5.2. Epe labur eta ertainean, sektore eta enpresa askotan langileen belaunaldi txandakatze arazoak lehentasun gisa agertzen dira

2009an EAEn Gizarte Segurantzaren afiliatutako lau lagunetik ia bat zen 50 urtez gorakoa eta %13 54 urtez gorakoak.

EAEko enpleguaren banaketa adin taldeen araberaz zertuta, ikusten da industriaren sektoreak enplegu gaztearen (35 urtetik beherakoak) propor-

3.9. TAULA. TXANDA —ETA ORDEZTE— KONTRATUEK ETA ERRETIRO PARTZIALEK EAEN ETA ESTATUAN DAUKATEN GARRANTZIAREN ERKAKETA. 2002 ETA 2008

	2002				2008			
	EAE		Estatua		EAE		Estatua	
	Mota hori guztira	Kontratu guztien gaineko %	Mota hori guztira	Kontratu guztien gaineko %	Mota hori guztira	Kontratu guztien gaineko %	Mota hori guztira	Kontratu guztien gaineko %
Txanda-kontratuak	1.682	0,25	7.312	0,05	5.299	0,67	40.646	0,26
Ordezte-kontratuak	11	0,00	93	0,00	48	0,01	2.045	0,01
Erretiro partziala	1.872	0,27	6.806	0,05	4.693	0,59	36.884	0,23
Kontratuak guztira	683.038	100,00	13.639.494	100,00	793.170	100,00	15.821.537	100,00

Iturria: EIN, Kontratuen estatistikak.

⁸ Pentsio Sistemari buruzko atalean ere heldu zaio gai horri.

3.10. TAULA. LANALDI MOTA GENEROAREN ARABERA. GUTZIZKO BIZTANLERIA OKUPATUA ETA 55 URTEZ GORAKOA

	Lanaldi osoa		Lanaldi partziala	
	Adin taldearen gutzizkoaren gaineko %		Adin taldearen gutzizkoaren gaineko %	
	2005	2008	2005	2008
Gizonezkoak				
Gutzira (16 urte eta gehiago)	95,48	95,81	4,52	4,19
55 urte eta gehiago	94,89	95,31	5,10	4,69
Emakumezkoak				
Gutzira (16 urte eta gehiago)	75,84	77,34	24,16	22,66
55 urte eta gehiago	72,64	75,50	27,35	24,49

Iturria: EIN-Biztanleria aktiboari buruzko inkesta. 2005 eta 2008.

3.11. TAULA. GIZARTE SEGURANTZAN AFILIATU-TAKO HERRITARREN BANAKETA EDIN TALDEEN ARABERA. 2009

	Gutzira
Gutzira	100,0
24 urtetik beherakoak	7,1
25 eta 54 urte artekoak	80,0
54 urte baino gehiago	12,9

Iturria: Boletín de Estadísticas Laborales. Lan Ministerioa.

tziorik handiena biltzen duela, baina baita enplegu seniorrarena (55 urtez gorakoak) ere.

Jarduera arloen arabera zehatzago aztertuta, ikusten da Hezkuntzak eta Osasunak edo Garraioak eta Komunikazioek, Lan-Merkatuaren errolda-Eskaria agiritik ateratako 2004ko datuen arabera, zahartze indizerik altuenak biltzen dituztela; izan ere, 4 lagunetik ia 3k 35 urte baino gehiago dauzka.

Eremu askotan badago kezka talde nagusienak ordeztari eta ezagutza transferentziari buruz. Herri Administrazioa haietako bat da; Osakidetza eta Hezkuntzako langileen %50 baino gehiagok 50 urte baino gehiago izango dituzte 2010ean, eta horrek argi uzten du lehentasunezko premiazko arazoa dena⁹.

Bestalde, EAEko enpresen zuzendaritza eta jabetza dauzkan taldearen adin ezaugarriak buruz ere berriazko azterketa eta hausnarketa egin behar

3.12. TAULA. ENPLEGUAREN BANAKETA ADINAREN ETA JARDUERA ARLOAREN ARABERA. 2004

	Adin tertak		
	<35 urte	35-54 urte	>= 55 urte
Gutzira	43,2	53,6	12,2
Jarduera sektorea			
Industria	35,1	50,3	14,6
Eraikuntza	33,7	52,4	13,9
Zerbitzuak	33,9	55,3	10,8
Jarduera arloak			
Energia ind. eta antz.	25,9	57,4	16,7
Metalaren ind.	37,3	48,2	14,5
Manufaktura-ind.	33,2	52,7	14,1
Eraikuntza	33,7	52,4	13,9
Merkatar., ostalar. eta konponketak	35,9	52,9	11,2
Garraioak eta komunikazioak	27,5	60,9	11,6
Merkatal zerbitzuak	39,9	50,8	9,3
Hezkuntza-osasuna	24,5	64,4	11,1
Beste zerbitzu batzuk, Administrazioa	39,5	48,9	11,6

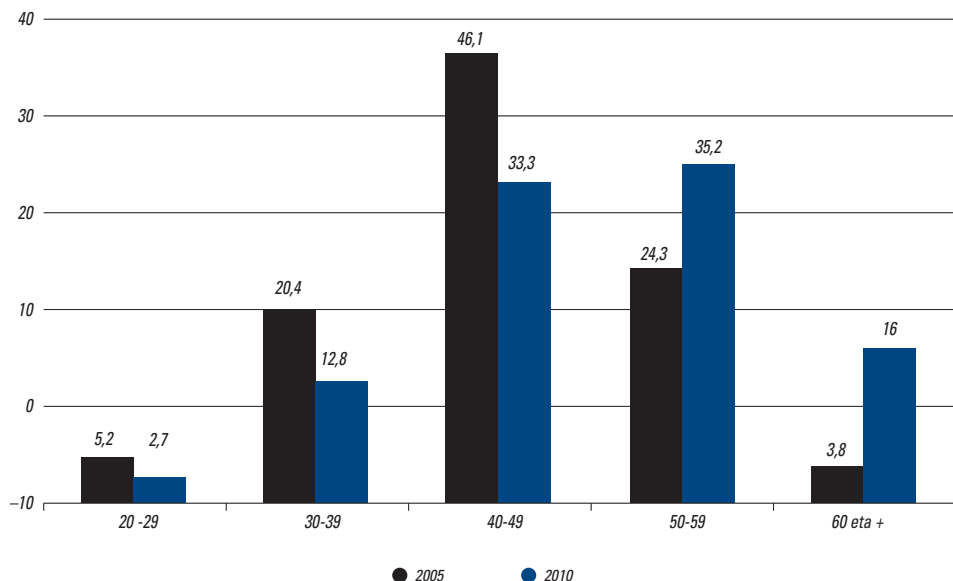
Iturria: Eusko Jaurlaritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila. Lan-merkatuaren errolda-Eskaria 2004.

dira, negozioiei bizirauten lagunduko dieten neurriak heldu ahal izateko. Izan ere, hurrengo hamar urteetan kalkulatzen da Europako enpresarioen herenak bizitza aktibotik erretiratuko direla, batez ere familia enpresetakoak. Kalkuluen arabera, horrek urtero 690.000 ETERi eta 2,8 milioi enpleguri eragin lieke¹⁰. Europar Batzordeak horri buruzko ekimenak hartzea gomen datzen du, eta Europako zenbait herritan dagoeneko egiten ari da.

⁹ Honi buruzko informazio gehiago ikus daiteke hurrengo ataletan.

¹⁰ European Commission, Transfer of Businesses-Continuity through a new beginning (Brussels, 14.03.2006. COM(2006) 117 final)

3.8 GRAFIKOA. EAEko ADMINISTRAZIOKO LANGILEEN BANAKETA ADIN TALDEEN ARABERA 2005- 2010 PROIEKZIOA

Iturria: Ogasun eta Herri Administrazio Sailaren datuen bidez eginda. Eusko Jaurlaritza eta Osakidetza.

3.1.6. Demografia aldaketaren eraginez ekonomia jarduerentzat dauden kokapen arriskuei buruzko eskualdeko ikuspegia

3.1.6.1. EAE erdibideko tokian dago europar eskualdeen testuinguruan, demografia aldaketaren eraginez ekonomia jarduerentzat dauden kokapen arriskuei dagokienez

Europar eskualde mailan, enpresak eta inbertsioak erakartzeko kokapen arriskuei dagokienez, demografia aldaketek dauzkaten ondorioei buruzko ikerketaren arabera, zein lehenago ere aipatu baitugu¹¹, EAE erdibideko tokian dago, are toki apur bat onean, gainontzeko europar eskualdeekin erkatuta.

Ikerketa horren helburua adierazle sintetikoaren bidez europar eskualde bakoitzarentzat aldaketa demografikoaren pilaketatik eragindako arriskuak eta aukerak, kokapenen ezaugarriak eta testuinguruko beste eskualde eragile batzuk balioestea da.

EAEri dagokionez, ikerketan erabilitako adierazle guztiak azterketaren bidez ikusten da kokapenaren arrisku maila nahiko txikia dela (edo alderantziz, jarduera eta enpresak erakartzeko ahalmen ertaina), demografia aukerak eta testuinguruko beste eragile batzuk uztartzen direlako, beste europar eskualde batzuekin alderatuta beti ere. Erantsitako taulan ikusten denez, balorazio hori dakarten osagaiak eta eragileak honakoak dira:

- Demografiak biztanleria aktiboan izango dituen ondorioen etorkizuna oso txarra da EAEntzat, eta europar eskualde guztien artean mailarik txarrenetan kokatzen da; gainera, ikerketak aintzat hartutako eragileek (lanaldi partzialeko emakumezkoen lana, emakumezkoen eta pertsona nagusien langabezia, lan-merkatuak eskuragarri daukan biztanleria) ez dute, zentzu horretan, hobekuntzarik ekarriko.
- Giza kapitalari dagokionez (biztanleriaren hezkuntza maila adin egituraren arabera), ordea, balo-

¹¹ Ikus 2. atala. Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

razioa oso ona da beste eskualdeen aldean, eta eragile batzuek, hala nola emakumezkoen ahalmenaren ustiapenak, onerako laguntzen dute.

— Lanaren produktibitateari dagokionez, demografia aldaketaren ondorioen adierazlea nahiko ona da, eta eragile batzuek (herriarren lanerako bide-
ratzea eta gogoia, inbertsioak) emaitza orokorra hobetzen dute.

— I+Gri dagokionez, demografiaren eragina neutroa bada ere, testuinguru eragile batzuk direla-eta (I+Gko gastua, lan-merkatuaren irekitasuna) auke-
rak onak dira, gainontzeko europar eskualdeen aldean beti ere.

Ikerketa horren arabera EAEren azkenean 1,3 puntu lortzen ditu, -5etik 5erako eskala batean, hots, nahiko aldekoa eta, izan ere, ikerketak "aukera ertaineko" guneen artean sartzen du gure autonomia erki-
degoa (ikus erantsitako mapa). Azpimarratu behar da giza kapitalari (batez ere), produktibitateari eta I+Gri lotutako eragileak direla, ikerketa horren arabera, aurreko atalean aztertutako demografia etorkizun oso txarra orekatzen dutenak.

Estatu mailan konparatuta, Nafarroak 1,5 puntu dauka eta Madrilak 3,8, Katalunia eta Valentziaren aurretik (2,8 kasu bietan). Hala ere, puntuaziorik altuena Kanariar Uharteei dagokie (+4,0)¹², beste muturrean Kantabria eta Asturiasen dauden bitartean, aukerarik txarrenekin (-1,0 kasu).

EB osorako, ikerketak ondorioztatzen du aniztasun handia dagoela; dioenez, hiriburuen inguruko eskualdeek eta hiri handiek besteek baino emaitza hobekak lortzen dituzte, eta horrek adieraziko luke eskualdeen urbanizazio mailak eginkizun garrantzitsua leukakeela. Hala ere, ikerketaren arabera bilakaera demografikoa eta hari lotutako eragile soziokulturalak dira nagusiak: familia egitura tradizionalak progresiboen aurrean; lanaren edo etorkinen aldeko jarrerak. Bestalde, azpimarratzen da hezkuntza, lan eta berrikuntza politikak funtsezkoak direla arrisku demografikoei aurre egiteko.

**3.13. TAULA. DEMOGRAFIA ALDAKETEK ERAGINDAKO EAEKO ESKUALDE MAILAKO KOKAPE-
NAREN ARRISKU INDIZEA (REGIONAL DEMOGRAPHIC LOCATION RISK, RDLR):
BARIAZIOA, OSAGIAK ETA ERAGILEAK**

EAE		
BIZTANLERIA AKTIBOAK		
Demografia-kokapen osagaia	• Demografia aldaketak eta biztanleria aktiboak osatutako adierazlea (-5etik 5era)	-5
	• Emakumezkoen eta pertsona nagusien langabezia (-1etik 1era)	0
Testuinguru eragileak	• Emakumezkoen eta pertsona nagusien langabezia (-1etik 1era)	0
	• Biztanleria eta biztanleria eskuragarria	0
	• Testuinguru eragileen emaitza	→
Biztanleria aktiboaren puntuazio bateratua		-5
GIZA KAPITALA		
Demografia-kokapen osagaia	• Demografia aldaketak eta biztanleria aktiboak osatutako adierazlea (-5etik 5era)	5
	• Hezkuntzako inbertsioa (-1etik 1era)	0
Testuinguru eragileak	• Erabili gabeko emakumezkoen ahalmena (-1etik 1era)	+
	• Life-long learning (-1etik 1era)	0
	• Testuinguru eragileen emaitza	↗
Giza kapitalaren puntuazio bateratua		5
LANAREN PRODUKTIBITEA		
Demografia-kokapen osagaia	• Demografia aldaketak eta biztanleria aktiboak osatutako adierazlea (-5etik 5era)	2
	• Lanerako bideratzea eta gogoia (-1etik 1era)	+
Testuinguru eragileak	• Ekoizpen teknologiko eta azpiegiturako inbertsio jarduera (-1etik 1era)	+
	• Lanik egin gabeko egunak (bajak) (-1etik 1era)	-
	• Testuinguru eragileen emaitza	↗
Lanaren produktibitatearen puntuazio bateratua		3
I+D		
Demografia-kokapen osagaia	• Demografia aldaketak eta I+Gk osatutako adierazlea (-5etik 5era)	0
	• I+Gko inbertsioa (-1etik 1era)	+
Testuinguru eragileak	• Azpiegitura akademikoa (-1etik 1era)	0
	• Lan-merkatuaren kultura irekitasuna (-1etik 1era)	+
	• Testuinguru eragileen emaitza	↑
I+Gren puntuazio bateratua		2
RDLR PUNTUAZIO OROKORRA		1,3

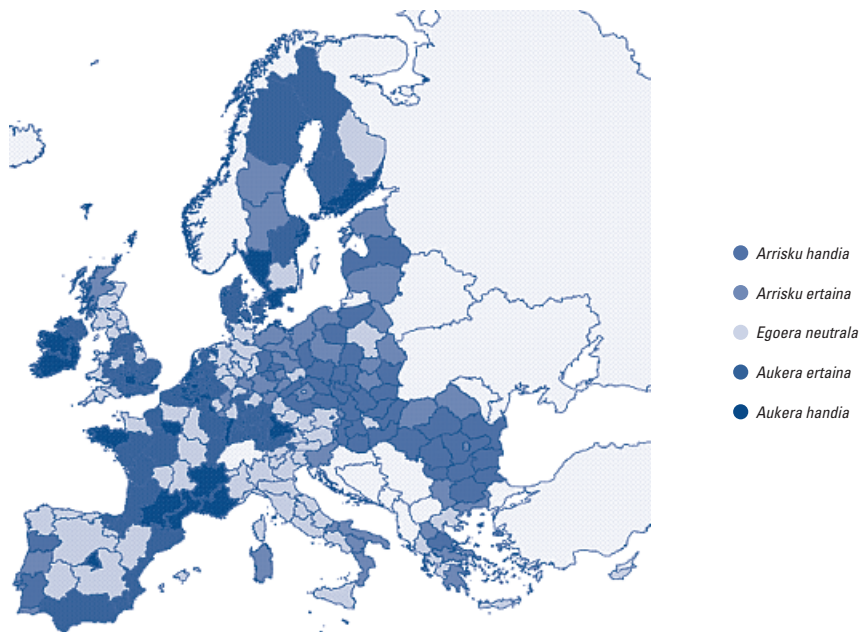
(*) Adierazleak kasu bakoitzean adierazitako tartean mugitzen dira, maila negatibo batetik (europar eskualde guztien artean posizio erlatibo txarra adierazten du) maila positibo batera arte (posizio erlatibo ona); zeroak posizio ertaina adierazten du.

Geziek testuinguru eragileen eraginaren zentzua adierazten dute: → ez dute eragiten; ↗ eragin nahiko ona; ↑ eragin oso ona

Fuente: Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

¹² Erkidego horren azterketarako informazio oinarria azterketan osatu gabe egon arren.

3.9. GRAFIKOA. DEMOGRAFIA ALDAKETEK ERAGINDAKO ESKUALDE MAILAKO KOKAPENAREN ARRISKU INDIZEA (REGIONAL DEMOGRAPHIC LOCATION RISK, RDLR)

Iturria: Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

3.2. Ondorioak pentsio sisteman

3.2.1. Biztanle aktibo gutxiago, biztanle erretiratu gehiago eta gastu gehiago pentsioetan

3.2.1.1. Demografia zahartzeak biztanleria aktibo txikiagoa eta biztanleria erretiratu handiagoa dakartza eta azkena, gainera, luzaroago bizi da

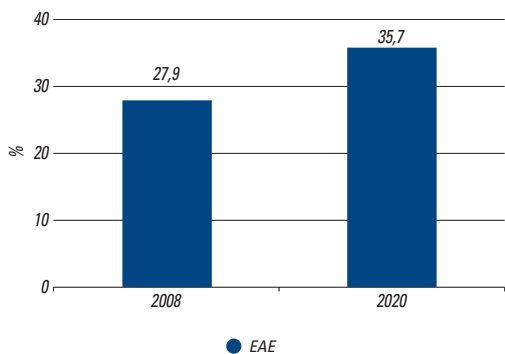
Zahartzea ia saihestezina da hurrengo bost hamarkadetan eta mundu mailan gertakizun orokorra da, baina Europan askoz azkarrago gertatzen ari da.

Zahartzearen ondorio saihestezinetako bat pertsona nagusien taldeari lotutako transferentzia eta zerbitzu premia haztea da.

Pentsioen eremuan, bilakaera demografikoaren ondorioak batez ere honakoak dira:

- Demografia mendekotasunaren (65 urtez gorako biztanleria lan egiteko adineko biztanleriaren aldean) eta ekonomia mendekotasunaren (15 urtez gorako biztanleria ez aktiboa enplegatutako biztanleriaren aldean) ratioaren gaineko eragin negatiboa. Zahartzea dela-eta biztanle erretiratu gehiago eta biztanle aktibo gutxiago egongo dira, eta hori dela-eta pentsioetan gastu gehiago eta kotizazio sarrera txikiagoak egongo dira.
- EINren hipotesi baikorrenen arabera, Espainian demografia mendekotasuneko tasa egungo %27tik %36ra igaroko da 2025ean eta %60tik gorakoa 2050ean, hots, egungoa halako bi baino gehiago.
- EAeri dagokionez, pertsona nagusien demografia mendekotasuneko tasa egungo %28tik %36ra iritsiko da 2020an bertan.

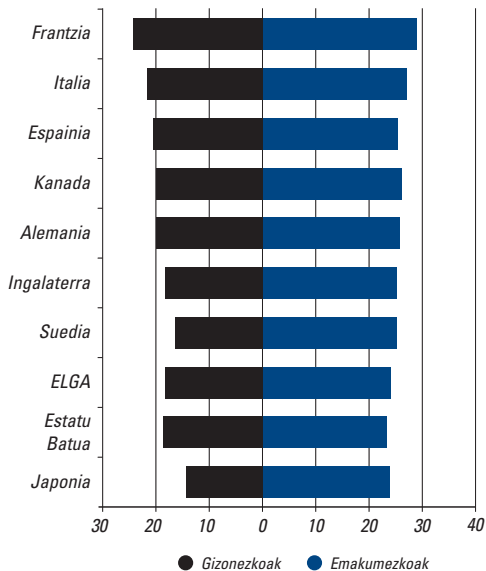
3.10. GRAFIKOA. EAEko DEMOGRAFIA MENDEKOTASUNEN TASA (65 URTEZ GORAKO BIZTANLERIA LANEKO ADINEKO BIZTANLERIAREN ALDEAN). 2008-2020

Iturria: Ikei, EUSTATEN proiektio demografikoak 2020ren bidez norberak eginda.

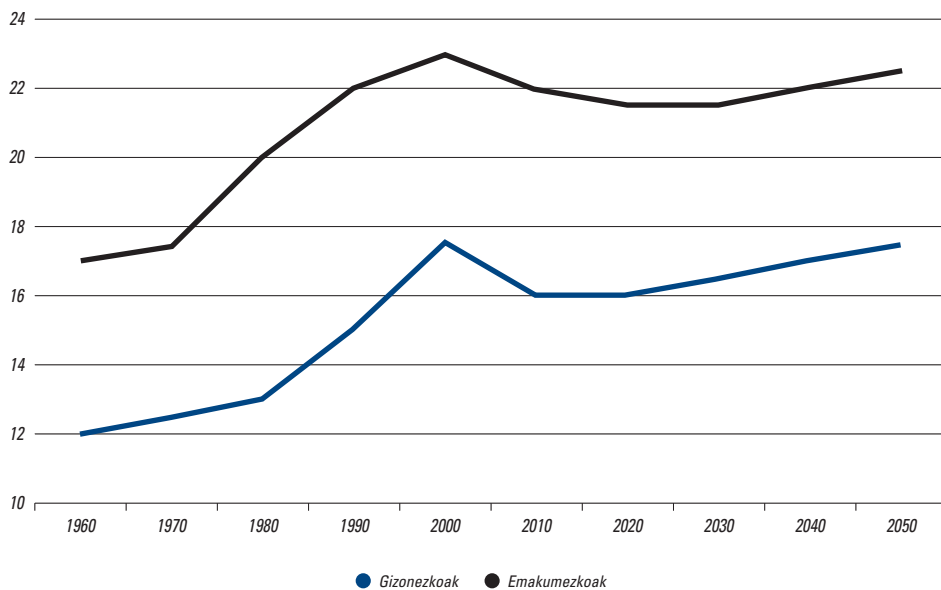
- Bestalde, bizi itzaropenaren hazkundeak pentsio gehiago luzarago finantzatu beharra dakar.
- Eurostatek bizi itzaropenaren hazkundeari buruz egindako proiektioek lorpenik handienak 65 ur-

3.12. GRAFIKOA. ERRETIRO ALDIAREN IRAUPENA URTEETAN*, 2002-2007

*Egungo erretiro adinaren bizi itzaropena. Iturria: ELGA "Society at a Glance", 2009.

3.11. GRAFIKOA. ERRETIROAREN IRAUPENAREN ITXAROPENAREN BILAKAERA- ELGA

Iturria: ELGA, Pensions at a Glance 2009.

tez gorakoen taldean kokatzen dituzte. 2004 eta 2005 arteko aldirako erabilitako datuen arabera adin hori gairatzen duten gizonezkoek 4,4 urte gehiagoko bizi itxaropena izango dute eta emakumezkoek 3,9.

- EINren arabera, Espainian, 65 urteko bizi itxaropena 21,12 eta 17,19 urtekoa zen, hurrenez hurren, emakume eta gizonentzat 2005ean. Balio horiek estatu kideen buru kokatzen dute, ELGako herrietako batez bestekoaren oso gainetik. EAEk datu are hobekak dauzka, adin horretako bizi itxaropena 21,89 eta 17,25 urtekoa baita emakume eta gizonentzat, hurrenez hurren.
- Bestalde, bizi itxaropeneko irabaziekin batera erretiroa aurreratzeko joera etorri da, eta horrek prezioa erantsi die finantza publikoari.
- Egoera horren aurrean eta 4. atalean zehatzago azalduko denez, kotizazio urteen eta erretiro urteen arteko oreka handiagoa lortzearen, Estatu kideek hiru frontetan ari dira neurriak hartzen: lan-merkatuan sartzeko adina jaitxi, kotizazio historialean haustura eta etenen eragina murriztu eta lan-bizitza uzteko benetako adina handitzea.

3.14. TAULA. BIZI ITXAROPENAREN ETA ERRETI-RATZEKO BATEZ BESTEKO ADINAREN BILAKAERA

Herria	Erretiratzeko batez besteko adineko aldaketa 1950-1990	Bizi itxaropeneko aldaketak 1950-1990
Austria	-5,1 urte	+10,3 urte
Belgika	-5,1 urte	+6,7 urte
Kanada**	-4,4 urte	+4,6 urte
Danimarka	-4,6 urte	+3,8 urte
Finlandia	-5,7 urte	+8,3 urte
Frantzia	-4,6 urte	+8,0 urte
Alemania	-3,8 urte	+7,8 urte
Italia*	-3,8 urte	+4,7 urte
Japonia	-0,7 urte	+11,8 urte
Herbehereak	-7,8 urte	+3,8 urte
Norvegia	-3,9 urte	+4,3 urte
Espainia	-9,1 urte	+7,5 urte
Suedia	-2,2 urte	+5,8 urte
E. B.	-4,0 urte	+7,1 urte
AEB	-3,2 urte	+7,3 urte

Oharra: *60-64ko adina eta 80-1997ko bizi itxaropena; **80-2000ko bizi itxaropena
Iturria: ELGA, Labour Market Statistics (on-line), Latulippe (1996) eta ELGA Health Data 2002 4th ed.

3.15. TAULA. 2007-2060KO ZAHARTZEARI LOTUTAKO GASTU PUBLIKOAK BPGD-REN GAINEKO BARIAZIOAREN %TAN

	Espainia	EB-27
Pentsioak		
2007ko maila	8,4	10,2
2007-60 bariazioa	6,7	2,4
Osasuna		
2007ko maila	5,5	6,7
2007-60 bariazioa	1,6	1,5
Epe luzerako zaintzak		
2007ko maila	0,5	1,2
2007-60 bariazioa	0,9	1,1
Langabezia prestazioak		
2007ko maila	1,3	0,8
2007-60 bariazioa	-0,4	-0,2
Hezkuntza		
2007ko maila	3,5	4,3
2007-60 bariazioa	0,1	-0,2
Guztira		
2007ko maila	19,3	23,1
2007-60 bariazioa	9,0	4,7

Iturria: Europako Batzardea. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report.

3.2.1.2. Pentsioak demografia zahartzearen ondorioak gehien jasango dituen gastu publikoaren eremua dira

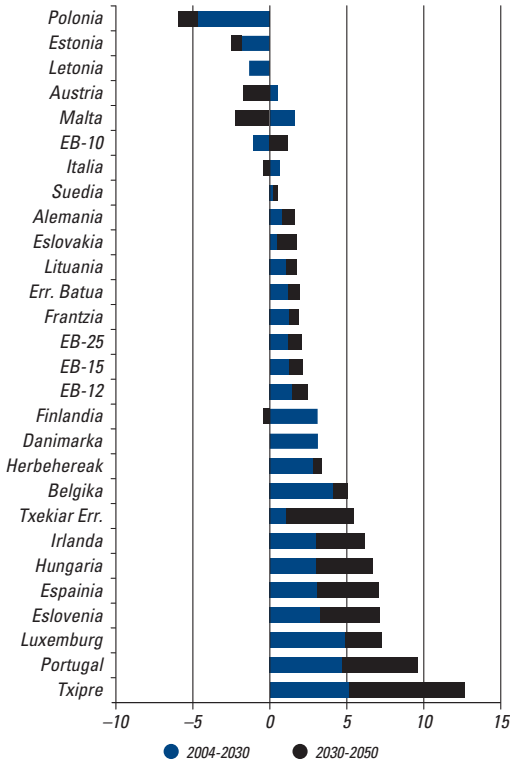
Biztanleriaren zahartzeak prezio handia eragingo die finantza publikoari. EBren aurreikuspenen arabera gastu publikoan aurreikusten diren hazkunde gehienak pentsioetan gertatuko dira eta, gutxiago, osasun laguntzako eta iraupen luzeko laguntzako gastuetan.

Europako Batzardeak BPGD-ri dagokionez zahartzeak izango duen urteko kostu gehigarria kalkulatu du. Aurreikusten denez, EB-27n zahartzeari lotutako gastuak gutxi gorabehera 2007ko BPGD-ren %23,1etik 2060ko %27,8 arte handituko dira (+4,7 puntu), eta Estatu mailan, %19,3tik %28,3ra handituko lirateke (+9,0 puntu) aldi berean. Horrela, Espainia Europako batez bestetik behera egotetik, haren gainetik egotera igaroko litzateke. Pentsioko gastuak hartzen du hazkunderik handiena, kalkulatu denez, BPGD-ri dagokionez, 6,7 puntuko bariazioa (BPGD-ren %8,4tik %15,1era).

3.2.1.3. Espainia pentsioko gastua gehien handituko duten Estatuetako bat da, batez ere mendearen bigarren laurdenean

Europar Batasunak (Ageing Working Group, AWG) pentsioko gastu publikoari buruz egindako

3.13. GRAFIKOA. PENTSIOTAKO GASTU PUBLIKOAN AURREIKUSITAKO HAZKUNDEAK BPGD-REN EHUNeko GISA

Iturria: ELGA "Society at a Glance", 2009.

proiekzioek hazkunderik handienak izango dituen herrien artean kokatzen dute Espainia. Horrela, 2030ko zerumuga hartuta, pentsioko gastu publikoa BPGd-an 2004koa baino 3,3 puntu gehiago izango da, EBko batez bestekoa baino askoz gehiago. Epea 2050 arte luzatuz gero, zahartzearen eragina are handiagoa izango da: kalkulatuenez, 3,9 puntu gehiago handituko da 2030 eta 2050 artean. Aurreikusten denez, hazkunde ia guztia 2020 ondoren gertatuko da, Espainian biztanleriaren zahartzea apur bat geroago gertatuko baita. Data horren inguruan proiektzio lan guztiak bat datoz zahartzearen bizkortzea agertzeko.

Nazioarteko Diru Funtsak defizit fiskalean zahartzearen eraginak daukan egungo balioari buruz egindako kalkuluek ere erakusten dute zein larri diren Espainiari dagozkion datuak. Krisialdi ekonomikoaren

3.16. TAULA. ZAHARTZEARI ETA KRISIALDIARI LOTUTAKO GASTUAK DEFIZIT FISKALEAN DAUKAN ERAGINAREN EGUNGO BALIO GARBIA

	Krisialdia	Zahartzea	Zahartzea/Krisialdia
Australia	30	482	16
Kanada	21	726	35
Frantzia	31	276	9
Alemania	29	280	10
Italia	35	169	5
Japonia	35	158	5
Korea	20	683	34
Mexiko	13	261	20
Espainia	39	652	17
Turkia	22	204	9
Erresuma Batua	48	335	7
Estatu Batuak	37	495	13
G-20ko eskualdeen aurrerapena	35	409	12

Iturria: Fiscal Implications of the Global Economic and Financial Crisis. Nazioarteko Diru Funtsa (kalkuluak). 2009ko ekaina.

ondorioekin alderatuta, zahartzearen eragina halako 16 inguru litzateke.

3.2.2. Finantza publikoentzako tentsio handien aurreikuspenak

3.2.2.1. Pentsioetako gastu publikoaren bilakaerari buruzko aurreikuspen guztiak bat datoz: demografia eta ekonomia bilakaera oneko egoeretan ere finantza publikoen gaineko zailtasun eta tentsio handiak agertzen dira

Nazioarteko erakundeek egindako aurreikuspenak ez ezik, ondoko taulan Espainiako pentsioetako gastuaren bilakaerari buruzko emaitzak islatzen dira. Datuak zenbait arlotatik egindako beste lan eta ikerketa batzuetatik datoz eta bat datoz ondorioztatzeko datozen hamarkadetan pentsioetako gastua asko handituko dela. Hazkundeak BPGD-ren 4,3 puntutik 9,1era joan litezke 2050 arte kotizaziopeko pentsio guztiak aintzat hartuz gero eta 2.4 puntutik 3,5era erretiroko kotizaziopeko pentsioak baino hartzen ez badira.

Azterketarik baikorrenek 2050ean pentsioetako gastu portzentaje txokoagoa aurreikusten dute. Haietan erabilitako hipotesiaren arabera, pentsioen es-

kuzabaltasun maila, hots, batez besteko pentsioaren eta batez besteko produktibitatearen arteko aldea, murriztu egingo da. Alegia, aurreikusten dituzten egoeretan produktibitate hobekuntzak ez dira zuzenean pentsioetara eramango.

Taulan agertzen den bezala, demografia eragilearen bilakaerari (mendekotasun tasa), enplegu tasari eta hautagarritasunari edo 65 urtez gorako biztanleen gaineko pentsio proportzioari buruz egindako hipotesien artean ez dago ia alderik. Azpimarratu behar da lanek oso aldeko egoerak hartu dituztela aintzat enplegu tasaren bilakaerari dagokionez (%70era

iristen da) eta bilakaera demografiko baikorretik abiatu direla¹³.

Bestalde, Lan eta Immigrazio Ministerioak egindako Pentsio sistemaren etorkizunari lotutako Espainiako Estrategia Nazionala¹⁴, 2008 txostenak aurkezten duen eszenatokian sistemaren finantza zailtasunak 2023 arte atzeratuko dira, hots, 8 urte 2005ean egindako proiektzioen aldean. Azken eszenatoki hobe horren zioa enpleguaren ahalmenaren hazkundeari buruz egindako hipotesi baikorragoak dira, eta aldagai horrek 2005-07 aldian izandako portaera onean oinarritzen dira.

3.17. TAULA. KOTIZAZIOPEKO PENSIO GUZTIAK. PENSIOETAKO GASTUAREN AURREIKUSPENAK (BPGD-REN %) 2050EAN, ZENBAIT IKERKETAREN ARABERA

Ikerketa	Demografia eragilea	Lan-merkatuaren eragilea	Erakunde eragilea		Gastua ehunekotan (BPGd-ren %)
			Hautagarritasuna	*Eskuzabaltasuna (%)	
Europako Batzordea (2006)	0,654	1/0,71	1,00	17,1	%15,7
Lan Ministerioa (2005)	0,68	1/0,7	0,92	16,1	%14,5
Lan Ministerioa (2001)*	0,557	1/0,7	1,03	15,24	%12,6
Alonso eta Herce (2003)	0,52	1/0,7	1,04	19,8	%17,73
Jimeno (2002b)*	0,6	1/0,7	1,15	17,0	%16,8
CCOOn sindikatu konfederazioa (2000)*	ag	ag	ag	ag	%11,4

*2040rako aurreikuspenak

(1) Demografia eragilea edo mendekotasun tasa.

Lan-merkatuaren eragilea: 1/enplegu tasa

Hautagarritasuna: Pentsio kop./65 urtez gorako biztanleria

(2) Eskuzabaltasuna (%): Batez besteko pentsioa/Batez besteko produktibitatea

Iturria: El Sistema de Pensiones en España ante el reto del Envejecimiento (2006). J. Ignacio Conde-Ruiz (FEDEA, Fundación de Estudios de Economía Aplicada) eta Javier Alonso (Instituto de Estudios Fiscales)

3.18. TAULA. GIZARTE SEGURANTZA SISTEMAREN SARRERA ETA GASTUEN PROIEKZIOA. BPGD-REN GAINEKO EHUNEKOAK

	2007	2010	2015	2020	2025
GASTUAK	8,9	9,8	9,9	10,0	10,6
Pentsioak	7,6	8,3	8,5	8,6	9,3
Resto gastos	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3
SARRERAK	10,3	10,3	10,5	10,4	10,3
Kuotak	9,9	9,9	9,8	9,7	9,7
Gainontzeko sarrerak	0,5	0,5	0,7	0,7	0,6
Ekitaldiko SUPERABIT/DEFIZITA	1,4	0,6	0,6	0,4	-0,3
SUPERABIT/DEFIZITA erreserba-funtsa aplikatuta	0,8	0,5	0,6	0,3	-0,3
Erreserba-funtsaren bolumena (ekitaldi bakoitza amaituta)	4,4	5,8	6,8	7,2	5,5

Iturria: Lan eta Immigrazio Ministerioa. Informe de Estrategia Nacional de Pensiones (2008ko urria).

¹³ EINK, zein demografiari buruzko iturria izan baita, immigrazioaren hazkunde handiko hipotesiak jasotzen ditu.

¹⁴ Agiria Europan pentsio sistemek zahartzarearen aurrean dauzkaten erronkei aurre egiteari begira egiten ari den lan komunaren esparruan sartzen da; Estatu kideek ezarritako helburu komunak betetzeko nazio estrategiak aurkezteko konpromisoari erantzuten dio.

Egungo zailtasun ekonomikoek eta haiek kotizazioetan eta erreserba-funtsa¹⁵ handitzen joateko marjinetan daukaten eraginak zalantzan jar lezake- te aurreikusitako superabiten goranzko berraztertze horiek.

Edonola ere, Ministerioak Gizarte Segurantzaren kotizaziopeko pentsioetako gastuaren bilakaerari buruz egindako proiektioek, 2023az gero, hazkundera bizkortuko dela islatzen dute, biztanleriaren zahartze prozesua ere bizkortuko delako, eta kalkulatu da 2050. urtearen amai aldera %14ren gainetik egongo dela.

3.2.2.2. EAEko pentsioeko gastuaren bilakaerari buruzko proiektio ariketek ere islatzen dituzte tentsio handiak, batez ere mendearen bigarren laurdenean.

2015 aldera *baby boom*eko belaunaldiak erretiratzeko adinera iristen hasiko diren arren, EAEk hazkunde handia dauka pentsio kopuruan, eta erretirokoak dira garrantzitsuenak.

Halaber, batez besteko prestazio edo pentsioaren mailak ere goranzko joera dauka, %33 inguru handiagoak diren pentsio berriek zaharrak ordezkatzeko dituztelako, eta pentsioen balioa handitzeko sistemagatik beragatik (KPIren arabera). Eragile bi horiek, pentsiodun kopuruaren hazkundeak eta pentsioaren batez besteko zenbatekoaren hazkundeak, eragin handia daukaten pentsioetako gastuan.

Jarraian, laburbilduta, EAEko pentsioetako gastuan aurreikusitako bilakaerari buruz egun berri den lan baten emaitzak jasoko dira. *Populazioa, enplegua eta pentsioak EAEn 2004-2050* lana Euskadiko Kutxaren Ikerketa Sailak egin du (2006).

Ikerketak berariaz agertzen duenez, biztanleria eta enpleguaren bilakaerari buruzko hipotesiei dagokionez, "zentsuzko"tzat jotzen diren eszenatokien arabera ondorioztatzen da egungo sistemaren eskuzabaltasunari eustea, "batez besteko soldataren gaineko batez besteko pentsioa"ren arabera neurtuta,

posible izateko pentsioen kostuak soldata guztien gainean daukan pisua asko handitu behar litzateke (eta horrek, egindako proiektioetan enpleguaren hazkundera mugatua denez gero, langile bakoitzeko egin beharreko batez besteko ekarpenean hazkunde handia eskatuko luke). Izan ere, egungo eskuzabaltasunari eustea pentsioen soldaten gaineko kostu ratioa ia bikoiztea eskatuko luke.

Lanak pentsioen kostuak BPGd-ren gainean daukan portzentajearen bilakaerari buruzko eszenatokiak ere egin ditu. Berriz baieztatzen da ratio horri dagozkion egungo balioei eustea (hartutako hasierako balioa %8,5ekoa da, 2005ekoa) sistemaren eskuzabaltasuna asko murriztuz baino ez litzatekeela posible.

3.2.3. Lan-bizitzak eta erretiratzeko adinak, generoaren arabera

3.2.3.1. Erretiro aurreratuen bidez lan-bizitza garaia baino lehenago uzteak eragin handia izan du azken urteotan, eta 55 urtez gorakoan taldearen enplegu tasari dagokionez Lisboako helburuak lortzea oztopatu du (2010: %50 eta 2020: %60)

Espanian lan-bizitza benetan uzteko batez besteko adina, 2006an, 61,8 urtekoa izan zen gizonezkoentzat eta 62,3koa emakumezkoentzat. Europako beste herriekin erkatuta, Frantziak, Belgikak eta Italiak baino batez besteko handiagoak dauka, baina Alemaniak eta iparraldeko herriek baino txikiagoak.

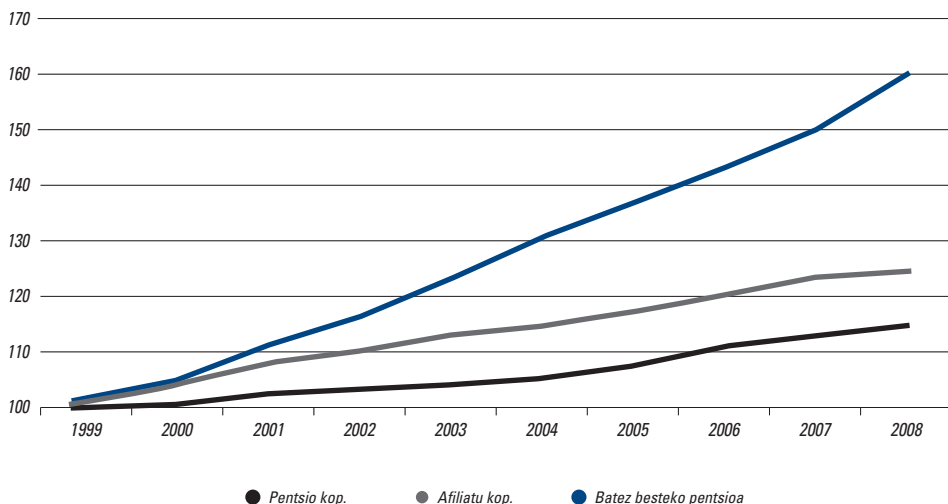
EAEko erretiratzeko adinari buruzko datuen estatistika ofizialik egon ez arren, eta hori agintari politiko eta ekonomikoek jarraipena egin ahal izateko funtsezko aldagaia izanik informazio hutsune handia bada ere, 2007ko Gizarte Segurantzaren lan-bizitzaren etengabeko lagineko¹⁶ datuak ustiatzetik datozen kalkuluak daude. Iturri horren arabera, EAEn erretiratzeko batez besteko adina 62,9 urtekoa da, eta emakumezkoen artean gizonezkoen artean baino handiagoa da, 63,9 eta 62,5 urte, hurrenez hurren.

¹⁵ Erreserba-funtsari egindako ekarpenak 56.000 milioi ingurukoak ziren 2008an, hots, BPG-ren %5,32, eta pentsio nominaren 9 hilabete ingururen estaldura.

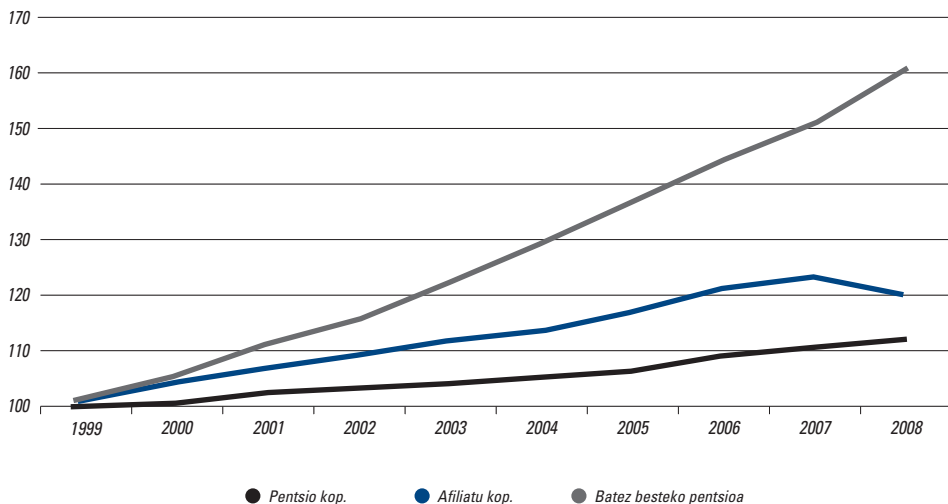
¹⁶ EAEn erretiratutako pertsonen lagina 2007rako 701ekoa da.

3.14. GRAFIKOA. PENTSIDO KOPURUAREN, PENTSIDOAREN BATEZ BESTEKO ZENBATEKOAREN ETA AFILIATU KOPURUAREN BILAKAERA (1999-2008). EAE ETA ESPAINIA. INDIZE ZENBAKIAK 1999=100

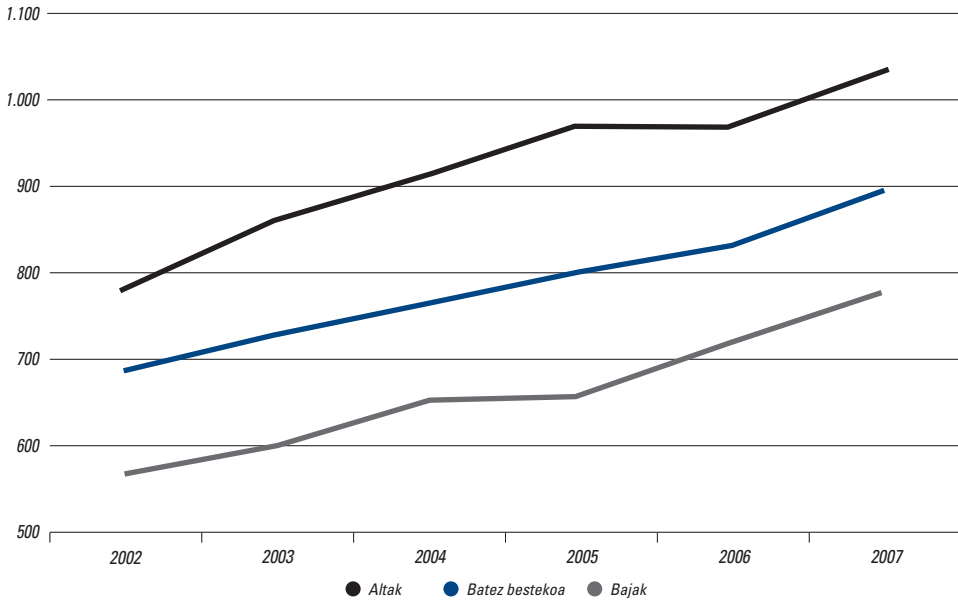
EAE

ESPAINIA

3.15. GRAFIKOA. ALTA BERRIEI, BAJEI ETA SISTEMAREN BATEZ BESTEKOEI DAGOZKIEZ PENTSIEN ZENBATEKOAREN BILAKAERA (EUROTAN) EAEN.

Iturria: Eusko Jaurlaritzaren Enplegu Saila, Lan eta Immigrazio Ministerioaren datuen bidez.

3.19. TAULA. "PENTSIOTAKO GASTUA/BPGd" RATIOAREN BALIOAK EAEN (2050)

(Hasierako gutxi gorabeherako zenbatekoa: %8,3 2005ean)

Hazkundera		Eskuzabal-tasuna	Erretiroa atzeratuta	Gastua/BPGd	Hazkundera		Eskuzabal-tasuna	Erretiroa atzeratuta	Gastua/BPGd	
Soldatak	BPGd				Soldatak	BPGd				
%1,00	%1,25	KPI	Ez	%7,50	%1,25		KPI	Ez	%7,65	
		Baja	Ez	%9,57			Baja	Ez	%11,40	
		Alta	Ez	%12,21			Alta	Ez	%16,99	
		KPI	Bai	%6,97			KPI	Bai	7,11	
		Baja	Bai	%8,89			Baja	Bai	10,60	
		Alta	Bai	%11,35			Alta	Bai	15,79	
	%1,50	%1,50	KPI	Ez	%6,71	%1,75	%1,75	KPI	Ez	%6,13
			Baja	Ez	%8,57			Baja	Ez	%9,13
			Alta	Ez	%10,93			Alta	Ez	%13,61
			KPI	Bai	%6,24			KPI	Bai	5,69
			Baja	Bai	%7,96			Baja	Bai	8,49
			Alta	Bai	%10,16			Alta	Bai	12,65
	%2,00	%2,00	KPI	Ez	%5,38	%2,50	%2,50	KPI	Ez	%4,40
			Baja	Ez	%6,87			Baja	Ez	%6,56
			Alta	Ez	%8,76			Alta	Ez	%9,78
KPI			Bai	%5,00	KPI			Bai	%4,09	
Baja			Bai	%6,38	Baja			Bai	%6,10	
Alta			Bai	%8,14	Alta			Bai	%9,10	

Iturria: Euskadiko Kutxa, Populazioa, enplegua eta pentsioak EAEn 2004-2050 (2006).

**3.20. TAULA. ERRETIRATZEKO LEGEZKO BATEZ
BESTEKO ADINA ETA BENETAKO BATEZ
BESTEKO ADINA. 2009.**

Estatu kideak	Erretiratzeko legeko adina		Erretiratzeko benetako adina 2008n
	Gizon.	Emakum.	
Belgika	65	65	61,6
Bulgaria	63	60	61,5
Txekiar Errep.	62	60 eta 8m	60,6
Dinamarka	65	65	61,3
Alemania	65	65	61,7
Estonia	63	61	62,1
Irlanda	65	65	64,1
Grezia	65	60	61,4
Espainia	65	65	62,6
Frantzia	60	60	59,3
Italia	65	60	60,8
Txipre	65	65	63,5
Letonia	62	62	62,7
Lituania	62 eta 6m	60	59,9
Luxemburg	65	65	:
Hungria	62	62	:
Malta	61	60	59,8
Herbehereak	65	65	63,2
Austria	65	60	60,9
Polonia	65	60	59,3
Portugal	65	65	62,6
Errumania	63 eta 8m	58 eta 8m	55,5
Eslovenia	63	61	59,8
Eslovakia	62	59	58,7
Finlandia	65	65	61,6
Suedia	61-67	61-67	63,8
Erresuma Batua	65	60	63,1

Iurria: EUROPEAN COMMISSION. Joint report on Pensions. November 2010.

Estatu osoarekin erkatuta, EAE erretiratzeko adinik baxuena daukaten erkidegoetako bat da.

Bilakaeraren ikuspegitik, azken hamarkadetan erretiratzeko adina aurreratzeko joera handiagoa baietsi da, eta 55 urtez gorako taldeak lan-merkatuan daukan parte hartze tasa nabarmen jaitsi da.

Zahartzearen erronkari aurre egin eta joerari buelta emateko xedez, europar gomendioek erretiratzeko adinaren atzerapena edo kotizazioen iraupena handitzea bultzatu nahi dute. Ideia horien ildotik, Espainiako legedian erretiratzeko legeko gutxieneko adinari buruz ezarritako erreformek eskatzen diren betekizunak areagotu dituzte: 65 urte eta 4.700 egun kotizaziotik (12,9 urte), 65 urte eta 5.475 egun kotizaziora (15 urte). Aldi berean, erretiro aurreratuari heldu ahal izateko eskakizunak areagotzeko neurriak hartu dira eta, beste alde batetik, lan-bizitza luzatzeko pizgarriak proposatu dira. Bestalde, pentsio partziala eta lanaldi partzialeko lana uztartzeko aukera zabaldu da.

Honako taulan ikusten denez, 2003-2008 urteak hartzen dituen aztertutako aldian, Estatuan erretiro aurreratuak erretiratzegatikoko alta berrien %42 eta %50 artean izan dira. Portzentajerik altuena 2004koa da eta baxuena 2008koa.

2007ko Lan-bizitzen etengabeko laginetik eratorrita EA Erako eskuragarri dagoen informaziora berriz joz, honakoa baiesten da:

3.21. TAULA. GIZARTE SEGURANTZA SISTEMA OSOAREN ERRETIROKO ALTEN BILAKAERA, MOTEN ARABERA, 2003-2008. ESTATUA

Motak	2003		2004		2005		2006		2007		2008		Haz.
	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	
Adina	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	Kop	%	08-07
Erretiro aurreratu	76.292	43,8	86.265	49,6	89.667	42,0	98.350	46,5	96.040	44,8	106.439	42,3	10,8
Koefiziente murriztaileaz	57.228	32,9	58.740	33,8	57.609	27,0	59.655	28,2	55.643	26,0	59.524	23,7	7,0
60	30.504	17,5	28.767	16,5	27.727	13,0	25.588	12,1	21.922	10,2	22.295	8,9	1,7
61- 64	26.724	15,0	29.973	16,3	29.882	13,6	34.067	16,4	33.721	15,8	37.229	14,5	15,0
Koefiziente murrizt. gabe	3.398	2,0	4.491	2,6	4.943	2,3	4.834	2,3	4.851	2,3	5.145	2,1	6,1
64 urteko berezia	4.788	2,8	7.294	4,2	6.187	2,9	6.052	2,9	6.564	3,1	6.321	2,5	-3,7
Partziala	10.867	6,2	15.740	9,1	20.928	9,8	27.809	13,1	28.982	13,5	35.449	14,1	22,3
65 urteko erretiroa	97.788	56,2	87.710	50,4	123.839	58,0	113.311	53,5	118.183	55,2	145.003	57,7	22,7
SOViz besteko err. guztira	174.080	100,0	173.975	100,0	213.506	100,0	211.661	100,0	214.223	100,0	251.442	100,0	17,4
SOVI erretiroak	16.494		13.129		51.764		23.468		17.561		18.330		4,4
Erretiroa guztira	190.574		187.104		262.270		235.129		231.784		269.772		16,4
Hastapeneko err. alten batez besteko adina (urteak)		63,7		63,5		64,8		63,8		63,7		63,8	

Batez besteko adina 2008an: uztailen pilatua.
Iurria: Gizarte Segurantzaren Institutu Nazionala.

**3.22. TAULA. ERRETIROEN PORTZENTAJEA
SEXUAREN ETA ERRETIRO MOTAREN
ARABERA. EAE. 2007**

	%		
	Gizon.	Emakum.	Guztira
Guztira	100,0	100,0	100,0
Orokorra	61,0	83,3	67,3
Lehen. laguntz.	4,8	1,0	3,7
64ko berezia	0,6	0,5	0,6
Partziala	33,6	15,2	28,4

Iturria: Gizarte Segurantz, Muestra Continua de Vidas Laborales 2007, Lan-merkatuaren behatokitik hartua.

- Erregistratutako erretiro guztien %72 gizonezkoei dagozkie eta %28 emakumezkoiei
- Pertsona erretiratuen %67 erretiro orokorraren bidez iristen dira, %3,7 lehenagoko laguntzen bidez iristen dira erretiro arruntera eta aurreratura, %0,4 64 urteko erretiro bereziaren bidez eta gainontzeko %28 erretiro partzialaren bidez. Azken mota hori batez ere txanda-kontratuen bidez erretiratutakoek osatzen dute.
- Emakumezko gehiagok hautatzen dute erretiratze-ko sistema orokorra eta gizonezkoen artean, aldiz, erretiro partzialak pisu handia dauka. Hori 65 urte bete baino lehenago hartzen da eta gehienetan txanda-kontratua dakar berekin.
- EAEn txanda-kontratuaren bidezko erretiroen proportzioa Estatukoa baino askoz handiagoa da.

3.2.3.2. Emakumezkoen eta gizonezkoen lan historietako alde handien ondorioz emakumeek pentsio eskubide txikiagoak daukate

Emakumezkoek pentsio eskubide gutxiago sendotzen dituzte eta euren pentsioak aurrezpen pribatuaren bidez gutxiago osatzeko joera dute:

- Emakumezkoak gizonezkoak baino geroago sartzen dira lan-merkatuan eta luzaroago diraute beran. Horren ondorioz EAEn gizonezkoek

daukaten batez besteko kotizazioa emakumezkoena baino 20 urte handiagoa da: 40,9 eta 20,3 urte, hurrenez hurren. Emakumeak lan-merkatuan sartzeko atzerapena handiagoa da EAEn Estatuan baino.

- Emakumeak Gizarte Segurantz gehiago afiliatzeko joera egon arren, emakumezkoak 2008an EAEko afiliazio guztien %43 baino ez dira. EAEn emakumezkoen afiliazio tasa gizonezkoena baino 17 puntu txikiagoa da (%56 eta %73, hurrenez hurren). Estatuarekin erkatuta, EAEko emakumezkoen afiliazio tasa¹⁷ handiagoa da: (%56 eta %51 hurrenez hurren).
- Emakumezkoen artean lanaldi partzialeko kontratu gehiago daude: araubide orokorrean afiliatutako lautatik batek lanaldi partzian dihardu, gizonezkoen artean %7 baino ez diren bitartean. Emakumezkoen artean kontratu partzialek proportzio handiagoa izatea kotizazio talde guztietan errepikatzen da.
- Pentsioak sarrera iturri nagusia dira pentsiodunen artean, eta altuagoa da emakumezkoen artean, baina emakumezkoen pentsioen zenbatekoa gizonezkoena baino txikiagoa da. Estatuko datuen arabera, emakumezkoen erretiroagatik batez besteko pentsioa, 2007an, gizonezkoena baino %40 txikiagoa zen.
- Emakumeak dira gutxieneko pentsioen estaldura gehien eskatzen dutena.
- Sistema osagarrietan Gizarte Segurantz baino emakume gutxiago daude. 2006ko BGAEn dagoz-kion datuen arabera, bazkideetako %39 baino ez dira emakume.
- Pentsio eskubideei dagokien talderik ahule-
nean egon arren, pentsioak ez dira lehenagoko arazo emakumeentzat. Hortaz, beharrezkoa da emakumeak kontzientziatzeko, gaitzeko eta lanerako aukerak areagotzeko lanari ekitea.

¹⁷ Erreferentzia abenduaren azken eguneko afiliazio tasa hartuta kalkulatuta.

3.2.4. Aurreikuspen osagarriko sistemak eta pertsona nagusien ongizaterako erronkak

3.2.4.1. EAEn pentsio osagarriak batez ere borondatezko gizarte-aurreikuspeneko erakundeen bidez kudeatzen dira, eta garapen handia izanda, pilotutako ondarea Estatukoa baino askoz handiagoa da.

EAEk bere eskumenak dauzka gizarte-aurreikuspen osagarria borondatezko gizarte-aurreikuspeneko erakundeen bidez (BGAE) garatzeko. Sistemak oraindik heldutasun handirik ez badauka ere, azken urteetan oso garatu da.

Pilotutako ondareari dagokionez, 2009an euskal BPGd-ren %27,6ko pisua zeukan, behin-behineko datuen arabera (Estatuan baino askoz handiagoa), baina ekarpenen arabera sarrera korronteei edo gizarte prestazioetako gastuari dagokienez garrantzia askoz txikiagoa da (BPGd-ren %2,05 eta %0,6, hurrenez hurren).

PFEZtik eta BGAEtatik bertatik datozen datuen arabera Eusko Jaurlaritzak egindako kalkuluek¹⁸ %36,3ren inguruan kokatzen dute 20 eta 65 urte arteko biztanleen estaldura.

Tresna horrek pentsio sistemaren gaineko tentsioak arintzeari begira daukan eraginkortasuna, ordea, murriztuta geratzen da puntu ahul garrantzitsu batzuk egiaztatzen baitira:

- Sistema horretan sartzeko adina berantiarra da, eta horrek pentsio garrantzitsuak eratzeko aukerak zailtzen ditu
- Bazkideetako pertsona askok ez dute aldian aldi diko ekarpen erregularrik egiten
- Emandako zenbatekoa urria da
- Emakumeen estaldura urria da
- Errenta ertainak eta ertain-baxuak ez daude behar beste agertzen
- Lurraldeka biztanleriaren estaldurari dagokionez alde handiak daude

— Eraginkortasunari dagokionez hobetzeko arlo garrantzitsuak daude (kostuak, adinari egokituago inbertsio ezaugarriak...)

— Pentsio osagarriak kapitalean kobratzearen garrantzia

EAE aitzindaria izan da Estatuan bigarren zuta-bearen sektoreko sistemak garatzeari dagokionez. Ekimen horiek bideratu dituzten sektoreko erakundeek esker, aurrezteko zailtasun handiak direla-eta pentsio publikoekiko mendekotasun handia duten taldeak gizarte-aurreikuspen osagarriari sartu dira.

3.2.4.2. Biztanleriaren zahartzea erronka ekonomikoa izan ez ezik, gizarte erronka ere bada, pertsona nagusien ongizateari eusteko zailtasun handiagoak dakartzalako

Zahartze demografikoak, erronka ekonomikoa ez ezik, gizarte erronka ere badakar, adin nagusieneko biztanle taldeen txirotasun mailak larritzeko arriskuak

3.23. TAULA. AURREIKUSPEN PLANEN MAGNITUDE NAGUSIAK MOTAREN ARABERA. 2007. URTEA

	Banako planak	Enplegu planak	Lotutako planak	Aurr. planak guztira
Bazkideak				
Kopurua	869.594	386.459	4.911	1.260.964
%	69,0	30,6	0,4	100,0
Ekarpenak				
Kopurua	468.830	277.003	3.316	749.149
%	62,6	37,0	0,4	100,0
Prestazioak				
Kopurua	16.383	49.829	544	66.756
%	24,5	74,6	0,9	100,0
Ekarpenak				
Sarrerak (mila €)	886.067	548.670	11.173	1.445.910
%	61,3	37,9	0,8	100,0
Prestazioak				
Gastuak (mila €)	120.552	268.136	5.366	394.054
%	30,6	68,0	1,4	100,0
Ondarea				
Zenbat. (mila €)	8.767.576	8.683.529	197.511	17.648.616
%	49,7	49,2	1,1	100,0

Iturria: Eusko Jaurlaritza, Gizarte-aurreikuspen osagarria Euskadin. 2007. urtea.

¹⁸ Gizarte-aurreikuspen osagarria Euskadin. 2007.

3.24. TAULA. DERRIGORREZKO PENTSIOAREN ORDEZTE TASA. ELGA ETA ESPAINIA

	Derrigorrezko pentsio sistemetako ordezte tasa garbia norberaren sarrera mailaren arabera. Gizonezkoak			Derrigorrezko pentsio sistemetako ordezte tasa garbia norberaren sarrera mailaren arabera. Gizonezkoak		
	Norberaren batez besteko sarreraren multiploa			Norberaren batez besteko sarreraren multiploa		
	0,5	1	2	0,5	1	2
ELGA batez best.	73,0	58,7	49,2	83,8	70,1	60,7
Espainia	81,2	81,2	67,1	82,0	84,5	72,4

Iturria: ELGA, Pentsio indizeak, 2007.

ongizate mailaren atzerakada handia lekarkeelako. Hortaz, pertsona nagusien artean txirotasun arriskua saihestea funtsezko helburua da Europako gizarte babes sistementzat.

EBko Estatu kideek ezarritako helburu komunen artean, hain zuzen ere, pentsio egokiak eskuratu ahal izatea bermatzea dago, erretiroaren ondoren jendeak, era arrazoizkoan, bere bizi kalitateari eustea ahalbidetzeko. Testuinguru horretan, azken boladan herri askok gutxieneko pentsioen eta gizarte laguntzaren eskemak sendotzeari ekin diote.

Orokorrean, Espainian pentsio sistemak erretiro ondoren sarrerak ordezteko edo estaltzeko tasa handia eskaintzen ditu, batez ere soldata txiki edo ertaintetarako. Tasa hori ELGAko herrien batez bestekoa baino askoz handiagoa da, honako taulan ikusten denez.

Espainian 65 urtez gorako pertsonen sarrera ertain erlatiboaren ratioa, aldiz, Europakoa baino txikiagoa zen eta Espainian 2006an 65 urtez gorako pertsonentzat txirotasun arriskua adin horretatik berako biztanleen artekoa baino nabarmen handiagoa zen. Izan ere, lehenengoei dagokionez %30 ingururi eragiten zion, hots, 65 urtez beherakoaren artean jasotako indizea baino 10 puntu gehiago.

Txirotasunari eta gizarte-desberdintasunari buruzko inkesta 2008ko datuen arabera, ikusten da EAEn, globalki, 65 urte eta gehiagoko biztanleen artean biztanleriaren batez bestekoan baino eragin handiagoa daukala ongizaterik ezak; hala ere, ez da gauza bera gertatzen txirotasun tasari dagokionez, talde horretan txikiagoa baita.

Gainera, emakumeek daukate eskastasun egoerarik handienak, batez ere bakarrik bizi direnek

3.25. TAULA. TXIROTASUN ARRISKUKO ETA ONGIZATERIK EZEKO EGOEREN ERAGINA ADINAREN ARABERA. 2008

Biztanleria familia etxebizitzetan (Portzentajezko datuak)			
Adina	Txirotasuna	Ongizaterik eza	Ongizateko egoeran
< 15 urte	6,0	19,8	80,2
15-24 urte	5,6	13,6	86,4
25-34 urte	4,2	9,9	90,1
35-44 urte	4,3	15,7	84,3
45-54 urte	2,3	9,1	90,9
55-64 urte	4,1	13,8	86,2
65 urte eta geh.	3,1	18,0	82,0
Guztira	4,1	14,6	85,4

Iturria: Eusko Jaurlaritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila.

3.26. TAULA. TXIROTASUN ARRISKUKO ETA ONGIZATERIK EZEKO EGOEREN ERAGINA ETXKO PERTSONA NAGUSIAREN SEXUAREN ARABERA. 2008

Biztanleria familia etxebizitzetan (Portzentajezko datuak)			
	Txirotasuna	Ongizaterik eza	Ongizateko egoeran
Sexua			
Gizonezkoa	4,0	12,8	87,2
Emakumezkoa	4,3	16,3	83,7
GUZTIRA	4,1	14,6	85,4
Familia talde mota			
Perts. bakarrak	7,9	34,0	66,0
Gizon bakarrak	7,3	19,7	80,3
Emak. bakarrak	8,2	41,3	58,7

Oharra: Ongizaterik ezaren adierazleak talde txirotasun biltzen du. Iturria: Eusko Jaurlaritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila. Txirotasunari eta gizarte-desberdintasunari buruzko inkesta 2008

(maiz adineko alargunak). Azken horiek daukate, honako taulan ikusten denez, txirotasun eta ongizaterik ezeko arrisku handiena.

Txirotasun poltsei buruzko kezka dela-eta, gutxieneko sarrerak bermatzeko politikak garatu dira. Herrien arabera alde handiak daude haien hedapen eta garrantziari dagokienez eta, zalantzarik gabe, besteak beste, pentsio publikoen ordezte tasak baldintzatzen ditu.

Sarritan, EAE aitzindaria izan da gizarteko pertsona behartsu eta ahulenei zuzendutako programak garatzeari dagokienez.

Testuinguru horretan, Sarrerak bermatzeko eta gizarteratzeko abenduaren 23ko 18/2008 Lege onartu berria aipatu behar da. Haren xedea prestazio ekonomikoetarako eta eskklusio arriskua prebenitzeko tresnetarako eskubidea arautzea da. Besteak beste, Legeak sarrera mailari dagokionez zailtasunak dauzkaten honakoak hartzen ditu aintzat: pentsioetatik etorritako norbere baliabide ekonomikorik ez daukaten pertsonak edo elkarbizitzako unitateak (*Gizarteratzeko oinarritzko errenta*) eta kotizaziopeko edo kotizatu gabeko pentsioak jasota lanbide arteko gutxieneko soldatara iristen ez direnak (*Pentsioen errenta osagarria*).

Estatuarekin erkatuta, gutxieneko sarrerak bermatzeko politiken onuradunen pisu erlatiboak, ordea, txikiagoa izan da. Horretan, zalantzarik gabe, egoera sozioekonomiko hobekia eta, Gizarte Segurantzako afiliazio tasei, kotizaziopeko pentsioen mailari, eta

abarri dagokienez, egitura “sendo edo onbideratua- goak” eragin dute.

3.3. Gizarte Zerbitzuen ondorioak Osasunean

3.3.1. Osasun egoerara hurbiltzen

3.3.1.1. Biztanleriaren zahartzeak gizartearen osasun egoera okertzea dakar, bai ikuspegi objektibotik bai subjektibotik.

- Bizi itxaropena luzatzearen lorpenarekin batera adinak aurrera egin ahala zenbait gaitzen prebalentzia dator.
- Egoera hori dela-eta, pertsona nagusi gehiago daukan gizartean gaitz horiek daukaten pertsona gehiago egongo dira eta, beraz, arreta maiz eman beharreko pertsonak ere gehiago izango dira.
- Adinak aurrera egin ahala osasun okertze horretaz pertsonak eurak jabetzen dira, Eusko Jaur-laritzak 2007ko datuekin egindako azken “Osasun inkesta”n islatzen denez. Euskal biztanleria osoan, %80k bere osasunari ona, oso ona edo bikaina baderitzote, 64 urtez gorako taldean portzentajea %56ra jaisten da eta hala-holakoa (%36) edo txarra (%8) deritzotenen garrantzia handitzen da.
- Pertzepzio subjektibo okerrago hori 64 urtez gorako funtzio-gutxiegitasun tasek baiesten dute, biztanleria osoaren aldean hamabi puntu inguru handiagoa baita.
- 64 urtez gorako gizonezkoei dagokienez, funtzio-gutxiegitasun tasa ia %20koa da eta %22koa emakumezkoei dagokienez. Gutxiegitasuntzat osasun arazo kroniko edo larri batek eragindako jarduera murrizketa jotzen da.
- Tasa horiek 64 urtez gorako biztanleei aplikatuta, 2007an ia 85.000 lagun ziren eta, tasa berei eutsiz gero 2020an 105.800 izango dira. Erdiak baino apur bat gehiago 80 urte edo gehiagokoak izango dira.
- Gutxiegitasun taldeen eta EInren Gutxiegitasun, norbere autonomia eta mendekotasun egoerei buruzko inkestaren arabera, 64 urtez gorako per-

3.27. TAULA. GUTXIENEN SARREREN POLITIKAK: ONURADUNEN KOPURUA ETA INDA- RREKO PENSIOEN GAINEKO PORTZEN- TAJEA. EAE ETA ESTATUA. 2007

	indarreko pentsioen gaineko %*			
	Espainia	EAE	Espainia	EAE
	Onurad.	Onurad.	indarr. pents. gaineko %	indarr. pents. gaineko %
Gutxieneko pents.	2.215.666	61.246	25	13
SOVI pents.	422.122	35.874	5	7
Minusb. PFak	150.243	8.024	2	2
Kotizatu gabeko pentsioak	479.591	9.844	6	2
Gutx. eta beste prestazioak guztira	3.267.622	114.988	38	24

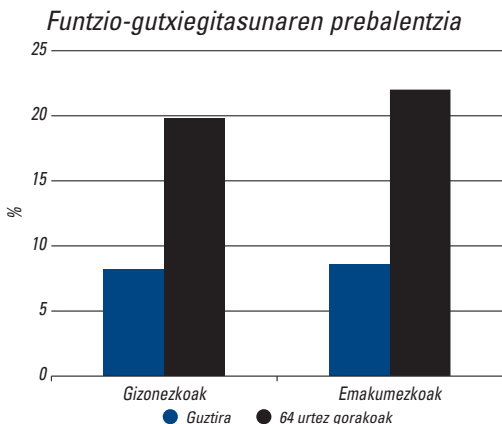
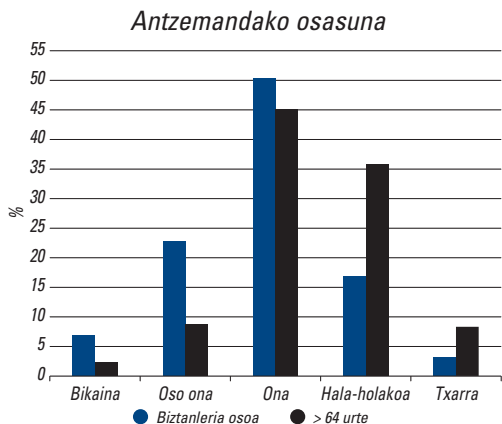
Iturria: Lan eta Immigrazio Ministerioa (Gizarte Segurantzaren Estatistika Txostena) eta Eusko Jaur-laritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila.

tsonen artean batez ere mugikortasunari, autozaintetari eta etxeko bizitzako jarduerari lotutako tasen hazkundera nabarmentzen da.

- Autozaintetari dagokionez, 64 urtez gorako 1.000 pertsonako 153k daukate gutxiegitasun hori, eta proportzioa etxeko bizitzako jardueretarako %171 arte eta mugikortasunari dagokionez %195 arte hazten da.

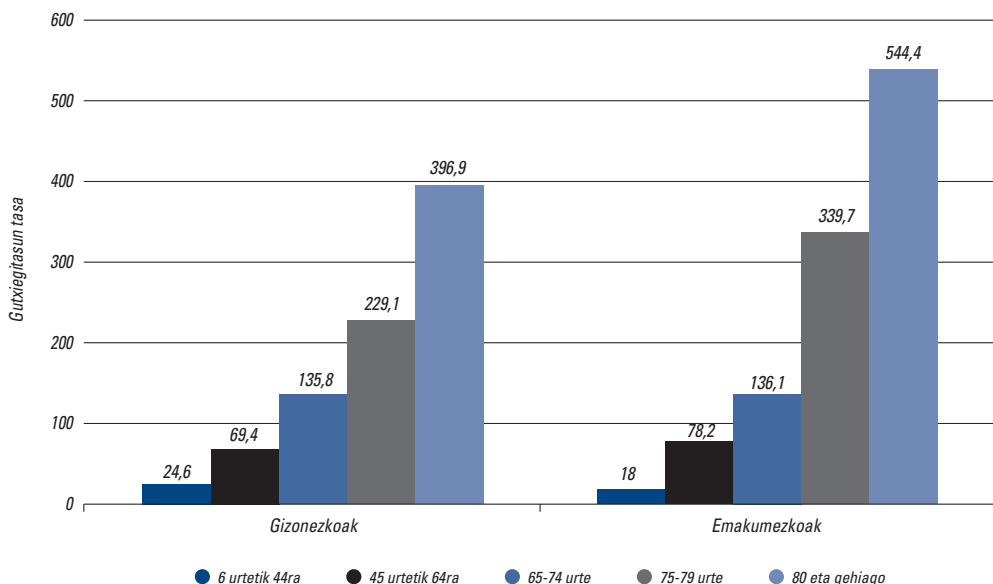
- Mugikortasun, autozainteta edo etxeko bizitzarako gutxiegitasun tasak 2020rako kalkulaturako biztanleria nagusiari aplikatuta, eragindako pertsona kopuru absolutua, gutxiegitasun taldearen arabera, 15.350 (autozainteta) eta 19.500 (mugikortasuna) artean haziko litzateke, eta azken talde horretan guztira 97.000 lagun baino gehiagori eragingo lieke.

3.16. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN OSASUNA ADINAREN ARABERA. 2007

Iturria: Eusko Jaurlaritz. 2007ko Osasun inkesta.

3.17. GRAFIKOA. 1.000 BIZTANLEKO GUTXIEGITASUN TASA ADIN TALDEAREN ETA SEXUAREN ARABERA. EAE. 2008

Iturria: EIN. INEBASE. Gutxiegitasun, norbere autonomia eta mendekotasun egoerei buruzko inkesta. 2008. Euskadiko emaitzen aurrerapena. 2008.

3.28. TAULA. 1.000 BIZTANLEKO GUTXIEGITASUN TASA GUTXIEGITASUNAREN ETA ADIN TALDEAREN ARABERA. EAE. 2008

	EAE	
	64 urte arteko biztanleria	>64 urteko biztanleria
Ikusmena	8,2	64,1
Entzumena	8,5	94,6
Komunikazioa	6,5	60,7
Ikasketa, ezagutzen erabilera eta zereginak burutzea	5,2	42,4
Mugikortasuna	25,4	194,7
Autozainketa	13,9	153,2
Etxeko bizitza	19,0	171,1
Interakzioak eta harreman pertsonalak	7,3	38,8

* Pertsona bera hiru egoeretan, bitan edo bakar batean egon daiteke.

Iturria: EIN. INEBASE. Gutxiegitasun, norberaren autonomia eta mendekotasun egoerei buruzko inkesta 2008. Euskadiko emaitzen aurrerapena. 2008.

3.3.2. Osasun zerbitzuen erabilera

3.3.2.1. Bai egindako kontsultengatik, bai diagnostikoetan daukaten protagonismoagatik, bai ospitaleetako altengatik, pertsona nagusiek osasun zerbitzu gehiago kontsumitzen dituzte.

— Eusko Jaurlaritzaren 2007ko Osasun inkestaren arabera, azken urteotan sare publikoan edo pribatuan medikuari kontsultak egiten dizkieten biztanleen portzentajearen hazkundea orokorra izan da. Zehazki, sare biak aintzat hartuta, 1997 eta 2007 artean %78,5etik %85,3ra igaro dira, hots, jardueraren %+8,7ko hazkundea. Herritar gehienek (%41) onartzen dute kontsulta bat edo bi egitean dutela.

— Azterketa hori 64 urtez gorako biztanleriari buruz eginda, hiru gauza aipa daitezke. Lehenbizi, urtean medikuari kontsultak egiten dizkieten pertsonen portzentajea handiagoa eta ia orokorra dela (%95); bigarrenaz, duela hamar urte jokabide hori oso zabaldua zegoela eta, beraz, 1997 eta 2007 artean gutxiago hazi dela (%+4) biztanleria osoan baino (ia %+9); eta, azkenik, egindako kontsulten kopurua hazi dela. Erdiek urtean 3 eta 9 kontsulta artean onartzen dituzte eta %20k 10 edo gehiago.

3.29. TAULA. KALKULUEN ARABERA MUGIKORTASUN, AUTOZAINKETA ETA ETXEKO BIZITZAKO ARAZOEK ERAGITEN DIOTEN 64 URTEZ GORAKO BIZTANLERIA EAE 2007-2020

	EAE		
	2007	2020	Hazkundera
> 64 urteko biztanleria	401.200	501.400	100.200
Mugikortasun arazoekin	78.114	97.623	19.509
Autozainketa arazoekin	61.464	76.814	15.351
Etxeko bizitzako arazoekin	68.645	85.790	17.144

* Pertsona bera hiru egoeretan, bitan edo bakar batean egon daiteke.

Iturria: EIN. INEBASE. Gutxiegitasun, norberaren autonomia eta mendekotasun egoerei buruzko inkesta 2008. Euskadiko emaitzen aurrerapena. 2008. a Eustat. Adierazle demografikoak. Udal biztanleriaren eguneraketa eta Proiekzio demografikoak 2020.

— EUSTATen osasun estatistiken arabera, 2007an (azken datu eskuragarria) ospitalez kanpoko sare publikoan osasun orokorreko kontsultak guztira 9,75 milioi izan dira, eta haietaz osasun orokorreko 1.537 mediku arduratu dira. Hori urtean mediku bakoitzeko 6.345 kontsulta dira.

— Kalkuluen arabera, 2007an pertsona nagusiek egindako kontsultak —maiztasun banaketa horren arabera— guztira 2,8 milioi inguru izan dira eta batez beste 64 urtez gorako pertsona bakoitzeko urtean 7 kontsulta. Medikuei dagokienez, eta ospitaleaz kanpoko sare publikoaren kontsulta/mediku/urte ratioaren arabera (6.345), kontsul-

3.30. TAULA. URTEAN MEDIKUARI EGINDAKO KONTSULTAK ADINAREN ARABERA (%). EAE 1997-2007

	EAE			
	1997		2007	
	Biztanleria guzt.	> 64 urte. bizt.	Biztanleria guzt.	> 64 urte. bizt.
Batere ez	21,5	9,0	14,7	5,4
Bat edo bi	39,3	25,4	40,8	24,6
3-9	29,7	44,7	34,0	50,1
10 eta geh.	9,5	20,9	10,5	19,9
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: Eusko Jaurlaritza. 2007ko Osasun inkesta.

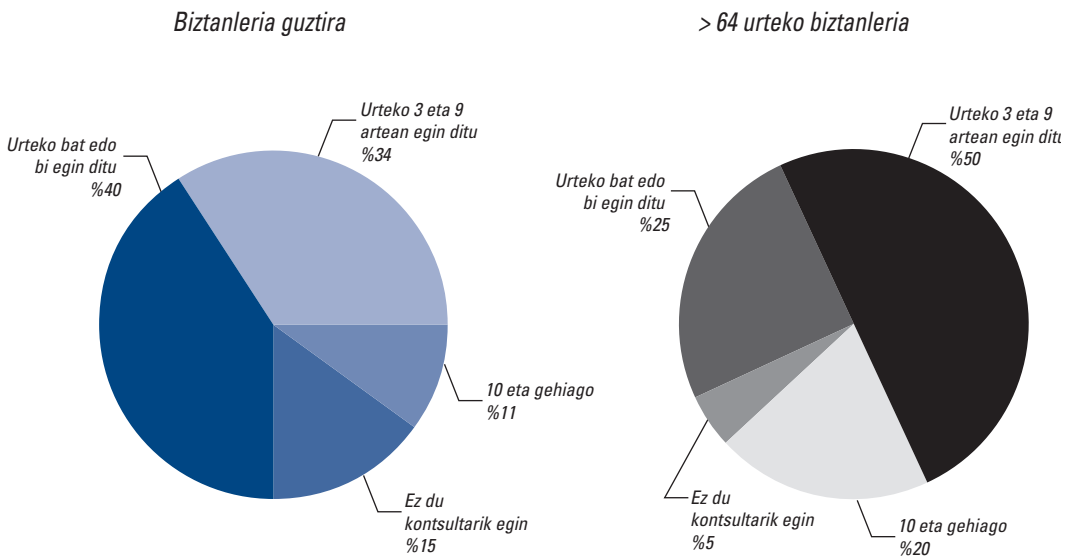
ta bolumen horren "kontsumoa" sare horretako osasun orokorreko 441 medikuri (%28,6) dagokio.

- 2007an egindako kontsulten portzentajezko banaketa 2020an kalkulaturako 64 urtez gorako biztanleriari aplikatuz gero, talde horretatik etorritako urteko kontsultak ia 700.000 gehiago lirateke; hori, 2007ko kotsunlta/mediko ratio berean (6.345), egun nagusien premiei erantzuteko behar direnak baino osasun orokorreko 110 mediku gehiago litzateke.
- EUSTATen Ospitaleaz kanpoko estatistika publiko beraren arabera, 2007an pediatriako 1,64 milioi kontsulta egin ziren eta guztira 301 medikuk eman zieten arreta; horrek urtean pediatria bakoitzeko 5.456 kontsultako ratioa dakar eta 0 eta 14 urte arteko 100 biztanleko guztira 646 kontsulta.
- 1997rekin erkatuta, ikusten da erantzundako kontsultak %+20 hazi diren bitartean, pediatriak %+5 baino ez direla hazi. Horren ondorioz, kontsulta/urtea/pediatria ratioa %+14 hazi da eta zenbaki

absolutuetan azken 10 urteetan 4.768tik 5.456ra igaro da.

- 2020rako kalkulatzeko da 0 eta 14 urte arteko biztanleak 304,4 mila izango direla. 2007ko pediatriako 100 biztanleko kontsulta/urte kopuru bera erabiliz gero (646) guztira 1,97 milioi kontsulta/urte lirateke, hots, 2007an baino %20 gehiago.
- Aurreikusitako kontsulta bolumen horri erantzuteko behar den pediatria kopurua, 2007ko kontsulta/mediku ratio berari eutsiz gero, 360koa litzateke. Hots, 2007an baino 59 mediku gehiago, baina 110 1997ko ratioa aplikatuz gero.
- Bestalde, eta osasun zerbitzuen eskariaren zaharztearen ondorioetan sakondu nahian, sare publiko eta pribatuko akutuen ospitaleetako diagnostiko ohikoenen altetan¹⁹ adinaren osagaia aztertu da.
- 2007an guztira ospitaleko 145.905 alta egon ziren, 46 diagnostikori dagozkienak. Pazientearen adinaren arabera, alta horien erdiak (%50,5) 64 urtez gorako pertsoniei dagozkie.

3.18. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BANAKETA MEDIKUARI EGINDAKO KONTSULTEN ARABERA. (%). 2007

Iturria: Eusko Jaurlaritza. 2007ko Osasun inkesta.

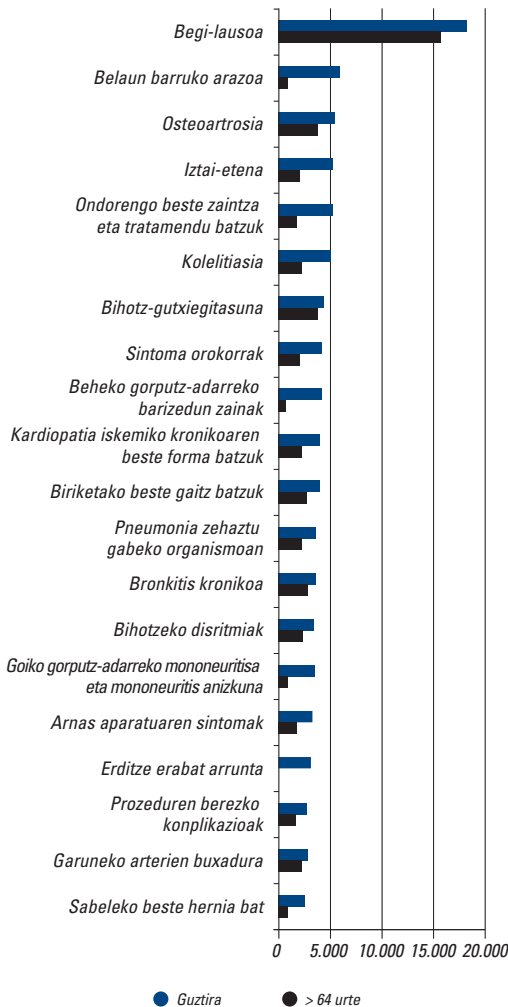
¹⁹ Según la Estadística Hospitalaria de EUSTAT, y atendiendo a la finalidad asistencial del centro, se distinguen Hospitales de Agudos (curativos), de Media-larga estancia y Psiquiátricos.

3.31. TAULA. DIAGNOSTIKORIK OHIKOENEN ALTAK. AKUTUEN OSPITALEAK. EAE. 2007

	Guztira	> 64 urteko pazienteak (%)
Diagnostikorik ohikoenen altak	145.905	50,5
20 diagnostikorik ohikoenen altak	94.868	57,0

Iturria: EUSTAT. Ospitaleko laguntzari buruzko estatistika.

3.19. GRAFIKOA. PERTSONA NAGUSIAK 20 DIAGNOSTIKORIK OHIKOENEN ALTETAN. EAE. 2007

Iturria: EUSTAT. Ospitaleko laguntzari buruzko estatistika.

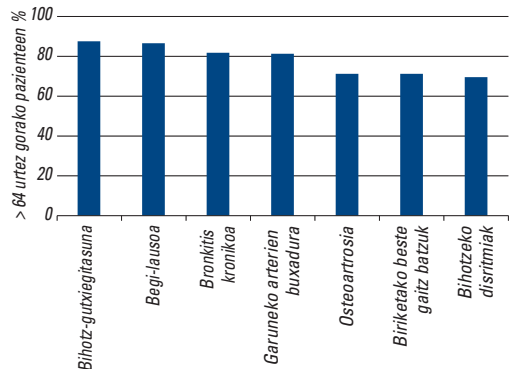
- 46 diagnostiko mota horietatik, lehenengo 20ek alden %65 pilotzen dituzte eta talde horretan 64 urtez gorakoak %57 dira. 20 diagnostikorik ohikoen horiek honako grafikoan zehazten dira.
- 20 diagnostiko nagusi horietatik, zazpitan paziente nagusiak gehiago zabala dira, %70 baino gehiago. Gutxiagotik gehiagora ordenatuta, honako 7 diagnostikoak dira:

- Bihotz-gutxiegitasuna (%88)
- Begi-lausoa (%87)
- Bronkitis kronikoa (%82)
- Garuneko arterien buxadura (%82)
- Osteoartrisia (%72)
- Biriketako beste gaitz batzuk (%71)
- Bihotzeko disritmiak (%70)

- 2008ko datuak izanda, ikusten da osasun jardueraren goranzko bilakaera ospitaleetako aldetara ere hedatu dela; bertan, gainera, ikusten da pertsona nagusien alden hazkunde erritmoak biztanleria osoarenak baino handiagoak direla. Nagusien artean, batez ere 75-84 urte bitartekoei eta 85 urtetik gorakoei dagozkien altak hazi dira.

Bestalde, esan behar da zahartze prozesuak osasun langileei ere eragiten diela. Osasun publikoko

3.20. GRAFIKOA. > 64 URTEKO PERTSONAK GEHIENGOA (%70ETIK GORA) DIREN DIAGNOSTIKOEN ALTAK. EAE. 2007

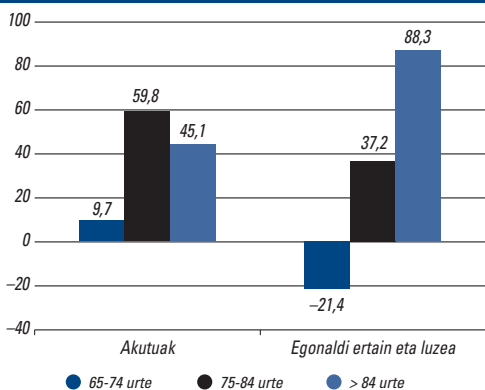
Iturria: EUSTAT. Ospitaleko laguntzari buruzko estatistika.

3.32. TAULA. OSPITALETAKO ALTAK PAZIENTEAREN MOTA ETA ADINAREN ARABERA. EAE, 2008.

	2008ko altak			
	Aktuak	Δ% 2000z gero	Egonaldi ertain eta luzea	Δ% 2000z gero
Biztanleria guztira	316.857	23,6	9.901	27,4
64 urtetik gorakoak	134.827	33,6	8.811	31,7
65 - 74	53.339	59,8	1.628	-21,4
75 - 84	60.811	45,1	4.055	37,2
>= 85	20.677	45,1	3.128	88,3

Iturria: EUSTAT. Ospitaleko laguntzari buruzko estatistika. Datu bankua.

3.21 GRAFIKOA. 64 URTEZ GORAKOEN DIAGNOSTIKOEN ALTEN 2000-2008 ARTEKO HAZKUNDEA (%). EAE

Iturria: EUSTAT. Ospitaleko laguntzari buruzko estatistika.

langileen batez besteko adina 50 urtekoa da eta 2.160 lagunek 60 urte baino gehiago daukate (guztien %10 inguru)²⁰.

3.3.3. Osasun gastua

3.3.3.1. Osasun zerbitzuen erabilera handiagoarekin batera osasun gastua ere asko hazi da, BPGd-ren gaineko portzentajeari dagokionez oraindik gertuko herrietan baino txikiagoa bada ere.

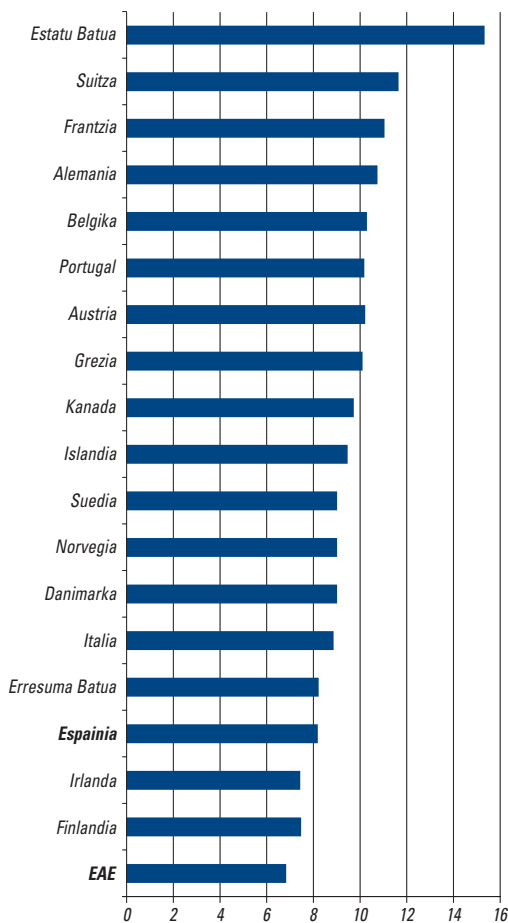
— 2006an, EUSTATen "Osasunaren kontua"n agertzen diren azken datuen arabera, EAEn osasun gastua, guztira, 4.289,7 milioi eurokoa zen, hots,

3.33. TAULA. OSASUN GASTUAREN BILAKAERA. EAE, 2000-2006

Osasun gastua	2000	2002	2004	2006 (a)	Δ% 2000-06
Gastua guzt. (mila €)	2.694.952	3.119.750	3.667.363	4.289.783	59,2
BPGd mp-ren gain. %tan	6,47	6,75	6,88	6,95	7,4
Bizt. bakoitz. eurotan	1.296	1.476	1.726	2.002	54,5

(a) aurrerapena
Iturria: EUSTAT. Osasunaren kontua.

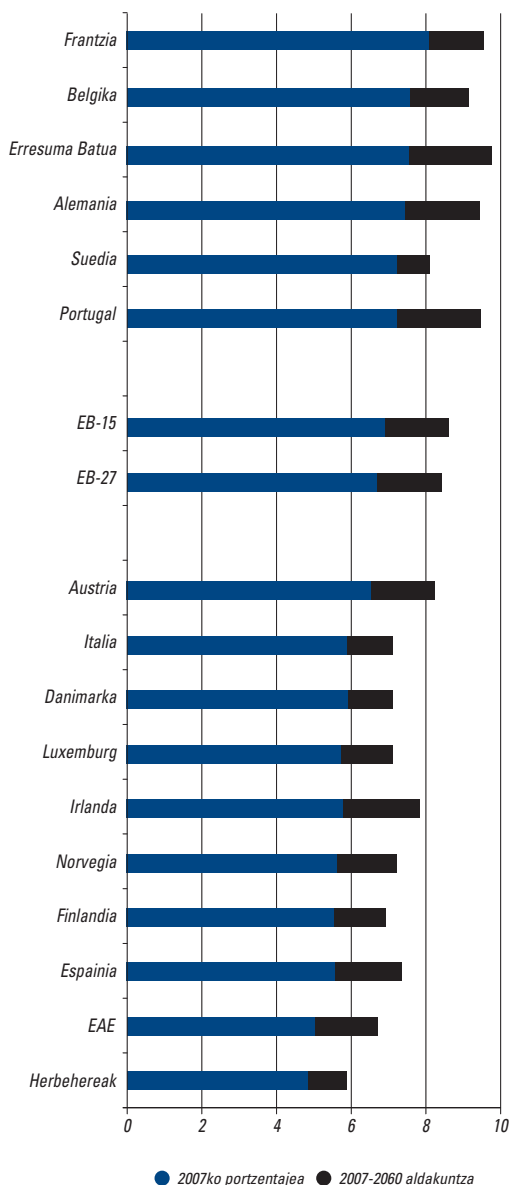
3.22. GRAFIKOA. OSASUN GASTUAK ZENBAIT HERRITAN BPGD-REN GAINEAN DAUKAN PORTZENTAJEEN KONPARAZIOA. 2005

Iturria: Europako Batzordea. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report eta EUSTAT. Osasunaren estatistikak. Osasunaren kontua.

²⁰ El Economista, 2010/04/16.

3.23. GRAFIKOA. EBKO HERRIETAN DEMOGRAFIA AL-DAKETAK OSASUN GASTU PUBLIKOAREN BPGD-REN GAINKO PORTZENTAJEAN IZANGO DUEN ERAGINA. 2007-2060

* EAE: 2005i dagokion gastu publikoa. 2060rako aurreikuspenari buruzko datuak gabe, hipotesi gisa EB27ko hazkundea (+1,7) aplikatu zaio.
Iturria: Europako Batzardea. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report eta EUSTAT. Osasunaren estatistikak. Osasunaren kontua.

2.000 euroko gastua biztanle eta urte bakoitzeko. 2000ko kopuruaren aldean, guztizko gastua %+59 hazi da eta biztanleko gastua %+54,5.

- BPGd-ren gaineko portzentajeetan, batez besteko osasun gastuak, ordea, bilakaera neurritsuagoa izan du aldi horretan: 2000an osasun gastua BPGd-ren %6,47 bazen, 2006an %6,95 da.
- Portzentaje horrek EAE gertuko herrien azpitik kokatzen du; izan ere, Irlanda eta Finlandian izan ezik, guztietan da %8tik gorakoa.
- Etorbizunari begira eta demografia aldaketak osasun gastu publikoan izango duen eragina neurtu nahian, Europako Batzordearen "The 2009 Ageing Report" delakoak osasun gastuak 2060rako BPGd-ren gaineko portzentajeetan izango duen hazkundeari buruzko hipotesia sartu du.
- Hipotesi horren arabera, 2060an EB-27 osoko portzentajearen eta egungoaren artean 1,7 puntuko aldea egongo da, baina alde hori handiagoa izango da, besteak beste, Alemanian, Erresuma Batuan, Portugalen edo Espainian (1,8 eta 2 puntu artean).
- EAEn 2005ean osasun gastua BPGd-ren %6,9 zen. EB-27rako ateratako batez besteko aldea (1,7 puntu) aplikatuta, 2060an osasun gastua BPGd-ren %8,6 izango da.

3.3.4. Gizarte Zerbitzuen bidezko arreta

3.3.4.1. Nagusientzako berriazko gizarte zerbitzuen garapena Ongizatearen Estatuaren azken boladak mugarriz izan da, eta azken urteotako demografia aldaketaren tamainaren berri ematen du.

- Gizarte zerbitzuei buruz egin berri diren legeek eta arauak EAEn herritarrek arreta horretarako duten eskubidea bermatzen duen erantzukizun publikoko sistema integratu osoa antolatzea, egituratzea eta garatzea ahalbidetu dute.
- Eskuduntza esparruaren zehaztapen eta antolamendu horrek prestazio eta zerbitzuen eskaintza zabaltzen jarraitu du, eta gizarte testuinguruari egokitzen ahalegindu da. Izan ere, aldaketa garantzitsu batzuk gertatu dira eta, zahartzearekin

duen lotura zuzenagatik, besteak beste, honakoak azpimarratu behar dira:

- Autonomia mugak eta, beraz, mendekotasunarentzako arreta premiak dauzkaten pertsona kopuruaren hazkundera.
 - Familia eta gizartearen laguntza informalaeren ahultzea.
- Testuinguru horretan, Norberaren Autonomia Sustatzeko eta Mendekotasuneko egoeran dauden Pertsonen Arreta emateko abenduaren 14ko 39/2006 Legea azken boladako gertaera garrantzitsua izan da mendekotasunarentzako arretaren formalizazioa sendotzeko, hari eskubide subjektiboko izaera emanez.
- Bere eskumenak, prestazioak eta zerbitzuak hedatzen ari den gizarte politika horren garapena gastuak izan duen bilakaeran islatzen da.
- 1997an EAEn urtean biztanleko 246 euro gastatu ziren gizarte zerbitzuetan eta hamaika urte geroago, 2008an, 860,4 euro, hots, %+249,8.
- BPGd-ren gaineko portzentajeari dagokionez, ez da hainbeste hazi (%+68,8), eta BPG-ren %1,6 erabiltzetik %2,7 erabiltzera igaro da.

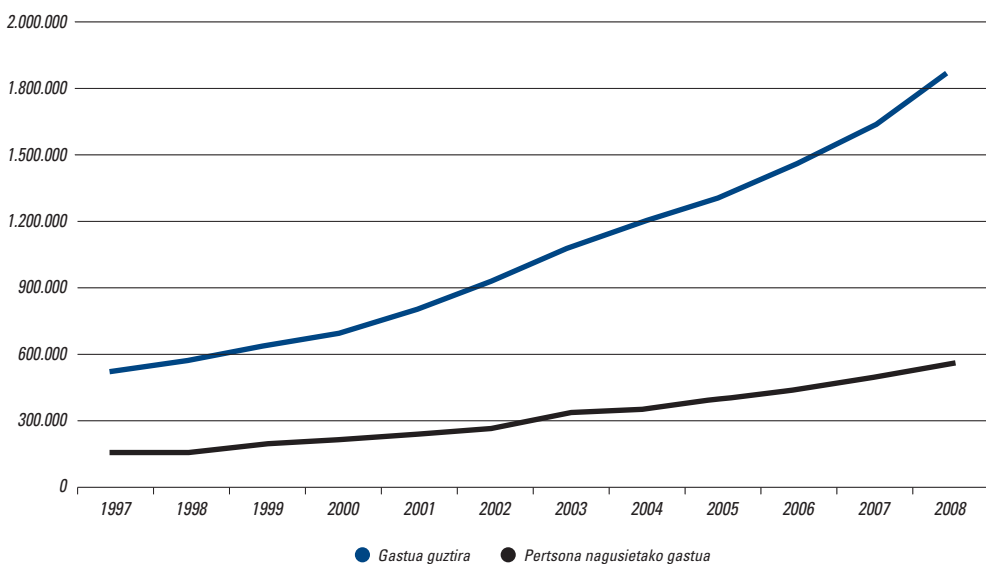
3.34. TAULA. GIZARTE ZERBITZUETAKO GASTUAREN BILAKAERA EAEn. 1997-2008

	1997	2002	2008	Δ% 1997-08
Gizarte Zerbitzuetako Gastua Guztira				
Gastua guztira (mila €)	514.131	915.747	1.861.067	+262,0
BPGd mp-ren gain. %tan	1,6	2,0	2,7	+68,8
Bizt. bakoitz. eurotan	246,2	437,7	860,4	+249,8
Pertsona nagusien taldeari zuzendutako gastua				
Gastua guztira (mila €)	150.758	268.563	547.685	+263,3
Gizarte Zerbitzuetako gastuaren %	%29,3	%29,3	%29,4	

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua.

- Gizarte Zerbitzuak arreta ematen dien taldeen artean (emakumea, haurrak, immigrazioa...) nagusiei zuzendutako gastua nabarmentzen da; izan ere, 2008an %29,4 izan da eta, zenbateko absolutuetan, 550 milioi eurotik gertu dago.
- Bilakaerari dagokionez, aldi horretan nagusien arretarako gastuaren hazkundera (%+263,3) Gizarte Zerbitzuetarako zenbateko orokorrak izandakoa (%+262) baino apur bat handiagoa izan da.
- Finantza-ketaren ikuspegitik, nagusientzako erakunde eta zentroen gastuaren %46ren finantza-keta publikoa zen 2008an.

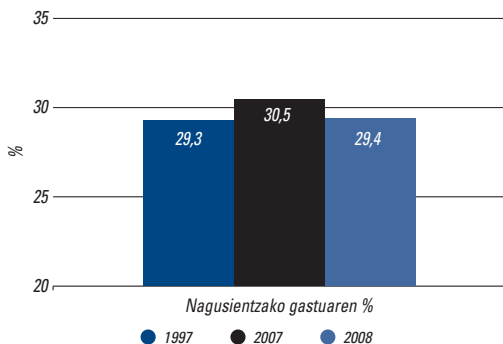
3.24. GRAFIKOA. GIZARTE ZERBITZUETAKO GASTUAREN BILAKAERA, MILA EUROTAN. EAE. 1997-2008

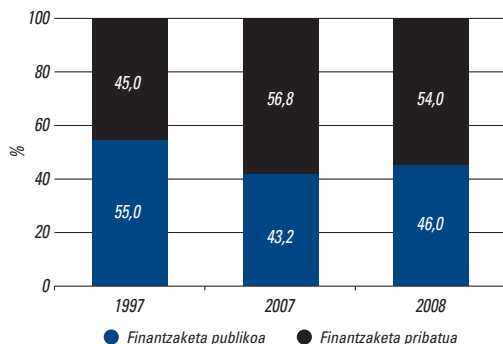
Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika.

3.25. GRAFIKOA. GIZARTE ZERBITZUETAKO NAGUSIENTZAKO GASTUAREN GARRANTZIA ETA FINANTZAKETA MOTA. EAE 1997-2008

Gizarte Zerbitzueta guztizko gastuaren gaineko %

Finantzaketa mota

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Estatistika taulak eta Datu-bankua.

— Zenbateko absolutuetan nagusientzako erakunde eta zentroei zuzendutako funts publikoak azken hamaika urteetan %204 hazi badira ere, zenbateko erlatiboetan finantzabide publikoak pisua galdu du, 1997an gastuaren %55 izatetik egungo %46ra.

3.3.4.2. Zahartzetik eratorritako premia guztiekin batera, pertsona nagusientzako arretak zerbitzu eskaintza dibertsifikatua garatu behar izan du.

- Gastuaren hazkundeko eszenatoki horretan, azken hamarkadan Gizarte Zerbitzuetan behar diren baliabideak ere hazi dira, bai orokorrean bai pertsona nagusientzakoiei dagokienez.
- EUSTATen Gizarte Zerbitzuen estatistikaren arabera, 2008an pertsona nagusientzako erakunde eta zentroetan euren langileak 8.912 ziren, 1997an (4.154) halako bi. Gizarte Zerbitzuetako langile guztien (24.683 lagun) %36,1 dira.
- Mendekotasuneko egoeran dauden edo ezintasun arazoak dauzkaten pertsonentzako arretarako hainbat baliabide mota sortu behar izan dira: telelaguntza, familia arnas edota laguntza programak, etxeko laguntza, eguneko arreta zerbitzuak, egoitza zerbitzuak, etab.

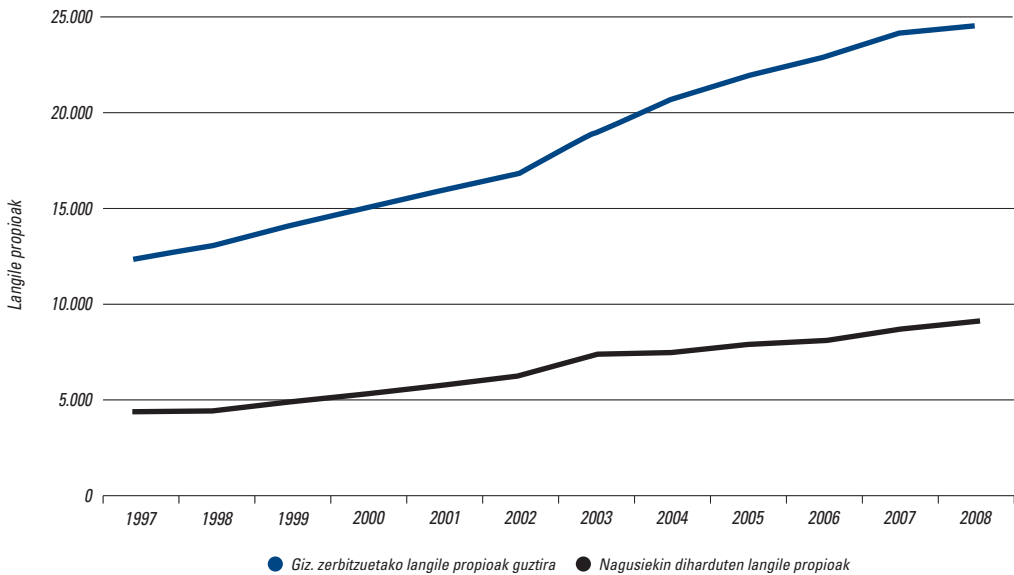
— Haietatik, gastuari, langileei eta lagundutako biztanleriari dagokienez daukaten garrantziagatik hiru nabarmentzen dira eta gainera hiru horiek erakusten dute hoberen arreta formalean oinarritutako sistematik formalizaturako aldaketa. Haiei dagokienez, estaldura indizeei buruzko gomendioak daude. Etxeko Laguntza Zerbitzua (ELZ), mendeko pertsonentzako eguneko zentroak eta egoitza-zentroak dira.

3.3.4.3. Azken urteetan lagundutako biztanleria asko hazi bada ere, zerbitzu nagusietan oraindik ez dira lortzen erreferentziako estaldura indizeak.

- Nagusientzako eta Gizarte Zerbitzuetako Institutuaren (IMSERSO) arabera, 2008ko pertsona nagusiei buruzko txostenean, EAEn urte horretan 64 urtez gorako ia 22.000 pertsona nagusik erabiltzen zuten etxeko laguntza zerbitzua. Erabiltzaileen ia herenak 80 urtez gorakoak dira eta %29 mendeko pertsonak dira.
- Erabilera maila horren arabera 64 urtez gorako biztanleriaren estaldura indizea %5,45ekoa da, Arartekoak²¹ 2001ean zerbitzu horretarako aintzat hartzen zuen erreferentziako balioa (5,72%) baino apur bat txikiagoa.

²¹ ARARTEKOA, Eusko Legebiltzarrentzako txosten berezia. Pertsona nagusiei emandako arreta EAEn: Etxeko laguntza, eguneko zentroak eta egoitza-zentroak.

3.26. GRAFIKOA. GIZARTE ZERBITZUETAKO LANGILE PROPIOEN BILAKAERA (BOLUNTARIOAK IZAN EZIK). EAE 1997-2008

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua.

3.35. TAULA. EGUNEKO ARRETAKO BALIABIDE NAGUSIETAN ARRETA EMANDAKO PERTSONA NAGUSIAK. EAE. 2008

Zerbitzu mota	Erabiltz. guztira	Estandura indizea (erabiltz./>65 urteko bizt.)*100
Etxez etxeko laguntza zerbitzua	21.891	5,45
80 urtetik gorakoak	31,8%	
Mendeko erabiltzaileak	28,8%	
Batez besteko adina	82 años	
Mendekoentzako eguneko zentroak	2.831	0,70
80 urtetik gorakoak	46,7%	
Batez besteko adina	83 urte	

Iturria: IMSERSO. Nagusientzako eta Gizarte Zerbitzuetako Institutua. Pertsona nagusiak Espainian. 2008ko txostena. Euskadi.

— Dena dela, esan behar da, IMSERSOren txosten berak EAerako 2001ean ematen duen erabiltzaile kopuruari dagokionez (10.096), arreta emandako biztanleria %+117,8 hazi dela eta estaldura indizea %2,85etik aipatu %5,45eta igaro dela.

— 2.831 lagun gehiagok mendeko pertsonentzako eguneko zentroaren laguntza baliabidearen bidez

jasotzen dute arreta, eta bertan asko handitzen da 80 urtez gorako pertsonen proportzioa (%46,7). 2001eko kopuruaren aldean (867) arreta emandako erabiltzaileak asko hazi dira, %+227.

— Zerbitzu horrek 64 urtez gorako biztanleei dagokienez egun daukan estaldura indizea %0,70ekoa da, berriz ere Arartekoaren txostenak 2001erako aipatzen zuena (%0,88) baino gutxiago.

— Etorkizunari begira, pertsona nagusiei dagokienez esku hartzeko irizpideek etxeko laguntzaren helburua sendotzen dute, etxean ahalik eta luzaroen iraun ahal izateko, eta mendekoentzako eguneko arreta ere zabaltzen dute, plazak eta arreta eman beharreko kasu motak (plaza psikogeriatricoak) areagotuz.

— Egoitza-zentroei dagokienez, "Gizarte Zerbitzuen estatistika" k erakusten du 2008an 15.925 pertsona nagusiri eman zitzaizela arreta, eta horrek 64 urtez gorako biztanleei dagokienez %3,9ko arreta indizea esan nahi du.

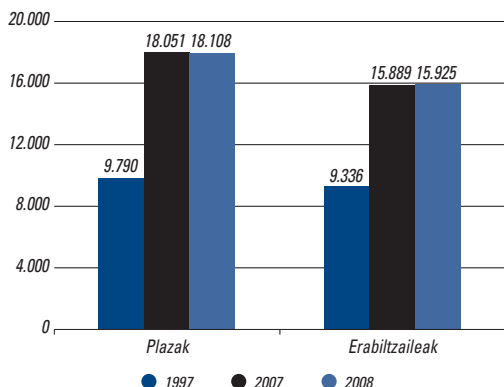
— Balioa, berriz ere, erreferentziako estaldura baino txikiagoa da, egun %4,5-%5 artekoa behar duela uste baita, baina azken urteetan eskaintzak izan

3.36. TAULA. EGOITZETAN ARRETA EMANDAKO PERTSONA NAGUSIAK. EAE. 2008

Pertsona nagusiak	Plaza erabilgarriak guztira	Erabiltzaileak guztira	Plazen okupazio indizea (%)
Guztira	18.108	15.925	87,9
Autonomoak	1.223	1.069	87,4
Mendekoak	2.156	2.034	94,3
Mistoak	14.729	12.822	87,1
64 urtez gorako biztanleriaren gaineko arreta indizea		%3,89	

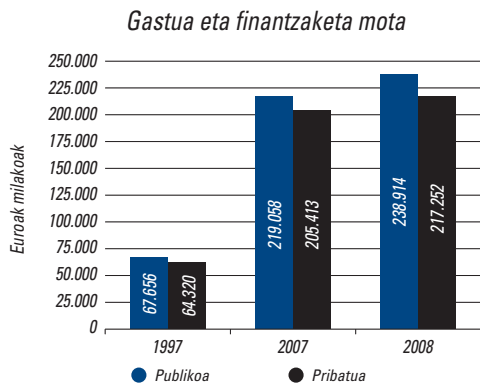
Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua. Egoitzak.

3.27. GRAFIKOA. PERTSONA NAGUSIENTZAKO EGOITZA BALIABIDEEN BILAKAERA EAEN 1997-2008

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua. Egoitzak.

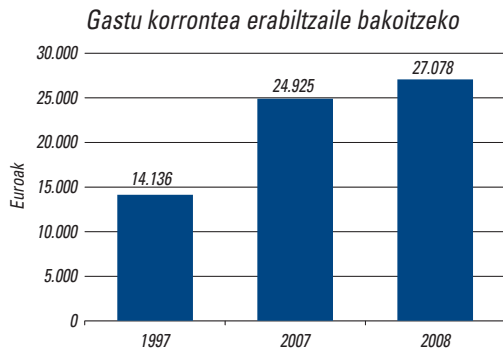
3.28. GRAFIKOA. EGOITZA-ZENTROEN GASTUA ETA FINANTZAKETA MOTA. EAE. 1997-2008

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua.

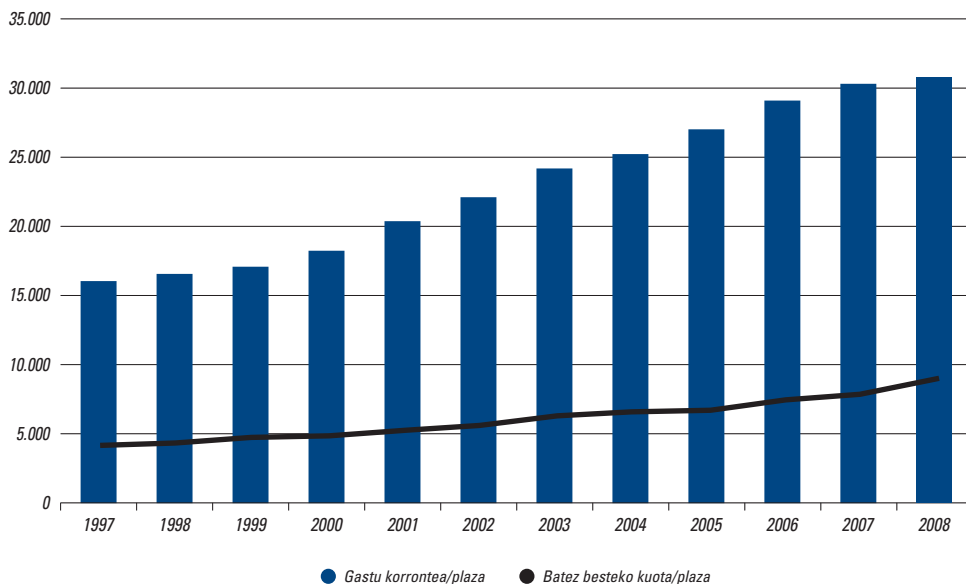
duen zabalpena azpimarratu behar da. 1997az geroztik 8.318 plaza gehiago sortu dira, hots, orduan zegoen kapazitatea %85 handitu da.

- %69,1 80 urtez gorako erabiltzaileak dira.
- 2008an nagusientzako egoitza-zentroen gastua 456,2 milioi eurokoa zen eta 11 urte lehenago, ordea, 132. Horrek esan nahi du aldi horretan %+245,6 hazi zela.
- Zenbateko horren %43,8 ekarpen publikoaren bidez finantzatzen da. 1997aren aldean (%51,3) haren pisua murriztu egin da.
- Arreta emandako erabiltzaile kopurua (15.925) gogoan hartuta, erabiltzaile eta urte bakoitzeko 27.078 euroko gastua da, 1997an 14.000 eurokoa zen bitartean (%+93,4).
- Erabiltzaileen %65 titulartasun pribatuko zentroetan daude, eta zentro horiek euren gastuen %35,9 finantzaketa publikoaren bidez ordaindu zituzten.
- Erabiltzaileen gainontzeko %35 titulartasun publikoko zentroetan bizi dira, eta haietan funts publikoek gastu osoaren %73,4 estaltzen dute.
- Erabiltzailearen ekarpena, plaza bakoitzeko batez besteko kuotaren arabera portzentajeetan adierazita, %60,3koa da titulartasun publikoko zentroetan eta %29,2koa titulartasun publikoetan.
- Kasu bietan estaldura indizea denboran nahiko egonkorra da.

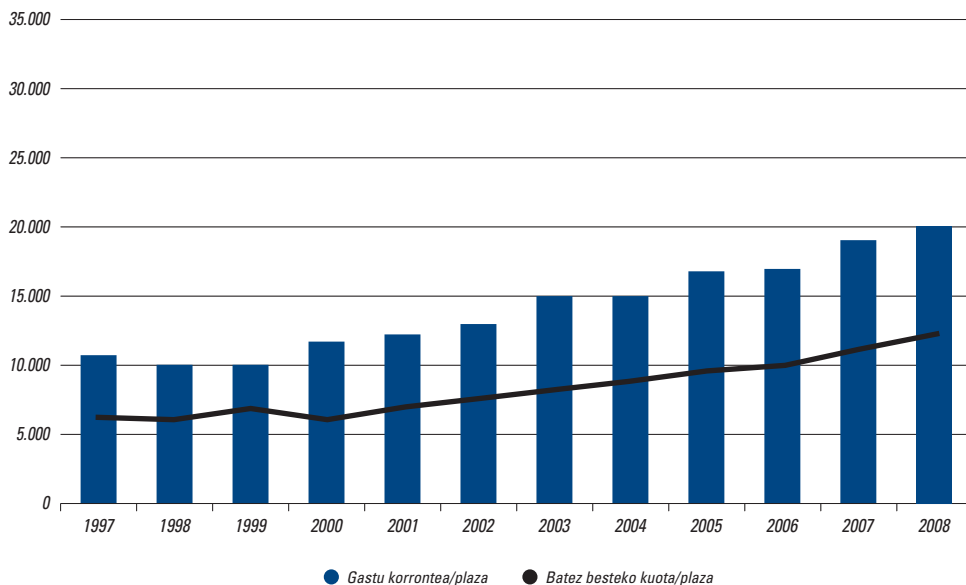

3.29. GRAFIKOA. PLAZA BAKOITZEKO GASTU KORRONTEAREN BILAKAERA ETA PLAZA BAKOITZEKO BATEZ BESTEKO KUOTA NAGUSIENTZAKO EGOITZA-ZENTROETAN. EAE 1997-2007

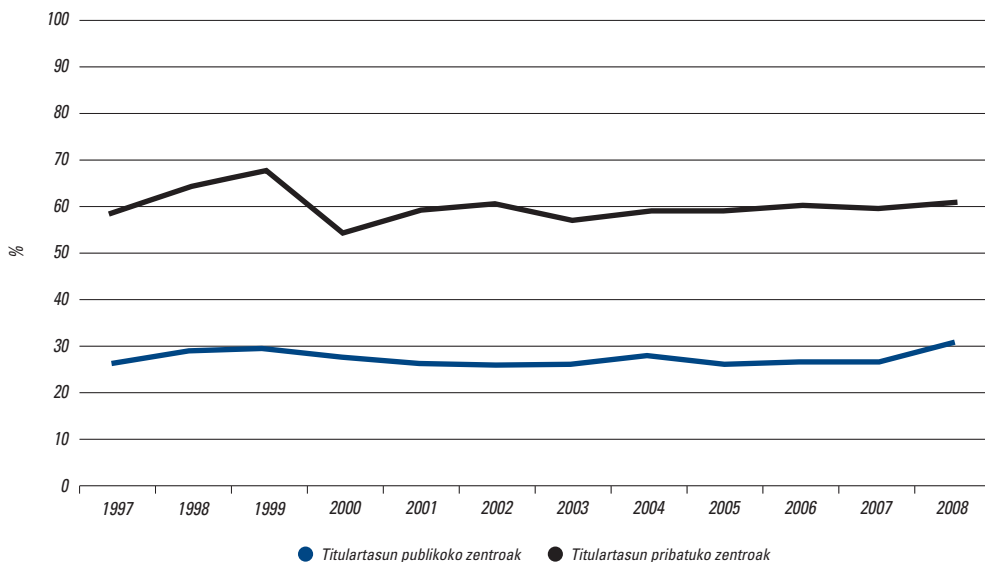
Titulartasun publikoko zentroak

Titulartasun pribatuko zentroak

3.30. GRAFIKOA. BATEZ BESTEKO KUOTAK GASTU KORRONTEARI EGINDAKO EKARPEN INDIZEA (PLAZA BAKOITZEKO) TITULARTASUNAREN ARABERA. 1997-2008.

Iturria: EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua.

3.3.5. Laguntza baliabideen etorkizuneko eskarirako hurbilketa

3.3.5.1. Egungo mendekotasun tasak haztea aurreikusten ez bada ere, arreta emandako 64 urtez gorakoen portzentajea egungo %9,3tik %13ra haztea aurreikusten da. Zenbaki absolutuetan arreta jasoko duten pertsonak 40.600 izatetik ia 65.500 izatera (%+60) igaroko da.

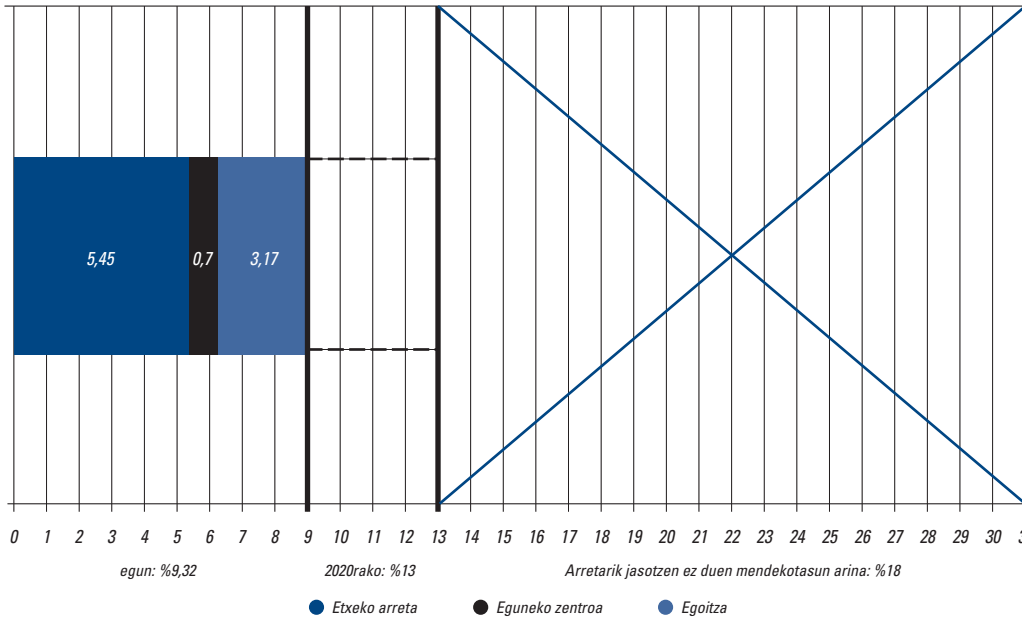
- Gaur egun, eguneko arreta zerbitzuen bidez (etxeko laguntza eta mendekoentzako eguneko zentroak) edo egoitza-zentroetan, 64 urtez gorako pertsonen %9,3ri ematen zaie arreta.
- Datozen urteetan Gizarte Zerbitzuen arloko iritziz kualifikatuen arabera mendekotasun tasa orokorraren joera oreka eta egonkortasun apur batekoa izango da egungo egoeraren aldean, 2020an 65 urtez gorako biztanleen %31 inguruan kokatzen duten aurreikuspenekin.

— Dena dela, Gizarte Zerbitzuek arreta eman beharreko mendekotasun mailaren ikuspegitik, %18k mendekotasun arina, egungo Mendekotasunaren Legeak estaltzen dituen hiru mailen (ertaina, larria eta osoa) azpikoa daukate eta, beraz, pertsona horiek arreta zerbitzu formal gutxi edo batere ez dute eskatzen. Eskari horri dagokionez, arreta behar balu, batez ere familia eremuan eta era informalean emango litzateke.

— “Zaintza informalak EAEn”²² ikerketaren arabera, arreta informal hori familia eremuan eman ohi da. Gehienetan senidetasuna (ezkontidea, alaba...) duten emakumeek (%77) ematen dute eta batez beste 50 urtetik gorako emakume horiek etxeko lanekin, lanbidearekin, etab. uztartu ohi dute. Horrez gain, nagusientzako arreta ardura maila eta orduei dagokienez oso intentsiboa (gehienetan egunero) izaten da eta, hori dela-eta, zaintzaileek ondorio kaltegarriak jasan ohi dituzten euren eguneroko bizimoduan, izan estresa edo etxetik kanpo lan egiteko zailtasunak.

²² EEGABen, Euskadiko Autonomia Erkidegoa, Memoria Sozioekonomikoa 2006.

3.31 GRAFIKOA. ARRETA PREMIEN AURREIKUSPEN OROKORRA. EAE. 2020

Iturria: IMSERSO. Nagusientzako eta Gizarte Zerbitzuetako Institutua. Pertsona nagusiak Espainian. 2008ko txostena. Euskadi eta EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistika. Datu bankua. Egoitzak.

- Aipatu %31 arteko gainontzeko %13 gutxienez mendekotasun maila ertaina duten 65 urtez gorako biztanleak lirateke. EAEn 2020an zenbaki absolutuetan 65.000 lagun inguru lirateke, hots, 2008ko 40.600 horiek baino %+60 gehiago.
- Mendekotasun mailen prebalentzia tasei egonkor eutsiz gero, arreta eman beharreko ia 65.000 lagun horiek honela banatuko lirateke: 16.550 mendekotasun osokoak, 26.575 larrikoak eta 21.560 ertainekoak.
- EAEko Gizarte Zerbitzuen Lege berriak (12/2008) garatu ahal izateko behar diren tresnetan Plan Estrategikoa eta Gizarte Zerbitzuen Mapa egitea jasotzen ditu. Bertan, besteak beste, zerbitzu motaren arabera gutxieneko estaldurak adierazi behar dira. Mementoz, tresna biak ari dira prestatzen eta, beraz, EAerako ez daude zehaztuta baliabide motaren arabera indize orokorrak.
- Gutxieneko estaldura horiek ezean, baliabide bakoitzerako erabiltzaileak kalkulatzeko Gi-

puzkoako Foru Aldundiak bere Gipuzkoako Gizarte Zerbitzuen II foru mapa 2008-2012an onartutako estaldura indizeak aplikatu dira, egungo indizeak hobetu eta egungo politikek gomendatutakoetara hurbiltzen baitira.

3.37. TAULA. 2020AN MENDEKOTASUNA IZANGO DUTEN 65 URTE ETA GEHIAGOKO EUSKAL BIZTANLERIAREN KALKULUA

	Egungo prebalentzia tasak	Mendeko pertsona kopuruaren kalkulua
EAE: 2020ko 65 urte eta gehiagoko perts.		501.400
Mendekotasun osoa (3M)	%3,3	16.546
Mendekotasun larria (2M)	%5,3	26.574
Mendekotasun ertaina (1M)	%4,3	21.560
Onartutako mendekotasuna guztira	%12,9	64.680
Mendekotasun arina (0M)	%18,0	90.252
Mendeko pertsonak guztira 2020	%30,9	154.932

Iturria: EUSTAT, Proiekzio demografikoak 2020 eta Gipuzkoako Foru Aldundia, Gipuzkoako Gizarte Zerbitzuen II foru mapa. 2008-2012. Norberak egina.

3.38. TAULA. EAEn 2020AN LAGUNTZA BALIABIDE NAGUSIEN ERABILTZAILEAK IZANGO DIREN 65 URTE ETA GEHIA-GOKO PERTSONEN KALKULUA

Zerbitzu mota	Estaldura indizea (>64 urteko pertsonen gainean)			Erabiltzaileak guztira		
	2001*	2008	2020	2008	2020	Δ%
Etxez etxeko laguntza zerbitzua	%5,72	5,45	(%5,7)**	21.891	28.580	%+30,5
Mendekoentzako eguneko zentroak	%0,88	0,70	(%1,2)**	2.831	6.017	%+112,5
Egoitza-zentroak	4,40	3,2	(%4,5)**	15.889	22.563	%+42
>65 urteko bizt. gain. estaldura guztira	%11,0	%9,35	%12,9*	40.611	64.680	%+59,3

* Arartekoak urte horretarako erreferentzia onartutako estaldura indizeak.

** Gipuzkoan 2012rako aurreikusitako indizeak

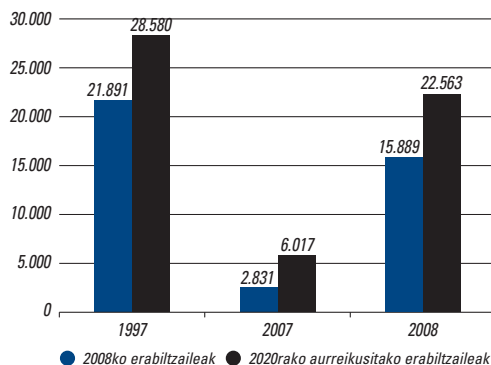
Iturria: IMSERSO. Nagusientzako eta Gizarte Zerbitzuetako Institutua. Pertsona nagusiak Espainian. 2008ko txostena. Euskadi. Norberak egina

- Egindako kalkuluen arabera, etxeko laguntza jaso beharreko erabiltzaileak 29.000 inguru lira-teke, egun baino ia 6.7000 erabiltzaile gehiago (%+30,5).
- Arretaren intentsitateari dagokionez (hileko orduak erabiltzaile bakoitzeko), IMSERSOren txosteneko 2008ko urtarrilari buruzko datuen arabera arreta hori 20,6 ordu/hil/erabiltzailekoa da, baina Arartekoaren txostenak 1994an etxeko arreta zerbitzu publikoetan zegoen intentsitatearen antzekoa gomendatzen du: urtean 300 ordu erabiltzaile bakoitzeko, edo hilean 25 ordu.
- Mendeko pertsonentzako eguneko zentroek gutxi gorabehera 6.000 erabiltzailerri eman behar liekete arreta, hots, zenbaki absolutuetan, ia 3.200 erabiltzaile gehiagori (%+112,5).
- Azkenik, egoitza-zentroetan ia 22.600 lagunek behar lukete plaza bana, hots, 6.674 erabiltzaile gehiago leudeke.
- Plazei dagokionez, egun 18.051 eskaintzen dira eta okupazioa %88koa da. Horrek esan nahi du egoitzetako plaza berrien premia globala 4.600 eta 6.700 artekoa litzatekeela, okupazio helburuaren arabera.
- Egoitzen erabiltzaileak 6.670 gehiago izateak gaur egun, egoitza-zentroen erabiltzaile bakoitzeko gastua kontuan izanda, gastua 178 milioi eurotan handitzea eta zentroek euren 3.335 langile izatea ekarriko luke.
- Demografia efektuaren ondorioz, pertsona nagusien epe luzeko zaintzetarako gastu publikoa han-

ditzeko eszenatoki hori aurreikuspen orokorra da gertuko herrietan, hazkunde horren intentsitatea guztietan berdina izan ez arren.

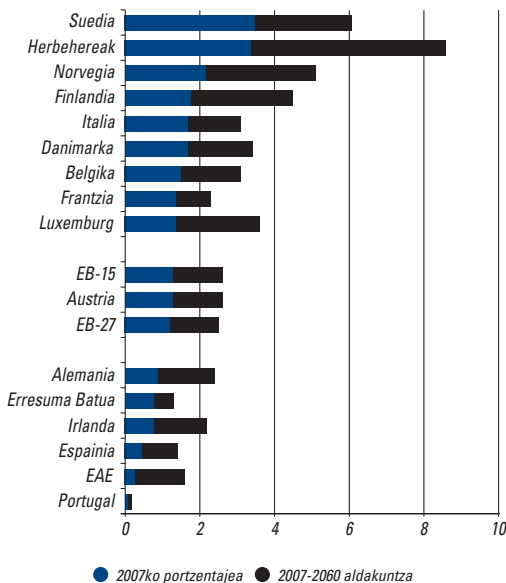
- 2060rako, eta EB-27 osoan, zaintza horretarako BPGd-ren %1,2 erabiltzetik %2,5 erabiltzera igaroko dela, hots, 1,3 puntu gehiago. Estatuari dagokionez, aldea arinagoa, 0,9 puntukoa litzateke.
- EAeri buruz ez dago berariazko aurreikuspenik, baina EB-27koa aplikatuz gero, 2060an epe luzeko zaintza mota horretako gastu publikoa EAeko BPGd-ren %1,3ri dagokiona haziko litzatekeela.

3.32. GRAFIKOA. 2020RAKO EAEn ZERBITZU MOTAREN ARABERA AURREIKUSITAKO ERABILTZAILEEN KALKULUA

Iturria: IMSERSO. Nagusientzako eta Gizarte Zerbitzuetako Institutua. Pertsona nagusiak Espainian. 2008ko txostena. Euskadi. Norberak egina.

3.33. GRAFIKOA. EBKO HERRIETAN DEMOGRAFIA ALDAKETAK EPE LUZEKO ZAINZETAKO GASTU PUBLIKOAREN BPGD-REN GAINEKO PORTZENTAJEAN IZANGO DUEN ERAGINA. 2007-2060

EAE: 2007 Gastu publikoa pertsona nagusiengan. 2060rako aurreikuspenari buruzko daturik gabe, hipotesi gisa EB27ko hazkunde (+1,3) aplikatu zaio
 Iturriak: EUROPEAN COMMISSION. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report eta EUSTAT. Osasunaren kontua.

- Gaur egun (2008/2009 ikasturtea) jaiotza-tasaren murrizketaren eraginik handiena haur eta lehen hezkuntzan gertatzen da. Azken 20 urteotan ikasle kopurua %–47 murriztu da eta 1986/87 ikasturtean ia 367.000 baziren 2007/08an 196.000 baino ez ziren.
- Dena dela, haur eta lehen hezkuntzako urteko beherazko joera hori 2007/08 ikasturtean eten da, bertan 2006/07an baino ia 7.000 ikasle gehiago (%+3) izan baitziren, immigrazioaren eta jaiotzetasaren hazkudearen ondorioz.
- Azken eragin hori oraindik ez da zabaldu goragoko mailetara eta horrela bigarren hezkuntzetan oraindik beherazko joerak dirau, orain arte haur eta lehen hezkuntzan ikusitakoa baino neurritsuagoa bada ere. Zehazki, azken 20 urteotan hezkuntza maila horretan 20.400 ikasle galdu dira, hots, %–14ko galera.
- Goi-mailako hezkuntzak ere —goi-mailako lanbide heziketa eta unibertsitateko hezkuntza—, 1996/97tik —ikasturte horretan izan zuen ikasle gehien— etengabeko jaitsiera izan du, urteen arteko tasak aldatzen joan badira ere. Azkena, 2007/08 ikasturteari dagokiona, %–1,5ekoa izan da, aurreko ikasturte bietako erritmoa motelduz, haietan halako ikasketak egiten zituen biztanleria-ren jaitsiera %–4tik gorakoa baitzen.

3.4. Hezkuntza Sistemako ondorioak

3.4.1. Ikasleen bilakaera

3.4.1.1. Azken 20 urteotan euskal hezkuntza sistemak arreta 583.000 laguni ematetik 414.000 ematera igaro da. Hori %29ko murrizketa da (%47koa haur eta lehen hezkuntzan)

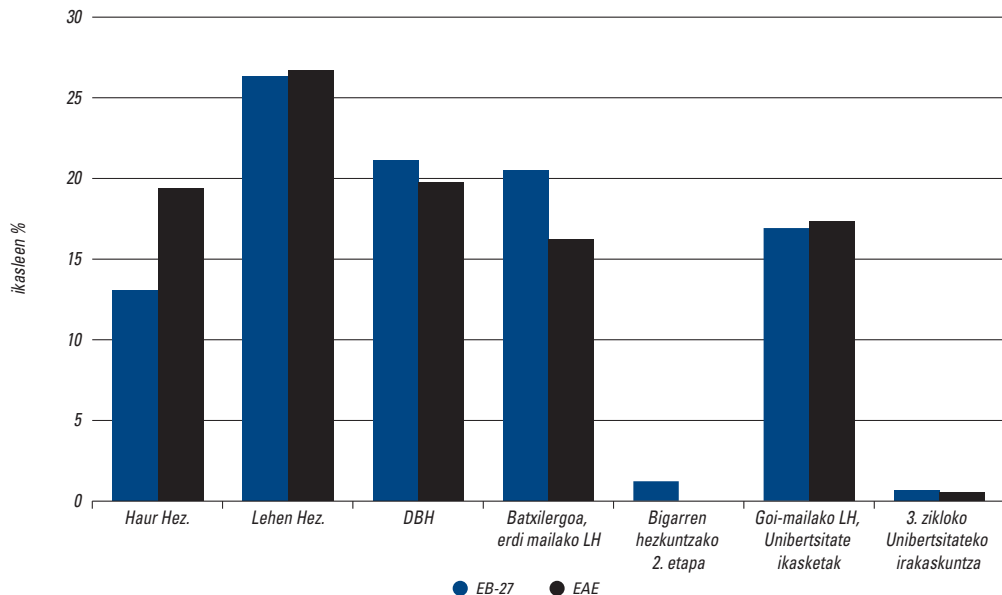
- Hezkuntza sistema ez da euskal biztanleriak azken urteetan jasan duen murrizketatik kanpo geratu. Bilakaera orokorra aztertzean aipatzen zen 20 urtez azpiko gazteak erdira murriztu zirela 1981 eta 2008 artean eta beraz, noski, araubide orokorreko ikasleak ere murriztu egin dira.

3.39. TAULA. ARAUBIDE OROKORREKO ETA HELDUENTZAKO IRAKASKUNTZAKO IKASLEEN BILAKAERA. EAE. 1986/87-2007/08

	1986 /87	1996 /97	2006 /07	2007 /08	1986/2007 Δ%
Guztira	582.818	459.816	407.512	413.627	-29,0
Haur eta lehen hezkuntza	366.883	213.556	189.114	196.049	-46,6
Bigarren hezkuntza	144.228	143.081	125.459	123.793	-14,2
Helduen hezkuntza	8.085	12.022	26.862	28.684	254,8
Goi-mailako ikasketak (goi-mailako LH eta unibertsitatekoak)	63.622	91.157	66.077	65.101	2,3

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika. Estatistika taulak.

3.34. GRAFIKOA. IKASLEEN BANAKETA IRAKASKUNTZAREN NAZIOARTEKO SAILKAPEN NORMALIZATUAREN (INSN) ARABERA. EAE-EB 27, 2006

Iturria: EUSTAT. Hezkuntzako estatistika.

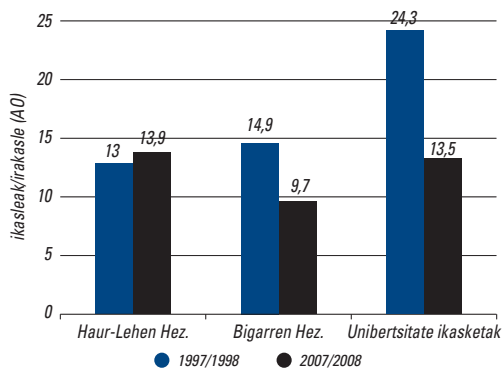
— Euskadiko eta Europako (EB-27) ikasleen hezkuntza mailen araberako banaketa erkatuta, honako aldeak azpimarratu behar dira:

- EAEn haur hezkuntzako ikasleen proportzioa handiagoa da.
- Derrigorrezko bigarren hezkuntza eta batez ere batxilergoa eta erdi mailako lanbide heziketa egiten ari diren euskal ikasleen pisua apur bat txikiagoa da.
- Goi-mailako lanbide heziketako eta unibertsitateko ikasketak egiten ari diren euskal ikasleen proportzioa Europako batez bestekoa baino lau hamarren handiagoa da.

— Ikasleen murrizketak eragin argia eduki du bigarren hezkuntzako eta unibertsitateko ikasle/irakasle ratioaren murrizketan baina, jarduera emateko baldintzen hobekuntzatzat uler badaiteke ere, sistemarentzat eragin desorekatzailea ere izan dezake, eskaintzaren gehiegizko dimentsioko arriskuagatik.

— Bigarren hezkuntzan, esaterako, azken hamar urteotan, irakasleko 15 ikasleko ratioetik 9,7ra igaro da eta unibertsitateko ikasketetan 24,3tik 13,5era. Alegia, %–35 eta %–44ko jaitsierak, hurrenez hurren.

3.35. GRAFIKOA. IKASLE/IRAKASLE (AO)* RATIOA EAEn. 1997/98 – 2007/08

* AO = arduraldi osoan

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika. Datu bankua.

- Haur eta lehen hezkuntzan, aldiz, ratioa apur bat handitu da azken hamar urteotan eta irakasleko 13 ikasletik 13,9ra igaro da.
- EB-27rako ratio bateraturik gabe, bigarren hezkuntzako euskal ratioa (9,7), Italia (9,4) eta Finlandia (9,9) bezalako herrien parean baina Erresuma Batutik (16,7), Alemaniatik (15,2), Frantziatik (14,3), Estatu Batuetatik (14,7) edo Japoniatik (14,8) urrun. Azken horietan lehen hezkuntzako ratioak ere EAEkoak baino handiagoak dira. Espainian, lehen hezkuntzako ratioa oso antzekoa da, 13,6 ikasle/irakasle, baina bigarreanean apur bat handiago da (11,7, EAEko 9,7ren aurrean).

3.4.2. Eskolako adineko biztanleriaren bilakaeraren aurreikuspenak

3.4.2.1. 2020rako 20 urtez azpiko eskolako biztanleak 56.000 gehiago (%+16) izango direla aurreikusten da, 2006an baino 20 eta 29 arteko 75.000 gazte gutxiago egongo diren bitartean (%-27).

- EUSTATen biztanleria proiektzioen arabera, 2020an 20 urtez azpiko eskolako biztanleria 2006aren aldean hazi egingo da eta 407.500 lagun izango dira (%+16).
- Adineko bost urteko taldeen arabera, 2006aren aldean eskolako biztanleria 5-9 urteko, 10-14 urteko eta 15-19 urteko taldeetan haziko da, zenbateko

3.40. TAULA. EAEko BIZTANLERIA GAZTEAREN BILAKAERA ADIN TALDEEN ARABERA (<20 URTE ETA 20-29 URTE). 1981-2020

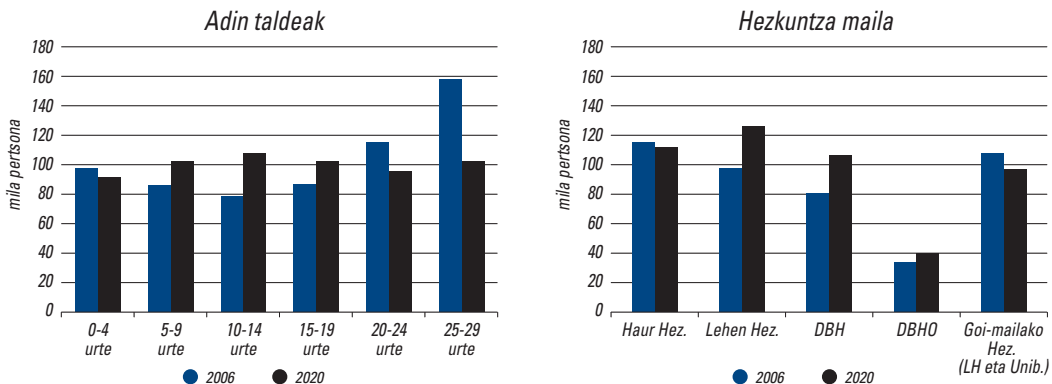
	EAE		
	Guztira	< 20 urte	20-29 urte
1981	2.145.417	732.242	333.086
1986	2.137.547	638.609	357.321
1991	2.104.321	537.199	352.656
1996	2.092.949	432.584	350.561
2001	2.085.058	377.397	328.533
2006	2.130.996	351.349	275.686
2020	2.232.200	407.500	200.500
Hazkundera 2006-2020 (%)	+4,7	%+16,0	%-27,3

Iturria: EUSTAT. Biztanleriaren estatistika. Biztanleria-proiekzioak. Estatistika taulak.

absolutuetan, hurrenez hurren, 17.000, 29.000 eta 15.200 lagun gehiago, baina 0-4 urteko taldean, aldiz, kopurua apur bat murriztuko da (-5.700).

- 20-29 urteko biztanlerian, aldiz, beheranzko joerak jarraituko du eta 2006aren aldean 75.000 lagun gutxiago (%-27,3) izango dira; zenbateko absolutuetan kalkulatzeko da 2020an talde horretan 200.500 lagun izango direla.
- Eskolako adineko biztanleriaren banaketa hori hezkuntza mailetara eramanez gero, 2020an derri-gorrezko lehen eta bigarren hezkuntzako ikasleen hazkunde handia egongo dela. Zenbateko absolutuetan, hurrenez hurren, 2006an baino 27.400

3.36. GRAFIKOA. ESKOLAKO ADINEKO (0-29 URTE) BIZTANLERIAREN BILAKAERA AURREIKUSIA EAE 2006-2020

Iturria: EUSTAT. Biztanleriaren estatistika. Biztanleria-proiekzioak. Estatistika taulak.

eta 25.600 ikasle gehiago izango dira, 1994/95 ikasturteko kopuruaren parean.

- Goi-mailako hezkuntzan —goi-mailako lanbide heziketa eta unibertsitateko ikasketak—, ordea, gutxi gorabehera 10.000 ikasle gutxiago (%–9,6) izango dira.
- Zenbaki erlatiboetan, goi-mailako ikasketak egiten ari diren ikasleek EUSTATEN proiektioetan eskolako adinekotzat jotzen den biztanleria guztiaren gainean (485.400 lagun) duten garrantzia, %24,6tik %20,2ra igaroko da.

3.4.3. Irakasleen bilakaera

3.4.3.1. 2006an derrigorrezko hezkuntzako irakasleek batez beste 45 urte zeuzkaten eta EHUko irakasleek 48.

- Ikasle kopuruaren murrizketa orokorrarekin batera ez da etorri irakasleen murrizketa orokorra. Aitzitik, azken hamar urteotan eta irakaskuntza orokorretan, irakasleak 31.400 izatetik 37.900 izatera igaro dira, hots, %+20,7 gehiago.
- 37.900 irakasle horietatik, %85 unibertsitate aurreko mailetan diharduten irakasleak dira eta %15 unibertsitatekoak, eta azken boladan talde batean eta bestean bilakaera desberdinak ikusi dira.
- Unibertsitatekoetatik hasita, 1997/98 eta 2007/08 ikasturteen artean 1.160 langiletan hazi da haien kopurua (%+26,2), eta unibertsitate aurreko mailetan, aldiz, ia %+20 hazi da.
- Maila zehatzen arabera azterketak agerian uzten du irakaskuntzan diharduten giza baliabideen hazkunde orokor horrek salbuespena izan duela, haur eta lehen hezkuntzako irakasleei dagokienez, %–21 murriztu baitira, bigarren hezkuntzetakoak asko hazi diren bitartean (%60).
- Adinaren ikuspegitik, taldea heldutzat jo daiteke, hori erakusten duen estatistika ofizial bateraturik ez badago ere.
- Hala ere, beste ikerketa eta estatistika batzuek, esaterako, Euskal Herriko Unibertsitatearen Memoriak edo Eskola Kontseiluaren EAEko Irakaskuntzaren egoerari buruzko txostenak, 2008an uni-

3.41. TAULA. HEZKUNTZA SISTEMAKO IRAKASLEAK. EAE. 1996/97 -2007/08.

	1997/98	2007/08	Aldiko Δ %
Guztira	31.409	37.909	20,7
Uniberts. aurrekoa guzt.	26.977	32.317	19,8
Haur-lehen hezkuntza	19.898	15.646	–21,4
Erdi mailako irakask.	9.416	15.061	60,0
Hezkuntza berezia	349	563	61,3
Helduen hezkuntza	512	760	48,4
Uniberts. ikasketak	4.432	5.592	26,2
Erregimen bereziko irakaskuntzak	956	1.117	16,8

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistikak. Datu-bankua.

3.42. TAULA. IRAKASLEEN BATEZ BESTEKO ADINA EUSKAL HEZKUNTZA SISTEMA PUBLIKOAN.

Derrigorrezko irakaskuntza (2006)	45 urte
EHU-UPV (2007/08): I motako irakas. (finkatuak)	48 urte
Unibertsitateko katedraduna	55 urte
Unibertsitateko irakasle titularra	50 urte
Unibertsitate eskolako irakasle titularra	49 urte
Irakasle elkartua	47 urte

Iturria: Eskola Kontseilua. EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostena. 2005-2006 ikasturtea eta EHU/UPV. Unibertsitatea zenbakitan. 2007-2008 ikasturtea

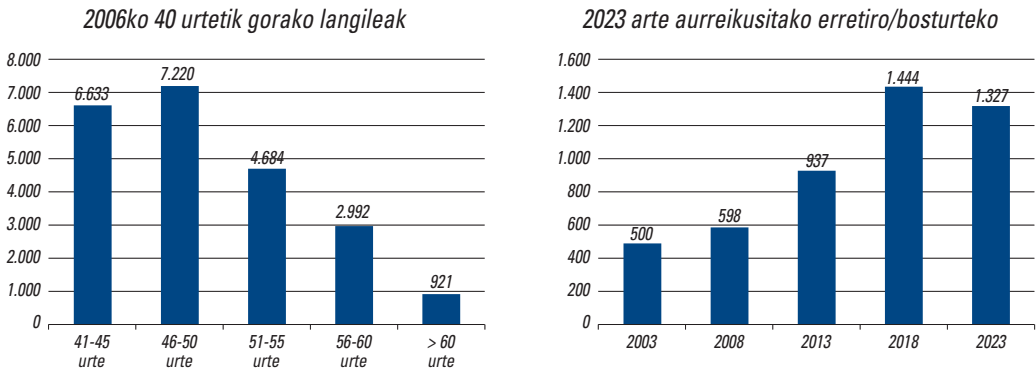
bertsitate erakunde horretako irakasle finkatuena batez besteko adina 48 urtean eta 2006an derrigorrezko irakaskuntzetakoena 45 urtean kokatzen dituzte.

- Mailen arabera, batez besteko adina handiagoa da katedratikoen (55 urte), unibertsitateko (50 urte) eta unibertsitate eskoletako (49 urte) irakasle titularren artean.

3.4.3.2. 2023rako derrigorrezko irakaskuntzaren 3.700 irakasle erretiratuko direla aurreikusten da. 2007/08 ikasturteko kopuruaren %12 da.

- Eskola Kontseiluaren EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostenak 2023rako aurreikusitako erretiroak kalkulatzeko ariketa egin du, 2006an 40 urte baino gehiago zeuzkaten irakasleak abiapuntu hartuta.
- Aurreikuspen horien arabera, 2008 eta 2013 artean 937 irakasle erretiratuko dira, 2018 arteko hurrengo bost urteetan, 1.444 irakasle, eta 1.327

3.37. GRAFIKOA. EAEko DERRIGORREZKO IRAKASKUNTZAKO IRAKASLEEN ZAHARTZEA

Iturria: Eskola Kontseilua. EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostena. 2005-2006 ikasturtea.

gehiago 2023 arte. Guztira, hamabost urte horietan, 3.700 irakasle.

- 2020rako lehen eta bigarren hezkuntzako mailetan ikasleen hazkunde handia (53.000 ikasle gehiago) eta haur hezkuntzan egoera ia egonkorra aurreikusen dira. Eszenatoki horretan, aurreikusitako erretiroek agerian uzten dute irakasleak berritzeko eta gehiago sartzeko premia, ikasleen hazkundeari aurre egiteko.
- Premia horiek zehaztu nahian, ariketa bat egin da, honako datuak kontuan hartuta:
 - Eustatek 2020rako egindako proiektzioen arabera haur-lehen hezkuntzan eta DBHn aurreikusitako diren irakasleak.
 - 2007/08ko irakasle bakoitzeko ikasle ratioa maila horietan. Ratio bakoitza zati maila bakoitzean aurreikusitako ikasle kopurua eginez, 2020an beharko diren irakasleen kalkulua teorikoa lortzen da, ratio berari eutsiz gero.

— Egungo benetako irakasle kopuruari 2018rako aurreikusitako erretiroak (2.979) kenduz gero, gutxi gorabeherako irakasle defizita ateratzen da. Defizit hori, zenbateko zehaztat baino gehiago, magnitude bati buruz orientatzeko hurbilketatzen hartu behar da. Hurbilketa horren arabera, denbora eszenatoki horretan irakasle defizita 5.000 ingurukoa da.

— Unibertsitate mailari dagokionez, Euskal Herriko Unibertsitateko 2007-2008 ikasturteko irakasle finkatuen (3.717 irakasle) adinen arabera banaketak ere 2013ean, 2018an eta 2023an 65 urte beteta izango dituzten irakasleen kalkulua egitea ahalbidetzen du.

- Egindako kalkuluen arabera 2023rako 2007/2008 urtean zeuden 3.717 irakasle finkatuetatik 1.558k izango dituzte 65 urte beteta. Hots, %42k.
- Eustatek 2020rako egindako demografia-proiektzioen arabera, 98.000 lagun egongo dira goi-

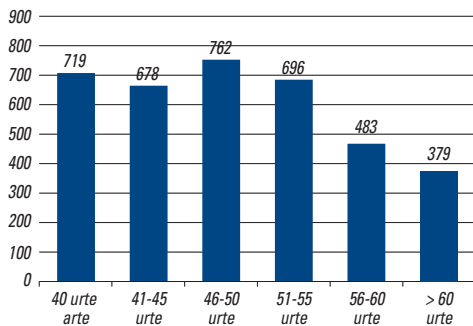
3.43. TAULA. 2018AN EAEko DERRIGORREZKO IRAKASKUNTZAN BEHARKO DIREN IRAKASLEEN KALKULUA

	Haur-lehen hezkuntza	DBH
Eskola adineko ikasle aurreikusiak (mila)	245,7	104,0
2007/08ko ikasle/irakasle ratioa	13,9	9,7
2007/08 ratioaren arabera behar diren irakasleen kalkulua	17.676	10.722
2007/08ko irakasleak	15.646	10.247
Aurreikusitako poremiak	2.030	475
2018an aurreikusitako irakasleen erretiroak	2.979	
Guztizko defizitaren kalkulua	5.484	

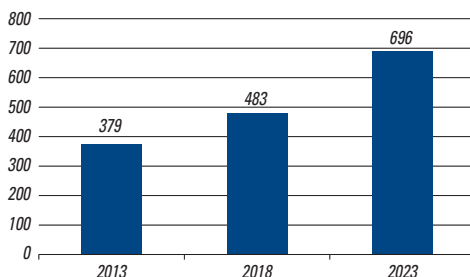
Iturria: EUSTAT. Biztanleriaren estatistika. Biztanleriaproiektzioak. Eskola Kontseilua. EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostena. 2005-2006 ikasturtea eta norberak egina.

3.38. GRAFIKOA. EHUko IRAKASLEEN ZAHARTZEA

Irakasleak adinaren arabera. 2007-08 ikasturtea

Erreferentziako bosturtekoan 65 urte beteko dituzten egungo irakasleak

Iturria: EHU/UPV. Unibertsitatea zenbakitan. 2007-2008 ikasturtea.

mailako ikasketak egiten, zenbateko horretan unibertsitateko ikasketak eta goi-mailako lanbide heziketa sartuta.

- 2007/2008 ikasturtean, talde horren barneko osaketan %81,3 unibertsitateko ikasleak ziren eta %18,7 goi-mailako LHkoak.
- Banaketa berari eutsiz, unibertsitateko ikasleak 2020an 79.700 inguru lirateke. 2007/2008 ikasturteko irakasle bakoitzeko ikasle ratioa (13,5) aplikatuta, 5.900 irakasle inguru behar lirateke, hots, egun dagoen kopuruaren oso antzekoa (5.592), baina erretiroen egoerari heltzea eskatuko luke.
- Baina 1997/98 ikasturtekoa bezalako ratioa (24,3 ikasle irakasleko), 3.280 irakasle inguru behar lirateke, egun baino 2.300 gutxiago (%-41).

3.4.4. Prestakuntzaren garrantzi gero eta handiagoa ezagutzan oinarritutako ekonomia berria sendotzeko Europako estrategia gisa

- Europar Batasunaren Kontseiluak ezagutzan oinarritutako ekonomia sendotzen jarraitzeko helburuak bost adierazleren inguruan finkatu ditu²³:
 - Biztanle helduen etengabeko prestakuntzako parte hartze indizea

- 15 urteko gazteen oinarriko gaitasunetako errendimendu baxuaren indizea
- eskola garaia baino lehenago lagatzearen indizea
- lizentziatuen portzentajea 30-34 urteko helduen artean
- 4-6 urteko biztanleriaren eskolaratze tasa

— Jarraian kontu horiek EAEko ikuspegiari aztertuko dira.

3.4.4.1. Irakaskuntzaren kalitatea: helduen parte hartzea prestakuntza jardueretan

- EB-27ren helburua honakoa da: 2020an etengabeko prestakuntzako batez besteko parte hartze maila laneko adinean, hots, 25 eta 64 urte artean, dagoen biztanleriaren %15ekoa izatea, gutxienez.
- Irakas-Sistema Ebaluatu eta Ikertzeko Erakundeak (ISEI-IVEI) adierazi duenez, "Ezagutzaren gizarterako trantsizioak behar duen eraldaketak prestakuntza kontzeptua gaztaroarekin bat etorri ohi den bizitzaren aldi jakin bati bakarrik lotuta ez egotea eskatzen du".
- Zentzu horretan, Batzordeak honela definitzen du ikaskuntza iraunkorra: "bizitzan ezagutzak, gaita-

²³ Europar Batasunaren Kontseilua, Hezkuntza eta prestakuntzaren eremuko europar lankidetzarako esparru estrategiko bati buruzko Hezkuntza, Gazteria eta Kultura Kontseiluaren ondorioak. 2009ko maiatza

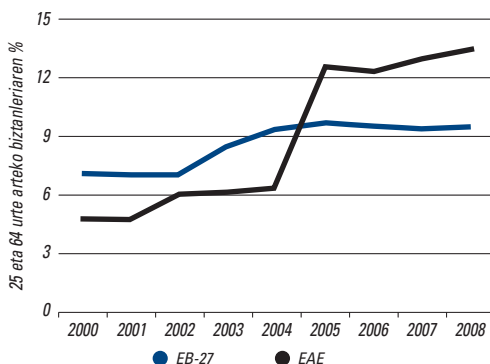
sunak eta trebetasunak ikuspuntu pertsonalarekin zein gizabidezko, gizarteko edo lanari lotutako ikuspuntuarekin hobetzeko xedez egindako ikaskuntza jarduera oro” (Batzordearen adierazpena: “Ikaskuntza iraunkorreko europar esparrua errealitate bihurtzea”, 2001).

- Definizio horren arabera, Europa berriko herritarrek euren ezagutzak, gaitasunak eta ahalmenak bizitza osoan eguneratu eta osatzeko erronkari egin behar diote aurre, norberaren garapen mailarik handiena lortzeko eta lan-merkatuan kualifikazio ahalik eta handienarekin irauan ahal izateko.
- Parte hartzeari buruzko datuek bilakaera ona erakusten dute EAEn, batez ere 2004az geroztik.
- 2008an, parte hartze indizeak 2020rako nahi dena (%15) lortu ez arren, nahiko hurbiltzen da, %13,5ean kokatzen baita, Europako batez bestekoa %9,5ekoa den bitartean.

3.4.4.2. Irakaskuntzaren kalitatea: errendimendua oinarrizko gaitasunetan eta eskola garaia baino lehenago lagatzea. PISA 2006 ebaluazioan, EAE Matematikan baino ez du ELGAko batez bestekoa hobetzen, eta ez, ordea, Zientzietan eta Irakurketan. Mutilek eskola garaia baino lehenago lagatzearen indizea Europako batez bestekoaren ginetik dago.

- 2006ko PISA ebaluazioan EAEn lortutako emaitzen arabera, EAEk Europako herrien erdiko aldean jarraitzen du, haren ISEK indizea -0,04 da, eta horrek ELGAko batez bestekoaren (0) apur bat azpitik kokatzen du.
- ISEK ikasleen banakako emaitzei eta zentroen emaitzei ebaluazioan ateratako aldeak azaltzeko

3.39. GRAFIKOA. PRESTAKUNTZA JARDUERETAN PARTE HARTU DUTEN 25 ETA 64 URTE ARTEKO BIZTANLEEN PORTZENTAJEAREN BILAKAERA. 2000-2008

Iturria: ISIE-IVEI. Hezkuntza adierazleen euskal sistema.

erabiltzen den maila sozioekonomiko eta kulturalaren indizea da.

- Eraikitzeko, gurasoen ikasketa mailaren, haien lanbideen estatusaren eta familiaren kultura kapitalaren (etxeko liburu kopurua eta hezkuntza eta kultura baliabideak eskuratzeko gaitasuna) batez bestekoa egiten da. ISEK-en balio handiak maila sozioekonomiko eta kultural altua adierazten du, eta alderantziz, oso txikia bada, maila sozioekonomiko eta kulturala ere baxua izango da. 2006an ISEK-en balioak, Europako herrietan (Ekialdeko Europako herriak sartu gabe), +0,42ko baliorik handienaren (Norvegia) eta -0,62ko txikiarenaren (Portugal) artean mugitu dira. Estatuko ISEK -0,31koa da.
- EAEko emaitzek erakusten dute, matematikan izan ezik, horretan ELGAko batez bestekoaren apur bat

3.44. TAULA. EAEREN EMAITZAK PISA EBALUAZIOAN. 2006

Eremua	Zientziak	Matematika	Irakurketa	Batez beste	ISEK*
EAE	495	501	487	494	-0,04
Estatua	488	480	461	476	-0,31
Puntuaziorik handiena: Errioxa	520	526	492	513	-0,12
Puntuaziorik txikiena: Andaluzia	474	463	445	461	-0,64
ELGAko batez bestekoa	500	498	492	497	0

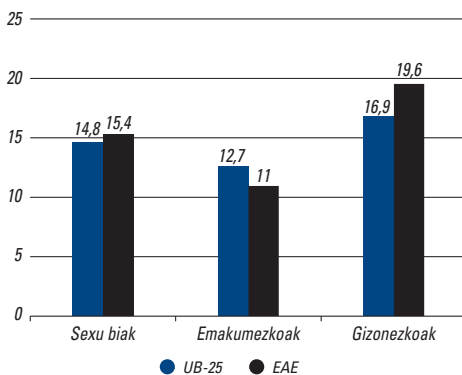
* Ikasleen gizarte, ekonomia eta kultura estatusaren indize erlatiboa

Iturria: Eskola Kontseilua. EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostena. 2005-2006 ikasturtea.

gainetik baitago (501 eta 498, hurrenez hurren), zientzietan eta irakurketan euskal batez bestekoa azpitik geratzen dela. Zehazki, Zientzietako emaitza 495ekoa da, ELGAko batez bestekoa 500ekoa den bitartean, eta Irakurketan 487koa, ELGAko 492koaren aurrean.

- Estatuan ere, Autonomia Erkidegoa erdiko aldean sailkatzen da.
- Oinarrizko gaitasunetako errendimendu baxuaren indize orokorrari buruzko daturik gabe —EB-27ren helburuen arabera %15 azpikoa izan behar du—, badaude zientzia eta irakurketari buruzko berrirazko datuak, eta haietan errendimendu baxuko indizea %15 horren gainetik dago.
- Bestalde, eskola garaia baino lehenago lagatzea honi deritzo: ikasketa mailarik altuena DBHko graduatua izanda ondorengo irakaskuntza edo prestakuntzarik jaso ez duten 18 eta 24 urte arteko biztanleen portzentajea. 2020rako, Europar Batasunaren helburua tasa hori %10era murriztea da.
- EAEn, 2008ko datuekin, eskola garaia baino lehenago lagatzearen indize orokorra %14,7koa da, EB-15ekoa (%16,9) baino txikiagoa, EB-25erako %15 arte murrizten bada ere (Europako datuak 2007koak dira).
- Hala ere, alde handiak daude indize hori sexuaren arabera aztertuz gero: Indize hori %11,2ra jaisten

3.40. GRAFIKOA. ESKOLA GARAIA BAINO LEHENAGO LAGATZEA. 2007. %

Iturria: ISEI-IVEI, Hezkuntza adierazleen euskal sistema.

da euskal emakumeei dagokienez, eta %18,1era igo gizonezkoiei dagokienez.

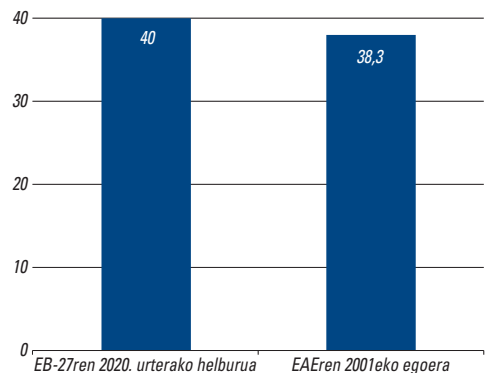
3.4.4.3. Irakaskuntzaren kalitatea: lizentziatuen portzentajea 30 eta 34 urte arteko helduen artean

- EAEn dauden datuek bidea ematen dute gai honi buruz EB-27k 2020rako proposatutako helburua lortzeari dagokionez baikorrak izateko.
- Helburua 30 eta 34 urte arteko helduen artean lizentziatuak %40 izatea da, Europa mailan, eta EAEn 2006ko datuetan %38,3 ziren (ikus erantsitako grafikoa).

3.4.4.4. Heziketa mailatik eratorritako garapenerako baldintzak

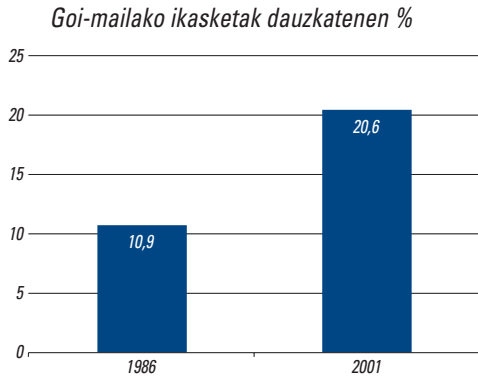
- Denbora ikuspegitik euskal biztanleriak heziketa mailan izandako aurrerapena ukalezina bada ere, Europako beste herrieekin edo Estatu Batuekin erkatuta, indize batzuek erakusten dute EAEk 44 urtez gorako pertsona taldeetan egoera okerragoa daukala.
- Adin taldeen arabera goi-mailako ikasketak dauzkaten pertsonen proportzioari helduz, argi

3.41. GRAFIKOA. LIZENTZIATUAK 30 ETA 34 URTE ARTEKO HELDUEN ARTEAN. EBREN 2020RAKO PORTZENTAJE HELBURUA ETA 2006KO EGOERA EAEN

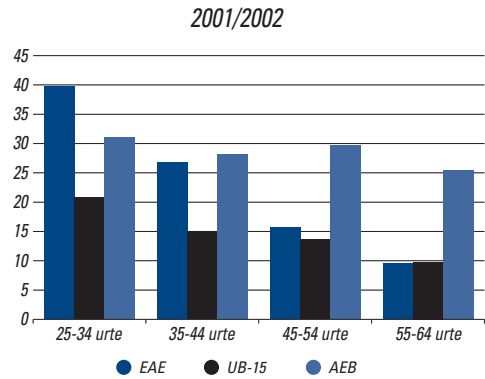

Iturria: Europako Kontseilua eta EUSTAT. Biztanleria eta Etxebizitza estatistika.

3.42. GRAFIKOA. GOI-MAILAKO IKASKETAK DAUZKATEN BIZTANLEAK EAEn. 1986-2001 BILAKAERA ETA ERKAKETA BESTE HERRI BATZUEKIN

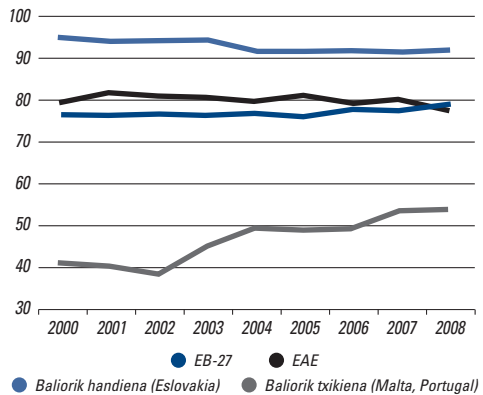
Iturria: EUSTAT. Datu bankua eta EUROSTAT.

ikusten da EAEn proportzioa beherantz doala adin gora egin ahala, EB-15ean bezalaxe.

- Baina hori ez da Estatu Batuetan gertatzen. Bertan, goi-mailako lizentziatuen proportzioak nahiko egonkor dirau adin talde guztietan, eta horrek islatzen du, zalantzarik gabe, gizarteak EAEk baino denbora gehiago daramala bere hezkuntza sistema garatzen.
- 20 eta 24 urte arteko gazteei erreparatuta, ordea, ikusten da EAEn egoera Europako batez bestekoarekin bat datorrela —eta urte batzuetan hobetu egin duela—.
- 2008ri dagokionez, 20 eta 24 urte arteko gazteen %78k zeuzkaten bigarren mailako ikasketak. EB-27an %78,5 ziren.

3.43. GRAFIKOA. BIGARREN MAILAKO IKASKETAK DAUZKAN 20 ETA 24 URTE ARTEKO BIZTANLERIA TASA. 2000-2008. (%)

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika. Heziketa maila.

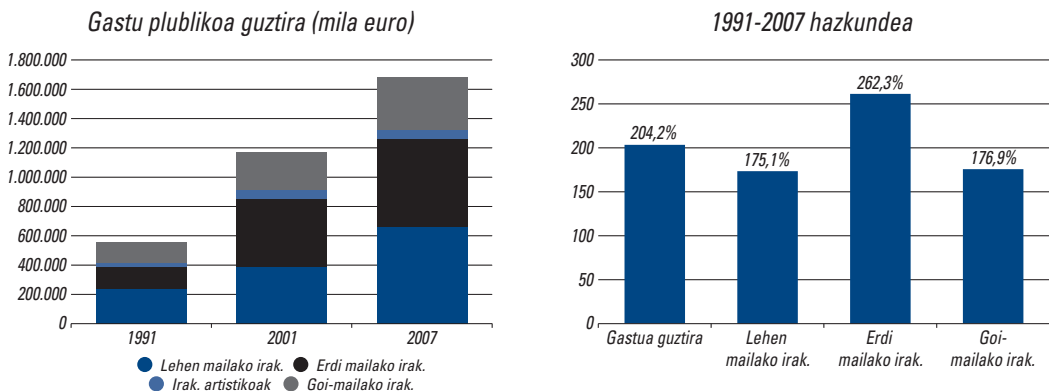
3.4.5. Hezkuntzako gastua

3.4.5.1. 2007an hezkuntzako gastu publikoa %+200 hazi zen 1991ren aldean, baina BPGd-ren ganean hezkuntzako gastuaren portzentajea EB-27 osoarena baino txikiagoa da.

— Eustaten Hezkuntza estatistiken arabera, 2007an EAEn hezkuntzako gastua guztira 2.611 milioi eurokoa izan zen, 1991an egindakoa (964 milioi) halako 2,7.

- Finantzaketaren arabera, 2007ko hezkuntzako gastuaren %64,7 publikoa da, eta 1991az gero gastu pribatua baino askoz gehiago hazi da (%+203 eta %+126 hurrenez hurren).
- Hezkuntza mailen arabera, 2007ko gastu publikoaren %21 goi-mailako irakaskuntzan egin zen, eta gastu pribatuari dagokionez, aldiz, %10.
- Bilakaerari dagokionez, 1991tik goi-mailako hezkuntzako gastu publikoaren hazkundera

3.44. GRAFIKOA. HEZKUNTZAKO GASTU PUBLIKOAREN BILAKAERA. EAE 1991-2007

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika. Datu-bankua

3.45. TAULA. HEZKUNTZAKO GASTU PUBLIKO ETA PRIBATUAREN BILAKAERA. EAE. 1991-2007

Mila euro	Publikoa			Pribatua		
	1991	2001	2007	1991	2001	2007
Lehen mailako i.	242.202	396.995	666.378	119.746	168.124	274.451
Lehen-erdi mailako i.				182.942	383508	479.817
Erdi mailako i.	165.831	480.620	600.782	58.761	42.184	50.182
I. artistikoak	18.818	41.720	66.408	5.595	8.762	25.343
Goi-mailako i.	128.448	258.691	355.697	32.322	77.697	92.367
Guztira	555.305	1.178.025	1.689.264	408.820	680.274	922.160

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika.

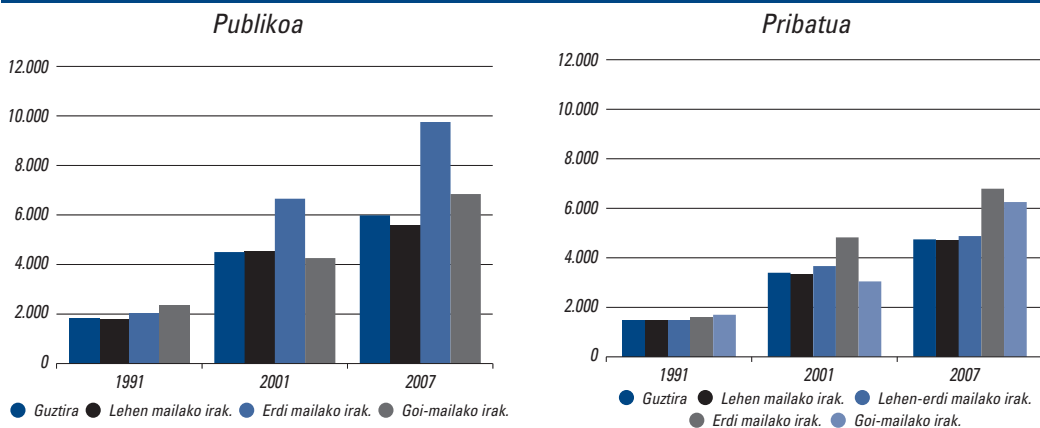
%+177koa da, hots, aldi horretako gastu publikoaren batez besteko hazkundera baino txikiagoa. Gastu publikoaren bilakaeraren ikuspegitik, maila hedakorrena erdi mailako irakaskuntza izan da (%+262, %35,5 kontsumitzeko), %39,4 lehen mailako irakaskuntzari dagokion bitartean (%+175).

- Maila guztietarako 2007an ikasle bakoitzeko gastua 6.015 eurokoa izan da sare publikoan eta 4.770 eurokoa pribatuan, eta kasu bietan 1991tik hazkundera %200dik gorakoak izan dira.
- Goi-mailako hezkuntzako ikasle bakoitzeko gastuari dagokionez, 2007an sare publikoan eta pribatuan nahiko antzekoak ziren: 6.850 eta 6.340 euro, hurrenez hurren. 1991tik bata eta besteak izandako hazkundera aintzat hartuta, ordea, ikasle bakoitzeko gastu pribatua gehiago

hazi da (%+279) publikoa baino (%+197). Izan ere, sare publikoan ikasle bakoitzeko gastua hazi da gutxien, erdi mailako irakaskuntzetako ikasle bakoitzeko gastuak izandako %+396ko hazkunderatik oso urrun.

- Ikasle bakoitzeko hezkuntza gastuaren bilakaerari begiratuta, EB-27rekin erkatuta, agerian geratzen da azken urteotan EAEn (baita Estatuan ere) gastu mailan bat egiteko egindako ahalegina.
- Zenbaki absolutuetan EB-27an 2001ean ikasle bakoitzeko guztira 5.081 euro gastatu ziren eta Estatuan, ordea, 4.526,5 euro (%-11). Urte berean EAEn ikasle bakoitzeko gastu publikoa 4.515 eurokoa izan zen, Europako batez bestekoa baino %-11 gutxiago.
- Bost urte geroago, 2006an, EB-27an ikasle bakoitzeko gastua %+18 hazia zen, 6.003,2 euro arte;

3.45. GRAFIKO. HEZKUNTZAKO GASTUA IKASLE BAKOITZEKO. EAE

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza estatistika.

3.46. TAULA. HEZKUNTZA GASTUA EUROPAN, ESTATUAN ETA EAEn. 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Incr. %
Ikasle bakoitzeko hezkuntza gastua guztira (euroak)							
EB- 27	5.081,1	5.307,1	5.414,1	5.490,0	5.677,2	6.003,2	%+18,1
Espainia	4.526,5	4.850,3	5.041,5	5.260,2	5.681,5	6.141,3	%+35,7
EAE**	4.515,0	ee	4.865,0	ee	5.337,0	6.015,0	%+33,2
Hezkuntzako gastua BPGd-ren % bezala							
EB- 27	5,59	5,70	5,78	5,71	5,74	5,72	—
Espainia	4,80	4,79	4,82	4,86	4,76	4,80	—
EAE	4,20		4,10		4,00	3,90	—

(*) EAerako 2007ko datuak; (**) Ikasle bakoitzeko gastu publikoa

Iturria: EUROSTAT, Hezkuntza estatistika eta EUSTAT, Hezkuntza estatistika.

Estatuan, aldiz, %+35,7 hazia zen, ikasle bakoitzeko guztira 6.141,3 euro gastatuz, hots, Europako batez bestekoa baino %+2 gehiago.

— Bestalde, EAEn ikasle bakoitzeko gastu publikoa ere %+33 hazia zen eta 2007an 6.000 euro/urteko muga gainditu zuen (6.015 euro); zenbatekoa EB-27an 2006an izandako ikasle bakoitzeko guztizko gastuaren oso parekoa da (6.003).

— BPGd-ren ganean, ordea, euskal hezkuntzako guztizko gastua EB-27koa eta Estatukoa baino txikiagoa da. 2007an, BPGd-ren %3,9 da, eta 2001etik beheranzko joera ikusten da, orduan %4,2 baitzen. Horren zioa BPGd hezkuntza gastua baino azkarra hazi izana da. EB-27an, berriz, 2002tik nahiko egonkor iraun du, %5,7ren inguruan, eta Estatuko portzentajeak ere nahiko egonkor iraun du, %4,8ren inguruan.

3.5. Demografia aurreikuspenen ondorioen laburpen-taula

3.47. TAULA. AURREIKUSITAKO DEMOGRAFIA-BILAKAERAREN ONDORIO SOZIOEKONOMIKO NAGUSIEN LABURPENA AZTERKETA ARLOEN ARABERA

AZTERKETA ARLOAK	ERAGIN SOZIOEKONOMIKOAK, ONDORIOAK ETA BALDINTZATZAILEAK	
	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiboa izan daitekeen biztanleriaren (16-64 urte) murrizketa eta zahartzea 	<ul style="list-style-type: none"> • 2008-2020 artean ia 60.000 pertsona gutxiago (%-5) • 2020an 55-64 urteko pertsonak %22,7 izango dira • Aktiboa izan daitekeen biztanleriaren ordezkatzeko indizearen pixkanakako murrizketa 2015ean egonkortu arte (66 sarrera 100 irteerako) • Aktiboa izan daitekeen biztanleriaren %20 inguruko murrizketa 2050erako
	<ul style="list-style-type: none"> • Horrek emakumezkoen eta 55 urtez gorakoen aktibitate tasak handitzeko premia dakar 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktibitate tasa orokorra (15-64 urte). EAE, 2009ko batez bestekoa: %70,9% • Emakumezkoen aktibitate tasa (15-64 urte). EAE, 2009ko batez bestekoa: %63,6 • Aktibitate tasa orokorra (15-64 urte). EB proiektzioa 2050erako: %73,9 • 55-65 urtekoen aktibitate tasa. EAE, 2009ko batez bestekoa: %43,7% • 55-65 urtekoen aktibitate tasa. EB proiektzioa 2050erako: %62
<p>LAN-MERKATUA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Immigrazioaren funtsezko eginkizuna izango du biztanleria aktiboaren bolumena doitzeko 	<ul style="list-style-type: none"> • Migrazio fluxu positiboa aintzat hartu gabe, 2020 arte aktiboa izan daitekeen biztanleriak 120.000 laguneko murrizketa izango luke • EAEn Gizarte Segurantzaren afiliatuta dauden atzerritarren proportzioa Estaturakoa baino askoz txikiagoa da (2009ko abenduan, %54 eta %108, hurrenez hurren) • Gehienak kualifikazio maila baxuko lanpostuetan daude
	<ul style="list-style-type: none"> • Sektore eta enpresa askotan epe labur eta ertainean belaunaldi txandakatzeko arazoak langileei dagokienez 	<ul style="list-style-type: none"> • Industria sektoreak zerbitzuek baino enplegu gaztearen proportzio handiagoa biltzen du baina enplegu senior (55 urtez gorakoa) gehiago ere bai. • Zentzu horretan, euskal herri administrazioak ere arazo handiari egin behar dio aurre • Nagusientzako enplegu politika aktiboak ezartzeko, enpresetan adina kudeatzeko politikak eta zahartzeko aktiboko estrategiak sustatzeko premia
	<ul style="list-style-type: none"> • Lan eragilearen kalitateak eta produktibitateak garrantzia hartu dute, hezkunde ekonomikoaren eragile gisa 	<ul style="list-style-type: none"> • Adin talde gazteenek hezkuntza eta kualifikazio maila handiagoak daukate • Efektu hori adin talde nagusienak erabat ordeztuak direnean desagertuko da • Aurreikusten den aktiboa izan daitekeen biztanleria urriari kualifikazio mailari dagozkion desorekak erantsi behar zaizkio • Produktibitateak eginkizun handiagoa izango du hazkunde ekonomikoari eusteko • Prestakuntza iraunkorreko eta I+G+Bko inbertsioa handitu beharra produktibitatea hobetzeari begira

3.47. TAULA. AURREIKUSITAKO DEMOGRAFIA-BILAKAERAREN ONDORIO SOZIOEKONOMIKO NAGUSIEN LABURPENA AZTERKETA ARLOEN ARABERA

AZTERKETA ARLOAK	ERAGIN SOZIOEKONOMIKOAK, ONDORIOAK ETA BALDINTZATZAILEAK	
	<ul style="list-style-type: none"> • Gastu handiagoa pentsioetan eta sarrera txikiagoak kotizazioetatik 	<ul style="list-style-type: none"> • Demografia zahartzeak biztanleria aktibo txikiagoa eta biztanleria erretiratu handiagoa dakartza eta azkena, gainera, luzaroago bizi da • EAERI dagokionez, pertsona nagusien demografia mende-kotasuneko tasa egungo %28tik %36ra iritsiko da 2020an, eta ondoren hazten jarraituko du • Erretiratzeko adina aurreratzeko joerak presioa erantsi die finantza publikoei
	<ul style="list-style-type: none"> • Pentsioak demografia zahartzearen ondorioak gehien jasango dituen gastu publikoaren eremua dira 	<ul style="list-style-type: none"> • Estatu mailan aurreikusten da zahartzeari lotutako gastuak 2007ko BPGd-ren %19,3tik gutxi gorabehera 2060ko %28,3 arte (+9,0 puntu) handituko direla • Horrela, Espainia Europako batez bestekoaren azpitik egotetik, haren gainetik egotera igaroko da (EB-27 aldi berean BPGd-ren %23,1etik %27,8ra igaroko da, +4,7 puntu) • Hazkundeak BPGD-ren 4,3 puntutik 9,1era joan litezke 2050 arte kotizaziopeko pentsio guztiak aintzat hartuz gero eta 2.4 puntutik 3,5era erretiroko kotizaziopeko pentsioak baino hartzen ez badira. • Bilakaera demografiko eta ekonomikoko eszenatokitik onenetan ere aurrekontu publikoetan zailtasun eta tentsio gogorrek agertzen dira • Sistemaren egungo eskuzabaltasun mailari eusteak 2050ean pentsioen kostuen soldaten gaineko ratioa bikoiztera ekarriko luke
PENSIO SISTEMA	<ul style="list-style-type: none"> • Gizonezkoen eta emakumezkoen gaineko ondorio desberdinak 	<ul style="list-style-type: none"> • Lan historietako generoaren araberako desberdintasun handiek emakumeentzako pentsio eskubide txikiagoak dakartzate. • Emakumezkoak gizonezkoak baino geroago sartzen dira lan-merkatuan, gutxiago sartzeaz gain, eta luzaroago diraute beran • Emakumezkoek pentsio eskubide gutxiago sendotzen dituzte eta euren pentsioak aurrezpen pribatuaren bidez gutxiago osatzeko joera dute
	<ul style="list-style-type: none"> • Pentsio osagarrien sistemen garapena 	<ul style="list-style-type: none"> • Pentsio osagarriek, garapen handia izan dute EAEn (batez ere BGAE-en bidez) • Baina estaldura mailari, lurraldeetako barneratze maila desberdinari eta ekarpenen zenbatekoari, maiztasunari eta iraupenari dagokionez hobetzeko tarte handiak baiesten dira • Estatuan EAE aitzindaria izan da sektoreko sistemak garatzen eta sistema horiek bidea eman dute, aurrezteko zailtasunak direla-eta, pentsio publikoen mendekotasun handia duten taldeak borondatezko gizarte-aurreikuspean sartzeko.
	<ul style="list-style-type: none"> • Gizarte erronka: pertsona nagusien ongizate mailari eusteko zailtasun gero eta handiagoak 	<ul style="list-style-type: none"> • Adin nagusieneko biztanleen artean txirotasun maila larritzeko arriskua • EAEn "ongizate egoera"ko pertsonen portzentajea txikiagoa da 65 urtez gorakoentzat, batez ere bakarrik bizi diren emakumeentzat

3.47. TAULA. AURREIKUSITAKO DEMOGRAFIA-BILAKAERAREN ONDORIO SOZIOEKONOMIKO NAGUSIEN LABURPENA AZTERKETA ARLOEN ARABERA

AZTERKETA ARLOAK	ERAGIN SOZIOEKONOMIKOAK, ONDORIOAK ETA BALDINTZATZAILAK
<ul style="list-style-type: none"> • Gizarte osoaren osasun egoera orokorraren okertzea 	<ul style="list-style-type: none"> • Bizi itxaropena luzatzearen lorpenarekin batera adinak aurrera egin ahala zenbait gaitzen prebalentzia dator • Pertsona nagusi gehiago egoteak halako gaitzek jota dauden pertsona gehiago egotea dakar. Subjektiboki, norberaren osasun egoeraren pertzepzioak ere txarrera egiten du adinarekin.
<ul style="list-style-type: none"> • Osasun zerbitzuen kontsumoaren hazkundea 	<ul style="list-style-type: none"> • Hazkundea egindako kontsultetan, diagnostiko probetan eta ospitaleko altetan gertatzen da (pertsona nagusiei dagokienez) • Kontsultak egiten dituzten pertsona nagusien portzentajea ia erabatekoa da (%95); paziente bakoitzeko kontsulta kopurua ere hazten da (%50ek 3-9 kontsulta urtean eta %20 10 edo gehiago) • Diagnostikoen %50 64 urtez gorako pertsonen egiten zaizkie. 20 mota nagusiek %65 biltzen dituzte, eta haietan nagusiak %57 dira. • Pertsona nagusien ospitaleko alden hazkunde erritmoak batez bestekoak baino handiagoak dira, batez ere 75 urtez gorakoei dagokienez.
<ul style="list-style-type: none"> • Osasun gastuaren hazkunde handia 	<ul style="list-style-type: none"> • Baina BPGd-ren gaineko portzentajea (%6,95 2005ean) oraindik Europako herrietakoa (gehienak %8tik gora) baino txikiagoa da • Europan 1,7 puntuko hazkunde aurreikuspenak 2060rako
<ul style="list-style-type: none"> • Mendekotasun funtzionala duen biztanleriaren hazkundea 	<ul style="list-style-type: none"> • Egun onartutako mendekotasunaren prebalentzia tasak 65 urtez gorako biztanleen %12,9koak dira (3,3 mendekotasun osokoak, %5,3 larriak eta %4,3 ertainak), hots, EAEn 50.000 lagun inguru • Printzipioz arretarik jaso ez arren, mendekotasun arina daukaten %18 erantsi behar zaizkie.
<ul style="list-style-type: none"> • Mendekotasun funtzionalaren tasan egonkortasuna, baina estaldura mailetan hobekuntza eta arreta jasotako biztanleriaren hazkunde aurreikusten dira 	<ul style="list-style-type: none"> • >64 urteko biztanleriaren mendekotasun tasa orokorraren egonkortasuna aurreikusi arren, zahartze prozesua dela-eta, 2020an 64 urtez gorako mendeko ia 65.000 pertsona egongo dira (%+30). Haietatik 16.550 mendekotasun osokoak izango dira, 26.575 larriak eta 21.560 ertainak. • Estaldura maila hobetu eta arreta jasotako >64 urteko biztanleriaren portzentajea egungo %9,3tik (40.600 lagun 2007an) 2020ko %13ra igaroko da.
<ul style="list-style-type: none"> • Pertsona nagusientzako arreta zerbitzuen eskaintza dibertsifikatuaren garapena (Etxeko Laguntza Zerbitzuak (ELZ), eguneko zentroak, egoitza-zentroak...) 	<ul style="list-style-type: none"> • ELZ: 2008an, 22.000 erabiltzaile nagusi. Erabiltzaileen herenak 60 urtez gorakoak dira. 2001etik, arreta emandako biztanleria %117,8 hazi da eta estaldura indizea >64 urteko biztanleriaren %2,85etik %5,45era igaro da • Eguneko zentroak: 2.831 erabiltzaile nagusi (%46,7 >80 urte). 2001etik, erabiltzaileak %+227 gehiago dira. Zerbitzu horren egungo estaldura indizea %0,70. • Egoitza-zentroak: 2008an 15.925 erabiltzaile nagusi, eta 64 urtez gorako biztanleriaren arreta indizea %3,89koa. 1997tik 8.318 plaza gehiago (%+85) sortu dira. • 2008an nagusientzako egoitza-zentroyen gastua 456,2 milioi eurokoa zen (1997an baino %+245,6 gehiago). • Zerbitzu horietan oraindik ez da erreferentziako estaldura mailetara iristen.
<ul style="list-style-type: none"> • Gizarte zerbitzuetako gastuaren hazkundea 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007an gizarte zerbitzuetako gastua BPGd-ren %2,7koa. Pertsona nagusientzako guztizkoaren %29,4 zen (550 milioi euro gutxi gorabehera). • 1997-2008 artean, nagusientzako arretarako gastuaren hazkundea %263,3koa izan da, gizarte zerbitzuetako guztizkoa gastuarena (%+262) baino handiagoa. • Pertsona nagusientzako erakunde eta zentroetako bertako langileak 8.912 ziren 2008an, 1997koak halako bi.

OSASUNA
ETA GIZARTE
ZERBITZUAK

3.47. TAULA. AURREIKUSITAKO DEMOGRAFIA-BILAKAERAREN ONDORIO SOZIOEKONOMIKO NAGUSIEN LABURPENA AZTERKETA ARLOEN ARABERA

AZTERKETA ARLOAK	ERAGIN SOZIOEKONOMIKOAK, ONDORIOAK ETA BALDINTZATZAILEAK	
HEZKUNTZA SISTEMA	<ul style="list-style-type: none"> • Gizarte zerbitzuetako gastuaren hazkundera 	<ul style="list-style-type: none"> • Azken 20 urteotan euskal hezkuntza sistemak arreta 583.000 laguni ematetik 414.000 ematera igaro da. Hori %29ko murrizketa da (%47koa haur eta lehen hezkuntzan) • Hala ere, 2006-2020 artean lehen hezkuntzako eta DBHko ikasleria asko haziko dela aurreikusten da (27.400 eta 25.600 ikasle, hurrenez hurren). • Goi-mailako hezkuntzan —goi-mailako lanbide heziketa eta unibertsitateko ikasketak—, ordea, gutxi gorabehera 10.000 ikasle gutxiago (%-9,6) izango direla aurreikusten da.
	<ul style="list-style-type: none"> • Eskola eta unibertsitateko adineko biztanleriaren murrizketa, baina lehen-bigarren hezkuntzako ikasleria hazten hasi da 	<ul style="list-style-type: none"> • Alderantziz, azken hamar urteetan, irakasleak 31.400 izatetik 37.900 izatera igaro dira (%+20,7). • 2023rako aurreikusten da derrigorrezko irakaskuntzan 3.700 irakasle erretiratuko direla (%12) => ikasleen hazkundera langileak berritzeko/gehitzeko premiak handituko dituzte. • Unibertsitateko hezkuntzan, 2023rako kalkulatan da EHUKo egungo langileen %40 baino gehiagok 65 urte beteta edukiko dituztela (1.500 irakaslek, gutxi gorabehera).
	<ul style="list-style-type: none"> • Hezkuntza/prestakuntzako inbertsioaren garrantzi gero eta handiagoa ekonomia eta gizarte garapenerako estrategia gisa 	<ul style="list-style-type: none"> • EB-27ren 2020rako helburua gutxienez 25 eta 64 urte arteko biztanleriaren %15ek prestakuntza iraunkorreko jarduerak egitea da (2008an EAEn %13,5, EBko batez bestekoaren gainetik, %9,5, baina puntako herrien azpitik) • Azken hamarkadetan asko hazi arren, EAEn hezkuntza gastua, BPGd-ren gaineko portzentajea /2006an %3,9), EB-27koa (%5,7) eta Estatukoa (%4,8) baino txikiagoa da. • Azken urteotan, gastu hori BPGd baino astiroago hazi da.

4. Nazioarteko aldageta demografikoarekin lotutako politikak berrikustea

4.1. Estrategia orokorrak aldageta demografikoaren aurrean: NBE eta Europako Batasuna

4.1.1. Zahartze demografikoari buruzko NBEren printzipioak

Zahartzea eta adineko pertsonen hazkundera tradizioan zehar interes handiko arloetako bat izan da Nazio Batuetarako, bereziki gaiarekin lotutako osasunerako inplikazioak eta giza eskubideak direla kausa. NBEk adineko pertsonen gaia 1984. urtetik aztertu du. Orduan Biltzar Nagusiak 213 (III) ebazpena onartu zuen, Zahartzaroaren Eskubideen Deklarazio Proiektuari buruzkoa. Harrez geroztik, Biltzarrak eta gai sozialetan interesaturiko erakundeek gaiari zeharka heldu diote.

Azkeneko urteotan NBEk adineko pertsonen gaiaren tratamendua gehiago nabarmendu du, munduan adineko pertsonen kopurua pixkanaka handitzen ari delako, proportzioan zein zenbaki absolututan, bizi-itxaropena hazi delako, eta aldi berean ugalkortasuntasa murrizten ari delako. Zentzu horretan, Biltzar Nagusiak Zahartzeari buruzko Munduko Lehenengo Biltzarra deitu zuen 1982. urtean. Honek «Vienako Zahartzeari buruzko Nazioarteko Ekintza Plana, 62 puntutan oinarriturik» eman zuen. Plan honek ekintza espezifikoak eskatzen ditu osasun eta nutrizioa, adineko kontsumitzaileen babesa, etxebizitza eta ingurumena, familia, gizarte ongizatea, sarreraren segurtasun eta enplegua, hezkuntza eta ikerketatik eratorritako datuen bilketa eta azterketa bezalako gaietan.

1991. urtean, Biltzar Nagusiak Adineko Pertsonen aldeko Nazio Batuen Printzipioak hartu zituen. Hauetan adineko pertsonen 18 eskubide zerrendatzen ziren independentzia, partaidetza, zaintza, autorrealizazio eta duintasunarekin lotuta. Zahartzearen arloko ekintzak 2002. urtean jarraitu zuen, orduan Madrilan Zahartzeari buruzko Munduko Bigarren Biltzarra egin baitzen. XXI. menderako zahartzeari

buruzko nazioarteko politika diseinatzeko helburuz, Adierazpen Politikoa eta Zahartzeari buruzko Madrilgo Nazioarteko Ekintza Plana hartu ziren. Ekintza Planak aldagetak eskatzen zituen jarrera, politika eta praktiketan maila guztietan hogeita batgarren mendeko zahartzearen potentzial itzela errazteko. Ekintzarako bere gomendio zehatzak hiru lehentasun motatan oinarritzen dira:

- Adineko pertsonak eta garapena
- Osasun eta ongizatea sustatzea zahartzarorako,
- Adineko pertsonentzako ingurune egokiak eta lagungarriak bilatuta

NBEren ikuspegia herrialde guztiei dagokie, bere garapen ekonomiko eta sozial maila edozein dela ere, eta “trantsizio demografikoari” planteamendu baikor batetik aurre egiten dio, zahartzea giza gizarte helduen hazkunderako aukera eta arrakasta gisa aintzat hartzea sustatuta. Ikuspegi honek zahartze aktibora zuzendutako proposamen kopuru askori heltzen die epe ertain eta luzeko jarduketan planifikazio baten esparruan (*lifelong learning*, partaidetza publiko eta hiritarra sustatzea, osasun eta ongizatearen sustapena bitzita osoan zehar,...); eta hauek adineko pertsonak berdintasun eta partaidetza aktiboko plano batetik kontuan hartzera zuzenduta daude bere orain eta etorkizunean.

Hala ere, *Zahartzeari buruzko Munduko Bigarren Biltzarraren Jarraipeneko Idazkari Nagusiaren 2004ko txostenak*, arlo honetan aurrerapenak egon direla egiaztatu arren, oraindik ere nahasita dauden gobernu eta erakundeek eskatzen die “bere programa eta proiektuetan, bereziki nazio barruan, biztanleen zahartzeak eta adineko pertsonen kezkek planteatzen dituzten arazoak egoki eransteko”.

Azkenik, *2007ko Munduko Ekonomia eta Gizarte Azterlana: garapena zahartzen ari den munduan*

azterlanak adineko pertsonak egin ditzaketen gizarte eta ekoizpen izaerako ekarpenak guztiz aitortu eta hobeto baliatzeko beharra azpimarratzen du. Hala-ber, erronka premiazkoena dena ere azpimarratzen da: adineko pertsonen geroz eta kopuru handiagoari laguntza eman behar duen gainbeherako lan-indarraren perspektibatik datorrena alegia. Gainera, belaunaldien arteko harremanen aldaketek zaintzen prestazioan eta adineko pertsonen sarreraren segurtasunean eragin dezakete, bereziki garapen bidean dauden herrietan.

4.1.2. Europako Batasunaren orientabideak erronka demografikoen aurrean

Europako Batasuneko estrategia orokorreari dagokionez, nabarmendu behar dugu EBk dagoeneko dokumentu ugarritan planteatu duela estrategia globala beharrezkoa dela erronka demografikoen aurrean, elkarri eragiten dioten eta elkar indartzen duten arloko politikan oinarriturik. Orientabide orokor berrienak Batzordearen *Etorkizun demografikoa Europan: erronka aukera bihurtzea*²⁴ Komunikazioak ezarrita daude, eta hau beste baten, titulutzat *Europako balioak mundu globalizatu batean* duena, eta Batzordearen Liburu Berdea, *Aldaketa demografikoen aurrean*, belaunaldien arteko elkartasun berria izenekoaren jarraipena da²⁵.

4.1. TAULA. EUROPAKO BATASUNAREN ORIENTABIDEAK ERRONKA DEMOGRAFIKOAREN AURREAN

- Berritze demografikoa sustatzen duen Europa bat.
- Lana baloratzen duen Europa bat: enplegu gehiago eta bizitza aktibo luzeagoa eta kalitatezkoa.
- Europa produktibo eta eraginkorrago bat.
- Migratzaileak hartu eta integratzeko antolatutako Europa bat.
- Fiantza publiko bideragarriak dituen Europa bat: gizarte-babesaren eta belaunaldien arteki ekitatearen bermatzailea.

Iturria: Europako etorkizun demografikoa: Erronka aukera bihurtzea, azken COM (2006) 571, Brusela, 2006.10.12.

Bertan Europak erronka demografikoari hazkunde eta enplegurako berritutako Lisboako estrategian eta garapen iraunkorrerako estrategian oinarriturik aurre egin ahal dion modua aztertzen da. Batzordeak planteatzen du "biztanleen zahartzea aurre egin ahal zaion erronka dela seme-alabak eduki nahi dituztenei egokitutako babesaren aldeko baldintzak sortzen baidira eta bizitza luzeagoek, produktiboagoek, osasun-egoera hobea dutenek eskaintzen dituzten aukerei probetxu handiena ateratzen bazaie".

Ondoren, *Belaunaldien Arteko Elkartasuna Sustatzea* Komunikazioak hainbat proposamen egin zituen politika familiarren arloan, emakumeek enpleguan duten partaidetza, bizitza profesional, bizitza familiar eta bizitza pribatuaren artean adiskidetzeko esparrua sakontzea, baita enplegua eta gazteen integrazioa ere, zehazki azpimarratuta²⁶.

*Dealing with the impact of an ageing population in the EU (2009 Ageing Report)*²⁷ Komunikazioak aurreko orientabideen gaineko berrikuspena egiten du ekonomia eta finantzako oraingo krisiaren tesuinguruan, betiere ikuspegi zabal eta multisektorial batetik:

• Baldintza hobek sortzea familientzat eta berritze demografikorako

Berritze demografikoak familien beharrezanenganako giro sozial orokor harkorra garatzea eskatzen du, umeentzat "lagunkoia" den eta lana-bizitza pribatua oreka laguntzen duen gizarte bateranzko aldaketa. Helburu horiek edukita, generoko berdintasuna eta adiskidetzera sustatzen dituzten politikak proposatzen dira, zehazki gurasoen baje abantailak hobetuz eta pizgarriak eskainiz gizonezkoek ere aitatasunagatiko baimen horiek har ditzaten, eta adi berean adin txikiak zaintzeko zerbitzuak hobetuta (Europako herri askotan berau, oraindik ere, gairitu gabeko ikasgaia baita). Era berean, etxeetan sarrerak dituen bigarren pertsonarentzat zergak murrizteko aukera ere ai-

²⁴ COM (2006) 571 final, Bruselas, 12.10.2006.

²⁵ COM (2005) 525, 2005.11.3koa, eta COM (2005) 94, 2005.3.16koa, hurrenez hurren.

²⁶ Azken COM(2007) 244 Bruselas, 2007.5.10

²⁷ COM(2009) 180/4 Brussels, 2009.4.29 COM(2009) 180/4

patzen da, honek emakume askoren lan-partaidetza sustatu ahal dezakeen neurrian.

• *Enplegu gehiago eta lan-bizitza luzeagoak*

Azkeneko hamarkadan, European aurrerapen nabarmenak egon dira lan-jardueraren tasak handitzeari dagokionez, bereziki emakume eta adineko pertsonen artean. Berriki zerga eta sorospen publikoen sistemetan erreformak egin dira, lana, sorospen sozialen aurrean, ekonomikoki erakargarriago egiteko. Adineko pertsonen lan-jarduera mantentzeko, Batzordearen iritziz, enplegurako oztopoak ezetzatu behar dira, hala nola nahitaezko erretiro-adinak, eta erretiroko mekanismo malguak sartu behar dira. Eta hauetan denbora partzialeko enpleguak eginkizun garrantzitsua eduki dezake. Eraberritzeko estrategietan adin handieneko langileen jarrera-aldaketa, bere gaitasunen garapena eta etengabeko prestakuntzaren bidezko enplegarritasuna jaso beharko lirateke, baita bere lan-baldintzen egokitzapena ere. Zentzu berean, adineko biztanle osasuntsuagoentzako politikak ere gomendatzen dira, baldintza hobegotan denbora gehiagoz bizi eta lan egin ahal izateko.

• *Europa produktibo eta dinamikoago bat*

Horri dagokionez, Batzordeak azpimarratzen du biztanleen hezkuntza maila handitzeko beharra dagoela, bai hasierako prestakuntzaren bitartez bai etengabeko prestakuntzaren bitartez, jarduera-tasen hazkunderako eskakizun gisa, zehazki adineko pertsonen dagokienez. "Giza baliabideen kalitateko inbertsio masiboa" defendatzen da, egungo atzeraldiak mugatu behar ez duena. Halaber, garapen teknologikoaren garrantzia ere azpimarratzen da, hala Unibertsitateen jardueratik nola I+G eta berrikuntzako inbertsio intentsiboaren bitartez. Horretaz gainera, adierazten da aldaketa demografikoa aukera izan daitekeela adineko pertsonen beharrezan egokitutako teknologiak, produktuak eta zerbitzuak garatzeko.

• *Etorkinak hartu eta integratzea*

Hirugarren herrialdetatik etorritako immigrazioak hazkunde bultzatu du EBko hainbat Estatutan. Epe labu-

rrera krisiak enplegu-aukerak mugatu behar dituen arren, immigrazioak, berriro ere, epe luzera eginkizun garrantzitsua izango du lan-indarraren beharrezanaketan. Zentzu horretan, etorkinen gizartratzeak kohesio sozialerako erronka izaten jarraituko du eta politika egokiak eskatuko ditu.

• *Finantza publikoen iraunkortasuna ziurtatzea*

Aldaketa demografikoa gastu publikoaren mailetan igoera handia ekartzen ari da, hori dela kausa Batzordeak azpimarratzen du, atzeraldia egonda ere, sistema sozialetan erreformak egiten jarraitzeko beharra dagoela, nagusiki pentsioen arloan baina baita beste programa batzuetan ere, batez ere osasun-laguntzako programetan, epe luzera gastu geroz eta handiagoko joera mugatzeko xedez.+

Azkenik, 2010. urteko hasieran Batzordearen Komunikazio berria²⁸ onartu zen 2020ko Europa estrategia berria planteatuta. Hazkunde adimentsu, iraunkor eta integratzaile baterako estrategia. Estrategia epe luzerako hainbat erronkari erantzuten saiatzen da (mundializazioa, baliabideen gaineko presioa, zahartzea), ekonomia eta finantzako krisiak horiek oraindik nabarmenago eragin baititu. Helburu horretaz, estrategiak elkar indartzen duten hiru lehentasun identifikatzen ditu:

- Hazkunde adimentsua: ezagutza eta berrikuntzan onartutako ekonomiaren garapena.
- Hazkunde iraunkorra: baliabideen gaineko erabilera eraginkorragoa egiten duen, berde eta lehiakorragoa den ekonomia sustatzea.
- Hazkunde integratzailea: lurralde eta gizarteko kohesioa duen eta enplegu maila handia duen ekonomia sustatzea.

Zahartzeari dagokionez, Komunikazioak adierazten du biztanleria aktibo txikiago baten eta erretirodunen proportzio handiago baten konbinazioaren ondorioz gure ongizate-sistemetan tentsio gehiago egongo direla. Horretarako, estrategiak hurrengo hauetara zuzendutako politiken beharra adierazten du:

²⁸ Brusela, 2010.3.3 COM(2010) 2020

- guztientzako aukerak eta enplegua bermatzea, bere adina edozein dela ere. Europak bere lan-potentzial osoa erabili behar du zaharkitutako biztanleriaren erronkei aurre egiteko xedez.
- Pertsonen autonomia sustatzea bere bizitza zehar gaitasunak garatuz, lan-partaidetza handitzeke helburuz.
- Zahartutako biztanleriaren bizitza osasuntsu eta aktiboa sustatzea, kohesio soziala eta produktibitate handiagoa ahalbidetzeko.
- Bizitza laboral eta familiarraren arteko orekarako modu berriak eta zahartzeko politikak sustatzea eta sexuen arteko berdintasuna handitzea
- Erronka handietan oinarritutako ikerketa estrategikoko agenda garatzea. Hauen artean osasunak eta zahartzeak besteen gainera lehentasuneko toki betetzen dute (segurtasun energetikoa, garraioa, klimaren aldaketa, baliabideen erabilera eraginkorra,...).

4.1.3. Europako zahartzeari buruzko politika nazionalen panorama orokorra

Atal honetan EBko herrien bost taldetan (Baltiko eta Europa erdialdeko herriak; Erresuma Batua eta Irlanda; Mediterraneoko herriak; Europako iparraldeko herriak eta Europako mendebaldeko herri kontinentalak) zahartze demografikoaren fenomenoari emandako hainbat ikuspunturen gaineko ikuspegi panoramikoa aurkezten da. Helburua sortzen ari diren politika demografikoen laburpen laburra ematea da, ikuspegi estrategiko eta orokor batetik²⁹.

Herri gehienak neurriak inplementatzen ari dira pentsioen eta gizarte ongizatearen sistemen gainean, lan-merkatuarekin lotutako ekimenen bitartez osatuta eta hauek, kolektibo objektibotzat, adineko pertsonak hartzen dituzte. Lan-merkatuan adin-talde hau atxikitzea nabarmentzen dute, agian bere itzulera edo berrintegrazioa baino gehiago. Zenbait kasutan, bereziki Europako iparraldeko herrietan, eragile ekonomiko eta sozialak ordezkatzeko dituzten erakundeek neurrien formulazio eta inplementazioan estuki na-

hasita egoteaz dagoen tradizioak egile politiko eta enpresen arteko erlazioa erraztu du. Hala eta guztiz ere, enpresariak zahartzeari aurre egiteko praktika positiboen parte-hartzean mobilizatzea, oraindik ere, erronka da kasu gehienetan.

4.1.3.1. Baltiko eta Europa erdialdeko herriak

Herri hauek biztanleria erlatiboki gazteak dituzte baina azkar zahartzeko prozesuan daudenak. Agintari politikoek zahartzearen fenomenoaren garrantziaz jabetu arren, joera demografikoaren ondorio politikoak bestelako kontu batzuen pean ezkataturik egon dira: komunismoaren osteko aldiko ekonomia nazionalen berregituraketak eta langabezia-tasa erlatiboki handiek alderdi makroekonomikoak lehenestea eragin dute.

Gobernuek zahartzearen gaiari kasu egin diote, batez ere "pentsioak eta osasuna"-ren prismatik. Pentsioen erreformen barruan kapitalizazioko sistema pribatuak ezartzea jasotzen da lehendik dauden sistema publikoen osagarri gisa. Hala eta guztiz ere, herri batzuk lan-merkatuan neurri aktiboak hartzen hasi dira adineko pertsonen enplegu-tasa handitzeko helburuz. Neurri hauen eraginkortasuna ez da oraindik ebaluatu.

Zenbait kasutan (Eslovakia, Estonia) zahartzeari kasu egiteko programak bai hartu dituztela baina, oro har, hauek izaera zatikatua dute eta ez dute sendotasun handirik, dauden mekanismo instituzional ahulak eta gobernu eta alderdi politikoek biztanleen zahartzearen arazoari emandako lehentasun txikia direla kausa. Txekiako Errepublikak, aldiz, programa zabal eta integrala eduki zuen "Nacional Programme on Preparation for Ageing for 2003-07".

4.1.3.2. Erresuma Batua eta Irlanda

EBko gainerako herrialdeekin alderaturik biztanleria nahiko gaztea dute. Erresuma Batuan, berriz, zahartzeari emandako erantzunak zatikatuta eta barreiatuta egoteko joera izan du laurogeita hamarreko hamarkadaren amaierara arte. Harrez geroztik politika integral eta koherenteagoa hartu

²⁹ European Policies Research Center, University of Strathclyde, UK, "Regions for all Ages: The implications of Demographic Ageing for Regional Policy"

dute. Arreta esparru politiko baten sorreran oinarritu da. Honek adineko biztanle langileen jarrera positiboagoa ahalbidetuko luke boluntariotasunetik. *Zehazki, Opportunity Age* ekimenak 2005. urtean arlo honetako gobernuaren estrategia zehaztu zuen, adineko jendea mendeko pertsona gisa oro har ikusteko dagoen joera amaitzeko helburu nagusiaz. Neurriak garatu zituzten funtsezko hiru arlotan: lan eta errenta; zahartze aktiboa; adineko pertsonentzako zerbitzuak.

Building a Society for all Ages estrategiak (Adin guztietarako gizartea eraikitzen), 2009. urteko uztailan argitaratutakoak, hainbat proposamen planteatzen ditu Britainia Handiari eraldaketa demografikoetarako prestatu, aukerak baliatu eta planteatzen dituen eronkei aurre egitea ahalbidetzen duen kultur aldaketa bultzatzeko. Estrategiaren funtsezko elementuen artean jendeari etorkizunari aurre egiten eta alde aurretik bitzita luzeagoak planifikatzen laguntzea dago, aldi berean beharrezko zerbitzuak erabilgarri egotea ziurtatuta. Estrategiak hainbat neurri planteatzen ditu, eta hauen artean honakoak daude: Aktiboak 60rekin paketea, adineko pertsonak aktibo mantentzen laguntzeko; Autoenplegua 50+; inklusio digitaleko proiektuak; adin ertaineko pertsonen kontsultetarako leihatila bakarra finantza, osasun, karrera profesional,...eta abarren gaietan; "Toki Ona Zahartzeko", tokian honi buruzko kontuei heltzeko programa; adineko pertsonentzako zerbitzuak eskaintzeko fondo berritzaileak; eta Zahartzeari buruzko Aholku Kontseilu Nazional berria.

Irlandan zahartzeak EBko gainerako herrietan baino garrantzi txikiagoa eduki du. Hala ere, agintari politikoez bere inplikazioak kontuan hartu dituzte. *Zehazki, "Equality for Older People"* ekimenak jarrera negatiboak ezabatzea sustatu du zahartzeari dago-kionez eta adineko pertsonen gizartean parte hartzea sustatu du.

4.1.3.3. Mediterraneoko herriak

Herri hauek EB eta munduko biztanleria zahartuenak pilatzen dituzte eta aurreikuspenek, gainera, erakusten dute azkar zahartzen jarraituko dutela (berezi Espainia). Herri hauetan zahartzearen aurreko erantzunak zerbitzu espezializatuen eskaintzan

oinarriturik egon dira, adineko pertsonen mendekotasun mailak murrizten eta aurreratutako erretirorako pizgarriak murrizten saiatuta. Halaber, jarduketak ere ikusi dira adin handieneko langileentzako prestakuntzaren arloan, baita hauen kontratazioa malgutzera bideratutako lan-erreformak ere.

Dokumentu nazional integratzaileen ordez, herri hauetan zahartzeari buruzko politikak ongizate eta gizarteratzeko estrategia zabalago baten parte dira, edo estrategia partzialak daude, "*Portuguese Integrated Support Programme for the Elderly*" bezalaxe. Zentzu horretan, Mediterraneoko herrietan estrategiak zatikatuak dira eta, batez ere lan-merkatu eta pentsioei buruzko kontuetan oinarritu dira.

Gobernu nazionalek garatutako zahartzearen arloko agenda estuak, berriz, eremu zabala uzten dio herri hauetan eskualdeko estrategia eta ekimen berritzaileen garapenari.

4.1.3.4. Europa iparraldeko herriak

Europa iparraldeko herriek biztanleen zahartzeko prozesu handiari aurre egin behar izan diote, beste esparru geografiko batzuetan baino lehenago gertatu dena. Horregatik, hain zuzen ere, zahartzeari buruzko politikak egin eta ezartzeko arloan herri aitzindariak direla jo daiteke. Horren ondorioz, ekimen integralak abiarazita dituzte edo garatzen ari dira, erronka honi aurre egitera bideratuta, lan-merkatuaren ikuspegitik zuzenduta daudenak.

Suedian, programa nazional espliziturik oraindik ez dagoen arren, berriki parlamentuko batzordea eta lantaldea sortu dira, adineko pertsonentzako epe luzeko politikak garatzeko zimenduak jarri dituztenak. Danimarkan "politika Senior" egiteko batzordea sortu zuten. Batzorde honen azken txostenak adinaren muga finkoak ezabatzearen alde egiten zuten eta diskriminazioaren aurkako akordioak eta lan malguaren aldekoak egitearen alde, beti adineko pertsona enplegatuen kolektiboari zuzenduta. Hori dela kausa, "Fondo senior" eta zahartzeari buruzko politikak garatu nahi dituzten enpresetarako doako aholkularitza ezarri ziren. Finlandiak ere programa nazional ulerkorra du zahartze demografikoaren eta bere ondorioen gairako³⁰.

³⁰ Ikusi aurrerago.

4.1.3.5. Europa mendebaldeko herri kontinentalak

Austria, Belgika, Alemania, Frantzia, Luxenburgo eta Herbehereek antzeko perspektibei aurre egiten diete zahartze demografikoari dagokionez, baina abiapuntu heterogeneoa dute. Herbehereak eta Luxenburgo herri "gazteenen" artean egongo lirateke eta Alemania, aldiz, zahartuenetako da.

Herri hauetako gehienetan gizarte segurantzaren sistemen erreformak agenda politikoetan nagusi izan dira. Aurreratutako erretiroaren kultura zuzentzeko ahaleginak bereziki nabarmendu behar ditugu. Adineko pertsonen kolektiboaren ordezkariak pentsioak erreformatzeko korporazioko eztabaidetan parte hartu dute, bereziki sindikatuen bitartez. Hala ere, agenda politika nazionaletan kontuan hartutako erronka sorta zabalak izan da. Herbehereetan zahartze aktiboaren kontua nagusitu da. Bertan adineko pertsonen kolektiboaren sektore arteko politika hartu da. Frantzian Adineko Pertsonen estatuko Idazkaritzak programa abiarazi zuen mendeko adineko pertsonen autonomia handitzea lortzeko xedea duena. Luxenburgok Adineko Pertsonentzako Kontseilu Gorena du. Alemania, Austria eta Belgikan hainbat ekimen politika sortu dira zahartzeari dagokionez, baina ez dago estrategia nazional integraturik.

4.1.3.6. Eskualdeko politiken larrialdia

Europako Batasun osoan ikuspegi berriak agertzen hasten dira zahartzeak dakartzen erronka eta aukeren gainean. Agenda berriak, aktibo eta multisektorialak, orain eskualdeko gobernuen eginkizun potentzialki garrantzitsuago bat barne hartzen du. Modu honetan, herri gehienetan nazio mailako hainbat estrategia, programa eta planak identifikatu ahal daitezke, eskualde eta tokiko proiektu sorta zabalarekin uztartzen direnak, sarritan tokiko agintariak eta hirugarren sektoreak garatutakoak. Hori aldametako demografikoaren aurreko politikoen maila zabaltzen ere laguntzen ari da.

Zahartzearen kontzeptualizazio berri batek adierazten du pentsio eta gizarte zerbitzuen gaiak, oso garrantzitsuak badira ere, ezin direla bakarrak izan. Zentzu horretan, eskualdeko politikek erantzun ekonomikoak, sozialak eta hiritarrenak uztar ditzake-

te fenomenoaren aurrean. Europako herri ugarietan erantzukizun politikoen mailakako erregionalizatzeko eskualdeko agintariei eskumenak eta baliabideak eman dizkie arlo honetan ere esku hartzeko, are gehiago aldametako demografikoak herri berberaren barruan sarritan profil nahiko berezituak edukitzen dituela kontuan hartzen badugu. Aurrean dauden erronkek sektore eta maila anitzeko erantzunak eskatzen dituzte, eta sarritan eskualdeko hurbilpenek baino ezin dituzte horiek ahalbidetu.

4.2. Politikak Lan Merkatuaren alorrean

4.2.1. Lan-bizitza luzatzera eta zahartze aktibo- ra bideratutako estrategia orokorrak

Nazioarteko erakundeek kolektibo seniorren enpleguaren erronka azpimarratu egin dute zahartze demografikoaren testuinguruan. ELGAK 1998. urtetik eta Europako Batasunak 1999. urtetik "zahartze aktiboa" defendatu dute pentsioen sistemen orekaren arazoari eta eskulanaren uzkurdurak eragindako lehiakortasun-galeraren arriskuaren arazoari aurre egiten lagundu beharko duen elementu gisa.

Zehazki, Europako Batasunak 2010. urterako bi helburu hartu zituen:

- %50eko enplegu-tasa lortzea 55 eta 64 urte bitarteko talderako (2001. urteko Stockholmeko Europako Kontseilua)
- Lan-jarduera uzteko batez besteko adina apurka-apurka 5 urte inguru atzeratzea (2002. urteko Bartzelonako Europako Kontseilua)

2003. urteko "Pentsio egoki eta iraunkorrei buruzko baterako txostenak" ere denbora gehiagoz lan egitearen garrantzia azpimarratu zuen zahartze demografikoaren ondorioei aurre egiteko. Helburu esplizitua da Lisboako testuinguruan.

2006. urtean aurkeztutako "Pentsio egoki eta iraunkorrei buruzko Laburpeneko Txostenak" adierazten zuen EBko Estatu asko babes sozialeko bere sistemetan erreformak egiten ari zirela lan-bizitza luzatzea sustatzeko helburuz.

Burutzen ari diren jardun-lerroak honako hauetan oinarritzen dira:

1.1. Adin handieneko biztanleen edota desgaitasunen bat dutenen enplegu-aukerak handitzea lan-baldintzak hobetuz eta kolektiboaren enplegagarritasuna hobetzen duten prestakuntzako politika aktiboak edo kolektibo hau laneratzera zuzendutako programa espezifikoa garatuz.

1.2. Lan-merkatua goiz uzteko pizgarriak kentzea ematen diren eta erretirora igarotzea azeleratzen duten prestazioetara jotzeko irizpide zorrotzagoak ezarri. Zehazki, neurri murriztaileagoak dira honako hauei aplikatutako baldintzetan:

- Langabeziako prestazioak adin handieneko biztanle langileentzat
- Baliaezintasuneko prestazioak
- Alarguntza-prestazioak
- Pentsio pribatuak

1.3. Lan-etapa luzatzeko pizgarriak handitzea biztanle langileentzat (fiskalitatearen bitartez) eta kolektibo enplegatzailearentzat, adineko pertsonak kontratatzea sustatuz eta aurreratutako irteerak egoteko pizgarriak kenduz.

1.4. Erretiroranzko ibilbide malguak sustatzea honako hauek egituratuz:

- Aurreratu eta geroraturako erretirorako baldintzak
- Pentsio partzialak kobratzeko baldintzak
- Pentsioa eta lansaria uztartzeko aukera (dela lan egin beharreko ordu kopurua aukeratu ahal izateko edo etorkizuneko pensioa handitzeko) edo baita bizitza aktibora itzultzeko aukera ere pensioa jasotzea geldituta (Suedia)

4.2.2. Langabezia eta baliaezintasuneko prestazioekin lotuta eratutako erreformak

4.2.2.1. Langabeziako prestazioei eta adineko pertsonen kontratazioari buruzko neurriak

Lan-merkatutik goizegi ateratzeari buruzko txosten espezifikoa jasotzen duen bezala (berau Gizarte Babeseko Batzordeak egin du), EBko estatu askotan

adin handiena duten pertsona langabetuei emandako tratamendua biztanleriaren gainerako kategoriei emandakoa baino lagungarriagoa izan da. Baldintza onenak honako hauetan zehaztu dira:

- Langabeziako prestazio handiagoak edo berau jasotzeko epe luzeagoak.
- Abantaila abantailatsuagoak lanerako prestasunari dagokionez edo enpleguaren bilaketa aktiboaren eskakizunei dagokienez.

Berriki hartutako neurriak norabide bikoitzean doaz: tratamendu lagungarriago hori pixkanaka ezabatzea eta baldintzak gainerako biztanleei aplikatutakoekin parekatzea eta adin handieneko langileak lan-merkatuan berriro sartzea sustatzen duten politika aktiboak hartzea.

Jarraian eraturako formula guztien gaineko adibide interesgarri batzuk modu eskematikoan aurkeztuta daude.

• Pizgarriak enpresetarako.

Belgikan Activa45+ programa dago. Honek enpresei Gizarte Segurantzarako murrizketa edukitzea ahalbidetzen die 45 urtetik gorako iraupen luzeko langabetu bat kontratatuz gero. Italiako Gobernuak ere abantailak eskaintzen ditu (murrizketak gizarte segurantzarako kontribuzioetan) adineko langileak kontratatzen dituzten enpresetarako. Hungarian dagoen programa bati esker iraupen luzeko edo enplegu-bilaketako prozesuan dauden 50 urte baino gehiagoko pertsona langabetuak kontratu dituzten enpresek diru laguntza jasotzen dute dagozkien lansarien zati bat ordaintzeko. Gainera, herri honetan STAR EXTRA Card deitutakoa ere badago. Txartel hau kualifikazio txikiko edo 50 urte baino gehiagoko pertsonentzat da eta bere xedea da kolektibo hauei aparteko laguntza ematea. Enpresa batek txartel hau duen langabetu bat kontratatzen badu, abantaila asko edukiko ditu Gizarte Segurantzarako ordainketetan.

• Kontratu espezifikoa.

Frantziako lan-erregulazioak kontratu espezifikoa jasotzen ditu (50 urtetik gorako pertsonentzako kontratuak, 57 urtetik gorako pertsonentzako kontratu bereziak, kontratu malguak).

• **Prestakuntzako programak.**

Txekiako Errepublikan, enplegu bulegoek "Individual Action Plan (IAP)" kudeatzen dute. Berau 50 urtetik gorako langabetuen laneratzea errazteko sortu dute. Planak prestakuntza eta berreziketako programak jasotzen ditu, baita Europako Gizarte Fondoaren bestelako proiektuak ere. Alemanian, "Continuing Training for Low-Skill Workers and Older Employees in Firms" programak finantzako laguntza eskaintzen die langileei etengabeko prestakuntza eskaintzen dien enpresei (funtsean ETEak). Letonian, adin handieneko pertsonak etengabeko prestakuntza, birziklatze eta gaitasun profesionalen jardueretan parte hartu ahal dezakete; erretiroko adinetik hurbil dauden langabetuei bereziki zuzendutako prestakuntzako programa modularrak daude, eta hauek, era berean, autoenplegurako prestakuntza jasotzen dute.

• **Adineko pertsonen autoenplegurako laguntza**

Txipren, laguntza espezifikokoak eskaintzen dituzte manufakturako negozio txikia ezarri nahi duten 63 urtetik gorako langabetuentzat.

• **Denbora partzialeko lana**

Hungarian, "Premium Years Programme" deitutako programa dago. Honek erretiroa hartzean dauden langilean jardueran mantentzea ahalbidetzen du denbora partzialeko lan-kontratuen bidez.

• **Portaera eta jarretan eragiten duten kanpainak.**

Erresuma Batuan "Age Positive" kanpaina garatu dute. Kanpaina hau enpresarien artean adinen aniztasunean oinarritutako lan-indarra sortzea sustatzen saiatu da. Gainera, lan-munduan adinagatiko bazterketaren aurka borroka egiteko araudia ere ezarri dute.

4.2.2.2. Baliaezintasuneko prestazioekin lotutako neurriak

Lan-merkatutik goizegi ateratzeko bide eman dezaketen bideetako beste bat baliaezintasuneko prestazioak dira. Herri batzuek prestazio hauetara jotzeko baldintza zorrotzagoak ezartzera zuzendutako neurriak ere hartu dituzte edota ezintasuna duten pertsonak lan-merkatuan sartzea errazten duten neurriak. Hauen artean honakoak adieraz ditzakegu:

- Ordu-tegiak malgutzea eta telelana, baliaezintasun partziala lan partzial, birziklatze eta orientabidearekin uztartzea, finantzaketa publikoa erabiliz lanpostuak desgaitasuna duten pertsonaren beharrian bereziki erantzuteko egokituta.
- Desgaitasunen bat duten pertsonak kontratatzen dituzten enplegatzaileentzako pizgarriak, bere lansariaren zati bat ordaintzera zuzenduta, enpresetako desgaitasuna duten pertsonen kuotekin lotutako pizgarri fiskalak,...
- Baliaezintasunaren prebentzioa eta errehabilitazio profesionalak osasun-arazoak dituzten pertsonentzat.

Jarraian adibide interesgarri batzuk zehaztuta daude:

• **Pixkanaka sartzea.**

Belgikan, laneko desgaitasuna pairatzen duten pertsonen lanari modu partzialean berriro ekiteko aukera dute, pixkanaka osatuta. Lan-baldintzak desgaitasun motaren eta jasotako baimen medikoaren arabera ezartzen dira.

• **Errehabilitazio profesionala.**

Txekiako Errepublikan errehabilitazioko programa bat dago eta honen bidez orientabide, lanbidea hautatzeko aholkularitza, enplegurako prestaketa teoriko-praktiko,...eta abarren zerbitzuak eskaintzen dituzte. Belgika, Lituania edo Polonian ere antzeko zerbitzuak eskaintzen dituzte, ogibide egokia aurkitu eta beharrezko gaitasunak garatzeko xedez.

• **Prestakuntza.**

Irlandan "Back to Education Programme" prestazioa eskaintzen diete denbora jakin batez baliaezintasuneko pentsioa jaso duten pertsonak. Programak pertsona hauei bigarren eta hirugarren mailako prestakuntza aitortutako eskola eta zentroetan jasotzea eta pentsioa kobratzen jarraitzea ahalbidetzen die.

• **Babestutako enpresak.**

Desgaitasuna duten pertsonen enplegua laguntzen dute eta laguntza publikoa jasotzen dute lansariak ordaintzeko, murrizketak Gizarte Segurantzarako kontri-

buzioetan eta diru laguntzak instalazioak egokitzeko edo etengabeko prestakuntzako programak.

• *Desgaitasuna duten pertsona langabetuak kontratatzen dituzten enpresetarako pizgarriak*

Txipren, adibidez, pizgarri mota hauek ezarri dituzte.

• *Egokitzapen teknikoa.*

Estonian neurri berriak ezarri dituzte desgaitasuna duten pertsonen artean langabezia murrizteko. Hauek enpresen instalazioen egokitzapena laguntzeko dira hobekuntza teknikoak edo lan-ekipamendua sartuta, besteak beste.

• *Autoenplegua.*

Eslovakian diru laguntza espezifikoak daude autoenpleguko formulak garatzeko interesa duten desgaitasuna duten pertsonentzat.

4.2.3. Erreferentziako politika nazionalak Adin eta Zahartze Aktiboaren Kudeaketan

Kolektibo seniorraren jarduera-tasa ona mantentzen arrakastatsuenak diren herriak Danimarka, Suedia eta Erresuma Batua dira. Finlandia eta Herbehereak, berriz, aipatutako tasarekin lotuta lortutako hobekuntzei dagokienez izandako lorpenengatik nabarmentzen dira, tasa honetan hazkunde oso esanguratsuak egon direlako.

• *Danimarka*

Danimarkak jarduera tasa handiak lortzen ditu emakume zein 55-60 urte bitarteko kolektiboarentzat. Adin tarte horretako erretirodunak urriak dira. Iragan hamarkadako enplegu-hazkundera 55 eta 60 urte bitarteko gizonezkoen eta 55 eta 65 urte bitarteko emakumezkoen artean nabarmendu zen, baina 55 eta 60 urte bitarteko langabezia-tasa apur bat hazi da. Kolektibo seniorraren diskriminazioa txikia da. Aipatutako kolektiboaren enplegua, antza denez, kolektibo seniorrari zehazki zuzendutako enpleguen eskaintzagatik azaltzen da.

• *Suedia*

Seniorren enplegu-tasa handia mantentzea lortu du. Hazkunde ekonomikoak enplegu-tasa handitu du.

Pentsioak nahiko txikiak dira. Laneko diskriminazioa mugatua da eta lansarien progresioa antzintasunarekin txikia da. Langabezia-tasa txikia da 15 eta 25 urte bitarteko biztanleentzat.

• *Erresuma Batua*

Txirotasun-tasa handiak ditu 65 urtetik gorako pertsonen artean. Pentsioak txikiak eta desberdinak dira. Kolektibo seniorra diskriminaturik dago, baina langabezia-tasak eta lansarien malgutasunak enplegu seniorra mantentzea ahalbidetu dute.

• *Finlandia*

60 eta 65 urte bitarteko kolektiboaren enplegu-tasa handitzea lortu du langabezia maila handi samarra eduki arren. Estrategia honek, baina, 55 eta 60 urte bitarteko langabezia-tasa handitzea eragin zuen. Finlandiak aurretiko erretiro eta baliaezintasunaren dispositiboak murriztu ditu. Aldi berean, politika espezifikoak abiarazi du lan eta prestakuntzako baldintzak hobetzeko eta eragile sozialak mobilizatzeko kolektibo seniorraren enpleguaren gaiari dagokionez, zehazki "adineko langileentzako programa nazionala".

• *Herbehereak*

Nahiko eskuzabala den pentsio sistema edukita ere, Herbehereek enplegu seniorraren hazkunde handia lortu dute. Aurretiko erretiroaren dispositiboak murriztu dituzte eta baliaezintasunarenak, berriz, gogortu dituzte. Lan egiten duten adineko pertsonentzako kreditu fiskala handitu dute. Kolektibo seniorraren enplegua denbora partzialeko lana garatuz laguntzen da.

Oro har, argi dirudi lan-merkatuaren egoera orokorrak eginkizun garrantzitsua duela enplegu seniorraren arloko emaitzei dagokienez. Horrela, enplegu betea edo gutxienez zentzu horretako egoera ona beharrezko eskakizuna da emaitza onak lortzeko adin handieneko langileen kolektiborako enpleguaren arloan. Adineko pertsonen enplegu-tasa handitzera zuzendutako politika, ondorioz, enpleguko politika global baten barruan sartuta egon behar da. Bestela esanda, enplegu seniorraren arloko arrakasta enplegu arloko arrakasta globalaren elementua da.

4.2. TAULA. LAN-MERKATUAREN ADIERAZLEAK ELGAREN HAINBAT HERRITAN, ADIN-TALDEAREN ARABERA

	2005						2005-1995					
	55-64 urte bitar-teko enplegu-tasa		Langabezia-tasa globala		25-54 urte bitar-teko enplegu-tasa		55-64 urte bitar-teko enplegu-tasaren bilakaera		Langabezia-tasa globalaren bilakaera		25-54 urte bitar-teko enplegu-tasari buruzko bilakaera	
Suedia	69,5	1	7,8	8	84,0	1	7,5	9	-1,4	9	6,0	6
Danimarka	59,8	4	4,9	4	84,0	2	10,5	5	-2,1	6	8,2	4
E. Batua	56,8	5	4,6	2	81,1	5	10,9	3	-4,1	4	6,9	5
Finlandia	51,6	7	8,5	12	81,7	4	17,2	1	-7,0	3	11,6	1
Herbehereak	44,9	10	5,2	6	80,9	6	15,5	2	-1,9	7	9,6	2
Espainia	43,1	11	9,2	13	74,4	14	10,7	4	-13,6	1	-4,2	15

Oharra: Letra etzanez, herri bakoitzari dagokion postua aztertutako 16 herrien artean.

Iturria: ELGA "Etude Comparative sur les Pays Européens ayant un taux d'emploi des Seniors Elevé. OFCE (Observatoire Français des Conjonctures Economiques)"-tik hartuta. 2007.

izan ere, baita Suedia bezalako herrietan ere —bertan adineko langileen enplegu-tasa tradizioan zehar handia izan da—, lan-merkatuaren nariadurak enplegu seniorraren murrizketa handia ekarri du dela mekanismo negoziatuen bitartez (eragile sozialek erabakiak hartzen dituzten aurreratutako erretiroak laguntzeko) edo mekanismo automatikoen bidez: adineko biztanleria okupatua irazten dute, enpresek hauek kontratatzea baztertzen dute edota pertsona hauek lan-bizitza uzten dute baliaezintasuneko dispositiboetara edo bestelako behin-behineko batzuetara jota.

4.2.3.1. Finlandiaren kasua praktika onaren adibide gisa

Erreferentziako herria da bikaintasunagatik zahartze aktiboaren arloan eta adinaren kudeaketan politika global eta integratua hartu du estrategia zatikatuagoak abiarazi dituzten bestelako eredu batzuek ez bezala.

Finlandia, 1997. urtera arte, 55 eta 64 urte bitar-teko kolektiboaren enplegu-tasa txikiena zuen Europako herrietako bat zen (%35,6). Urte horretara arte Finlandia lan-jardueraren aurreratutako uztearen kulturaz izugarri murgilduta zegoen. Hala eta guztiz ere, harrez geroztik gaur egun arte Finlandiak aipatutako enplegu-tasa modu izugarrian handitzea lortu du.

Bere abiapuntua langabezia-tasa handia eta hazkunde txikia zituen herriarena zen. Munduko

biztanleria aktibo zaharretako bat zuen. Ondorioz, irteera masiboen eritmoak eskulanaren defizit larria ekartzeko mehatxua egiten zuen. Horretaz gainera, Finlandia ez zen etorkinak hartzen zituen herria eta, ondorioz, aipatutako irteerak barruan konpentsatu behar zituzten. Egoera kritikoa honek kolektibo seniorraren enpleguaren kontuari buruzko agintari finlandiarrek irmoki mobilizatzerara ekarri zuen.

• Finlandiako lehen ekintza plan seniorra (1998-2002)

45 urtetik gorako pertsonen enpleguaren aldeko Finlandiako bost urteko lehenengo plan nazionalak bere programaren zati handi bat informazio eta pedagogiara zuzendu zuen, gai honi dagokionez biztanleen eta eragile sozialen mentalitatearen gainean eragiteko xedez. Bere "Esperientzia aberastasun nazionala da" sloganak adineko langileen irudi debalatuak aldatzeko borondatearen berri ematen zuen.

Bere printzipioek, "giza kapitala mantentzea eza-gutzaren ekonomia globalizatu batean" eta "aniztasunaren eta adinen sinergiaren kudeaketa integratua bultzatzea lanean", lehenik eta behin prebentiboa den ikuspegira eramaten dute: adinaren arabera zatikatutako kudeaketa baztertzea eta aniztasunaren eta adinen kudeaketa berria asmatzea, elkartruke, etengabeko prestakuntza eta bizitza profesionalaren ibilbideen biderkatzean oinarriturik. Azken xedea da biztanleria langile osoaren enplegarritasuna handitzea.

• *Finlandiako bigarren ekintza plan seniorra (2003-2007)*

Finlandiako bigarren plan seniorra kalifikazio maila txikia duten 30 eta 54 urte bitarteko biztanleei zuzenduta egon da, eta bere helburua izan da prestakuntza arloko belaunaldi arteko aldea murriztea. Helduen prestakuntzarako eskubidea ezarri zen. Honek ordaindutako prestakuntzako 18 hilabetera jotzea ahalbidetzen zien bere karrera profesionalean zehar. Kalifikazio txikiko kolektiboen prestakuntzako inbertsioak ondorioz bere produktibitate eta enplegarritasuna handitzea ekarri zuen.

Bizitzan zehar enplegua zerbait "iraunkor" bihurtzea eta enpleguaren kalitatea hobetzea benetako erronka bihurtu ziren, enpresen aginte-tauletan argi eta garbi islatuta. Bere jarraipenak osasun, lantokiko segurtasun eta giza baliabideen kudeaketaren gaineko adierazle ugari dakartza.

Bigarren Plan honek bi alderdi azpimarratu ditu:

1. Adin-aniztasunaren eta egon daitezkeen adin-sinergien kudeaketa. Xedea da belaunaldi guztien laneko lankidetzeta eta osagarritasuna laguntzea ("nik irakasten dizut, zuk irakasten didazu").
2. Enpresako eragile guztiak mobilizatzeko beharra.

Finlandiako Gobernuak berriki egindako 2009ko Zahartzeari buruzko txostenak, oraindik ere, adierazten du enplegu-tasa handia lortzeko batez besteko lan-bizitza luzatzea dakarrela, eta honek, era berean, enplegu-eskari handia eta pizgarri handiak eskatzen ditu langileak laboralki aktibo egon daitezen. Lan-baldintzak adin handieneko langileen ezaugarrietara egokitu beharko lirakeke, erretiro goiztiarra hain erakargarri ez dadila izan eginez. Txostenak, berriz, adierazten du enplegua mantentzeko finantzako bultzada beharrezkoa dela, aipatutako politikak epe laburrera finantza publikoetan desoreka eragingo duen arren.

4.2.3.2. *Frantzia eta bere neurriak kolektibo seniorrari dagokionez*

Frantzian 55 eta 64 urte bitarteko adinen taldearen enplegu-tasa, tradizioan zehar, Europako batez

bestekoa baino txikiagoa izan da (2008³¹. urteko zifretan, %38 EB-15eko %47aren aurrean eta %50 baino handiagoko zifrak Europako beste herri batzuetan: %53 Herbehereetan, %58 Erresuma Batuan, %70 Suedian). Egiatzapen honen aurrean, Frantziako Gobernuak, 2006. urtean zegoeneko "Seniorren Enplegurako Ekintza Plan Nazional Itundua (2006-2010)" aurkeztu zuenak (lanbideen arteko akordio nazionalaren ondorioz), 2008. urtean hainbat neurri hartu zituen kolektibo seniorren enpleguaren alde, eragile sozial eta ekonomikoekin itunduta. Neurri hauek hurrengo hiru helburu hauei erantzuten diete:

1. **Adinaren kudeaketa aktiboa laguntzea enpresa eta sektoreetan kolektibo seniorren enpleguaren aldeko akordioen bitartez**

- Gobernuaren helburua kolektibo seniorren enpleguaren gaineko negoziazioko dinamika positiboa aktibatzea, konpromiso zehatz eta kuantifikatuen inguruan, sektore eta enpresetan, hauek adinaren kudeaketa aktiboa hartzera bultzatu nahian.
- Zentzu horretan, 300 pertsona edo gehiago enplegatuta dituzten enpresek akordioak eztabaidatu eta hartu behar dituzte kolektibo seniorren kolektiboaren enplegua hobetzeko 2009. urtea bukatu baino lehenago. Akordioek gutxieneko eduki batzuei erantzun beharko diete eta Enplegu Ministerioak baliaduta egon beharko dira.
- Legeak aurreikusten du erretiroarenaren kotizazio gehigarria, 2010. urtetik aurrera aplikatu beharreko, kolektibo seniorren enpleguari dagokionez akordio bati lotuta ez dauden 300 soldatapeko baino gehiagoko enpresetarako. Enpresa txikiak salbuetsita geldituko dira bere sektoreak horren gaineko akordioa hartuta duenean.
- Estatuak, organismo espezializatuek eta Gizarte Segurantzakoek sektore eta enpresen esku diagnostiko demografikoko tresnak, Interneteko atari instituzionalak eta laguntza eta aholkularitzako tresnak jarriko dituzte.

³¹ DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Employment in Europe 2009.

2. Kolektibo seniorra bultzatzea bere lan-jarduera luzatzera

- Lansaria eta pentsioa konbinatzea ahalbidetuta soldatapeko pertsonak pentsioaren %100erako eskubidea duenean,
- 2009. urteko urtarrietik aurrera enplegu-erretiroa konbinazioa murrizketarik gabe baimentzen da 65 urtetik aurrera eta baita 60 urtetik aurrera ere, betiere pentsioaren %100erako eskubidea edukitzeko beharrezko urteak kotizatu badituzte. Dagoen muga (1,6 LGS) eta 6 hilabeteko gabealdia kentzen dira. Karrera osoa ez dutenentzat, konbinazioa baldintza jakin batzuk betez gero bakarrik egin ahal izango da.
- Pentsioa maioratzen duen koefizientea handituta (soldatapeko biztanleei ahalbidetzen die oinarriko pentsioa %1,25 handitzea lan egiten duen hiru hilabeteko osagarri bakoitzeko, hau da, %5 urteko, lehenengo urtetik aurrera)
- 65 urteko nahitaezko erretiroaren aplikazioa kenduta (erretiroa hartzeko erabakia pertsona langileari bakarrik dagokio, bere adina edozein dela ere).
- Nahitaezko erretiroa kendu eta hausteko kalte-ordainen araubide fiskal eta soziala berrikusita egiteko aurretiko erretiroak saihesteko xedez.

3. Kolektibo seniorra lanera itzultzea laguntzea

- Enplegua bilatzeko betebeharra salbuesteko adina pixkanaka handituz eta kolektibo seniorrari enpleguko zerbitzu publikoetan egindako jarraipena indartzuz.
- Salbuespenari dagokionez, enplegua eskatzen duten pertsonen eskubide eta betebeharrei buruzko 2008ko legeak³² xedatzen du gutxienez 56 urte eta erdi 2009. urtean, 58 urte 2010. urtean eta 60 urte 2011. urtean dituzten pertsonak salbuesi ahal izango direla horrela eskatzen badute bakarrik. 2012. urtetik aurrera enplegua bilatzea salbuesteko aukera bertan behera geldituko da.

- Enplegu Zerbitzuetan kolektibo seniorraren laguntza indartuari dagokionez, 2009ko ekintza planak enplegura itzultzen laguntzera zuzendutako zerbitzu eta neurri sustatzaileen eskaintza berria egituratzen du.
- Horrela, enpleguaren 425.000 eskatzailek laguntza indartua dute, eta hileko jarraipena egiten da lehenengo hilabetetik bertatik (lugarrenetik aplikatu beharrean, lehen egiten zen bezala). Kolektibo seniorraren motibazioa bultzatzeko, lagunduta enplegua bilatzeko ibilbideak biderkatzen dira eta enplegu-prospekzioak zehazten dira. Enpresek, berriz, 50 urtetik gorako pertsonen kontratazioarako laguntzen informazio osoa dute. Laguntzako bestelako dispositiboak ere egon daitezke —beharrizanen diagnostiko pertsonalizatua, izangaiak alde aurretik aukeratzea, kontratazioaren aurretik ingurune profesionala ebaluatzea eta pertsona enpresan integratuta dagoen jarraitzea—.

4.2.4. Europako Batasuneko Lan eta Gizarte Babeseko Batzordeek zehaztutako lan-ildoak

Europako Batasuneko Lan eta Gizarte Babes Batzordeek bere *Joint EMCO-SPC Opinión On Active Ageing* dokumentuan zahartze aktiboaren arloan hainbat gomendio egiten dituzte enpleguari dagokionez. Ikuspegi integraletik heltzeko beharra azpimarratzen dute eta politika egokiak hartuz lan-merkatu, etengabeko ikasketak, lan-baldintza, laneko osasun eta segurtasun eta gizarte babesaren erreformen arloetan eta generoko politika aplikatuz politika horizontal gisa.

Jarraian aipatutako txostenak nabarmentzen dituen mezuak jasotzen dira.

• Aldaketa demografiko eta bere inpaktuaren gainean kontzientzia hartzea

Zahartze aktiboaren arloan erreforma sozial eta politikoa lortu ahal izateko beharrezkoa da zahartzearen beraren kontsiderazioaren gaineko kultur aldaketa ere sustatzea. Aldaketa honek bizitzaren aldi honekin lotutako

³² Loi du 1er. Août 2008 relative aux droits et devoirs des demandeurs d'emploi.

estereotipoak gainditzea eta adinaren kontuengatiko diskriminazio-jarrerak ezabatzea eskatzen du. Eta beharrezko kultur aldaketaren prozesu honetan, interbentzioak ez ditu eragile ekonomikoak bakarrik ukitzen, baizik eta zeharkako ekintza integrala beharrezkoa dela, era gutzietako eragileak barne hartzen dituen (hezkuntza, osasun, gizarte, familia,...eta abarretakoak).

• ***Enplegurako oztupoak kentzea.***

Adinagatiko diskriminazioa gainditu behar da eta horretarako legearen aplikazio zuzenarekin batera enpresetan adin aniztasuna egotearen onurak sustatzen dituzten neurriak hartu behar dira. Neurriak kontratazio eta kolektibo seniorra atxikitze oztupoak benetan ezabatu behar dituzte. Adin handieneko biztanleria langilea lan-merkatuan atxiki eta berriro sartzeko zerbitzu pertsonalizatuak eskaintza ere (orientabideak, birkokatzea,...) praktika ona dela adierazten da. Enpresetarako pizgarrietan edo langileentzako sarreraren bermean oinarritutako programek enpleguko parte-hartzea handitzen lagun dezakete. Sektoreen arteko mugikortasunak osasun-arrazoien-gatik lan-merkatutik goizegi irteteko beharra prebenitu ahal dezake, zereginak pertsonen gaitasunera egokitzea ahalbidetzen baitu. Jarraia-eraren prebentzioko neurriak berregituraketaren kasuetan.

• ***Prestakuntzarako oztupoak kentzea teknologia eta antolaketaren aldaketara egokitzea ahalbidetzeko***

Adin handieneko biztanle langileen gaitasunak hobetzen dituzten programa espezifikoak. Enpresari erantzukizun handiagoa onartu behar dute bere langileen prestakuntza eta motibazioan. Murrizketa fiskalak eta prestakuntzako bonuak instrumentu arrakastatsua izan daitezke. Postuetako txandaketeak ere prestakuntza sustatzen du.

• ***Lantoki osasuntsuak eta laneko segurtasun eta osasunaren kudeaketa ona elementu kritikoak dira lan-ingurune zahartze aktiborako oztupoak ezabatzeari begira.***

Giza baliabideen politikan bizi-zikloaren ikuspegi hartzea. Hurbilpen hauek egokitzapenak jaso ditzakete lan-antolaketa, inbertsio, zeregin egokien

diseinuan, bai eta lan-denboraren malgutasunari buruzko akordioak ere.

4.3. Politikak Pentsio Sistemen esparruan

Agerian jarri den bezala, aldaketa demografikoak pentsio-sistemen gainean duen eragina garrantzitsuenetako bat da bere ondorio sozial eta ekonomikoengatik eta, ziur aski horregatik, erreformako ekimen kopuru asko eragiten ari da eta eztabaida handiak ere sortzen ari da aipatutako erreforma horiek hartu behar duten norabideari dagokionez. Aipatutako inpaktuaren gaineko azterketa ugari egin izan dira, gomendio ezberdinak eta sarritan elkarren aurkakoak ematen dituztenak erreformen lehentasunei eta bere edukiari dagokionez. Herriek erreformak modu ezberdinean ere inplementatzen dituzten, bere arazo espezifikoaren edo dagozkien eragile politiko, ekonomiko eta sozialen artean lortutako adostasun eta desoreken arabera.

Testuinguru horretan, atal honen helburua apala da, izan ere, funtsean asmoa da nazioarteko erakunde batzuk (europarrak batez ere) horren gainean ematen ari diren gidalerroak eta nazioan erabiltzen ari diren pentsioen sistemen erreformarako tresnak berrikustea da, dauden aukerak erakusteko. Zehazki, asmoa honakoa da:

- Europako Batasunak pentsioen arloan plazaratutako premisa eta gidalerroak biltzea.
- Europa eta ELGAko beste herri batzuetako pentsioen sistemak erreformatzeko ildo nagusiak berrikustea.

4.3.1. Europako Batasunaren orientabide eta helburuak zahartzearen erronkari aurre egiteko pentsioen politikari dagokionez

Europako Batasunak, Lisboako Estrategiaren esparruan, ezartzen du biztanleriaren zahartzeak planteatutako ekonomia eta aurrekontuko erronka honakoa exijitzen duela:

• ***Zor publikoaren murrizketa azkarra***

EBko kide diren estatuek aurrekontuko postu osasuntsuak lortu eta kontserbatu behar dituzte eta zor pu-

blikoa murriztu behar dute biztanleriaren zahartzeak gastu publikoa handitzea ekarri baino lehenago.

• *Enplegu-tasaren eta produktibitatearen hazkundera*

Batez ere emakumezkoen eta adin handieneko biztanle langileen enplegu-tasa handitzea beharrezkoa da. Gainera, bestelako neurri batzuk ere kontuan hartu beharko dira eskaintza eta eskulanaren erabilerara handitzeko.

• *Pentsio-sistemen, osasun-sistemen eta mendekotasunaren estalduraren erreforma finantzaketari dagokionez bideragarri egiteko.*

Europako Kontseiluak, pentsio egokiak eta bideragarriak bermatzen dituzten estrategia nazionalak ziurtatzeko xedez, hainbat helburu komun ezarri zituen, honela laburbildu ahal daitezkeenak:

- pentsio-sistemek bere helburu sozialak betetzeko duten gaitasuna mantentzea, hau da, erretiroa hartutako biztanleei sarrera ziurrak eta egokiak ematea eta adineko pertsonen bizi-baldintza duinak bermatzea.
- Sistema publiko eta pribatuen finantzako iraunkortasuna bermatzea jarduteko hiru ardatzen bitartez: Lan-bizitzaren luzapena eta zahartze aktiboa sustatuz; kotizazioak eta pentsioak modu egokian eta sozialki bidezkoan orekatuz eta pentsioen sistema pribatuen bideragarritasuna eta segurtasuna sustatuz

Epe luzerako iraunkortasunaren kontuak hainbat alderdi kontuan hartu behar ditu: etorkizuneko belaunaldiei gehiegizko karga ez ezartzen saiatzea eta herriek aurrekontuko bere politika epe ertain eta luzera egoki birdoitzeko eduki beharreko gaitasuna bermatzea.

- Pentsioen sistemen gardentasuna eta lan-merkatuaren aldaketa eta baldintza sozialeta-

rako bere egokitzapena ziurtatzea; pertsonen beharrezko informazioa jaso dezatela bere erretiroa planifikatzeko eta erreformak ahalik eta adostasun handienetik egin daitezela.

Europako Batzordearen azkeneko txostenen arabera³³, EBko estatu kide ugari bere pentsio-sistemen erreforma sakonak ekarri dituzten neurriak hartu dituzte eta hauek pentsioaren etorkizuneko eskubideetan nabarmen eragin dute eta bere finantza publikoen iraunkortasuna lagundu dute³⁴. Hauetako askok pentsio publikora jotzeko baldintzak murriztu dituzte, zehazki erretirorako adina handituz eta aurreratutako erretirorako sarbidea mugatuz. Epe luzera, itxaroten da erreforma hauek jarduerata handiagoak ekartzea adin handieneko biztanle langileen artean.

Halaber, ikusi ere egin da EBko estatu kideek hainbat pentsio-sistema uztartzeko errekurtsoa handitu dutela: publiko eta pribatuak, banaketa eta kapitalizaziokoak, nahitaezko eta borondatezkoak.

Zentzu horretan, EBko estatu kide gehienak kapitalizazioko pentsio pribatuen pisua handitzea sustatzen ari direla. Berriki egindako erreformetan horrela egin dute Belgika, Danimarka, Alemania, Irlanda eta Erresuma Batua bezalako herriak. Beste herri batzuek (gehienez EBko estatu kide berriak) nahitaezko sistema kapitalizatuak ezarri dituzte banaketa-sistemaren ekarpenak kapitalizazioko batera transferituz (Hungaria, Polonia, Lituania, Luxenburgoko, Letonia, Eslovakia). Hala ere, 2008ko Baterako Txostenak azpimarratzen du sistema pribatuetarako errekurtsoa zabaltzea pentsioaren eskubideen balioa mantentzeko arriskua gobernuetatik pentsioen fondoetara eta, zenbait kasutan, azkenean banakoei transferitzea bezalako delat. EBko estatu kideen esperientziak agerian uzten du joera honek pentsioen egokitzapenaren gainean dituen ondorioak ikuskatzeko eta baldintza eta eskubideen erregulazio publiko egoki eta arretatsu baten bitartez kapitalizazio bidezko probisio pribatua ziurtatzeko beharra dagoela.

³³ 2006ko Pentsio Egoki eta Iraunkorrei buruzko Laburpen Txostena eta 2007 eta 2008ko baterako txostenak, pentsioetako Estrategia Nazionalako Txostenetan oinarriturik eginda.

³⁴ "Pentsioen sistemen erreforma berriek (Alemania, Frantzia eta Austriakoak esate baterako), bai eta aurretik egindako erreformek ere (Italia eta Suedian adibidez), finantza publikoen bideragarritasuna hobetzen nabarmen lagundu dute" Batzordeak Kontseilu eta Europako Parlamentuari egindako Komunikazioan bilduta dagoena. EBko finantza publikoen epe luzeko iraunkortasuna. 2006.

Orain sortzen den erronka da gizarte iraunkortasunarena da, izan ere, adin handieneko biztanleen artean txirotasun-poltsak berriro sortzeko arriskua egiaztatu da Alemania, Polonia eta Eslovakian. Era berean, pentsio publikoaren murrizketek, argi eta garbi, aurrezte pertsonal handiago baten beharra dakarte sarreren maila mantentzeko, Frantzia eta Alemanian adierazten den bezala, Irlanda eta Erresuma Batuaz gainera.

4.3.2. Europa eta ELGAko beste herri batzuetan pentsioen sistemak erreformatzeko egituratutako ildo nagusiak

Atal honen helburua ez da herriek egindako praktikak kalifikatu edo epaitzea, pentsioen sistemarako zahartzearen erronkari jarrera hobe batetik aurre egiteko xedez abiarazitako tresnak aurkeztea baizik.

1990. urteko hasieratik, Europako herri gehienek, baita Japonia eta Kanadak ere, erreformak abiarazi dituzte bere pentsio-sistemetan. Aukera sorta zabala da jarduketa motari eta bere ondorioei dagokienez. Horrela, erreforma batzuek ondorio azkarragoak dituzte (Alemaniaren kasuan, adibidez, erreformek pentsioen oraingo ordainketetan ere eragiten dute) eta beste batzuk mantsoagoak (Italiaren adibidea, hemen erreformak 18 urtez zergak ordaintzen daratzenengan bakarrik eragiten baitu edo Austriakoa, bertan xedatzen baita pentsioen murrizketak ezin direla %10 baino handiagoak izan). Neurri nabariak eta politikoki eztabaidagarriak egon dira, erretiroaren adina atzeratzea esate baterako, eta beste batzuk teknikoagoak eta ez hain gardenak, adibidez pentsioko eskubideak kalkulatzeko orduan zenbatutako lansariak.

Erreformek, oro har, hainbat helbururen arteko konpromisoa aurkitzea bilatzen dute: finantzako egonkortasuna, belaunaldi barruko eta arteko ekitate hobia, kontributibitate³⁵ handiagoa eta sistema solidario eta epe luzera erregulagarria mantentzea.

Herri batzuek banaketa-sistemak mantentzea aukeratu dute, baina bere parametroak aldatuta. Beste hitz batzuek esanda, kontribuzioari eta pen-

4.3. TAULA. PENSIOEN ERREFORMEN INPAKTUA ORDEZKATZEKO TASA GORDINEN GAINEAN (ELGA)

	Gizonezkoak	
	Erreforma aurretik	Erreforma ostean
Austria	90,0	80,1
Finlandia	66,3	63,4
Frantzia	64,7	51,2
Alemania	48,7	39,9
Italia	90,0	67,9
Japonia	40,7	34,4
Korea	69,3	66,8
Mexiko	72,5	35,8
Zeelanda Berria	39,7	39,7
Polonia	62,2	61,2
Portugal	90,1	54,1
Eslovakia	59,5	56,7
Suedia	78,9	62,1
Turkia	107,6	72,5
Erresuma Batua	30,8	30,8

Iturria: ELGA Pensions at a Glance (2007).

tasioaren pertzepzioari buruzko baldintzak gogortu dituzte, kotizazio-aldia handituz, erretiroarako legezko adina atzeratuz edo prestazioa kalkulatzeko metodoak aldatuz. Beste nazio batzuek banaketa-sistemak aukeratu dituzte, kapitalizazioaren antzeko elementuak dituztenak. Horrela gertatu da Italia eta Suedian, bere banaketa-sistemetan kontu nazionalak deitutakoak sartuta. Kontu hauek pentsio-fondo birtualizat har daitezke. Hauetan banakoaren ekarpenak erregistratzen dira eta hauei etekin hipotetiko edo birtuala gaineratzen zaie, normalean ekonomiaren hazkundearekin lotuta dagoena. Langileak erretiroa hartzen duenean, urteko prestazioa jasotzen du, kotizatzaileek finantzatuta, eta berau kalkulatzeko bere fondo nozionala —ekarpenak eta etekin birtuala— erretiroa hartzean dituen bizi-itxaropeneko urteez zatikatzen da.

ERREFORMA NAGUSIAK EGITURATZEN DIREN ARLOAK

- Sarrera berrien bilaketa eta gastuen murrizketa
- Erretiroaren adina atzeratzea bideratutako neurriak
- Finantzako proiektzioak eta egonkortasuneko mekanismoak garatzea
- Kapitalizazio bidezko pentsioen erregimenen garapena
- Dispositibo zuzentzaileen garapena elkartasunari dagokionez

³⁵ Kotizazioen eta prestazioen arteko harremana.

Hala ere, hartutako erreformek pentsio-sistemen eskuzabaltasuna murriztea ekarri dute, ELGAren Pensions at a Glance txostenetik hartutako hurrengo taulan egiaztatu ahal daitekeen bezalaxe. Izan ere, azterlan honekin bat etorri, batez besteko soldate-tarako ordezkatzeko tasa gordinak (pentsio gordina/soldata gordina) erreformaren ostean uzkurdua izan du herri guztietan, eta bereziki esanguratsua izan da Italia, Frantzia, Portugal, Suedia, Austria edo Alemania bezalako Europako herrietan. Soldata txikiak dituzten biztanle langileentzat, soldatarekin alderatuta jasotako pentsioa okerragoa izango litzateke herri gehienetan.

Hartutako erreforma-ildoak ez datoz bat bilatu-tako helburuei emandako garrantziari dagokionez, baina bost arlo handitan antolatu ahal daitezke:

• **Sarrera berrien bilaketa eta gastuen murrizketa**

Pentsioak kalkulatzeko parametroen gainean hartutako neurri nagusiek, batez ere, gastuak murriztu eta kotizazioak egonkortzeko helburuari erantzun diote, Hala ere, bere inertiagatik, pentsioen gastuak ezin dira murriztu pentsioa kalkulatzeko moduaren bitartez, apurka-apurka baino ez. Epe laburrago batez emaitzak lortzeko, Estatu batzuek Gizarte Segurantzaren hainbat erregimenen sarrerak aldi berean handitu dituzte.

• **Sarrerak handitzea**

Hainbat herritan sarrerak handitu dituzte honakoak erabiliz:

- Mugak ezarri aurretik kotizazio-tasa handitzea (Alemania)
- Estatuko aurrekontuaren bitartez edo gizarte babeseko bestelako arloen bidez estalitako pertsonen egotzitako eskubide jakin batzuk onartzea (Suedia, Alemania, Italia, Frantzia,...)
- Estatuko aurrekontuaren sarrerak pentsioen erregimenetarantz zuzenean transferitzea (Belgika, Herbehereak eta Japonia)
- Azkenik, herri batzuek kotizazio-tasak handitu dituzte edo beharrezkoa baino maila handiagoan mantendu dituzte gastuen zenbatekoari

jarraiki, erresebak eratzeko xedez (Estatu Batuak, Kanada, Belgika, Japonia, Espainia,...).

• **Gastuak murriztea**

- Aztertutako herri gehienek bere pentsio-sistemen kontributibitatea indartzea bilatu dute, hau da, prestazioen eta kotizazioen arteko lotura estutzea eta, ahal bada, neutraltasun aktuarialaren printzipiora hurbiltzea, pentsioak kalkulatzeko parametroak aldatuta. Neurri mota hauek 90ko urteen erreformetan hartu dituzte eta bere justifikazioan belaunaldien arteko ekitatearen arazoak aipatu dituzte.
- Europako herri gehienek pentsioen zenbatekoa zehazteko erreferentzia gisa baliagarri den soldata kalkulatzeko aldia luzatu dute: Frantzia 10 urte onenetatik 25 urtetara; azkeneko 5 urtetatik, ondoren 8 eta ondoren 15 urtetara Espainian; 5 urtetatik lan-karrera osora Suedian,...
- Azkenik, herri batzuek pentsioak balioa handitzeko hartutako arauak ez dira hain aldekoak pentsiodunen kolektiborako.
 - Pentsio-sistema gehienek prezioetan oinarriturik eguneratzen dute eta ez lansarrietan oinarrietan 80ko urteetan egin ogingen bezala (Italian 1992. urtetik aurrera, Espainian 1999. urtetik aurrera edo Belgika 1997. urtetik aurrera (salbuespenak albuespen).
 - Alemania 1992. urtean lansari gordinen gaineko indize batetik hain abantailatsua ez den nahitaezko kotizazio guztien lansari garbien gaineko indize batera igaro zen, ondoren prezioen gaineko batera 2000. urtean eta, 2004. urteko erreformaren arabera, zahartzaroagatiko kotizazioen lansari garbien gaineko indize batera (egindako borondatezko kotizazioak "Riester" banako kapitalizazio-dispositiboan integraturik).
 - Suedian, kontu nozioaletako sistema berriak pentsioak lansarien bilakaera nominalaren gainean urte bakoitzeko por-

zentajezko 1,6 puntu kenduta eguneratze-ko araua dakar. Arau honek inflazioaren indizazio txikiagoa ekar dezake lansari errealean hazkundera %1,6 baino txikiagoa bada eta baita negatiboa ere lansari nominalen hazkundera %1,6 baino txikiagoa izanez gero.

- Hala eta guztiz ere, herri gehienek estalitako biztanleek pilotutako eskubideak lansarien gainean indexatzen jarraitzen dute, Frantzia, Belgika eta Espainiak izan ezik, hauek prezioekin lotzen baitute.
- Pilotutako eskubideen indizazioa lansarien gainean mantendu duten herrietan, pentsioen sistemaren oreka epe luzera ziurtatzera zuzendutako doikuntzak bestelako ekintza-palanka batzuen gainean egin dituzte, zehazki erretiroaren adinaren gainean.

Gainera, alarguntsako pentsioak (berrikuspeneko pentsioak) apurka-apurka murriztu dituzte aztertutako herrietan, eta kendu ere egin dituzte Suedian eta aldi baterako estaldura bakarrik mantendu dute iraun duen ezkontidearentzat Herbehereen kasuan. Herri guztietan joera da eskubideak iraungitzea erretirotik hurbileko adin batera iritsi ez diren ezkontideentzat eta, Frantzian izan ezik, eta gainerakoei hauetara jotzeko baldintzak gogortzea. Bilakaera honen oinarrian gastuak murrizteko asmoa baino gehiago pertsona onuradunei lotutako eredu batetik banako eskubideen titularretan oinarritutako eredu batera astiro igarotzeko asmoa dago.

• *Erretiroaren adina atzeratzera bideratutako neurriak*

Pertsonak bere lan-jarduera luzatzera bultzatzeko xedea duten erreformen helburua da kotizazio-bolumena handitzea, pentsio-bolumenaren hazkundera galgatzea eta ordezkatzeko tasen maila zaintzea.

Herri batzuetan erretiroaren adina atzeratzeko hartu izan dituzten lau neurri mota bereizi behar ditugu:

1. Erretiroagatiko pentsioen %100a lortzeko beharrezko kotizazioaren iraupena handitzea.

Espainia, Belgika eta Frantziak adibidez hautatutako aukera da. Modu honetan lan-jarduera luzatu eta erretiroaren adina atzeratzea bultzatu nahi dute.

2. Beste neurri mota bat, gehiago erabilia, erretirorako legezko adina handitzea izan da (eskubideetara jotzea edota pentsio osoa eskuratzea ahalbidetzen duen adina).

Horixe da Italia, Erresuma Batua, Alemania, Japonia, Estatu Batuak eta, berriki, Herbehereak bezalako herriak. Hala ere, lehenengo bi herriek (Italia eta Erresuma Batua) pentsioko eskubideak ematen dituen gutxieneko adina handitu dute, baina gainerakoek pentsio osoa lortzeko beharrezkoa den adina baino ez dute atzeratu (adin berberaz erretiroa har dezakete, baina adin jakin baterako geroz eta pentsio txikiagoz belaunaldiz belaunaldi). Erreforma hauek denboran pixkanaka aplikatzen dira eta erretiro-adinaren hazkundera oso mantsoa da. Oro har, indarrean sartu baino urte askoz lehenago erabakitako neurriak dira. 2001. urteko Japonia eta 2007. urteko Italiako erreformak —mailakakoak— baino ez dira aplikagarriak izan aldarrikatu zituztenetik. Hala ere, Japonian erretiroa hartzeko batez besteko adin eraginkorra erretiroaren legezko adina baino askoz handiagoa da. Neurriak iragartzen dituztenetik erreforma bukatu arte, batzuetan, hainbat hamarkada igarotzen dira: Estatu Batuetan 1983. urtean egindako erreforma 1938. urtean jaiotako belaunaldirako baino ez da indarrean sartu (hauek 62 urteko adinera 2000. urtean iritsi ziren) eta 1960eko belaunaldiarekin bukatuko da (hauek 62 urtera 2022. urtean iritsiko dira). Alemanian, Herbehereetan eta Erresuma Batuan berriki egindako erreformek horizonte gisa 2029, 2034 eta 2046 urteak dituzte, hurrenez hurren.

Neurri mota honek, politika eta gizartean eztabaidagarria denak, zalantzarik gabe, denborape luzeak behar ditu eragileei bere portaerak parametro berrietara egokitzea ahalbidetzeko: bere jarduera luzatzea bultzatutako aseguratutako biztanleei, adin handieneko langileak kudeatzeko politika jaso behar duen kolektibo enplegatzaileari eta langile seniorren jarduera sustatu eta babestu behar duten botere publikoak.

3. Hirugarren neurri mota bat pentsio-baremoak berriro definitzea da jarduera luzatzea bultzatuta, bereziki pentsioaren murrizketak eta hazkundeak ezarrita erretiro-adinaren arabera (Alemania, Erresuma Batua, Estatu Batuak, Espainia, Belgika, Frantzia,...). edo erretiro-adinan dagoen bizi-itxaropenaren mende ezarrita (Suedia eta Italia) (erretiro-adinaren atzerape-nak mekanikoki bizi-itxaropena murriztera eta horrela pentsioa handitzera eramaten du).
4. Azkenik, laugarren neurri mota baten bidez, berriz, aurreratutako erretiroa hartzeko auke-rak zein aurre-erretiroko dispositiboak murriztu dituzte, jarduera uzteko batez besteko adina handitzeko xedez (Espainia, Alemania, Belgika, Herbehereak, Frantzia,...). Hala ere, oraingo kri-siak eta enpleguaren gainean dituen ondorioek joera hau auzitan jar dezakete edo gutxienez galgaten lagun dezakete.

• **Finantzako proiektzioak eta egonkortasuneko mekanismoak garatzea**

Herri gehienetan, pentsio-sistemen finantzako des-oreken perspektiben aurrean eta biztanleen zahar-tzearekin alderatuta, erreformen helburua izan da sistemen finantzako bideragarritasuna epe luzera ziurtatzea, bere ahaleginak gastuen progresioaren moteltzean oinarriturik.

Testuinguru honetan, interesa pentsio-sistemen jarraipenean oinarriturik egon da. Horrek epe lu-zerako finantzako proiektzioak egitea eskatzen du eta, hainbat herritan, erregimen publikoetan gutxi gorabehera automatikoak diren egonkortasun edo berrerekako mekanismoak sartzea.

• **Finantzako proiektzioak**

Herri askotan pentsio-sistemen epe luzerako finan-tzako kontrol-prozedurak ezarri dituzte. Hauek maiz legez nahitaezkoak dira baina bere periodikotasuna asko aldatzen da, horrela bada, urtean behin egotetik (Espainia, Suedia, Estatu Batuak) bost urtean behin egotera (Erresuma Batua, Herbehereak, Japonia, Frantzia) ibiltzen da. Salbuespenak Alemania eta Italia dira, hauek ez baitute periodikotasunik zehaztu epe luzerako finantzako proiektzioetarako.

Herri batzuek horizonte finkoa ezartzen dute (2050 Alemania, Espainia, Italia eta Frantzia, 2100 Herbe-hereetan), beste batzuek, berriz, denborazko horizon-tea (50 urte Kanadan, 60 urte Erresuma Batuan, 75 urte Suedia eta Estatu Batuetan).

Horizonte hauetako proiektzioek pentsio-sistemaren bideragarritasuna epe luzera hurbildu nahi dute eta, beharrezko izanez gero, baita erreformei heltzeko aukera ere.

• **Finantzako orekaren mekanismo automatikoak**

Kanada eta Suedia bezalako herri batzuk areago joaten dira. Proiektzioen emaitzen gainean oinarritzen dira, epe luze-ertainean egiaztatutako desorekak egonez gero, bere pentsio-sistemaren parametroen gainean esku hartzea, sistemaren oreka epe luzera berrezartzera zuzendutako jarraipen automatikoko mekanismoen bitartez.

Kanadan, proiektzio aktuarialek, hiru urtez behin 50 urteko horizonte batera egindakoek, epe luzerako desoreka adierazten badute, doikuntza automatikoa aurreikusita dago. Honen bidez pentsioak hiru urtez izoztuko dira eta kotizazio-tasa aldi berean handi-tuko da, proiektzioan aurreratutako defizitaren %50a estaltzeko moduan. Mekanismo honen helburua erre-serbako fondoaren balioa handitzea da kotizazio-tasa epe luzera egonkortzeko xedez, betiere sistemaren kausimena zainduta. Mekanismo hau aplikatzen ja-rraitzen dute hiru urtean behin egindako proiektzioek oreka berreskuratu dela erakusten ez duten bitartean. Hala ere, doikuntza automatikoa indarrean sartzen da Kanadako Parlamentuak ez badu alde zuzenetik akor-diorik lortzen sistemaren finantzako iraunkortasuna zaintzeko beharrezko doikuntzari buruz bakarrik, oso litekeena ez dena. Hortaz, mekanismo erdiautoma-tikoa da.

Suediak ere kontu nozionalen bere sistema osatu du egonkortasun automatikoko mekanismo baten bidez. Honek sistemaren errendimendua modula-tzen du epe luzerako orekako murrizketen arabe-ra: kapital birtuala batez besteko lansaria baino motelago handitzen da eta pentsioak nominalki murriztera ere irits daitezke sistemaren epe luzeko desoreka batekin lotutako shock ekonomikoa ger-tatuz gero.

Gaur egun Suedian dispositibo honetaz eztabaidatzen ari dira egonkortze automatikoko mekanismoa lehendabiziko aldiz abiarazi beharko bailitzateke eta horrek 2010. urtean ordaindutako pentsioak murrizte eragingo bailuke.

Epe luzera jarraitzeko dispositibo hauen izaera automatikoa auzitan jar daiteke krisialdia egonez gero. Zehaztutako arauak epe laburrera desaktibatu ahal daitezke beste helburu batzuk lehentasunezko bilakatzeko badira, hazkunderako babesa, esate baterako. Hau da Suedian gaur egun egoten ari den eztabaida mota, eta mekanismo "automatikoa" aplikatzeko orduan atzerapena egon ahal izatea aurreikusita.

• *Faktore demografiko eta ekonomikoak integratzea edo prestazioen bizi-itxaropenaren gehikuntzetara doitzea.*

Herri batzuek, zuzenean pentsioak kalkulatzeko moduan edo errebalorizatze bere metodoak, bilakaera demografiko eta ekonomikoekin lotutako faktoreak sartu dituzte.

Alemaniak pentsioa kalkulatzeko formularen egonkortze demografikoaren faktorea sartu du pentsiodun kopuruarekin lotuta dagoen kotizatzaile kopuruaren arabera. Pentsioaren eskubideak kalkulatzeko orduan, ondorioz, bizi-itxaropena luzatzea kontuan hartzeaz gainera, hurrengo belaunaldien tamaina ezberdinak ere kontuan hartzen dira. Hala eta guztiz ere, mekanismo honek inflazioa baino txikiagoko errebalorizazioak ekarri behar bazituen ere, Alemaniako agintariek ez dute zuzenketa aplikatu eta atzeratu dute.

2004. urtetik Japoniak faktore demografikoa sartu du pentsioak errebalorizatze moduan. Alemanian bezalaxe, faktore honek kotizatzaile kopuruaren bilakaera kontuan hartzen du, horrela bada, doikuntzak ordaindutako pentsioen errebalorizazioaren murrizketa dakar. Indexazio berriak biztanleria aktiboaren beherakada zein bizi-itxaropenaren hazkundera kontuan hartzen ditu, izan ere, faktore demografikoa kotizatzaile kopuruaren hazkunde-tasa eta 65 urterekin dagoen bizi-itxaropenaren hazkunde-tasa batzearen berdina da. Pentsioen indexazioa horrela aldatzen da sistema berriro ere kaudimenduna izatera itzultzen den arte.

Suedia, Italia, Polonia, Letonia eta Errumaniak erabaki dute kontu nozionalen erregimenetara igarotzea.

Hauek pentsioaren zenbatekoa erretiroa hartzean dagoen bizi-itxaropenaren mende egotea esplizituki eragiten dute eta, kontu nozionalen errebalorizazioaren bitartez, faktore ekonomiko baten mende (batez besteko lansariaren hazkundera Suedian, BPGdrena Italian,...). Suedian, gainera, likidatutako pentsioen errebalorizazioa abagune ekonomikoaren mende dago.

Frantzia eta Erresuma Batuak estalitako biztanleriaren bizi-itxaropena kontuan hartzen dute pentsio-eskubideen bilakaeran: "lan-bizitzaren iraupena/erretiroaren iraupena" ratioak erretiro-pentsioa %100ean edukitzeko beharrezkoa den estalduraren iraupena eta pentsio-eskubideetara jotzeko adina zehazten ditu, hurrenez hurren.

• *Kapitalizazio bidezko pentsioen erregimenen garapena*

Kapitalizazio profesional edo banakoen dispositiboak, hainbat mailatan, dagoeneko garatu dituzten herri gehienek (Erresuma Batua, Estatu Batuak, Kanada, Suedia) zehaztutako prestazio-sistemak (pertsona onuradunak, sistemara jotzeko momentuan, erretiroa hartzean aurretik zehaztutako pentsioa jasotzeko bermea jasotzen du eta fondoek kudeatzailea da inbertsioaren arriskua bere egiten duena) ekarpen zehaztuko sistemetara bihurtzea inplementatu dute (pertsona onuradunaren pentsioa zuzenean hirugarren batek egindako zorroaren kudeaketaren errentagarritasunaren mende dago, eta ez da emaitza batekiko konpromisoa hartzen, ondorioz, pertsona onuraduna inbertsioaren arriskuak bere egiten dituena). Bilakaera honek bere eragina du bazkideen arteko pentsio mailetan likidazioaren dataren arabera, zehazki Erresuma Batuan eta Estatu Batuetan. Holanda, prestazio zehaztuko enpleguko sistema pribatuak edo profesionalak ia bakarri dituena, salbuespena da.

90eko hamarkadatik, herri ugari, hainbat mailatan, kapitalizazio bidezko pentsioen erregimenak garatzen dituzte eta batzuek, gainera, erreserba kolektibo kapitalizatuak eratzen dituzte.

• *Banakako dispositiboen garapena*

Banakako kapitalizazio sistemen hiru mota daude: pribatu nahitaezkoak, banaketa-sistemen osagarri

diren borondatezkoak eta kapitalizazio publikoko dispositiboak.

Europa erdialde eta ekialdeko herri gehienek eta Latinoamerikako herri gehienek bere konpromisoen zati bat erakunde pribatuek kudeatutako kapitalizazioko nahitaezko erregimenetara transferitu dute. Dispositibo hauek banaketa-sistemak ordezkatu dituzte, zati batez Europa erdialde eta ekialdeko herrietan eta osoki Latinoamerikako herrietan.

Europa kontinental eta Hegoaldekoan, banaketa-sistemen modu osagarrian, pentsioen borondatezko erregimenak garatu dituzte. Sistema hauek sistema hauen esparruan egindako ekarpenen gainean egindako abantaila fiskalen bidez bultzatzen dituzte (Alemania, Italia, Frantzia,...)

Suediak kapitalizazio publiko, banako eta derrigorrezko dispositiboak ezarri du, banaketa-sistema pean kudeatutako kontu nozionalen erregimenera gaineratzen dena. Ad hoc sortutako gobernuko agentzia batek kudeatuta dago. Plataforma honek pertsona kotizatzaileen esku finantzako erakundearen planak jartzen ditu, aktiboak asignatzeko estrategia dibertsifikatuak dituztenak, banako hautapenak eranstean ditu, erosteko aginduak kudeatzen ditu eta sistemaren segurtasuna ikuskatzen du. Dispositibo honetarako ekarpen maila mugatua da (kotizazio-tasaren 2,5 puntu).

• *Erreserba kolektiboak eratzea*

Banako izaera duten dispositiboek, berriz, batzuetan kapitalizatutako erreserba kolektiboaren eraketa gaineratzen zaie. Hauek baliabideak pilotzea ahalbidetzen dute, pentsio-sistemetara zuzendu ahal izango direnak finantzaketako etorkizuneko beharren zati bat finantzatzeko.

Japoniak, Estatu Batuek, Suediak, Espainiak, Frantziak, Kanadak erreserba mota hau eratu dute baina bere garrantzia izugarri aldatzen da: Prestazioen 4 urte Suedia edo Kanadan eta 1,5 hilabete bakarrik Alemanian. Erreserba hauek eratu eta baloratzeko formulak eta bere erabilera (izaera iraunkorraz edo aldi baterako pentsatutako fondoak aurrez zehaztutako aldi baterako) herrien arabera ere aldatzen dira.

Kapitalizazio bidez finantzatutako pentsioen sistemak egungo finantza krisiak nabarmen eraginda daude. Kapitalizazioko erregimenei segurtasun handiagoa emateak erregulazio hobea eskatzen du, bazkideen babes handiagoa eta finantzako merkatuen araupeze zuzurragoa maila guztietan.

• *Elkartasun mailaren dispositibo zuzentzaileen garapena*

Pentsio-sistemen kontributibitate maila handitzen duten erreformek agian ez dituzte zuzentzen lan-merkatuan erretiroaren momentuan dauden desberdintasunak. Horrek hainbat kolektibo zigor ditzake (emakumeak, kalifikazio txikiko soldatepeko biztanleak,...), hori dela kausa herri batzuek ikuspegi honetan ere erreformak planteatzen dituzte.

• *Erretiroa hartutako biztanleentzako gutxiengo bizi-mailaren helburua*

Herri batzuek ordezkatzeko tasaren helburua ezarri dute. Helburu hau herri jakin batzuetan lortzen da (Japonia, Belgika, Herbehereak,...) potentzialki aldekoak diren kalkulu-erregelak mantentzeko eta Estatu aurrekontuaren bidez pentsioen zenbatekoaren hazkundeak sortutako sistemaren defizit potentzialak estaltzeko esker.

Beste kasu batzuetan, helburu hau lortzen da kapitalizazioko sistemak instrumentatuz. Alemanian, adibidez, ordezkatzeko tasa garbiaren³⁶ helburua ezarri da oinarrizko erregimenerako pentsio-aurrezko planez osatuta (Riester), %46koa 2020. urtera arte eta %43koa 2030. urtera arte (2008. urteko %50,5aren aurrean) 45 urteko lan-karrera baterako. Epe laburrerako proiektioek ordezkatzeko tasa garbi txikiagoak adierazten badituzte, Gobernuak neurri egokiak proposatu behar ditu pentsioen maila handitzeko.

Suedian, berriz, ordezkatzeko tasak belaunaldien artean mantendu ahal dituzte erretiro-adina atzeratuz kotizazioaren iraupenaren eta erretiroaren iraupenaren arteko bizi-itxaropenaren irabazia banatuz, baita kapitalizazioko dispositibo publiko baten bitartez ere.

³⁶ Kotizazio sozialak ordaindu ostean vaina zergen aurretik ateratzen diren tasak.

Aldi berean herri guztiek sarreraren gutxieneko mailaren bermea mantendu edo sortu dute adineko pertsonentzat. Erresuma Batuko esperientzia interesgarria izan daiteke. Herri honetan pentsio-eskubideetara jotzeko baldintzak nabarmen gogortu badituzte ere, 2007. urtean ondorioak konpentsatzera zuzendutako neurria hartu dute erretiroa hartutako biztanleen etorkizuneko bizi-mailaren gaineko perspektiben narriaduran oinarriturik eta, bereziki, emakumeen

artean. Xede honetaz, pentsio osoa lortzeko eskatutako kotizazio-urteen kopurua murriztu da (kotizazioko 30 urte bakarrik 2010. urtetik aurrera 2006. urtean emakume eta gizonentzat zeuden 39 eta 44 urteen aurrean, hurrenez hurren), beti, etorkizunean, lanbizitzaren eta erretiroaren iraupenaren arteko ratioa egonkortzea bilatuta eskubideetara jotzeko adina apurka-apurka handituz. Adin hau 68 urteetara atzeratuko da 2046. urtean.

4.4. TAULA. ELGAko HERRI BATZUETAN APLIKATUTAKO PENSIOEN ERREFORMARAKO OSAGAI NAGUSIAK

	Erreforma parametrikokoak					Egiturazko erreformak			
	Erretiro-adina		Erretirorako pizgarriak	Kalkulua		Indexazioa	Zehaztutako Ekarpena	Zehaztu Gabeko Ekarpena	Bizi-itxaropena
	Gizonezkoak	Emakumeak		Neurria.	Errebalorizazioa				
Austria	●	●	●	●		●			●
Finlandia			●	●		●			●
Frantzia			●	●	●				●
Alemania	●	●	●						●
Hungaria	●	●	●	●		●	●		
Italia	●	●	●			●		●	
Japonia	●	●		●					
Korea	●	●							
Mexiko							●		
Zeelanda Berria	●	●							
Polonia			●	●		●	●	●	
Portugal		●	●	●	●	●			●
Eslovakia	●	●		●			●		
Suedia				●			●	●	
Turkia	●	●							
Erresuma Batua	●	●	●						
Espainia*			●	(**)					

Guk egina.

(**) 24/97 Legeak, Gizarte Segurantza finkatu eta arrazionalizatzeari buruzkoak, 8tik 15era arte handitu zuen pentsioaren oinarri araupezailearen kalkuluan aplikatutako urte kopurua.

Iturria: ELGA (2007), Pension Policy Challenges in European countries. Asghar Zaidi.

4.5. TAULA. PENSIOEN ERREFORMETAN ERABILITAKO PALANKA NAGUSIAK SISTEMAREN FINANTZAKO IRAUNKORTASUNAREN IKUSPEGITIK

- Erretiro-adina edo pentsioaren %100a kobratzeko kotizatu beharreko urte kopurua handitzea
- Lan egiten jarraitzeko etekinak handitzea: aurreratutako erretiroagatik zigorrak eta pizgarriak erretiroa atzeratzeagatik
- Aldaketak prestazioen kalkuluan
- Aldaketak balorazioan edo pasatutako sarreraren zenbaketan
- Aldaketak indarreko pentsioen indexazioan
- Pentsioak lotzea bizi-itxaropenaren handitzearekin

Pentsio-sistemak eta bere erreformak aztertzean sortutako lan-ildoak

- "Karrera" estandarrik ez dutenak babestea abiarazitako erreformetan.
- Erreformek lan-historia "atipikoak" dituzten pertsonengan duten inpaktua kezkatzen du. Arriskuko taldeak, funtsean, kalifikazio txikiko kolektiboak, lansari txikiak dituzten pertsonak, iraupen luzeko desgaitasun edo langabeziak eragindako pertsonak, bere ardurapean adin txikiak edo mendekoak dituzten pertsonak,...
- Pentsioen politikan berdintasuna hobetzea lan eta familiako bizitza adiskidetzeko politiken bitartez.

• **Estalitako biztanleentzako kontribuzio gabeko eskubideen garapena**

Herri gehienek biztanle onuradunen aldetik kotizazioko kontrapartidarik gabeko prestazioak aurreikusuten dituzte. Prestazio hauek, oro har hirugarren batek ordaintzea eskatzen dutenek, nagusiki adin txikikoen guraso (gehien bat amak), langabetu eta ikasleentzat onuragarriak dira.

Azkenik, herri batzuek prestazio edo baldintza abantailatsuagoak dituzte, erretirorako gutxieneko adinari dagokionez, lanbide jakin batzuetarako. Italia eta Espainia bi adibide dira. Hauek tratamendu berezia ematen diete gogor edo nekezenak direla jotzen diren lanei. Frantziak, 2003. urteko erreformatik aurrera, karrera luzeko dispositiboa ezarri du kotizazioko aldi luzea duten pertsoneri erretirora lehenago jotzea ahalbidetzeko, betiere adin goiztiarrean lanean hasiz gero. Suedia bezalako beste Estatu batzuek lan-karreraren amaieraren problematika kudeatzen dute baliaezintasun edo langabeziako nahiko dispositibo luzeen bitartez³⁷.

4.3.3. Erreformatarako ildo nagusiak pentsioen sistema espainiarrean

2006. urteko *Pentsio Egoki eta Iraunkorrei buruzko Txostenak* eta 2007. urteko *Gizarte Babes eta Gizarteratzeko baterako Txostenak* Espainian finantza publikoek zahartze berantiarra baina baita biziago batengatik ere eduki behar zuten finantzako presio handiagoa azpimarratzen zuten. Europako txosten hauek adierazten zuten etorkizuneko erronkak funtsean hurrengo hauek zirela:

- Emakume eta adineko pertsonen lan-tasak handitzeko beharra
- Erretiro mailakako eta malgua estimulatzaera zuzendutako mekanismo gehigarriak sustatzea.

Erreformatako Plan Nazionalei buruzko 2007. urteko Urteko Aurrerapen Txostenak, berriz, adierazten zuen Espainiak ahalegin handiagoak behar zituela lan-merkatua modernizatzen, bertan etorkinen integrazioa egituratzeko eta epe luzera iraunkortasun

fiskala hobetzea ahalbidetzen zuten pentsioen erreformak inplementatzeko.

Erreserbako Fondoa eratzea (1997. urtean) eta orain arte egindako erreformak, Europako agintarien iritziz, ez dira nahikoak izan pentsio-sistemaren gaineko etorkizuneko presioak arintzeko. Erreforma berrienetan arreta jarritz gero, Gizarte Segurantzaren arloko neurriei buruzko abenduaren 4ko 40/2007 Legeak hurrengo hauek sartzea ekarri zuen:

- Erretiroaren adinean malgutasuna gehiago sustatzera zuzendutako neurriak, 65 urtetik areago aktiboan irauten laguntzera zuzenduta daudenak.
 - Kotizazio-denbora, enpresako antzinasun, lanaldia mantendu eta erretiro partzialera jotzeko orduan gutxieneko adina betetzeko eskakizun zorrotzagoak ezartzea.
 - Halaber, baldintza murriztaileagoak ere ezartzen dira kolektibo berriei erretiro-adina lan neketsu, toxiko, arriskutsu edo osasungaitzengatik aurreratzearen onurak aplikatzeko aukeraren aurrean.
 - Desgaitasun iraunkorrek pentsioan kontributibitatea indartzen da, gaixotasun arrunta dakarren kasuetan (orain kotizatutako urte kopurua aintzat hartzen da eta zenbaketa berria ezartzen da erretiro-pentsiorako eskubidera jotzeko eskatutako kotizazioko gutxieneko aldirako).
 - Bizitza aktiboa luzatzeko neurriak
 - Alarguntzako pentsioaren gastuaren euspena.
- Espainiako Bankuaren "Pentsio Sistemaren Erreforma Espainian" txostenak, 2009. urtean argitaratuta, Gizarte Segurantzaren erreformatzeko hainbat aukera biltzen ditu, eta bere egokitasuna eta inpaktubalorazioa (enplegu, ekitate,...eta abarren gainean) azterketa sakonagoen xede izatea planteatzen du:
- a) Sarreraren aldetik
- Gizarte Segurantzarako kotizazio-tasa handitzea.
 - Kotizazio-tasak aplikatzen diren soldata-mugak (gehienekoak eta gutxienekoak) ezabatzea.
 - Erreserba-fondorako zuzkidurak handitzea.

³⁷ Kontu honi 4.2 atalean ere heltzen zaio.

b) Gastuaren aldetik

- Erretiro-pentsioen oinarri araupetzailea kalkulatzeko kontuan hartutako kotizazio-urteen kopurua handitzea.
- Gutxieneko aldia kotizatuz gero jasotzen den oinarri araupetzailearen ehunekoa (itzulera-tasa) murriztea edota hasierako ehuneko hau kotizazio urte gehigarri bakoitzeko handitzen den tasak murriztea (pentsioen %100a jasotzeko beharrezkoa den urte kopurua handitzea).
- Erretiro-adina atzeratzea
- Kontribuziopeko erretiro-pentsioa eskuratzeko beharrezko urte kopurua handitzea.
- Jasotako pentsioa bizi-itxaropenarekin lotzea.
- Pentsioak zorrozki errebalorizatzea KPI edo pentsiodunen kolektiboaren erosteko ahalmenari dagokion KPI erabiliz.

Proposamen zehatzei dagokienez, Gobernuak, 2010. urteko urtarrilaren 29an, "Toledoko Hitzarmena Berrikusteko" dokumentua onartu du, Toledoko Hitzarmenaren Parlamentuko Batzorde ez-iraunkorrera eztabaidatzeko igorri duena.

Aipatutako dokumentu horretan planteatutako neurrien artean erretirorako adina, apurka-apurka, 65 urtetatik 67 urtetara atzeratzea azpimarratu behar dugu.

Era berean, aurreratutako erretiroetarako sarbidea kontrolatu eta murrizteko proposatutako neurriak, gizarte segurantzako sistemara jarduera ekonomikoaren sektore guztietan egindako edozein lanagatik kotizatze-ko aukera zabaltzea (etxeko langileak, graduatu ondoko bekarioak,...) nabarmendu beharrezkoak dira; halaber, langile autonomoen kotizazioa berrikustea eta alarguntzako pentsioa berregituratzea ere iradokitzen da.

Erretiroko prestazioei dagokienez eta, egon daitezkeen bestelako aukera batzuk eta gogoeta-eremuak baztertu gabe, dokumentuak, hitzez hitz, honakoa proposatzen du "sistemaren sarreraren bilakaera, BPGd, mendekotasuneko tasarekin lotutako hainbat neurri parametrikoko ere aztertzea edo erretirorako legezko adina eta 65 urtetik aurreragoko bizi-itxaropena mugitzea hauen uztarketak gastuen hazkundera sistemaren aukerekin egokitu ahal iza-

teko. Aipatutako parametro hauek kontuan hartu beharko lirateke gabealdia, oinarri erregulatzailaren zenbaketa, honi aplikatu beharrezko ehuneko modulatze-ko kotizatutako urte kopuruaren arabera".

Gizarte Aurreikuspen Osagarriari dagokionez (eta hasieratik bertatik hau sendotzea aldarrikatu da Toledoko Hitzarmenaren esparruan), aipatutako berrikuspen-dokumentuak azpimarratzen du hausnarketa egin behar dela bere nahikotasunari eta gizarte kolektiboetan duen sartzeari buruz, eta azpimarratzen du ETEetako negoziazio kolektiboarekin lotutako Gizarte Aurreikuspen Osagarria elkarrizketa sozialaren bitartez garatzea garrantzitsua dela.

4.4. Politikak Osasunaren esparruan

4.4.1. Kalitatearen bilaketa eta osasun-sistemaren iraunkortasuna

4.4.1.1. Osasun-sistemek aldaketa demografikoen aurrean aurre egin behar dieten erronka nagusiak irisgarritasuna bermatzea, arretaren kalitatea eta finantzako bideragarritasuna dira.

Inork ere ez du zalantzan jartzen Europako osasun-egoerak berriki aurrerapenak eduki dituela baina, era berean, zalantzan ere ez da jartzen funtzionamendu eta iraunkortasuneko zailtasun larriak daudela epe laburrean osasun-sistemak aurre egin beharrezkoak.

Zailtasun hauek eragin dituzten kausak zehazteko orduan, adostasun zabala dago hurrengo hauek aipatzeko orduan:

- eskaria handitzea:
 - adineko pertsona kopuru handiagoa
 - eritasun kronikoa pairatzen duten biztanle gehiago
 - tratamendu berriak eranstea
 - eskari zorrotzago eta sofistikatuagoa baita informatuago (informazio-iturri gehiago eta eskuragarriagoak) eta antolatuagoa, pazientearen roletik kontsumitzaile zorrotz baten rol batera lerratzen dena (eskubideei, zerbitzuei,... eta abarrei dagokienez).

- berrikuntza teknologikoa
 - aparailu, prozedura kirurgiko, tratamendu, antolaketa eta sistemaren kudeaketan eragiten du eta finantzako erronka izateaz gainera, beti ez dagoen eraginkortasun eta efikaziako irizpi-deak erantsi behar izateko erronka ere bada.
- osasun eta farmaziako gastua handitzea:
 - geroz eta garestiagoak diren sendagai berriak ikertu eta sortzea; aleko kostu handiagoa dutenak ikerketa eta proba klinikoan ahaleginaren ondorioz.
 - sendagaien kontsumoa handitzea (adineko pertsona gehiago, bizi-itxaropenaren hazkuntza, eritasun kroniko eta endekapenezkoen prebalentzia handiagoa...)
 - test kliniko zorrotzagoak eta kostu handiagoak ere bai
- sistemaren irisgarritasunean eragiten duten osasun-baliabide ez-nahikoak:
 - saturazioa, itxaronzerrenda, ospitaleko baliabideen okupazio tasa handia

Arazo hauen aurrean, osasun-sistemarako erronka da **baliabideen erabilera eraginkorragoa egitea eta eskaria hobeto kudeatzea**, irisgarritasun unibertsala eta zerbitzuen kalitatea bermatuta.

4.4.1.2. Erreformak sistemaren iraunkortasuna ziurtatzeko

Azken batean xedea da sistemaren iraunkortasuna ziurtatzea eta horretarako beharrezko hainbat aldaketa edo erreforma defendatzen dira, guztion erantzukizuna eskatzen dutenak (pazienteak, profesionalak eta kudeatzaileak). Neurri handi batean, aldaketa hauek antolaketa arlokoak dira eta hauen bitartez, osasun sistema publikoaren oinarriko printzipioei eutsita (ekitatea, prestazioen unibertsaltasuna eta finantzaketa) Zentroen autonomia handiagoa eta kudeatzeko gaitasuna sustatzen dira.

Esan liteke aldaketak, batez ere, hiru kontu handitan oinarritzen direla:

- Teknologia berrien erabilera

- Kudeatzeko sistemak eta
- Eskariaren inplikazio arduratsua

• Teknologia berriak

Xedea da aurrerapen teknologikoen erabilera handiagoa egitea zerbitzuetarako irisgarritasuna eta sistemaren antolaketa bera hobetzeko. Zehazki:

- **Telemedikuntza edo e-osasuna** garatzea: hau da, telekomunikazioko teknologiak osasun zerbitzuei aplikatuta. Honek **urrutiko laguntza** ahalbidetuko luke tratamenduen jarraipena egiteko, gaixotasun baten bilakera behatzeko,...eta abarretarako. Etxeetara joateak dakarren kostua murrizteaz gainera, interesgarria ere bada eremu barreiatuetan, landako eremuetan,...eta abarretan arreta eskaintzeko. Telemedikuntzak Zentro batean erabilgarri dauden fakultatibo eta zerbitzuen sarea ere zabaltzea ahalbidetzen du, kanpoko aholkulari, aditu gisa jarduteko, diagnostikoa egiteko,...etab. Sistemarako irisgarritasuna laguntzen duen, itxaronzerrendak murrizten laguntzen duen eta kostuak murrizten dituen jarduketatzat hartzen da.

- **Osasunaren informatizazioa**, hauek bezalako aplikazioen bidez:

- Paziente eta profesionalaren identifikazioa
- Historia Kliniko Elektronikoa
- Errezeta Elektronikoa
- Hitzorduen Kudeaketa
- Atariak (web zerbitzuak)

Horren gainean hainbat esperientzia daude Europan (Frantzia, Erresuma Batua, Herbehereak). Osasun Ministerioa Osasunaren Sistema Nazionalen Historia Kliniko Digitalaren Proiektua (OSNHKD) garatzen ari da. Proiektu honen helburua da "hiritarrei eta osasun profesionaleri paziente baten osasun arretarako garrantzitsua den informazio klinikoa OSNaren edozein tokitatik eskura dezatela bermatzea, hiritarrei ziurtatuta bere datuen gaineko kontsulta horretarako baimena duenari mugatuta gelditzen dela".

Berriki Eusko Jaurlaritzaren Osasun eta Kontsumo Sailak hitzarmena sinatu du Osasun eta Gizarte Politika Ministerioarekin eta enpresa batekin zerbitzu publiko digitalak garatzeko Osasunaren Sistema Nazionalean, Lineako Osasun Programaren barruan. II. fasea. "E-Osabide" Osasun Elektronikoko Historia eta baita errezeta elektronikoa ere barne hartzen ditu.

Azkenik, adierazi behar dugu teknologiak osasun-eriketara eranstea kudeaketa hobetzearen ikuspegi-eraginkortasun eta efikaziako terminoetan zaila dela aitortutako kontua dela; horregatik, hain zuzen ere, herri batzuetan, adibidez Erresuma Batuan³⁸, kanpoko aholkulariarena egiten duen organo edo erakundea sortu dute aurrerapen teknologikoen osasunaren ariketa hobean eduki dezaketen eragina ebaluatzeko.

• Aldaketak kudeatzeko sistemetan

Arretaren kalitatea sistemaren iraunkortasunarekin eta osasun sistemaren izaera publikoarekin bateragarri egiteko konpromisoa hartuta, osasun sistemak eraberritzeko ildoek konpromiso hau betetzea hobeto bermatzen duten kudeaketa-instrumentuak eranstearen alde egin dute. Instrumentu hauen artean honakoak daude:

- Lankidetzaren publiko-privatua handitzea zerbitzu zehatzak eskaintzeko hitzarmenak eginez. Orain arte zerbitzuak kanpora ateratzeak laguntzeko zerbitzuetan bakarrik eragiten bazuen (garbiketa, ostalaritza, lenteria...), orain planteatzen da osagai teknologiko handia duten osasun zerbitzuetan ere eragin ahal izatea (laborategiak, irudiarekin lotutako teknologiak).
- Zentroen kalitate integraleko prozesuak lantresna gisa ezartzea eta zuzendaritzako tresnak ere ezartzea (plan estrategikoak, zuzendaritza helburuen arabera,...).
- Osasun profesionalek gehiago parte hartzea Zentroen kudeaketan, helburuak partekatuz eta eginkizun garrantzitsua emanez aldaketaren agente katalizatzaile diren aldetik. Halaber, motibatu eta sustatzeko estrategiak azpima-

ratzea ere eskatzen du (aitortze profesionala, lan-baldintzak hobetzea, prestakuntzarako laguntzak, produktibitateagatik oporrak,...).

- Profesionalen etengabeko prestakuntzako politikak bere gaitasun profesionala bermatzeko etengabe tratamendu eta farmakoen berrikuntza teknologikoa dagoen sektore batean.
- Gardentasun eta balorazio handiagoa zentroen kudeaketa egitean kalitateko adierazle konparagarrietan oinarriturik. Hauek hainbat konturi dagozkio (itxaronzerrendak, prozedurak, emaitzen indizeak,...).
- Zentroen kalitatearen balorazioaren emaitzak argitaratzea pazienteen aurreko abal gisa eta gaitasuna sustatzeko mekanismo positibo gisa.
- Babestutako biztanleentzako oinarrizko prestazioen katalogoa ezartzea.
- Arreta integral, diziplina anitzeko eta koordinaturantz (arreta-mailen artean) aurrera egitea, baliabideen erabilera pazientearen beharizatara doituagoa izanik. Zahartzearekin oso lotuta dauden gaitzetan bereziki eragiten du. Hauek ospitaleko arreta eskatu beharrean arreta soziosanitarioa eskatzen dute eta, ahal den neurrian, arreta hori ahalik eta denbora gehien etxean bertan eskaini behar da.
- Teknologia medikoaren irizpideak batzea, hau da, praktika klinikoarena eta hau antolatzen den modua (proba diagnostikoak, ambulatozioko programak, bereizmen handiko kontsultak, eguneko ospitaleak, egonaldi laburra...)

• Eskariaren inplikazio arduratsuagoa

Osasun sistemen garapen berriak, batez ere, sendatzeko alderdia azpimarratu du, eta prebentzioari arreta txikiagoa eskaini dio. Etorkizunari begira, baina, sistemaren iraunkortasunak biztanle erabiltzaileen artean jarrera-aldaketa eskatzen du, bere osasunaren gaineko kontzientzia eta erantzukizuna (prebentzioko

³⁸ National Institute for Clinical Excellence

egiazko portaera) zein osasun zerbitzuen gaineko erabilera arduratsua ere handitzeko moduan.

Egun osasun sistema publikoen erabiltzailea kultura maila handiagoa duen, informatuago dagoen eta zorrotzagoa den erabiltzailea da, baina sarritan ez du gizabidezko heziera eta erantzukizun nahikorik ez du ondasun publikoen erabileraren aurrean. Terminologikoki, pazienteak bezero edo kontsumitzailetzat hartzen hasten dira, benetan sistema publiko batean egiazki bezero izateko beharrezko elementu batzuk ez dituzten arren, hala nola Zentroen norgehiagoka edo ondasun eta zerbitzuen gaineko informazioa kalitate, prezio,...eta abarren terminoetan.

Hala eta guztiz ere, izen-aldaketa honek bai erakusten duela aldaketak egon direla sistema eta erabiltzailearen arteko harremanean, eta bere exigentzia geroz eta handiagoa dela aitortzen da. Irisgarritasun handiagoa, zerbitzuen kalitate handiagoa, informazio handiagoa eta baita indemnizazio edo ordaina ere eskatzen ditu sumatzen badu zerbitzua ez dela egokia izan. Sendagilearekin egiten den harremana aldatu da.

Erabiltzaile-bezeroa bere eskubideak erabiliz osasun sistemarekiko zorrotzagoa den eszenario honetan, banako erantzukizunaren, partekatutako betebeharren, Osasun Sistemen erabilera arduratsua hobetzearen garrantzia balioarazten duen mugimendua sustatzeko beharra ikusten da, prebentzioko estrategiak bereziki nabarmenduta.

Zentzu horretan, zahartze eta geroz eta handiagoko eskariaren testuinguru batean, sistemaren barruko aldaketez gainera, osasun politikako orientabideak ere hurrengoak bezalako kontuei heltzen saiatzen dira:

- Biztanleen artean kontzientzia eta erantzukizun handiagoa sustatzea bere osasunaren gainean (autozaintza), joera berria aldatzeko. Izan ere, joera honen arabera hiritarrak oso zorrotzak dira pazienteen eskubideei dagokienez, baina ez hainbeste betebeharrei dagokienez. Biziluzetasun osasuntsua beharrezko helburua da gastu farmazeutikoa eta zerbitzuen erabilera murrizteko.
- Prebentzioari eskainitako arreta handitzea, eritasun kronikoekin lotutako arriskuak be-

reziki azpimarratuz. Bertan pazienteak berak eginkizun berria hartu behar du bere eritasuna erabiltzeko orduan.

- Osasun sistemaren kontsumo arduratsua sustatzea. Horretarako batera ordaintzea aipatzen da, ez finantzatzeko elementu gisa, disuasioko eta eskaria arrazionalizatzeko elementu gisa baizik. Gaur egun —salbuespenak albuespen— sendagaietan dagoeneko erabiltzen duten tresna da (salbuespenekin) baina lehen mailako arretako osasun zerbitzuetarako ere erabiltzen dute Alemania, Belgika, Finlandia, Frantzia edo Portugal bezalako herrietan.

4.4.2. Zahartze osasuntsuaren erronka

4.4.2.1. Zahartze osasuntsua, pertsonaren gaitasunaren, bere banako helburuen eta ingurunearen arteko oreka bilatzen duen Europako erronka.

2003. urtean, Suediako Osasun Publikoaren Zuzendaritza Nazionalak, Europako Batzordeak, 10 herri eta 3 erakundek babestuta (OME, Osasunaren Europako Sarea eta Adineko Pertsonen Europako Plataforma —AGE—), “Zahartze Osasuntsua” proiektua abiarazi zuen Europako Batzordearen Osasun Publikoaren Programaren esparruan.

Europako aldaketa demografikoak egiaztatzea, adin handieneko biztanleriaren ondoriozko hazkundearekin, proiektuaren jatorrian egon zen, baina baita osasuna garapen ekonomiko eta lehiakortasunerako elementu garrantzitsua izatea ere, izan ere, osasun txarra aurreratutako erretiro baterako lehenengo kausa izaten da.

Proiektuaren helburua da **zahartze osasuntsua sustatzea** 50 urte eta gehiagoko pertsonen artean eta *“adineko pertsonen diskriminaziorik gabe gizartean parte hartzea eta bizi-kalitate ona eta independentzia edukitzea ahalbidetzen dieten osasun fisiko, sozial eta mentaleko aukerak optimizatzeko prozesu”* gisa definitzen da.

Bizi-zikloaren ondoriozko aldaketak egokitu eta onartzea eta autonomia mantentzea zahartze osasuntsuarekin lotutako funtsezko printzipio orientatzaile gisa agertzen dira.

Hau gertatuko da pertsonak bere autonomia indibiduala mantendu ahal duen eta bere erabakien jabe izan ahal den neurrian, bere egoera fisiko eta mentalak zein familia edo sozietateak ekarritako mugak gaindituta.

Horrelako prozesu bat sustatzeak, Proiektuaren arabera, adineko biztanleak ere inplikatzeko eskatzen du, hauek bere iritzia eman eta bere helburuak adierazteko; beharrezkoa ere bada ezagutzan eta ikerketa zientifikoan sakontzea bere aurkikuntzak zabalduz eta adineko pertsonen baldintza eta bizi-estiloak aldatzeko aukera errealak aurkeztea.

Zahartzeko prozesuaren ikuspegi integrala hartuta, Proiektuak, guztira, hamar alderdi edo dimentsio erabaki ditu, zahartze osasuntsua sustatzeko lehentasunezko eta garrantzitsuenak direla jotzen direnak. Honakoak dira:

1. Nutrizioa
2. Jarduera fisikoa
3. Substantzien erabilera/abusua
4. Sendagaien erabilera eta lotutako arazoak
5. Buruko osasuna
6. Kapital soziala
7. Ingurunea
8. Prebentzioko osasun zerbitzuak
9. Istripuen prebentzioa
10. Erretiroa eta aurre-erretiroa

Alderdi bakoitzaren eta gaur egun dauden arazo nagusien garrantzia aitortzetik abiatuta, Proiektuak Zahartze Osasuntsuaren alde garatu beharreko interbentzio nagusiak identifikatzeko proposamena egiten du.

Asmo horiek irakurtzean, honako hauek egiteko beharra antzematen da:

1. Banakoari dagokionez zahartzearen bizipen osasuntsua askoz lehenago hasten delako ideia helaraztea.
2. Pertsonaren dimentsio soziala ere baliaraztea, komunitate bateko partaide izatearen eta partaidetza sozialaren bitartez.
3. Bizi-baldintzek eta esperientzia propioek buruko osasunerako ondorio mugatzailea eduki ahal dezaketela hautematea.

4.6 TAULA. "ZAHARTZE OSASUNTSUA" PROIEKTUAREN HELBURUAK

Nutrizioa	<ul style="list-style-type: none"> • Biztanleen artean elikadurako ohitura osasungarriak zabaltea. • Ariketa fisiko erregularra eta intentsitate moderatuko egiteko indizea handitzea.
Jarduera fisikoa	
Substantzien erabilera/abusua	<ul style="list-style-type: none"> • Pertsona erretzaileen tasa murriztea • Alkoholarekin kontsumoa gutxitzea
Sendagaien erabilera eta lotutako arazoak	<ul style="list-style-type: none"> • Medikazioaren erroreak gutxitzea • Sendagaien erabilera arrazionala eta segurua sustatzea.
Buruko osasuna	<ul style="list-style-type: none"> • Adineko pertsonentzat garrantzitsuak diren buruko osasunaren gainean ginek ezagutza handitzea • Pobrezia, gizarte-harremanak eta diskriminazioa bezalako arazoek buruko osasunari dagokionez duten inpaktua gutxitzea.
Kapital soziala	<ul style="list-style-type: none"> • Kolektibitate bateko kide izateko sentimendua indartzea • Konfiantza soziala eta ongizateko banako sentimendua handitzea
Ingurunea (kanpo eta barrukoa)	<ul style="list-style-type: none"> • Kanpoko ingurune segurua eta erakargarri baterako sarbidea • Teknologia adineko pertsonentzat irisgarri, egiteko moduko eta onargarria izan dadila egitea • Klimaren inpaktua eranstea adineko pertsonenganako arretan
Osasunaren prebentzioko zerbitzuak	<ul style="list-style-type: none"> • Osasunaren prebentzioko zerbitzuen erabilera eta ezagutza sustatzea
Istripu/lesioen prebentzioa	<ul style="list-style-type: none"> • Lesioak gutxitzea adineko biztanleen artean (erorikoak, zirkulazioko istripuak eta autolesioak)
Aurre-erretiroa eta erretiroa	<ul style="list-style-type: none"> • Adin handieneko langileen partaidetza handitzea • Bere lan-bizitzaren kalitatea handitzea.

4. Ingurunea (ingurumenekoa eta teknologikoa) pertsonen alde eta adineko segmentu ezberdinen beharrian espezifikoekin bat etorritz kudeatu beharreko espaziotzat hartzea.

5. Adinaren aldagaia eranstea osasun zerbitzuetan hauek segmentu bakoitzaren beharrian espezifikoetara egokitzea bilatuz.

6. Lan-jarduera zahartze osasuntsurako estimulu egitea.

Jarraian, aipatutako alderdi bakoitzerako xehe-tasun maila handiagoz deskribatzen dira zahartze osasuntsua sustatzeko planteatutako hainbat helburu lortzen lagun dezaketen ekintzak.

Helburuak	Ekintzak	Iruzkinak
Nutrizioa		
<ul style="list-style-type: none"> • Biztanleen artean elikadurako ohitura osasungarriak zabaltzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gantz saturatuen kontsumoa murriztea • Fruta, berdura eta zuntzaren kontsumoa handitzea • Pisu zainzea • Apetitua aldatzen duten gorabeherak kontrolatzea (sendagaiak, hortzeria, desgaitasunak, erotasuna, depresioa) 	<ul style="list-style-type: none"> • D bitamina eta kaltzioa erorikoen ondorioz hausturak ez gertatzea prebenitzeko baliagarri dira. • Berdurak kontsumitzeak minbizi jakin batzuen arriskua murrizten du.
Jarduera fisikoa		
<ul style="list-style-type: none"> • Ariketa fisiko erregularra eta intentsitate moderatuko egiteko indizea handitzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jarduera fisiko zuzendua egitea sustatzea • Gomendioa lehen mailako arreta zerbitzuetatik gaineratzea jarraibide labur, zehatz eta idatzizkoetan oinarriturik. • Jarduera fisikoa gizarteratzeko programak garatzea 	<ul style="list-style-type: none"> • Jarduera fisikoa erresistentzia, indarra, oreka eta mugikortasuna handitzen ditu. • Ongizatearen sentazioa handitzen du • Odol-presioa, gaixotasun kardiobaskularrak, depresioa murrizten dituzte.
Substantzien erabilera/abusua		
<ul style="list-style-type: none"> • Pertsona erretzaileen tasa murriztea • Alkoholen kontsumoa gutxitzea 	<ul style="list-style-type: none"> • Tabakoaren epe ertain eta luzerako eragin kaltegarriak zabaltzea (inpaktu atzeratua). • Adineko pertsonen artean ere tabakoari utzea sustatzea. • Alkoholak adineko pertsonengan dituen ondorioen gaineko ikerketa sustatzea. • Alkohola eta sendagaiak nahasteak dituen eragin kaltegarriak zabaltzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gizonen heren batek eta emakumeen laurden batek gutxi gorabehera erretzen dute. • Tabakoak urtero milioi erdi hildako eragiten ditu. Gehienak adineko pertsonak dira. • Ez erretzea zahartze osasuntsuarekin lotzen da. • Alkoholen gehiegizko kontsumoak adineko pertsonen artean bere osasun baldintzak okertzen ditu eta medikazioan interferitzen du.
Sendagaien erabilera eta lotutako arazoak		
<ul style="list-style-type: none"> • Medikazioaren erroreak gutxitzea • Sendagaien erabilera arrazionala eta segurua sustatzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalitateko adierazleak aplikatzea sendagaien aplikazioan • Kontrolak eta laguntzako erakundeen arteko koordinazioa handitzea • Terapiak ebaluatzea eta jarraipen terapeutikoa egitea • Adineko pertsonen agerpena sendagaien saiakuntza klinikoetan 	<ul style="list-style-type: none"> • Sendagaien erabilera ekarritako arazoak hainbat kausa dituzte: medikazio okerra, interakzioa, aurkako erreakzioak, egokiak ez diren errezetak,...). • Adineko pertsonen kontsumitutako sendagai asko ez dituzte probatu adin-talde honetan
Buruko osasuna		
<ul style="list-style-type: none"> • Adineko pertsonentzat garrantzitsuak diren buruko osasunaren gainean egiteko ezagutza handitzea • Pobrezia, gizarte-harremanak eta diskriminazioa bezalako arazoak buruko osasunari dagokionez duten inpaktua gutxitzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adinagatiko diskriminazioaren aurka borroka egitea. Honetan zahartzarrea estereotipo negatiboekin lotzen da. • Parte-hartze soziala eragozten duten oztipoak ezabatzea. • Isolamendu soziala saihestea (harreman pertsonal biziak sustatzea) • Jarduera fisikoa sustatzea eta dieta zainzea. • Sarrera nahikoak bermatzea. • Tratamendu psikoterapeutikoak eta psikosozialak areagotzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • OMEK buruko osasuna "banakoa bere trebetasunez kontrolatzen den, bizitzaren estres normalari aurre egin diezaiokkeen, lan produktibo eta emankorra egin dezakeen eta bere komunitateari ekarpena egiteko gauza den ongizateko egoera" gisa definitzen du. • Depresioa buruko osasunaren arazo arruntena da eta dementsia, berriz, izugarriena eta ikertuena da.
Kapital soziala		
<ul style="list-style-type: none"> • Kolektibitate bateko kide izateko sentimendua indartzea • Konfiantza soziala eta ongizateko banako sentimendua handitzea 	<ul style="list-style-type: none"> • Adineko pertsonen parte-hartze soziala sustatzea. • Adineko pertsonen zuzendutako gizarte eta hezkuntzako jarduerak handitzea. • Borondatezko lanaren aukerak eskaintzea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Status sozioekonomikoa, erlazio eta harreman sozialen sarea, ongizatearen sentipen subjektiboarekin lotuta daude. • Hezkuntzako jarduerak sozialak isolamendu soziala eta bakartasuna aurreikusten ditu.
Ingurunea (kanpo eta barrukoa)		
<ul style="list-style-type: none"> • Kanpoko ingurune seguru eta erakargarri baterako sarbidea • Teknologia adineko pertsonentzat irisgarri, egiteko moduko eta onargarria izan dadila egitea • Klimaren inpaktua erantzuteko adineko pertsonenganako arretan (beroa/hotza). 	<ul style="list-style-type: none"> • Berdegune hurbilak edukitzea. • Mugikortasun/desgaitasuneko arazoak dituzten pertsonentzat diseinatutako astialdi eta errekupe-razio guneak hurbil edukitzea. • Aire zabalean egotea sustatzea. • Ikaskuntza funtzionalerako programak garatzea teknologia berrietan oinarriturik. • Pertsona zainzaileen ezagutza hobetzea zahartzaroko termoregulazio zailtasunei dagokienez. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kanpo zein barruko inguruneak adineko pertsonen aktibo mantendu eta komunitatean parte hartu eta honi ekarpena egiteko duten gaitasunaren eragiten du.

Helburuak	Ekintzak	Iruzkina
Osasunaren prebentzioko zerbitzuak		
<ul style="list-style-type: none"> Osasunaren prebentzioko zerbitzuen erabilera eta ezagutza sustatzea 	<ul style="list-style-type: none"> Osasunean alfabetatzea sustatzea Prebentzioko praktiken irisgarritasuna handitzea (txertaketak) Prebentzioko praktika pertsonalizatuagoak handitzea (etxeko bisita erregularrak) 	<ul style="list-style-type: none"> Osasunean alfabetatzea honela definitzen da: "osasunaren eta behar dituzten zerbitzuen oinarriko informazioa lortu, interpretatu eta ulertzeko gaitasuna eta informazioa eta zerbitzu horiek osasuna hobetzeko erabiltzeko ahalmena".
Istripu/lesioen prebentzioa		
<ul style="list-style-type: none"> Lesioak gutxitzea adineko biztanleen artean (erorikoak, zirkulazioko istripuak eta autolesioak) 	<ul style="list-style-type: none"> Segurtasuna eta lesioen prebentzioa sustatzeko programak. Ariketa fisikoa eta nutrizio egokia sustatzea. Sendagai psikotropikoen preskripzioaren kontrola. Etxebizitza segurua sustatzea (etxeko arriskuen estimazioa) 	<ul style="list-style-type: none"> Ikuspen, mugikortasun eta orekako arazoek, bestelako arazo medikoek, osteoporosiak... lesioen arriskua handitzea azaltzen dute. OMEren "Komunitate Seguruak", estandar gisa onartutako lesioen prebentzioko eredia.
Pre-jubilación y jubilación		
<ul style="list-style-type: none"> Adin handieneko langileen partaidetza handitzea Bere lan-bizitzaren kalitatea handitzea. 	<ul style="list-style-type: none"> Bizi-estilo osasungarriak sustatzea Laneko gaitasunak prebenitzea Zereginak pertsonen aukera eta gaitasunera egokitzea. Zereginak aldatzea eta lanaren txandaketa. Orduetgia behar pertsonaletara egokitzea. Dauden langileen eta eskari berrien arteko oreka mantentzea. Erretirorako prestatzea (estresik gabeko trantsizio-aldia). 	<ul style="list-style-type: none"> Zaharterako aktiboki prestatzeko Holandako ekimena: "Urrezko urteei aurrea hartzen".

4.4.3. 2008-2013rako osasunaren estrategia europarra

4.4.3.1. Lau printzipio inspiratzaile handik eta hiru helburuk erkidegoko estrategia zehazten dute 2008-2013rako osasunaren arloan, "Elkarrekin osasunaren alde".

EBko Estatu kideak osasun politikaren eta osasun zerbitzuak eskaintzearen arduradun nagusiak izaten jarraitzen dutela aitortuta, Lisboako Itunak (2007) osasunaren garrantzi estrategikoa indartu zuen, eta ongizatearen sustapenari helburu orokor berriaren izaera eman zion eta Estatuaren arteko lankidetzari, berriz, hauetako bakoitzaren ekintza partikularraren balio erantsiaren izaera eman zion.

Osasun arloko desberdintasunak murrizteko beharra onartuta eta erkidegoko politiketako osasun kontsiderazioak ere, bereziki osasuna sustatzearen eta osasun informazioa hobetzearen arloan, eransteko ideiaz, **2008-2013rako estrategia europar berria** egin da. Honek erkidegoko esparrua definitzen du osasun arloan.

Europako estrategia **lau printzipio handietatik** abiatzen da eta hauek, batetik, herritar guztien osasunerako eskubidea indartzen dute baina baita osasun zaintza eta arretako erantzukizuna, banakoa zein kolektiboa, eta Europako Batasunak munduan osasunaren arloan bete behar duen eginkizuna ere. Modu eskematiko batez, jarraian funtsezko lau printzipio hauek eskaintzen dira. Printzipio hauek osasun arloko erkidegoko interbentzioaren inspiratzaile dira. Era berean, hauetako bakoitzean jasotako baloreak ere barne hartuta daude.

Lau printzipio hauetaz gainera, strategiak hiru helburu estrategikoko ezartzen ditu, osasunaren arloan EBren erronka handiak konpontzera deituak, bizi-luzetasun osasuntsu baterako osasunaren sustapenean, osasunerako mehatxu berrien aurreko babesean eta osasun sistemen iraunkortasun eta dinamismoan zehazten direnak. Bakoitzak ekintzarako eremu nagusi bat osatzen du.

Helburu hauetako bakoitzerako jarraian konprometitzen dituzten kontu eta alderdi nagusiak biltzen dira.

4.7. TAULA. OSASUN ARLOKO ERKIDEGOKO EKINTZAREN FUNTSEZKO PRINTZIBIOAK

1. printzipioa: Partekatutako osasun baloreak.

- Honakoak barne hartzen ditu:
- Unibertsaltasuna, kalitate, ekitate eta elkartasuneko arreta baterako sarbidea. Generoko ikuspegia ere gaineratuko da.
 - Osasun prebentziorako eta tratamendu medikoak edukitzeko eskubidea
 - Hiritarren beraien eginkizuna indartzea. Osasun geroz eta individualizatuago bat, erabakiak hartzeko prozesuan eragiteko gaitasunaren eta parte hartzearen alde egiten duena.
 - Osasun desberdintasunen murrizketa.
 - Ezagutza zientifikoak hobetzea.

2. printzipioa: Osasuna altxorrik preziatuena da

- Honakoak barne hartzen ditu:
- Bizi-itzaropen osasuntsuaren kontzeptua (eta ez bizi-luzetasuna bakarrik)
 - Osasun arazoengatik inaktibo dauden pertsona kopuru handia murrizteko beharra
 - Osasun gastua kostu gisa hartzeaz gainera, etorkizuneko inbertsio gisa ere hartzea.
 - Sektorea aitortzea enplegu eta prestakuntzako hornitzaile handia, teknologia berritzaileen erabiltzailea, eskualdeko politikarako eta kohesio ekonomiko eta sozialerako babesa den aldetik.

3. printzipioa: Osasuna politika guztietan (HIAP ekimena, Health in All Policies)

- Honakoak barne hartzen ditu:
- Biztanleen osasuna osasun politikaren erantzukizuna bakarrik ez delako ideia.
 - HIAP ekimena (osasuna politika guztietan), osasun politikan bazkide berriak ekarriko dituen: GKE, industria, mundu akademikoa, komunikabideak...

4. printzipioa: EBren ahotsa indartzea mundu mailako osasunaren esparruan

- Honakoak barne hartzen ditu:
- Lidergo kolektibo iraunkorra munduan.
 - Baloreak, esperientzia eta "savoir faire" partekatzea.
 - Osasuna sustatzeko ekintzak bultzatzea.
 - Osasuna garapenerako lankidetzako ekintzetan pobreziaen aurka borroka egiteko elementu gisa.

4.1. GRAFIKOA. EUROPAKO OSASUNAREN ESTRATEGIAREN HELBURU ESTRATEGIKOAK.

Iturria: European Commission. European Health Strategy 2008-13

OSASUN ARLOKO ERKIDEGOKO EKINTZAREN HELBURU ESTRATEGIKOAK

1. helburua: Zahartzen ari den Europa batean osasun ona sustatzea

Testuingurua: Jaiotze-tasa txikiak, biztanleriaren zahartzea, osasun arretaren geroz eta eskari handiagoa eta, ondorioz gastuarena, ezaugarri dituen egoera batean, osasun ona mantentzeak zahartzeak ekarritako gastuaren igoera erdira murriztu ahal dezake.

Estrategia: Osasuna sustatzea eta eritasuna prebenitzea bizitza osoan zehar.

Honakoak barne hartzen ditu:

- Elikadura, bizi-estilo osasungarriak, ingurumen eta gizarte-ekonomiako faktoreak, haurren osasuna, lan-osasuna, osasun psikikoa, medikuntza geriatrikoa, zaintza aringarriak, neuroendekapenezko eritasunen ezagutza handiagoa, ehun, zelula, organo, transplanteen gaineko ikerketa...
- Ikerketa, luzetarako azterketak eta osasun publikoaren gaitasuna babes handia eskatzen duten gaiak dira.

2. helburua: Hiritarrak babestea osasunerako mehatxuen aurrean

Estrategia: Hiritarren segurtasun eta babesa hobetzea osasunerako mehatxuen aurrean

Honakoak barne hartzen ditu:

- Arriskuaren ebaluazio zientifikoa
- Prestaketa eta erreakzioa izurrite eta bioterrorismoaren aurrean
- Eritasun eta afekzio zehatzei lotutako arriskuei heltzeko estrategiak
- Ekintza istripu eta lesioen gainean
- Langileen segurtasuna hobetzea
- Ekintzak elikagaien segurtasun eta kontsumitzaileen babesaren arloan
- Arrisku berriak (gaixotasun kutsatzaileak, pandemiak, klimaren aldaketagatiko arriskuak...)

3. helburua: Osasun sistema dinamikoak eta teknologia berriak sustatzea

Testuingurua: Osasun sistemen gaineko presioa geroz eta handiagoa da biztanleen zahartzearen zein tratamenduen aurrean eta hobekuntzen eta migrazioko mugimenduen ondorioz.

Estrategia:

- Teknologia berriak osasun sistemen iraunkortasunerako aukeratzat hartzea.
- Osasun sistemetan inbertsioa bultzatzea EBn hazkundera, enplegua eta berrikuntza indartzen dituzten instrumentuen bitartez

Osasun elektronikoa, genomika eta bioteknologiaren ekarpenak:

- Eritasunen prebentzioa eta tratamenduen prestazioa hobetzea
- Ospitaleko laguntza prebentzio eta lehen mailako arretarantz alda dadila laguntzea.
- Arreta pertsonalizatzea
- Kostuak murriztea

Eskakizun edo estrategia osagarriak:

- Errentagarritasun, ekitate eta profesionalen prestakuntza eta gaitasuneko inplikazioekin lotutako alderdiak ebaluatzea.
- Eskualdeen gaitasunekin lan egitea, hauek osasun arretako funtsezko agenteak baitira.
- Gainera, erkidegoko esparrua sortzea osasun sistemen dinamismo eta iraunkortasuna bultzatzeko. Honek erkidegoko legeriaren aplikazioa ilustratu behar du eta Estatuei babesa eman behar die.

4.5. Politikak Gizarte Zerbitzuen esparruan

4.5.1. Beste politika batzuekin koordinatzeko eta eragile guztiek parte hartzeko eszenario berria

Politika sozialek beharrezkoak direla are gehiago erakusten dute egoera ekonomiko zailetan eta, herrietarako, programa eta neurri sozialen egitura ona edukitzeak lan-merkatuaren uzkurdurak ekarritako ondorioak eta gizarte-bazterketaren arriskua arintzen laguntzen du.

Hala eta guztiz ere, eszenario honetan babes-sistemaren eta iraupen luzeko zaintzen jasagarritasuna mantentzea herri askotan arlo honetako modernizazio eta inbertsio planak atzeratzera eta interbentzioko estrategia berriak hartzera eramaten duen zailtasuna da. 2008. urteko uztailean Europako Batzordeak Gizarte Agenda berritua aurkeztu zuen, "Open Method of Coordination" (OMC) indartzeko beharra azpimarratzen zuena.

OMC EBk bere estatu kideak pobrezia eta gizarte-bazterketaren aurkako borrokan laguntzeko tresna da. Lisboako Estrategiaren parte da eta bere gomendioak lotesleak ez diren arren, herriak babes sozial eta gizarteratzeko bere estrategiak hobeto planifikatzen laguntzen saiatzen da bestelako politikekiko interakzio handiagoz, azterketa-tresnez, elkarrekiko ikaskuntzaz edo praktika onak zabalduz.

Gizarte Babes eta Gizarteratzeko OMCren barruan EBko estatu kideen artean guztion helburuak adostu dituzte EB gizarte inklusibo egiteko, baina Estatu bakoitzak horiek nola lortu aukeratuko ditu.

Helburu orokor hauek berdintasun, irisgarritasun eta finantzaketa iraunkorrekiko konpromisoa nabarmentzen dute, baina baita eragile guztien inplikazioa eta hazkunde ekonomiko eta enpleguari buruzko Lisboako helburuekiko integrazioa ere.

Helburu hauek hiru lan-arlo handitan gauzatzen dira:

- Pobrezia desagerraraztea eta gizarte-bazterketa

4.8. TAULA. GIZARTE BABES ETA GIZARTERATZEKO OMCREN HELBURU OROKORRAK

1. Kohesio soziala, gizon eta emakumeen arteko berdintasuna eta aukera berdintasuna guztiontzat babes sozialeko sistemen eta gizarterako politika egoki, irisgarri, finantzarioki iraunkor, egokitu eta eraginkorren bitartez.
2. Interakzio eraginkorra Lisboako helburuekin hazkunde ekonomiko handiago, enplegu gehiago eta hobe eta kohesio sozial handiagoari buruzko helburuekin, baita Garapen Iraunkorretarako Europako Estrategiarekin ere.
3. Politikaren diseinu, inplementazio eta jarraipenean nahasitako alderdi guztien gobernantza, gardentasun eta inplikazio ona.

- Pentsio egoki eta iraunkorrak
- Osasun arreta eta iraupen luzeko zaintza eskuagarriak, iraupen luzeko eta iraunkorrak

4.5.2. Pobrezia eraztea

4.5.2.1. Pobreziaren arriskua: eragin berezitu ume eta adineko pertsonengan

Pobreziari dagokionez, Joint Report on *Social Protection and Social Inclusion 2009*³⁹ deritzonak gogoratzen du Europako biztanleen %16a oraindik pobreziako arriskuan bizi dela baina arrisku honek haurrei eta adineko pertsoneri gehiago eragiten diela (%19 kasu bakoitzean).

OMCk adierazten du 2010. urtean pobrezia erazteko aurrera egiteko akordioa egon arren, emaitzek ez dutela adierazten hori horrela izan behar dela, eta honek hurrengo erronka hauek funtsezkotzat hartzera eraman du:

- Haurren pobrezia eraztea
- Benetan inklusiboa den lan-merkatua lortzea
- Guztiontzat etxebizitza duina ziurtatzea
- Diskriminazioa gaintzea eta desgaitasuna duten pertsona, gutxiengo etniko eta biztanle etorkinen integrazioa handitzea
- Finantzako bazterketa eta gehiegizko zorpetzea tratatzea

³⁹ European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. 2009.

Haurren pobrezia-aren aurkako borroka 2006. urtean Europako Batzordean zegoeneko agerian utzi zuen kezka da. Orduan herriei dei egin zien berau lehenetsuneko helburu gisa jasotzeko, honakoak uztartzen dituzten estrategiak garatuta:

- laguntza ekonomikoko neurriak
- gurasoentzako lan-aukerak; eta
- zerbitzuak zuzenean eskaintzea.

Gaur egun deialdi hau indarrean mantentzen du, baina gomendatzen du dimentsio anitzeko eta zeharkako izaerako estrategiak abiaraztea, haurren pobrezia-aren aurkako borroka beste politika batzuetan ere jasotzeko, honako hauetan adibidez:

- soldata eta lansarien politikak,
- familia adiskidetzeko politikak eta
- familiarentzako zerbitzuenak.

Adineko pertsonen dagokienez, pobrezia-aren arriskua ere handitzen da. Bere errenta, batez beste, 64 urtetik beherako pertsonen errentaren %85aren baliokidea da. Kasu honetan, pobrezia-aren arriskua pentsioen sistemarekin eta baita gorabehera demografikoekin ere lotuta dago (kolektibo honetan emakume eta pertsona oso zaharrak egotea adibidez). Pentsioen sistemaren iraunkortasuna zein adineko pertsonen errenta maila ziurtatzeko, planteatzen den estrategia lan-bizitza luzatzea eta adineko langileen kolektiboan %50eko okupazio-tasa lortzea (%45 2007. urtean EB-27an), eta honetan ekarpen argia egin behar du emakumezkoen partaidetza handiagoak. Gaur egun %50 hori gaintzen duten 12 herri daude. Honakoak dira: Alemania, Txipre, Danimarka, Estonia, Finlandia, Irlanda, Letonia, Lituania, Herbehereak, Portugal, Erresuma Batua eta Suedia.

4.5.2.2. *Inklusio aktiboa pobrezia erazteko estrategia gisa*

Etorkizunean “Inklusio Aktiboa” kontzeptua hiru neurri mota uztartzen dituen estrategia integral gisa hartzeko beharra ikusten da: laguntza ekonomikoak, lan-merkatu inklusiboak eta kalitateko zerbitzu-erako irisgarritasuna.

Laguntza ekonomikoak konpentsazioko elementu garrantzitsuak dira, izan ere, eragindako kolektibo-eremu pobrezia-aren arriskua saihestea ahalbidetzen diete. Bere interes edo erakargarritasuna handiagoa da enplegua bilatu eta laneratzeko pizgarriekin uztartuz gero.

Lan-merkatu inklusiboak lortzera zuzendutako jarduketari dagokienez, honakoei buruzko neurriak jasotzen dira:

- hezkuntza, prestakuntza eta ikaskuntza bizitzan zehar, giza kapitaleko inbertsioa handituz uzte goiztiarrak, eskolako porrota murriztea, eskolatik lanerako trantsizioa eta enpresa eta zentroen arteko lankidetzaren hobetzea lortzeko.
- lan-merkaturako politika aktiboak. Hauek enplegua bilatzeko estrategiak jasotzen dituzte, talde zehatzei zuzenduago daudenak; aholkularitzako zerbitzu eraginkorragoak sustatzea (azkarrago erantzuteko gaitasuna, lineako zerbitzuak, laguntza, lehen lanerako aholkularitza,...). Politika hauek lanik gabeko biztanleei zuzentzeko joera dago, baina biztanle ez-aktibo-eremu zabaltzearen alde ere agertzen dira.
- finantzako pizgarriak (zergak, langabeziagatiko estaldura,...) eta finantzakoak ez direnak, hala nola familia adiskidetzeko errazteko zerbitzuak, lan-ingurune osasuntsurako laguntzak,...etab., emakumeek parte hartzea eta adin handieneko langileen lan-bizitza luzatzea sustatzen dituztenak.

azkenik eta kalitateko zerbitzu-eremu sarbideari dagokienez, berriro ere, ikuspegi integrala proposatzen da. Honek hainbat politika sektorial (hezkuntza, osasuna, etxebizitza...), eragile politiko eta pribatuaren eta hainbat esparrutakoaren arteko koordinazioa (tokikoa, lurraldekoa...) eta lotura estua hezkuntzari eta enplegu politika aktibo-eremu buruzko neurriekin, izan ere, inklusio aktiboaren helburua da pertsonak gizartean eta lan-merkatuan integratzea.

4.5.3. *Iraupen luzeko zaintzen zerbitzuak*

4.5.3.1. *Iraupen luzeko zaintzen zerbitzuen geroz eta handiagoko beharrianak: erreferentzia iraunkortasuna ziurtatzeko*

Iraupen luzeko zaintzak, mendekotasun fisiko edo mentalerako arreta gisa ulertuta, agerikoak denez, oso

lotuta daude adinarekin eta, ondorioz, funtsezkoak dira zahartze demografikoaren prozesuarekin lotutako politiken arloan. Egiatzatutako gertaera da bizi-itxaropena handitzeak ez duela bizitza osasungarriagorik ekarri eta osasuna status sozioekonomiko eta errentarekin, laguntzako zerbitzuen kalitate eta irisgarritasunarekin, bizi- eta lan-baldintzekin, bizi-estiloekin,...eta abarrekin.

Gaur egun Europako herriek bestelako egoera dute iraupen luzeko zaintzen ehunekoari dagokionez, BPGdren gainean neurtuta, baina guztiak bat datoz adieraztean gastu honek handitzeko joera duela, baita beharrezko diren zerbitzu motek ere. Horregatik, hain zuzen ere, kezka orokorra dago finantzako iraunkortasuna, iraupen luzeko zaintzarako (kalitatekoak eta prezio merkeetan) sarbide unibertsala ziurtatzen duena, bilatzeko, baina konponbideak era askotakoak dira.

Alemania edo Herbehereak bezalako herri batzuek, aseguru sozial unibertsal espezifikoeetan oinarrituriko ereduak dutenak, dagoeneko planteatzen dute erreformak egiteko aukera (herbehereak) gastuak izan duen hazkunde handia ikusita; Iraupen Luzeko Zaintzen Aseguruaren (ILZA) eskubideak berriro definitu/murritzera eta gastuaren hazkunde eta bikoizketa gizarte babes edota etxeko zaintzako beste politika batzuekin tratatzera zuzendutako erreformak dira.

Beste kasu batzuetan (Austria edo Suedia) ILZA zerga orokorren bide tratatzea aukeratzen ari dira, eta beste batzuetan, berriz, baliabideen sarbide eta esleipena mendekotasuneko proba edo balorazioen bidez definitzea aukeratu dute eta beste batzuetan, Frantzian adibidez, Osasun Aseguruaren elementuak gizarte laguntzako zergekin uztartzea bilatzen dute.

Edozelan ere, argi dago ekarpen pribatuak, dela zuzenean dela ILZAren aseguru pribatuaren bitartez, eginkizun garrantzitsua betetzen duela eta zerbitzuetarako irisgarritasunean inpaktu argia duela. Horrek irisgarritasun hori errazteko neurriak eskatzen ditu, hala nola: batera ordaintzearen salbuespenak, mugak batera ordaintzeko mendekotasuneko mailen arabera, finantzakoak ez diren laguntzak edo bizi-kalitatea hobetzeko ekarpenak, mendeko adineko pertsonen, desgaitasuna duten pertsonen eta gaixo kronikoen zuzenduta, ILZAren estaldura publikoa sarrera txikiko

taldeentzat, zerbitzu pribatuak erabiltzeko sorospena, ...etab.

Zerbitzu eta zaintzen ikuspegitik, agenteen arteko laguntza integral eta koordinatu baten beharra azpimarratzen da eta, goranzko bilakaera argia duten gaitz batzuen kasuan, buruko gaixotasun, Alzheimer eta gaixotasun kronikoen kasua den bezalaxe, berriz, gomendatzen da hauei ekintzako plan nazionalatik heltzea, estrategia integral hori bermatuta egon dadin.

4.5.3.2. CLDren desinstituzionalizazioa, teknologia berriak eta zerbitzuen eskaintzaren dibertsifikazioa

Aplikatu beharreko konponbide zehatzen ikuspegitik, hiru joera argi ikus daitezke. Honakoak dira:

1. Iraupen luzeko zaintzak etxeko etxeko zaintzen alde des-instituzionalizatzea, bereziki adineko pertsonak eta desgaitasuna dutenak direnean.

Zerbitzuaren antolaketa eraginkor eta kalitatearen ikuspegitik, estrategia hau implementatzeko Europako Batzordeak hurrengo gomendio hauek planteatzen ditu:

- osasun eta gizarteko eragileen eta zaintzaile informalen arteko koordinazio eta integrazioa indartzea.
- arreta diseinatzea osasun profesionalen, gizarte langileen eta zaintzaile informalen diziplina anitzeko taldeetan oinarriturik. Antolaketa kulturak eta funtzionamenduko logika ezberdinak integratzea dakar.
- zaintzaile informalei oso eginkizun aktiboa ematea, bai arretako zuzeneko hornitzaileak, zerbitzuen sorta zabalaren arduradun eta koordinatzaileak diren aldetik, bai bestelako pertsonen bilketan ere.
- zaintzaile informalei laguntza emozional, tekniko eta profesionala ematea eta arretako estrategiaren barruan sartzea
- etxeko etxeko oinarrizko zerbitzuen (osasun eta gizarte zerbitzuak) eskaintza baten agenzia arduradun bakarra sor-

tzea, bi sistema ezberdinen bizikidetzako arazoak eta antolaketa eta kudeaketako zereginen hazkundera (kontratatzea, erostea, planifikatzea, ebaluatzea, biltzea, langileak trebatzea, ordaintzea,...etab.) konpontzeko gauza dena.

— lan eta familia adiskidetzeko neurriak, ordaindutako baimenak, ordutegi malguak,...etab. ezartzea mendeko pertsonak familiako ingurunean zaintzea errazteko modu gisa.

2. Mendekotasuneko egoeran dauden pertsonen arretari aplikatutako teknologia berriak geroz eta gehiago erabiltzea. Aplikazio hauek era askotakoak dira eta honakoak barne har ditzakete:

— Dispositibo aktiboak erabiltzen dituzten terapiak (dialisia, oxigenoa, analitika,...) eta neurri handi batean gaixo kronikoak eragiten dituztenak

— Laguntza orokorra monitoreetan oinarriturik. Hauek erorikoen detektagailua, sendagaien oroigarria, pertsonen lokalizazioa barne hartzen ditu (paseatzen duten Alzheimer edo demenzia duten pertsonentzat).

— Aldaketak etxean: bainugela, eskailera, arrapala, aulki, altzari, ohe berezi, sukalde, konexio informatikoei,... dagozkie.

Teknologia berrietan oinarriturik etxeko etxeko arreta zabaltzeak zaintza informalera zuzendutako langileen eskaria haztea eragingo du eta, gainera, profil espezializatuago bat ere eskatuko du; halaber, etxeek teknologia berriak eskuratzea bermatzea ere eskatuko du (azpiegitura), baita teknologia berrien preskriptuz eta ezagutza biztanleen artean, oro har, eta adineko pertsonen artean, zehazki, zabaltzea ere.

3. Zerbitzuen eskaintzaren dibertsifikazioa, modu malguago eta konbinatuagoan erabili beharreako. Bertan hurrengo hauek jasotzen dira:

— Egoitzazko plazak

— Etxean gelditzea ahalbidetzen duten programak.

- laguntza teknikoak,
- etxeen hobekuntza eta egokitzapena (bizigarritasuna, irisgarritasuna),
- telelaguntza,
- etxeko etxeko laguntza,
- eguneko plazak,
- plaza psikogeriatrikoak,
- familia zaintzaileak babesteko programak

4.5.3.3. *Iraupen Luzeko Zainketetarako (ILZ) enplegu-eskariaren hazkundera*

ILZren beharrak dituzten biztanleen hazkundera sektore honetan enpleguaren eskaria ere handitzea ekarri du eta etorkizunean handitzen ari den joera hau mantenduko da. Erronka da ILZren langile kopurua handitzea. Hauek prestakuntzako maila handiagoa behar dute eta baldintza hobekoetan lanean eta produktibitateko indize handiagoz.

Esperientziak egon dira arlo honetan langileen kolektiboa handitzeko hiru ekintza motatan oinarriturik:

- dibulgazioko kanpainak sektorea erakargarri eginez eta egindako lana aitortuz. ILZak gizaratean baloratzeko estrategia.
- langabezia edo ez-aktibo dauden pertsonen zuzendutako prestakuntzako kanpainak, batzuetan atxikipena handitzeko bestelako ekintzekin batera egiten direnak (malgutasuna, pizgarri ekonomikoak). Profesionalizazioko estrategia.
- lan-merkatuan sartzeko zailtasunak dituzten edo ez-aktibo dauden pertsonak kontratatzea (emakumeak, etorkinak, adinez nagusi diren erretirodun pertsonak, gizonak). Enplegua sustatzeko estrategia.

ILZko langile kopurua handitzera zuzendutako ekimen hauetaz gainera, beste batzuk sektorea finkatzen saiatzen dira, hau da, bere enpleguaren atxikipena hobetzen saiatzen dira, lan-baldintzak hobetuz, hala lantzeriei nola soldatuz kanpoko prestazioei dago-

kienez. Atxikipen hori lortzeko positiboak izan diren beste gauza batzuk taldeko lana, erabakiak hartzen parte hartzea, etengabeko orientabidea eta lantokiko segurtasuna handitzea izan dira.

Langileei zuzendutako hobekuntza hauekin batera, informaltzat hartutako zaintzaileei zuzendutako hobekuntza-ildoak ere badago. Honek bestelako konponbideak har ditzake, laguntzako prestazioak, ekonomikoak, eta baita onura fiskalak eta laguntza emozional eta psikologikokoak ere.

ILZak espazio berri batean kokatzen dira eta bertan hainbat arlo eta kategorietako profesionalek esku hartzen dute. Sendagileak, erizainak, gizarte-langileak, fisioterapeutak, langile ez kalifikatu formal eta informalak,..., eta hauek koordinatu eta kudeatzeak bere zailtasunak ditu. Zailtasun horiek gainditzeko herri batzuetan (Japonia, Suedia, Erresuma Batua) figura profesional berria sortu da, laguntzako kudeatzaile edo ebaluazio-ekipo moduan, ILZen zerbitzuak planifikatu eta koordinatzeaz eta eragile, hornitzaile eta erabiltzaile guztien komunikazioa hobetzeaz arduratzen dena etorkizunean ILZ eta osasun sektorearen arteko koordinazioa hobetzeko beharra argi eta garbi aitortuta. Kategoria profesional berriak ere agertzen ari dira, hala nola asistentziako laguntzaile adibidez. Honen eskumenak etxeko zereginekin eta eguneroko bizitzaren jarduera instrumentalekin, hau da, etxeko laguntzarekin oso lotuta dauden konplexutasun txikiagoko zereginei dagozkie.

Etorkizunean garrantzi nabarmena izango duten gizarte-langileen trebetasun zehatzei buruz pentsatuz gero, hurrengo hauek aipatzen dira:

- modu koordinatuan, taldean lan egiteko eta kultur ikuspegitik eskari dibertsifikatu bati kasu egiteko gaitasunarekin lotutako trebetasun sozialak.
- teknologia berrien erabilera eta ezagutzak, hala erabiltzaileekiko komunikaziorako nola prozesuen informatizazio eta sistemaren kudeaketarako (historia klinikoak, aparailuak,... etab.)

- Erabaki eta kudeatzeko gaitasuna (planifikazioa, malgutasuna, multiataza) geroz eta zorrotzagoa den ingurune batean.

4.6. Politikan Hezkuntza eta Prestakuntzaren eremuan

4.6.1. Prestakuntza bizitza osoan zehar

Bizitza osoan zeharreko prestakuntzaren (lifelong learning) ohiko definizioa "bizitzan zehar ezagutzak, trebetasunak eta gaitasunak ikuspegi pertsonal, zibiko edota laboral batetik hobetzeko xedez garatutako prestakuntzako jarduera guztiei" dagokie⁴⁰. Beste definizio batek "bizitza osoan zehar hezkuntza, prestakuntza, lan eta bizitzaren, oro har, esperientziaren bidez ezagutzak edo trebetasunak eskuratzeko prozesua" dela adierazten du⁴¹.

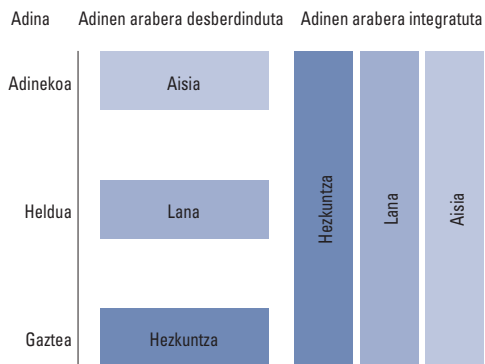
Bi definizio hauek kontzeptu oso zabala aurkezten dute, banakoek bere bizitza osoan zehar duten prestakuntzako jarduerari erreferentzia egiten diona. Lehenengoak prestakuntzak eduki ditzakeen osagai, eduki eta helburu guztiak nabarmentzen ditu. Bigarrenek prestakuntzako prozesuak jarraitu ahal ditzakeen modalitate guztiak azpimarratzen ditu, eskola eta hasierako prestakuntza formalaren beste fase batzuetatik garatuta (lanbide heziketa, unibertsitatea,...) eta bizitza helduan zehar hezkuntza formal eta ez formaleko beste mota batzuen bidez jarraituta (etengabeko prestakuntza, prestakuntza lanpostuan, helduen prestakuntza,...), baita eguneroko bizitzaren ikaskuntza informalaren bitartez ere.

Ikuspegi honek erabateko aldaketa dakar hezkuntza eta ikaskuntza orain dela gutxi arte ikusten ziren moduaren aldean, bizi-garapena egituratzen den moduan izandako eraldaketan ondorioz, prestakuntzari dagokionez eta baita lan, aisia,...eta abarrei dagokienez ere. Zentzu horretan, gizarte modernoak adinen arabera banatutako egitura batetik adinen egitura integratu baterantz mugitzen ari dira (edo mugitu beharko lirakeke). Lehenengo ereduaren, giza jarduerak modu berezian antolatuta daude bizitzan

⁴⁰ European Commission, A Memorandum on Lifelong Learning (2000).

⁴¹ Australian National Training Authority, A glossary of Australian vocational education and training terms (NCVER, 2000).

4.2. GRAFIKOA. BIZI-GARAPENAREN EGITURAREN BIREREDU ZAHARTZEKO PROZESUAREN AURREAN

Iturria: Age Integration: Conceptual and Historical Background, Riley and Riley; Essays on Age Integration, The Gerontologist Vol. 40, No. 3, 2000 .

zehar: hezkuntza adin gazteetara mugatuta gelditzen zen, eta ondoren lana etortzen zen adin helduan eta azkenik erretiro eta aisia erretiroko adinean.

Adinen arabera integratutako ereduan, aldiz, hiru jarduera mota bizitza osoan zehar gertatu eta batera egoten dira. Hezkuntza-lan-erretiroa eredu oraindik araua den arren, ematen du hau bigarren eredurantz aldatzen ari dela eta berau nolabait egun lortu beharreko helburu gisa agertzen da, bizitzan zehar jardueren oreka handiagoa ahalbidetzen duen eta gizarte modernoek dituzten hainbat erronkari aurre egiten laguntzen duen zentzuan.

Hezkuntzaren ikuspegitik, hiru arrazoi mota adieraz daitezke bizitzan zehar prestakuntzaren ikuspegiaren beharra azaltzeko. Alde batetik, testuinguru ekonomikoa, lehia globala eta teknologia eta antolakundeko aldaketen erritmo azkarra ezagurri dituen, biztanleria aktibo malgu eta moldagarria, ekoizpeneko behar berriekin bat etorritik etengabe prestatu eta birziklatzeko gauza dena, behar duena. Giza kapitala (bere ezagutza, trebetasun eta gaitasun mailen bidez zehaztuta) horrela hazkunde ekonomikoaren funtsezko motorra da ezagutzaren gizartean.

Bestaldetik, etengabeko prestakuntzak kohesio sozialeko politikekin ere zerikusia du, pobreziaaren aurka borrokatzeko eta desoreka sozialak murrizteko bide gisa egituratzean, pertsona guztiei bizitza sozialean bazterketarik gabe aktiboki parte hartzea ahalbidetuz.

Azkenik, bizitza osoan zeharreko prestakuntzak ere aldaketa demografiko eta sozialei ere erantzun behar die, zehazki zahartze prozesuari eta lan egiteko adinean dauden biztanleen murrizketari. Eskarian gertatzen diren aldaketei azkar erantzuteko gauza den lan-indarra mantentzeko, beharrezkoa izango da adin handieneko langileek lan-merkatuan denbora gehiagoz egon ahal dute, ondorioz bere prestakuntza eta gaitasunak etengabe garatzeko beharra dagoela.

4.6.2. Etengabeko ikaskuntzako Europako politika

4.6.2.1. Inoiz ez da beranduegi ikasteko. Etengabeko ikaskuntzarako ekintza plana

Europako Batasuna duela urte batzuetatik bizitza osoan zeharreko prestakuntza politika bultzatzen ari da. *Etengabeko ikaskuntzaren europar esparrua errealitate egitea 2001. urteko Batzordearen Komunikazioak etengabeko ikaskuntzaren garrantzia azpimarratzen zuen Europako herritar guztientzat. Mezu nagusietako bat zen "sistema tradizionalak eraldatu behar direla askoz ireki eta malguagoak izateko, ikasleek bere beharrezan eta interesei egokitutako banakako ikaskuntzako curriculumak eduki eta bere bizitzan edozein etapatan aukera-berdintasunaz benetan gozatu ahal izateko".*

Etengabeko ikaskuntzari buruzko 2006. urteko Batzordearen *"Inoiz ez da beranduegi ikasteko"* Komunikazioak helduen ikaskuntza helduek hasierako hezkuntza eta prestakuntzaren ostean egindako ikaskuntzako modu oro dela definitzen du. *Komunikazioak* ikaskuntza honen garrantzia nabarmentzen du etengabeko ikaskuntzaren funtsezko osagai gisa, funtsezko eginkizuna betetzen baitu hiritarren eta eskumenen garapenean.

Aurreko komunikazioaren jarraipen gisa, 2007. urtean Etengabeko Ikaskuntzarako Ekintza Plana⁴²

⁴² Brusela, 2007.9.27, azken COM(2007) 558

zehaztu zen, hurrengo kolektibo hauetan oinarritu zena: etorkinak, adineko pertsonak, emakumeak eta desgaitasuna duten pertsonak. Ekintza Planak kalitate handiko ikaskuntza sistema eskuraeraz baten beharra ziurtat jotzen du, Europak hurrengo urteetan aurre egin behar dien erronkak kontuan harturik:

- bilakaera demografikoaren ondorioz dagoen eskulanaren urritasuna borrokatzea, biztanleria aktiboaren, oro har, gaitasun mailak handituz eta kalifikazio txikiko langileen hezkuntza maila handituz (laurogei milioi 2006. urtean); helduen ikaskuntzak helburu hau azkar eta eraginkortasunez lagun dezake.
- ikasketak goizegi uzten dituen pertsona kopuru handia egotea den arazoari heldzea (ia zazpi milioi 2006. urtean), bigarren aukera eskainiaz helduarora kalifikazioa eduki gabe iristen direnei.
- pobrezia eta gizarte-bazterketaren arazo iraunkorra murriztea baztertu taldeen artean; helduen ikaskuntzak pertsonen gaitasunak hobeto ditzake eta hiritartasun aktibo eta autonomia pertsonala onartzen lagun ditzake.
- etorkinen integrazioa handitzea gizartean eta lan-merkatuan; helduen ikaskuntzak ikastaro egokituak eskaintzen ditu, baita hizkuntzenak ere, integrazioko prozesu honetan laguntzeko;

gainera, harrerako herrian helduen ikaskuntzako jardueretan parte hartzeak etorkinak lagun ditzake helduen diren kalifikazioak baliozkotzea eta aitortzea bermatzen.

- etengabeko ikaskuntzako jardueretan parte hartzea handitzea eta, zehazki, jardueren mota hauetan parte hartzea 34 urte betetakoan murrizten delako gertaerari helduei; lanean hasi dagoen batez besteko adina Europa osoan handitzen den momentu batean, paraleloan adin handieneko langileek helduen ikaskuntzan duten partaidetza handitu behar da.

Erabilgarri dauden datuek helduen ikaskuntzako inbertsioa handitzeko beharra berresten dute. Datuok erakusten dute helduek (25 eta 64 urte bitartean) etengabeko ikaskuntzan duten partaidetza oraindik mugatua dela. Ekintza Planaren helburua da helduen ikaskuntzaren sektorea indartzen laguntzea bere gaitasun osoa baliatu ahal izateko. Sektore konplexua da, era askotako zerbitzu eskaintzaile dituen, eta era guztietako hartzaila-taldeei iristen zaizkienak.

Helduen ikaskuntzako zailtasun nagusietako bat ikasle helduen beharrak asetzen dituen, lan-merkatu eta gizartearen beharrei kalitate handiko erantzunak eskaintzen dizkien eta eskari handiagoko sustatzen duen zerbitzua eskaintzea. Gainera, elkarrekiko lotura duten neurrien barietate handiagoko beharrezkoa da

4.9. TAULA. 2007KO ETENGABEKO IKASKUNTZARAKO EKINTZA PLANAREN LEHENTASUNAK

Helduentzako prestakuntza	
Ekintza	Aurre egitea
Eskulanaren, oro har, eta kalifikazio txikiko langileen, zehazki, gaitasun mailak (prestakuntza) handitzea.	Aldaketa demografikoaren ondoriozko eskulanaren urritasuna
Bigarren aukera eskaintzea helduaran kalifikazio gabe sartzen direnei	Eskola goizegi uzten duten gazteen geroz eta kopuru handia
Helduen hezkuntza pertsonen gaitasunak hobetu eta hiritartasun aktiboago eta autonomia pertsonal handiago onartzen laguntzeko estrategia bihurtzea	Baztertutako taldeen artean txirotasuna eta gizarte-bazterketa murriztea
Neurrirako ikastaroak eskaintzea, etorkinentzako hizkuntza ikaskuntza ere jasota, era berean bere kalifikazioen baliozkotzea eta aitortzea bermatuta	Etorkinek gizartean eta lan-merkatuetan integrazteko dituzten zailtasunak
Adin handieneko langileen partaidetza sustatzea	34 urteren ostean dagoen parte hartzearen beherakada lan egiteko batez besteko adina handitzen ari den momentu batean

parte hartzeko dimentsio anitzeko oztopoak gainditzeko. Horien artean honakoak daude:

- ikasleei kalitate handiko informazio eta orientabidea ematea, zerbitzu komunitarioen bidez edo lantokian lor daitekeena.
- ikaskuntza ikasleen komunitate eta lantokietera hurbiltzea, ikaskuntzako tokiko zentro, GKE, lantokiko ikaskuntza eta lineako ikaskuntzaren bidez lor daitekeena.
- Ziurtagiri eta kualifikazioa dakartzaten ikaskuntzako emaitzen ebaluazio, baliozkotze eta aitortzerako sarbide malgua ahalbidetzea, orientabidearen bidez indartu ahal daitekeena.
- goi mailako hezkuntzarako sarbidea zabaltea aurreko kualifikazioen aldean "maila bat igotzea" errazteko; eskariak orientatutako finantzako mekanismoak abiaraztea (hala nola banakako ikaskuntzako kontuak, neurri fiskalak eta publikoki edo bermearen mekanismo publiko baten bitartez emandako maileguak) finantzako murrizketei heldu eta denbora osoko edo denbora partzialeko ikaskuntza sustatzeko.
- pertsonak animatzea ikaskuntzan inbertitzera, hala bere buruaren garapenerako nola bere enplegarritasunerako.

4.6.2.2. 2020 Hezkuntza eta Prestakuntzako Europako Esparru Estrategikoa

Kontseiluak 2009. urteko maiatzean Europako lankidetzarako esparru estrategikoa hartu zuen hezkuntza eta prestakuntzaren arloan (ET 2020)⁴³. Esparru estrategiko honek berriro ere nabarmetzen du hezkuntzak eta prestakuntzak funtsezko eginkizuna bete behar dutela Europak hurrengo urteetan aurre egin behar dien erronka sozioekonomiko, demografiko, ingurumeneko eta teknologiko ugarietara heltzeko orduan. Era berean, adierazi ere egiten du giza ka-

pitalaren inbertsio eraginkorra egitea, hezkuntza eta prestakuntzako sistemen bidez, Europako estrategia-
ren funtsezko elementua dela hazkunde eta enplegu maila handiagoak lortzera zuzenduta, bideragarriak eta ezagutzen oinarriturik.

Beste helburu estrategiko batzuen artean, "eten-gabeko ikaskuntza eta mugikortasuna errealitatea egitea" ezartzen da. Zehazki, honi dagokionez helduek etengabeko ikaskuntzan duten partaidetza handitzeko beharra planteatzen da, zehazki gaitasun txikiena dutenena. Zehazki, Batzordeak, helburutzat, planteatzen du 2020. urterako gutxienez helduen %15 batek batez beste etengabeko ikaskuntzan parte hartu beharko lukeela⁴⁴. Aldez aurretik, helburua %12,5ean ezarrita zegoen, baina 2008. urteko datuetan, praktikan %9,5era bakarrik iristen zen.

Batzordeak komunikazio berria argitaratu du, Funtsezko gaitasunak aldatzen ari den mundurako⁴⁵ eta bertan Batzorde eta Kontseiluaren 2010eko baterako txostenaren proiektuari heltzen dio 2010eko Hezkuntza eta Prestakuntza lan-programa gauzatzeari eta EBko kide diren Estatuak aldetik politika europarraren bere garapen mailari buruzkoa. Bereziki, etengabeko ikaskuntzaren estrategia nazionalen bilakaera eta hezkuntza eta lanbide heziketa (HLH) erakargarriagoa izateko eta lan-merkatuaren beharrezanetara hobeto egokitzeko, baita goi mailako irakaskuntza modernizatzeko ere, aplikatutako erreformak deskribatzen dira.

Honen gainean, adierazten du etengabeko ikaskuntza ikaskuntza formal, ez-formal eta informalearen bidez inplementatzea, baita mugikortasuna handitzea ere, oraindik ere erronka direla. Hezkuntza eta prestakuntza, unibertsitateak barne, irekiagoak eta lan-merkatuaren eta gizartearen, oro har, beharrezanetara egokituagoak izan beharko liriteke. Arreta berezia eskaini behar zaio hezkuntza eta prestakuntza eta lanaren artean elkarrekin sortzeari.

Helduen aldetik funtsezko gaitasunak eskuratzearen aldeko neurrien artean, legeria egokia egin

⁴³ DOC 119 28.5.2009.5.28koa.

⁴⁴ Hau da: hogeita bost eta hirurogeita lau urte bitarteko adina duten eta hezkuntza eta prestakuntzako jardueretan inkestaren aurreko lau asteetan zehar parte hartzen duten biztanleen ehunekoa (Eurostat/Labour Force Survey).

⁴⁵ Brusela, 2009.11.25, azken COM (2009) 640.

eta aldatzea, prestakuntzako zerbitzuen kudeaketa eta prestazioa hobetzea jasotzen dira, baita finantzaketarako neurri espezifikoak ere. Helduen lkaskuntzari buruzko Ekintza Planarekin bat etorritik, Europako herriek arreta berezia eskaintzen diete alfabetatzeari, hizkuntzei eta gaitasun digitalei, zehazki kualifikazio txikia duten helduen edota langabetu eta etorkinen artean. "Bigarren aukerako" programak ohikoak dira. Hauek bigarren mailako irakaskuntzako diploma eskuratzeko ahalbidetzen dute. Irakurmena eta idazmena eta kalkulatzeko gaitasuna, batzuetan, lanbiderako orientabideko ikastaroetan jasotzen dira. Arrakastaren giltza aipatutako neurriak orientabide egokiarekin eta ikaskuntza formak, ez-formal eta informala aitortzearekin uztartzean datza.

Hala eta guztiz ere, helduen prestakuntzari dagokionez, garrantzitsua ere bada xedapenek funtsezko gaitasunen sorta osoa barne hartzea, gaitasun zehatzak, irakurmen eta idazmena adibidez, edo gaitasun profesional zehatzak bakarrik azpimarratu beharrean. Horretaz gainera, heldu guztiei zuzenduta egon behar da, bere kualifikazio maila edozein dela ere, kualifikazio eskasa duten pertsonak, hezkuntzako beharrian espezifikoak dituzten helduak eta zaharrak ere barne hartuta. Helduen hezitzaileen gaitasunak, ondorioz, eguneratu behar dira.

Herri gehienek etengabeko ikaskuntzaren estrategia esplizituak hartu dituzte. Arreta berezia eskaini zaio ikaskuntzako ibilbideak hezkuntza eta prestakuntzako sistemen osagai guztien artean malgutzen laguntzen duten instrumentuak egiteari.

Halaber, aurrerapen esanguratsuak ere egin dira kualifikazioen esparru nazionalak egiteko orduan, hezkuntza eta prestakuntzako maila eta mota guztiak barne hartuta, baita aipatutako esparru hauek Europako Esparruarekin lotzea ere, 2010. urterako amaiturik egon beharko dena. Era berean, etengabeko orientabideko sistemak garatzeko neurriak ere hartu dira, bereziki helduentzako sistemak garatzeko. Hala eta guztiz ere, orientabideko sistema guztiak hobeto koordinatu behar dira, gazteei bere hezkuntza eta prestakuntza osatzen eta lan-merkatuan sartzen laguntzeko, beste gauza batzuen artean.

Etengabeko ikaskuntzako estrategien inplementazioa eta garapena oraindik ere erronka handia dira.

Aipatutako estrategiak koherenteak eta osoak dira kasuen kopuru mugatua, eta batzuk oraindik sektore espezifiko edo talde zehatzetan oinarritzen dira, biziklo osoa barne hartu beharrean. Eraginkorrak izateko, aipatutako estrategia horiek behar bezain luzeak diren aldiak barne hartu behar dituzten, adin-talde guztiei aukerak eskaini behar dizkiete eta etengabe berrikusi eta garatuak izan behar dute. Bere egokitasuna eta oihartzuna handitzeko, baita pertsonen prestakuntzako ekintzetan parte hartzea sustatzeko ere, interesa duten alderdiek gehiago inplikatu behar dute, eta hezkuntza eta prestakuntzaren bestelako arlo politikoekin egon beharreko lankidetzak egokiago izan behar du. Krisi ekonomikoaren oraingo testuinguruan, funtsezko kontua da ez dagoela mekanismo egokirik baliabide mugatuak modu estrategikoan esleitzeko eta gaitasunen arloko beharrian berriak edo sortu berriak kontuan hartzeko.

4.6.3. 2010eko IKT eta zahartzeari buruzko Ekintza Plana

Zahartzearen erronka europarra osasun eta bizikaltateko baldintza onak eduki era ahalik eta denbora gehien modu autonomoan bizi ahal izateaz gainera, gizartearen ezagutza eta aurrerapenetan parte ahal izatea ere bada.

Zentzu horretan, IKTeke funtsezko eginkizuna bete behar dute osasun, lan, gizarte zerbitzu, etxeko segurtasun, informazio eta komunikazio sozialaren arloan. Hala eta guztiz ere, estimatzen da hobeto zahartzeko IKTen merkatua oraindik hasiberria dela eta ez dagoela berme nahikorik eskaintzen dituen konponbideen erabilgarritasun eta onarpenari buruz.

Horregatik, hain zuzen ere, Batzordeak ekintza plana abiarazi du informazioaren gizartean hobeto nola zahartzeari buruz. Plan honen azken helburua da erraz erabiltzeko IKT zerbitzu eta tresnak garatu eta ezartzea, adineko erabiltzaileen beharrianak integratzen dituztenak.

Planak xedatzen du erabiltzaileen beharrei hiru arlotan heldu behar dietela:

- lanean hobeto zahartzea lan- eta familia-bizitzaren arteko oreka bilatuz IKT eskuragarri, praktiko, malgu,...eta abarren laguntzaz.

- komunitatean hobeto zahartzea sozialki aktibo eta sortzaile mantenduta IKT soluzioen bitartez (sare sozialak, zerbitzu publiko eta komertziale-tarako sarbidea,...)
- etxean hobeto zahartzea teknologiarik eskertu (bizi-kalitatea, osasuna baina baita independentzia, autonomia eta duintasuna ere).

Helburu hauek errealitate egin ahal izateko beharrezkoa da adineko pertsonen beharrezkoak eta benetako egoera aztertu eta ulertzea kolektibo honetarako gaitzeko estrategia espezifikoak eta beharrezko horien egokitzeko aplikazioak garatu ahal izateko xedez.

Plana hurrengo lau arlo hauetan egituraturik dago:

1. *Sentsibilizatzea eta adostasun eta estrategia komunak sortzea* eragile guztien ahalik eta partaidetzarik zabalenean oinarriturik (publikoak, pribatuak, industria, adinekoen kolektiboak, aseguru-konpainiak, unibertsitatea, ikertzaileak,...). Kontua da aukera eta oztopoen jakitun izatea eta partekatutako ekintzei heltzea.
2. *Beharrezko baldintzak ezartzea*. Oztopoen ebaluazioa barne hartzen du, honakoa egiteko:
 - teknologiak hartzea bizitza independentea eramateko (intzidentzia pribatutasunean, irati-maiztasun bidezko identifikazioa,...),

- erabilerraztasun elektronikoa,
- elkarreragingarritasuna osasun elektronikoa, oinarritzko datuei erreferentzia eginda (pazientearen historia, larrialdiko datuak)
- oinarritzko sarbidea sustatzea IKTetarako zerbitzuen banda zabalaren bitartez.

3. *IKT-ak hartzea sustatzea* frogako proiektu batzuk abiaraziz. Hauek lehen momentu batean bizitza independentean eta eritasun kronikoen kontrolean oinarriturik egongo dira. Batzordeak laneko zahartze aktiborako IKTen potentzialaren esplorazioa ere sustatuko da eta sariak sortuko dira etxebizitza adimendunak eta bizitza independentea laguntzen duten aplikazioak sustatzeko.

4. *Etorkizuna prestatzea*, lidergoa Europako industriaren arrakastaren funtsezko faktorea dela onartuta. Horretarako beharrezkoa da ikerketako agendak partekatzea, baliabideak partekatzea, plataforma komunak garatzea ekimen zehatzak jadanik hartzen diren aldi berean, esate baterako Osasun elektronikoen eta Inklusio elektronikoen arloan. Hauetan erabiltzaileen partaidetza azpimarratzen da. Helburua da elkarreragingarritasuneko esparru komuna sortzea adineko pertsonentzako IKT zerbitzu eta soluzioen arloan.

5. Laburpen eta Ondorioak

5.1. LABURPENA

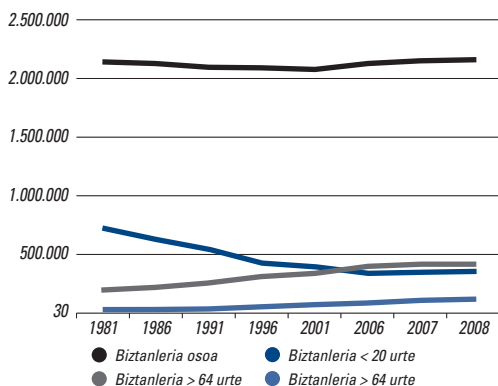
5.1.1. Oraingo egoera eta aurreikuspen demografikoak

a) EAEko bilakaera demografikoa eta bere baldintzatzaileak

- Biztanle kopuruaren egonkortasun erlatiboa eta zahartze progresiboa.

Azkeneko hiru hamarkadetan EAEko bilakaera demografikoaren ezaugarriak bere biztanle kopuruaren egonkortasun erlatiboa eta bere zahartze progresiboa izan dira. Horrela, EUSTATen azkeneko datuek adierazten dute 2008. urtean euskal biztanleak 2.162.944 zirela, 1981. urtean baino 17.250 gehiago bakarrik (+%0,8 hogeita bost urte baino gehiagotan). Adierazi behar dugu hazkundea 2001. urtetik aurrera gertatzen dela, aurretik beheranzko joera arina baitzen.

5.1. GRAFIKOA. EUSKAL BIZTANLERIAREN BILAKAERA: PERTSONA GAZTEAK ETA ADINEKOAK. 1981-2008. BIZTANLERIA ABENDUAREN 31N.

Iturria: EUSTAT. Adierazle Demografikoak. Udal Biztanleen Eguneratzea

64 urtetik gorako 200.000 lagun baino gehiagoko hazkunde absolutuak eragin du kolektibo hau 1981. urtean guztien %10 baino gutxiago izatetik oraingo %19 izatera igarotzea. Horrekin batera aldi berean 20 urtetik beherako gazteen 375.000ko beherakada egon da. Emaitza gisa, euskal biztanleen batez besteko adina ia hamar urte hazi da azkeneko hogeita bost urteotan: 32,8 urtetik 42,5 urtera.

- Zahartze prozesua estatu eta Europan baino nabarmenagoa da

EAEko zahartze prozesu hau Espainia eta Europako testuinguruan egondakoan baino nabarmenagoa da. Alde batetik, gazteen proportzioa txikiagoa da EAEn eta gehiago murriztu da eta, bestaldetik, EB-27 zein Estatu gainditu dira adineko pertsonen proportzioan (64 urtetik gorakoak gure Erkidegoan %18,9 dira Espainiako %16,6 eta EB-27ko %17,1aren aldean).

- Elementu bereizgarriak lurraldearen ikuspegitik

Autonomia Erkidegoaren bilakaera demografikoak elementu bereizgarri batzuk eduki ditu lurraldearen ikuspegitik. Bizkaiak 30.000 biztanle inguru galdu ditu azkeneko hogeita bost urteotan; Gipuzkoak egonkortasun erlatiboa eduki du eta Araban, berriz, biztanleria nabarmen handitu da (40.000 biztanle baino gehiago) eta, ondorioz, EAE osoan duen garrantzi demografikoa handitu da.

Aldi berean, Araba zahartze tasa txikiena duen lurraldea da (65 urte eta gehiagoko pertsonak %16,7 dira), Gipuzkoa erdian dago (%18,4) eta Bizkaia, berriz, postu okerreanean dago (%19,2).

- Jaiotza-tasa murriztuak eta heriotza-tasa gero eta handiagoak

Euskadiko bilakaera demografiko honen arrazoiak adierazteko orduan, saldo begetatibo beherakorrak

1981 eta 1996 bitartean, eta negatiboak ere 1991 eta 2001 bitartean, baina apur bat positiboak azkeneko urteotan:

- Jaiotza-tasa beherakorra 1996. urtera arte eta susperraldi arinean harrez geroztik, bai beti Espainia eta EB-27koak baino txikiagoak.
- Heriotza-tasa handitzen joan da Espainiako batez bestekoa gainditu eta Europakora asko hurbildu arte.

• *Etorkinen hazkunde handia, gazteena oro har*

Migrazioko saldoak, berriz, negatiboak izatetik geroz eta positiboagoak izatera igaro dira azkeneko hamarkadan, atzerriko naziotasuna duten pertsona gehiago iritsi direlako (beste Autonomia Erkidego batzuekiko saldoan, aldiz, aurkakoa gertatzen zen). Atzerrian jaiotako pertsonak 1981. urtean 22.750 izatetik gaur egun 115.000 baino gehiago izatera igaro dira. Hortaz, lehen EAEko biztanleen %1a izatera iristen ez baziren egun %5a dira. Halaber, nabarmendu behar dugu pertsona etorkinen profila geroz eta gazteagoa dela (batez beste 31,3 urteko adina).

• *Bizi-itxaropenaren luzapen handia*

Bizi-itxaropena apurka-apurka hazi da azkeneko hamarkadetan, gizonetan zein emakumeetan. Horrela, gizonezkoen dagokienez, bere bizi-itxaropena 71 urtetik 78,3 urtera igaro da 1981 eta 2007 bitartean, eta emakumeen dagokienez, berriz, 78,5 urtetik 85,6 urtera igaro da.

• *Etxe kopurua handitu da, familien batez besteko neurria murriztuta*

Familia kopuruaren hazkunde oso handia egon da, horrela, 1991. urtean 632.100 baziren, 2006. urtean 787.000 dira (+%24,5). Aldi berean, bere neurria murriztu da, horrela bada, 3,32 kide edukizetik 2,64 edukizera igaro da, eta prozesu hau pertsona bakarreko familien hazkundearen paraleloan gertatu da (guztien %20 baino gehiago).

Interesgarria da nabarmentzea pertsona bakarreko familia hauen ia erdia 64 urtetik gorako pertsonen osatuta daudela eta, ondorioz, hauek bakarrik bizi

direla (81.900 pertsona). Horretaz gainera, bide bakarrik dituzten 70.000 familia baino gehiago daude, eta kide hauek ere 64 urte baino gehiago dituzte.

• *Biztanleria aktiboaren eta potentzialki aktiboaren hazkundera*

EAEko biztanleria potentzialki aktiboak (16 urte eta gehiago) azkeneko bi hamarkadetan hazkunde graduala eduki du, baina berriki egonkortze argia ikusi da, bilakaera demografikoaren ondorioz.

Bilakaera gorakor hau biztanleria aktiboari zein okupatuari ere zabaldu dakioko, azkeneko bi urteetako krisiaren ondorioak salbuetsita. Jarduera-tasa 1986. urteko %52,7tik 2009. urteko %55,6ra hazi da, baina gizonezkoen artean murriztu da (%71,2tik %64ra) eta hazi da emakumezkoen artean (%35etik %47,6ra). 16 eta 24 urte bitarteko gazteen artean ere murriztu da (%51,3tik %32ra).

b) *Aurreikuspen demografikoak*

• *Biztanleriaren hazkunde arina*

EUSTATen aurreikuspenek adierazten dute EAEko biztanleria apur bat haziko dela hurrengo urteetan zehar, 65.000 pertsona gutxi gorabehera 2008tik 2020ra (+%3). Hazkundera aldiaren lehenengo urteetan pilatuko da eta epe laburrera, berriz, dezelerazioa aurreikusten da, 2020an biztanleriaren hazkunde nulua ekarriko duena, saldo begetatiboa (negatiboa) migratzailearekin (positiboa) konpentsatzeagatik.

• *Adineko pertsona kopuruaren hazkunde jarraitua*

Biztanleriaren hazkunderarekin batera 64 urtetik gorako biztanleen etengabeko hazkundera egongo da. Biztanle-multzo ugariaren pixkanaka piramide demografikoaren zatirik altuenerantz aldatuko dira.

Prozesu hau biztanle helduen bizi-itxaropenaren hazkunderarekin uztartzeak eragingo du 64 urte baino gehiagoko biztanleak 2020an milioi erdi lagun izatea, 2008an baino ia 100.000 gehiago. Horrela, biztanleria osoaren %22,5a izango dira. 79 urte baino gehiagoko biztanleria are azkarrago haziko da

162.000 pertsona izan arte gainzahartzeko prozesu batean.

Zahartzeko prozesu hau Espainia eta EB-27n baino nabarmenagoa izatea aurreikusten da. Eskualdeko ikuspegi batetik ere, EAEko aldaketa demografikoaren aurreikuspenak Europako eskualdeen batez bestekoa baino okerragoak dira.

• **Haur-gazteen biztanleriaren nolabaiteko susperraldia eta bizi-itxaropenaren hazkundera**

Hala eta guztiz ere, aldi osorako haur eta gazteen biztanleriaren nolabaiteko susperraldia ere aurreikusten da ugalkortasun handiago baten emaitza gisa eta immigrazioaren ekarpenagatik. Prozesuak, berriz, beheranzko joera jarraituko du.

Heriotza-tasa handitu arren eta bilakaera berriaren arabera, aurreikusten da 2020an jaiotzean dagoen bizi-itxaropena 81,2 urtekoa izatea gizonezkoetan eta 87,2 urtekoa emakumezkoetan.

• **Lan egiteko adinean dagoen biztanleriaren murrizketa**

Lehenengo urteetan jaiotza-tasetan egondako beherakadak eragingo du erretiro-adinean sartzen diren belaunaldiak kopuru txikiagoko multzoek ordezkatuak izatea. Horren ondorioz, murrizketa egongo da 16-64 urteko biztanle potentzialki aktiboei dagokienez, ia 60.000 lagunekoa 2020ra arte (-4%).

• **Ondorioz mendekotasun mailak handituko dira**

Lan egiteko adinean ez dauden pertsonen eta potentzialki aktiboak direnen arteko ratioa 2008ko 100 aktibo potentzialeko mendeko 48 pertsona izatetik (gazteak edo adinekoak) 2020an ia 59 pertsona izatera igaroko da, funtsean adineko pertsonen mendekotasun-erlazioaren hazkunderagatik.

• **Biztanle etorkinen hazkundera aurreikusgarria**

Saldo begetatiboaren bilakaera negatiboaren aurrean, proiektzioek saldo migratzaile positiboa aurreikusten dute 2020. urtera arte, baina bere magnitudea, apurka-apurka, txikiagoa izango da. Beheranzko bilakaera honetan elementu erabakigarria atzeritiko etortitako sarreraren fluxuan aurreikusitako murrizketa izango da. 2008-2020 aldi osorako, berriz, 90.000 lagun baino gehiagoko saldo positiboa aurreikusten da.

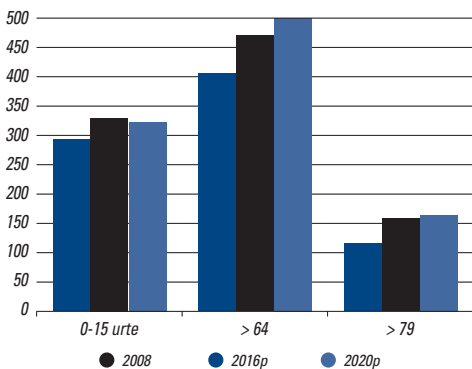
• **Hazkundera etxe kopuruan eta aldagetak familiako tipologia**

Etxe kopuruaren bilakaeraren gaineko aurreikuspenek 2020. urtera arte oraindik hazkundera handia egongo dela adierazten dute (2006. urtean baino 100.000 gehiago), baina azkeneko urteetan baino apalagoa izango da eta joera beherakorrari jarraiki.

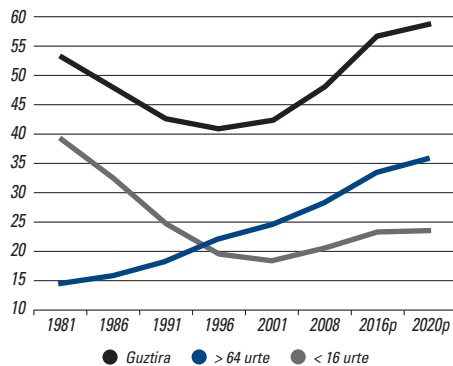
Era berean, familiako tamainaren murrizketak jarraitzea aurreikusten da, pertsona bakarreko etxeen

5.2 GRAFIKOA. MENDEKO BIZTANLERIAREN ETA MENDEKOTASUN-TASAREN PROIEKZIOA

Biztanle-kopurua

Mendekotasun-tasa (%)

Iturria: EUSTAT. Adierazle Demografikoak. Udal Biztanleen Eguneratzea; Proiekzio demografikoak 2020. Guk egina.

hazkundearekin. Zehazki, bakarrik bizi diren 64 urtetik gorako pertsonak osatutako etxeak haziko dira (110.000 pertsona baino gehiago arte, gaur egun baino 30.000 gehiago) edo adinekora ere den bikote batekin bizi direnak (era honetako 80.000 etxe, gaur egun baino 10.000 gehiago).

5.1.2. Aurreikuspen demografikoen ondorio ekonomiko eta sozialak

a) Ondorioak lan-merkatuan

- **Uzkurdura eskulanaren eskaintzan**

EAEEn eskulanaren eskaintzaren beherakada handia izango da 2020. urtera arte: 16 eta 64 urte bitarteko biztanleen murrizketa 60.000 lagun ingurukoa da 2008. urtean zegoen kopuruaren aldean (-%5), EUS-TATen aurreikuspenen arabera.

Politiken aldaketarik gabeko egoera batean, ondorioak are nabarmenagoak izan zitezkeen ondoren, 2050. urterako biztanle potentzialki aktiboaren %20ko murrizketarekin.

- **Honek emakumeen eta 55 urtetik gorako pertsonen jarduera-tasak handitzeko beharra planteatzen du**

Eskulanaren uzkurduraren eragina, gutxienez denbora batez, emakumeek eta adinaren tarte altueneko langileek batez ere parte hartzeak arinduta egon liteke. EAEk arlo honetan hobetzeko aukera handia du eta Europako Batasunak jarritako helburuak zorrotzak dira.

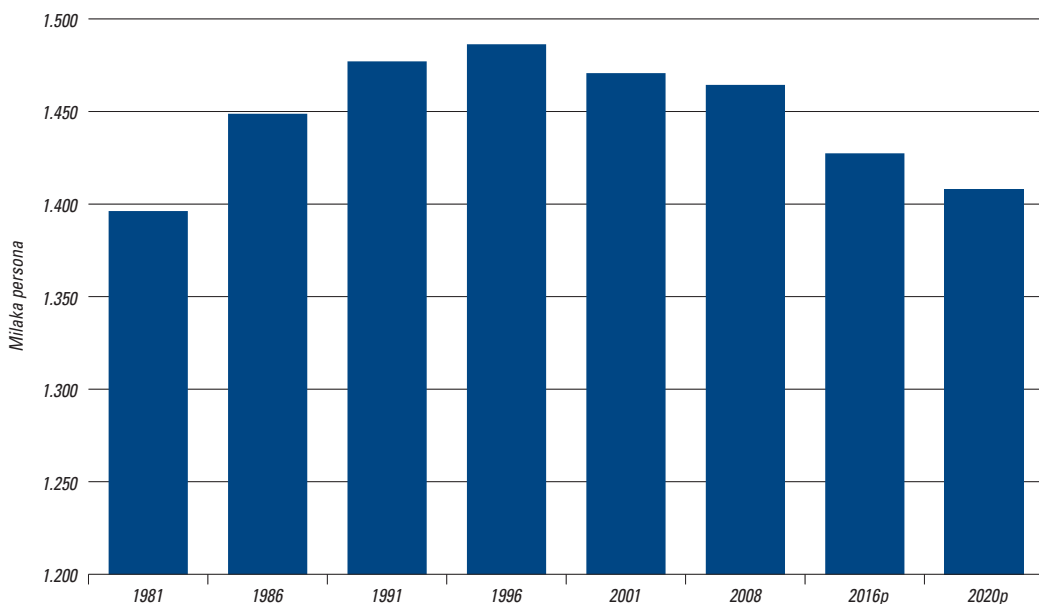
Horrela, EAEEn 2009. urtean jarduera-tasa orokorra (15-64 urte) (%70,9) EBrako 2050. urtean proiektatutakoa baino txikiagoa da (%73,9), eta are gehiago emakumeenari dagokionez (%63,6).

55 urtetik gorako pertsonen kolektiboan egin beharreko ahaleginak ere oso handiak dira, izan ere, EBk ia %60ko enplegu-tasa lortu nahi du eta egun EAE %45eko batez bestekoan dago (%36 emakumeentzat).

- **Immigrazioak funtsezko eginkizuna izango du biztanleria aktiboaren bolumenaren doikuntzan**

Azkeneko hamarkadan EAEra etorkin asko azkar etorri diren arren, Gizarte Segurantzaren izena emanda

5.3. GRAFIKOA. EAEko 16 eta 64 urte bitarteko biztanleen bilakaera, 2020ra proiektatuta

Iturria: Guk egina EUSTATen oinarriturik.

dauden atzerritarren proportzioa hemen Estatuan baino askoz txikiagoa da (%54 %108ren aldean 2009ko abenduan, batez besteko datuetan).

Hala ere, hurrengo urteetan fluxu migratzaile positibo handia gertatuz gero, potentzialki aktiboa den biztanleen murrizketa are nabarmenagoa izango litzateke (120.000 pertsona 2020ra arte).

Halaber, aipatu ere egin behar dugu etorkin gehienak kalifikazio txikiko postuetan okupatuta daudela eta honek erronka handiak planteatzen ditu prestakuntza eta lan-baldintzei dagokienez.

• *Desorekak kalifikazio mailari dagokionez eta ordezkatzeko arazoak*

Ikerketa batzuek aditzera ematen dute eskulanaren urritasun aurreikusgarriari gaineratu behar zaiola industriar arazoak areagotzea langile kualifikaturik ezagatik, eta zerbitzuen sektorean, berriz, kalifikazio handi zein txikiko postuak betetzeko zailtasunak zurtzen dira.

Era berean, epe labur eta ertainean, plantillen bealunaldi-ordezkapeneko beharrak aurreikus daitezke sektore eta enpresa askotan, hala industrialetan nola zerbitzu pribatuetan, eta baita Administrazioan eta zerbitzu publikoetan ere. Enpresen zuzendaritza eta jabetza dituen kolektiboan ere berritzeko arazoa ikus daiteke (bereziki familiarak direnetan) negozioen biziraupena laguntzen duten neurriei heldu ahal izateko.

• *Produktibitate, prestakuntza eta I+G+Bren garrantzia sendotzen da*

Eskulanaren murrizketak ekoiitzen eta hazkunde ekonomikoaren uzkurdura ekarriko du, produktibitatea azkarrago hazten bada izan ezik.

Produktibitatea neurri handi batean jarreraren eta kalifikazio mailen arabera dela jotzen da. Maila handia jarduera-tasa handiarekin, etengabeko prestakuntzarako joerarekin eta adin handieneko pertsonak lan-merkatuan denbora gehiagoz geratzearekin lotuta dago.

Hala eta guztiz ere, Euskadiko prestakuntzako jardueira mailak Europako batez bestekoen azpitik daude, eta herrialde aurreratuenetatik nahiko urruti daude,

bai bere langileei prestakuntza eskaintzen dieten enpresa kopuruaren ikuspegitik, bai pertsonen (banaka) ikuspegitik.

I+G+Bko inbertsioari dagokionez, EAerako datuek erakusten dute arlo honetan egindako ahaleginak handiak direla, baina mailak oraindik Europako batez bestekoaren azpitik daude (BPGdren %1,85 EB 27ko %1,90aren aurrean 2008an).

b) *Eraginak pentsio-sisteman*

• *Gastu handiagoko pentsioetan eta sarrera gutxiago kotizazioagatik*

Zahartzeak biztanle aktibo gutxiago dakar ikusitakoaren arabera eta erretirodun biztanle gehiago. Gainera, bizi-itxaropena handitzeak pentsioak denbora luzeago batez finantzatzeko beharra ere badakar.

EAEn, berriz, adineko pertsonengatik oraingo %28ko mendekotasun-tasa %36ra iritsiko da 2020an eta ondoren ere hazten jarraituko du.

Horren ondorioz, pentsioetako gastua handitzen da (hartzaile kopuru handiagoa eta urte gehiagoz). Aurreratutako erretiroen bitartez lan-bizitzaren abandonu goiztiarrek sistemari presioa gaineratu diote. Gainera, batez besteko prestazio edo pentsioaren mailak ere goranzko joera eduki du pentsio zaharrak berriez ordezkatzearen ondorioz (hauek %33 handiagoak dira gutxi gorabehera), baita pentsioak errebalorizatze sistemagatik beragatik ere (KPIren arabera).

• *EAEn pentsioetako gastuaren bilakaerari buruzko prospektibaren ariketek tentsio handiak erakusten dituzte, batez ere bigarren mende laurdenean*

Bilakaera demografiko eta ekonomikoaren egoera onenetan ere zailtasun eta tentsio handiak sortzen dira aurrekontu publikoen gainean.

Aurreikusten da estatuan zahartzearekin lotutako gastuak 2007an BPGdren %19,3tik %28,3ra, gutxi gorabehera, handitzea 2060an (+9,0 puntu). Espainia, ondorioz, Europako batez bestekoaren azpitik egotetik honen gaintetik jartzera igaroko da (EB-27 BPGdren %23,1etik %27,8ra igaroko da aldi berean (+4,7 puntu).

Horrela, pentsioen oraingo sistema "batez besteko pentsioa batez besteko lansariaren gainean" bezala mantentzeko beharrezkoa izango litzateke pentsioen kostuak lansari guztien gainean dakarren pisuaren hazkunde handia onartzea (eta enpleguaren hazkunde aurreikusgarria mugatua denez, horrek langile bakoitzak egin beharrek batez besteko ekarpenaren hazkunde handia ekarriko luke). Horrela bada, oraingo pentsio sistemak ekarriko luke lansariaren gaineko pentsioen kostuaren ratioa ia bikoiztea EAEn 2050. urterako.

• *Gizon eta emakumeen arteko ezberdintasunak*

Generoko ikuspegia garrantzitsua da arazo hau aztertzeko orduan. Gizon eta emakumeen lan-historietan dauden ezberdintasun handiek azken hauentzat pentsioko eskubide txikiagoak dakartzate.

Izan ere, emakumeak lan-merkatuan gizonak baino neurri txikiagoan eta beranduago sartzen dira eta, gainera, denbora gutxiagoz egoten dira. Gizarte Segurantzarekiko afiliazioa handitzeko joera egon arren, emakumeak, 2008an, EAEko afiliazio osoaren %43a

baino ez ziren. Emakumeen afiliazio-tasa gizonena baino 17 puntu txikiagoa da (%56 %73aren aurrean).

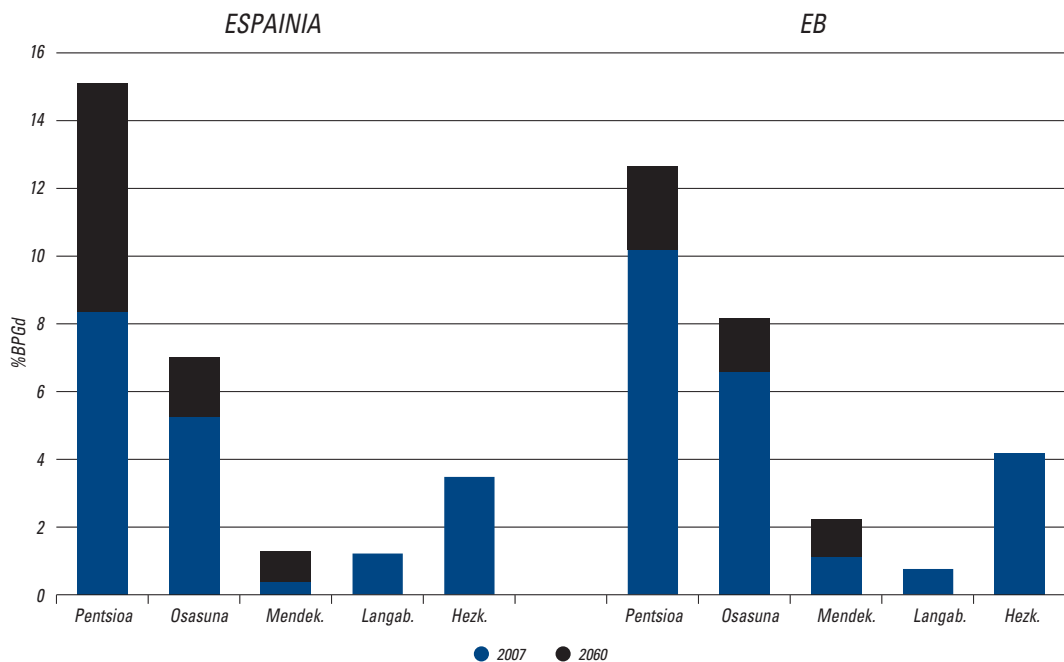
EAEn gizonetakoek duten batez besteko kotizazioa emakumeena baino 20 urte handiagoa da: 40,9 urte 20,3 urteren aurrean.

Horren ondorioz, emakumeek pentsioko eskubide txikiagoak lortzen dituzte eta, gainera, bere pentsioak aurrezte pribatuaren bidez neurri txikiagoan osatzeko joera dute. Estatuko datuen arabera, emakumeen erretiroagatiko batez besteko pentsioa, 2007an, gizonena baino %40 txikiagoa zen.

• *Pentsio osagarrien sistemen garapena*

Pentsio osagarriek EAEn garapen handia eduki dute (funtsean BGAEn bitartez). Horrela, EAE Estatuan aitzindaria izan da sistema sektorialen garapenean. Hauek pentsio publikoekiko mendekotasun handia duten kolektiboak (aurrezteko zailtasunak dituztelako) gizarte-aurreikuspen osagarrian integratzea ahalbidetu dute.

5.4. GRAFIKOA. ZAHARTZEAREKIN LOTUTAKO GASTU PUBLIKOAREN BILAKAERAREN AURREIKUSPENAK 2007-2060

Ondare metatuaren terminoetan, bere pisua Euskadiko BPGdren %27,6ra iritsi da 2009an (Estatukoa baino askoz handiagoa) baina ekarpenengatiko sarrera arruntei edo prestazio sozialetako gastuari kasu eginez, bere garrantzia askoz txikiagoa da (BPGdren %2,05 eta %0,6 hurrenez hurren). Eusko Jaurlaritzak egindako estimazioen arabera, 20-65 urte bitarteko biztanleriaren estaldura-indizea %36,3aren ingurukoa da.

Hobetzeko tarte zabalak daude estaldura-mailari, lurraldeko penetrazio dibergenteari eta ekarpenen zenbateko, erregularitasun eta iraupenari dagokienez.

• ***Biztanleen zahartzeak erronka ekonomikoa izateaz gainera erronka soziala ere bada***

Zahartzeak eta pentsioetan duen inpaktuak zailtasun handiagoak dakartzate adineko pertsonengan ongizate maila mantentzeko, eta biztanleriaren geruza hauetan pobrezia mailak larriagotzeko aukera dago.

Erretiro-pentsioaren formula teorikoak sarrerak erretiroaren ostean ordezkatu edo estaltzeko tasa handia aurreikusaraziko luke, batez ere lansari maila txiki eta ertainetan. Hala eta guztiz ere, aurreikuspen hau ez da betetzen pertsona gehienentzat legezko hainbat arrazoi eta lan-merkatuaren egoera direla kausa. Eta 65 urtetik gorako pertsonen batez besteko sarrera erlatiboen ratioa 2006. urtean Europakoa baino gehiago izateak eta kolektibo honetarako pobrezia arriskua adin horretatik beherako biztanleen artean ikusitakoa baino nabarmen handiagoa izateak hori egiaztatzen dute.

EAEan, berriz, "ongizateko egoeran" dauden pertsonen ehunekoa batez bestekoa baino txikiagoa da 65 urtetik gorakoentzat (baina pobrezia-tasa ere txikiagoa da), eta bereziki bakarrik bizi diren adineko emakumeentzat.

c) Eraginak osasunean eta osasun sisteman

• ***Biztanleen zahartzeak gizartearen osasun egoera orokorra larriagotzea dakar, hala ikuspegi objektibotik nola subjektibotik***

Bizi-itxaropenarekin batera patologia jakin batzuen prebalentziaren hazkundera ere egoten da adinak aurrera egiten duen neurrian. Honek esan nahi du adineko pertsona kopuru handiagoa duen gizarte

batek patologia horiek pairatzen dituzten pertsonen kopurua handitzea ere ikusten duela.

Termino subjektiboetan, osasun-egoeraren autopertzepzioa ere adinarekin batera okerragoa izaten da. Euskadiko biztanleen artean %80ak bere osasun-egoera ona dela esaten du, eta ehuneko hau %56ra murrizten da 64 urtetik gorako pertsonen taldean.

Pertzepzio subjektibo negatiboago hau 64 urtetik gorako pertsonen ezintasun funtzionaleko tasak bezalako datuen bidez egiaztatzen da (%20 inguru), izan ere, hauek ehunekotan hamabi puntu hazten dira biztanleria osoaren aldean.

• ***Osasun zerbitzuen kontsumoaren hazkundera: kontsultak, diagnostikoak eta ospitaleratzeak***

Adinarekin batera, kontsultetan zein proba diagnostikoetan eta ospitaletako altetan hazkundera egoten da.

Kontsultak egiten dituzten adineko pertsonen ehunekoa ia %100ekoa da eta kontsulta/paziente kopurua handia eta gorakorra da (%50 3-9 kontsulta/urteko eta %20, 10 edo gehiago). Horrek esan nahi du urtean, guztira, 2,8 milioi kontsulta daudela eta batez beste 7 kontsulta 64 urtetik gorako pertsona bakoitzeko urtean. Kontsulten bolumen hau medikuntza orokorraren %28,6a da. 2020rako proiektzioa eginda, kolektibo honetatik etorritako urteko kontsultak 700.000 haziko lirateke 2,8 milioien aldean.

Bestaldetik, egindako osasun diagnostikoen %50a 64 urtetik gorako pertsonen egin zaie (ia 75.000 diagnostiko). Begi-lausoak (guztien %20 baino gehiago kolektibo honetarako), gutxiengitasun kardiakoa, osteartrosia eta bronkitis kronikoa (%5 inguru bakoitza).

Adineko pertsonen ospitaleko altek batez bestekoa baino hazkundera handiagoak dituzte (bereziki 75 urtetik gorako pertsonentzat): guztira 125.000 alta 2007. urtean, ia 2000. urtean baino %25 gehiago.

Bestaldetik, aipatu behar dugu zahartzeko prozesuak osasun langileengan ere eragingo duela. Osasun publikoaren plantillaren batez besteko adina 50 urtekoa da eta 2.160 pertsonak 60 urte baino gehiago dituzte (guztien %10 inguru).

• *Osasun gastuaren hazkundera*

Osasun zerbitzuak geroz eta gehiago erabiltzearekin batera osasun gastuaren hazkunde handia ere egon da: 2000 eta 2006. urte bitartean gastu osoa EAEn %59 hazi da termino korranteetan.

Hala eta guztiz ere, BPGdren gaineko ehunekoan gastua Europako ingurune hurbileko herrialdeena baino txikiagoa da (%6,95 2005. urtean gehienetan %8tik gorako ehunekoen aurrean). Europako gehikuntzaren aurreikuspenak ehunekotan 1,7 puntukoak dira 2060. urterako.

d) *Ondorioak mendekotasun eta gizarte zerbitzuen terminoetan*

• *Kasu egin beharreko pertsona kopuruaren hazkundera, mendekotasun funtzionalaren tasan egonkortasun-aurreikuspenak badaude ere, baina hobekuntza kasu egindako biztanleen estaldura eta gehikuntza mailatan*

Zahartzeko prozesuak autonomiaren mugak dituen eta, ondorioz, mendekotasunari kasu egiteko beharrak dituen pertsona kopurua handitzea dakar. Horrekin batera familia eta gizarteko babes informala ere ahultzen da.

Aitortutako mendekotasunaren prebalentziaren oraingo tasak 65 urtetik gorako biztanleen %12,9koak dira (mendeko guztien %3,3a, %5,3 larriak eta %4,3 moderatuak), hau da, EAEn 50.000 lagun gutxi gora-

behera. Mendekotasun arina duen beste %18 bat gehitu behar da, printzipioz arreta jasotzen ez duena.

64 urtetik gorako biztanleen mendekotasunaren tasa orokorraren egonkortasuna aurreikus arren, zahartzeko prozesuaren ondorioz 2020. urtean 64 urtetik gorako ia 65.000 pertsona mendeko egongo dira (+%30).

Kopuru horretatik, 16.550 lagun mendeko osoak izango dira, 26.575 larriak eta 21.560 moderatuak.

Aurreikusgarria da estaldura maila handitzea eta kasu egindako 64 urtetik gorako biztanleen ehunekoa oraingo %9,3 izatetik (40.600 pertsona 2007. urtean) 2020. urtean %13 izatera igaroko da.

• *Adineko pertsonen arretarako zerbitzuen eskaintza dibertsifikatua garatzea*

Autonomia Pertsonala eta Mendekotasun egoeran dauden Pertsonen Arreta Sustatzeko 39/2006 Legea mendekotasunaren arretaren formalizazioa sendotzeko berriki egon den gertaera garrantzitsua izan da, eta honi izaera subjektiboa ematen dio. EAEn, Gizarte Zerbitzuei buruzko 12/2008 Legea ere aipatu behar dugu. Honen garapenak gutxienezko estaldurak finkatuko ditu zerbitzu mota bakoitzeko.

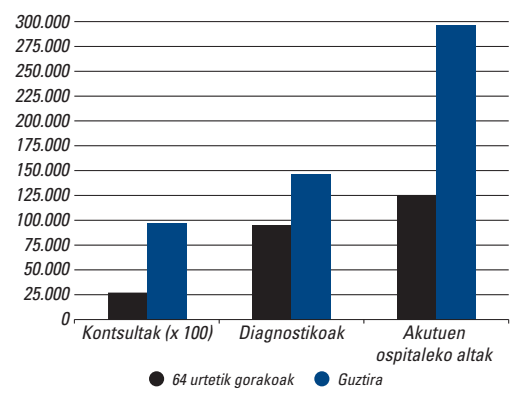
Azkeneko urteotan adineko pertsonen arretarako zerbitzuen eskaintza dibertsifikatu baten garapena egon da (Etxez Etxeko Laguntza Zerbitzuak (EELZ), Egoitzako Zentroak...).

EELZe dagokionez, 2008. urtean adineko 22.000 pertsona erabiltzaile zeuden. Pertsona hauen heren bat 80 urtetik gorakoa da. 2001. urtetik, kasu egindako biztanle kopurua +%117,8 hazi da eta estaldura-tasa 64 urtetik gorako biztanleriaren %2,85 batetik %5,45 batera igaro da.

Eguneko zentroek adineko 2.831 pertsona erabiltzaile hartzen dituzte (46,7% > 80 urte). 2001. urtearen aldean, erabiltzaileak +%227 hazi dira. Zerbitzu honen oraingo estaldura-indizea %0,70 ingurukoa da.

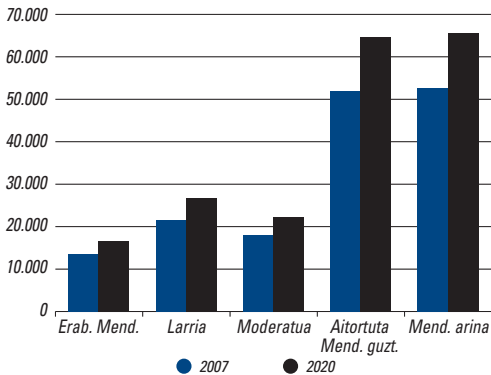
Egoitzako zentroek adineko 15.925 pertsona erabiltzaile dituzte 2008. urtean, eta 64 urtetik gorako biztanleen gaineko arreta indizea %3,9koa da. 1997. urtetik Euskadin 8.318 plaza berri sortu dira (+%85). Nabarmendu behar dugu adinekoen egoitzako zen-

5.5. GRAFIKOA. OSASUN SISTEMAREN JARDUERA ADIN-TALDEEN ARABERA. EAE 2007

Iturria: Eustat. Osasuneko Estatistikak. Osasunaren egoera. Datu-bankua.

5.6. GRAFIKOA. EAEen MENDEKOTASUNA DUTEN 64 URTETIK GORAKO PERTSONA KOPURUAREN BILAKAERA AURREIKUSIA, 2007-2020

Iturria: EUSTAT, Proiekzio Demografikoak 2020 eta Gipuzkoako Foru Aldundia, Gipuzkoako Gizarte Zerbitzuen II. Foru Mapa. 2008-2012. Guk egina.

troen gastu osoa 2008. urtean 456,2 milioi eurokoa zela (+%245,6 1997. urtearen aldean).

Adierazi behar dugu zerbitzu hauetan oraindik ez gara iristen erreferentziako estaldura-indizeetara.

• Gastuaren hazkunde handia mendekotasun-erako gizarte zerbitzuetan

Gizarte zerbitzuen gastua 2008. urtean BPGdren %2,7koa zen. Adineko pertsonen zuzendutakoa, berriz, guztiaren %29,4koa zen (550 milioi euro gutxi gorabehera).

1997-2008 bitartean, adineko pertsonen arretara zuzendutako gastuaren hazkundera +%263,3koa izan da, gizarte zerbitzuen gastu osoa baino apur bat handiagoa (+%262).

Erakunde eta adineko pertsonen zentroetako langile propioak, 2008. urtean, 8.912 lagun izan ziren, 1997. urteko kopurua bikoiztuta.

e) Ondorioak hezkuntza sisteman

• Eskola eta unibertsitateko adineko biztanleen murrizketa, baina lehen-bigarren hezkuntzako ikasle kopurua goraka hasi da

Azkeneko 20 urteotan Euskadiko hezkuntza sistemak 583.000 lagun hartzetik 414.000 hartzera igaro da.

Hortaz, %29ko beherakada egon da, haur-lehen hezkuntzan %47koa izatera iritsi dena.

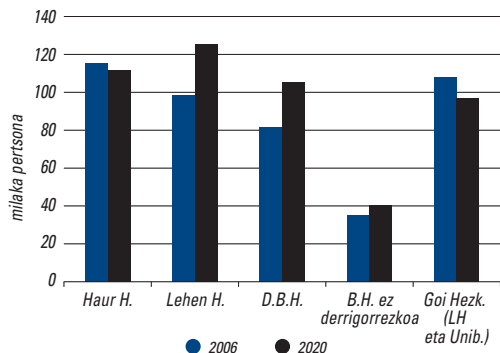
Hala eta guztiz ere, etorkizunari begira, Lehen Hezkuntza eta DBHko ikasleen hazkunde handia aurreikusten da: 27.400 eta 25.600 ikasle, hurrenez hurren, 2006-2020 bitartean. Hala eta guztiz ere, goi mailako hezkuntzan (goi mailako lanbide heziketa eta unibertsitateko ikasketak barne) 10.000 ikasle gutxiago egotea aurreikusten da (-9,6%).

• Ikasleen beherakadak ez du ekarri irakasleen murrizketarik. Plantillen zahartzearen perspektibak.

Azkeneko hamar urteotan (1997/98-2007/08) irakasle kopurua 31.400 izatetik 37.900 izatera igaro da (+%20,7), baina aldeak daude hezkuntzako mailen arabera. Horrela, unibertsitateko irakasleak %26,2 gehiago dira eta unibertsitate aurretiko mailetan, aldiz, haur-hezkuntzak irakasleak %21 gutxiago izan dira, eta bitarteko irakaskuntzetan, azkenik, nabarmen hazi dira (+%60).

Irakasleen kolektiboak hurrengo hamarkadan berritzeko erronka handiari aurre egin behar dio. Nahitaezko irakaskuntzako irakasleen batez besteko adina 45 urtekoa da eta 2023. urterako aurreikusten da 3.700 lagun inguruk erretiroa hartzea (guztien %12a). Maila

5.7. GRAFIKOA. ESKOLAKO ADINEKO BIZTANLEEN BILAKAERA AURREIKUSIA HEZKUNTZA MAILEN ARABERA. EAE 2006-2020. HEZKUNTZA MAILA

Iturria: EUSTAT. Biztanleria Estatistikak. Biztanleriaren proiektzioak. Estatistika Taulak.

hauetan ikasleen hazkunde aurreikusiak plantillak berritu/handitzeko beharrak areagotuko ditu.

Unibertsitateko hezkuntzari dagokionez, berriz, UPV/EHUko irakasleen batez besteko adina 48 urtekoa da eta 2023. urterako aurreikusten da oraingo langileen %40 baino gehiagok 65 urte beteta edukitzea (1.500 irakasle gutxi gorabehera, hau da, guztien %42a).

• **Hezkuntza/prestakuntzako inbertsioa geroz eta garrantzitsuagoa da garapen ekonomiko eta sozialaren estrategia gisa**

2007. urtean, EAEn hezkuntzako gastu osoa 2.611 milioi eurokoa izan zen. Horrek esan nahi du 1991. urtean egindako gastu osoa bider 2,7 egin dela. Hazkunde handi hau egonik ere, EAEko hezkuntzaren gastua, BPGdren gaineko ehunekoari dagokionez (%3,9 2006an) EB-27 (%5,7) baino txikiagoa da, baita Estatukoa baino txikiagoa ere (%4,8).

Gainera, azkeneko urteotan, gastu hau BPGd baino erritmo apalagoan hazi da. 2020. urterako EB-27ren helburua da 25 eta 64 urte bitarteko biztanleen %15ak gutxienez etengabeko prestakuntzako jarduerak egitea. EAEko 2008. urterako zenbakiak ehuneko hori %13,5ean jartzen dute, eta Europako Batasunaren batez bestekoa (%9,5) baino bilakaera hobe eta handiagoa dago, baina punta-puntako herrialdeena baino txikiagoa.

5.1.3. Nazioarteko aldaketa demografikoarekin lotutako politikak berrikustea

a) **Estrategia orokorrak aldaketa demografikoaren aurrean: NBE eta Europako Batasuna**

• **NBE: planteamendu positiboa, zahartzea hazkunderako aukera eta arrakasta gisa aitortzea**

Zahartzearen gaia, tradizioz, Nazio Batuen interes handiko arloetako bat izan da. NBEk adineko pertsonen egin ditzaketen gizarte eta ekoizpeneko ekarpenak hobeto baliatzeko beharra azpimarratzen du. Halaber, adineko pertsonen geroz eta kopuru handiagoari laguntza eman behar dion gainbeherako lan-indarraren ondorioz datorren erronka ere nabarmentzen du. Gainera, prozesuak adineko pertsonen diru-sarreraren se-

gurtasuna eta zaintzen prestazioa zalantzan hartzen ditu, bereziki garapen bideko herrialdeetan.

• **Europako Batasunak, erronka demografikoen aurrean, estrategia globalaren beharra azpimarratzen du, elkar indartzen duten politika sektorialetan oinarritua**

Europako Batzordeak planteatzen du biztanleen zahartzea aurre egin ahal zaion erronka dela, betiere seme-alabak eduki nahi dituztenei egokitutako babesaren aldeko baldintzak sortzen badira eta bizitza luzeagoek, produktiboagoek, osasun-egoera hobea dutenek eskaintzen dituzten aukerei probetxu handiena ateratzen bazaie. Zehazki, honakoa planteatzen da:

- Baldintza hobeak sortzea familientzat eta berritze demografikorako (adiskidetzeko eta genero berdintasuneko politikak).
- Enplegu gehiago eta lan-bizitza luzeagoak: adinekoen enplegurako oztopoak ezabatzea, bere gaitasunak eta enplegarritasuna garatzea, lan-baldintzak egokitzea,...
- Europa produktibo eta dinamikoago bat: prestakuntza, garapen teknologikoa, berrikuntza,...
- Etorकिन harrera eta integrazioa: epe luzerako lan-indarraren beharrei erantzutea, kohesio soziala.
- Finantza publikoen iraunkortasuna ziurtatzea: erreformak sistema sozial, pentsio, osasun laguntza, ... eta abarretan, epe luzerako gasturako geroz eta joera handiagoa mugatzeko xedez.

Europa 2020 estrategia berria, hazkunde adimendun, iraunkor eta integratzaile baterako estrategiak zahartzearen erronkak ere jasotzen ditu, adineko pertsonen enplegarritasun eta autonomiari, prestakuntza eta bere gaitasun garapenari, bizi aktibo eta osasuntsuari, ad-hoc ikerketa eta berrikuntzari, ... buruzko gaiak azpimarratuta.

• **Nazioari dagokionez, herrialde gehienak neurriak hartzen ari dira, zehazki pentsio, gizarte ongizate eta lan-merkatuaren arloan**

Herri gehienak neurriak inplementatzen ari dira pentsioen eta gizarte ongizatearen sistemen gai-

nean, lan-merkatuarekin lotutako ekimenen bitartez osatuta eta hauek, kolektibo objektibotzat, adineko pertsonak hartzen dituzte. Adin-talde hau lan-merkatuan atxikitzea azpimarratzen da. Zenbait kasutan, bereziki Europako iparraldeko herrietan, eragile ekonomiko eta sozialak ordezkatzeko erakundeek politiken formulazio eta inplementazioan estuki nahasita egoteaz dagoen tradizioak egile politiko eta enpresen arteko erlazioa erraztu du.

• **Politika multisektorialen eginkizun geroz eta handiagoa eskualdeetan**

Zahartzeak dakartzan erronka eta aukeren gaineko ikuspegiak zabaltzen hasi dira. Hauek izaera aktibo eta multisektoriala dute. Agenda berri honek eskualdeetako gobernuen eginkizun garrantzitsuagoa barne hartzen dute. Pentsio eta gizarte zerbitzuen gaiak, oso garrantzitsuak diren arren, ezin dira bakarrak izan. Zentzu horretan, eskualdeetako politikek fenomenoaren aurrean erantzun ekonomikoak, sozialak eta hiritarrek uzta ditzaketek bakarrak dira.

b) Politikak lan-merkatuaren arloan

• **“Zahartze aktiboa” pentsioen sistemen orekaren arazoari eta eskulanaren uzkurdurak eragindako lehiakortasun-galeraren arriskua- ren arazoari aurre egiteko funtsezko elementua da.**

Nazioarteko erakundeek kolektibo seniorren enpleguaren erronka azpimarratu egin dute zahartze demografikoaren testuinguruan.

EBko Estatu Kideetako asko erreformak egiten ari dira babes sozialeko bere sistemetan, lan-bizitza luzatzea sustatzeko xedez. Heldu dieten jardun-ildoak honakoak dira:

- Adin handieneko edota desgaitasunen bat duten biztanleen enplegu-aukerak handitzea lan-baldintzak hobetuz eta politika aktiboak garatuz.
- Lan-merkatua goiz uzteko pizgarriak kentzea ematen diren eta erretirora igarotzea azeleratzen duten prestazioetara jotzeko irizpide zorrotzagoak ezarriz.

- Lan-eta luze luze pizgarriak handitzea biztanle langileentzat (fiskalitatearen bitartez) eta kolektibo enplegatzaileentzat, adineko pertsonak kontratatzea sustatuz eta aurreratutako irteerak egoteko pizgarriak kenduz.

- Erretiroranzko ibilbide malguak sustatzea.

• **Baliaezintasuneko prestazioak eta Adin handieneko pertsonen langabeziakoak lortzeko baldintzak gogortzea eta bi kolektibo hauek lan-merkatuan sartzen laguntzen duten neurriak erreformatan maiz agertzen diren neurriak dira.**

Berriki adin handieneko langabetuekin lotuta hartutako neurriek jasotzen zuten tratamendu aldekoagoa apurka-apurka kentzeko xedea dute (langabeziako prestazio handiagoak, epe luzeagoak, baldintza abantailatsuek lanerako erabilgarritasunari dagokionez edo enpleguaren bilaketa aktiboaren exijentziekin lotuta). Gainera, bere enplegarritasuna eta lan-merkatuan sartzea sustatzen dituzten politika aktiboak hartzen ari dira (pizgarriak enpresei, kontratu espezifikokoak,...).

Baliaezintasuneko prestazioetara jotzeko baldintzak zorrotzago ere bilakatu dira eta desgaitasuna duten pertsonen laneratzea erraztu da (ordutegiak murriztea eta telelana, ezintasun partziala lan partzialarekin uztartzea, birziklatzea eta orientabidea, pizgarriak enplegatzaileentzat, baliaezintasunaren prebentzioa eta errehabilitazio profesionala osasun arazoak dituzten pertsonentzat).

• **Finlandia eta Herbehereak kolektibo seniorren jarduera-tasari dagokionez lortutako hobekuntzei buruz izandako lorpenengatik nabarmentzen dira**

Kolektibo seniorren jarduera-tasa handienak dituzten herrialdeak Danimarka, Suedia eta Erresuma Batua dira, baita Finlandia eta Herbehereak ere, baina azkeneko bi hauek aurretiko erretiroaren dispo- sibilitateak murriztu eta baliaezintasunekoak gogortu dituzte.

Finlandiak, gainera, politika espezifikoki heldu dio lan-baldintzak eta prestakuntzakoak hobetzeko eta

eragile sozialak mobilizatzeko kolektibo seniorren enpleguaren gaiari dagokionez.

Herbehereetan kreditu fiskala handitu dute lan egiten duten adineko pertsonentzat. Kolektibo seniorren enplegua, gainera, denbora partzialeko lana garatzu lagundu dute.

• *Finlandia, gainera, erreferentziako herrialdea da adinaren kudeaketan politika global eta integratua hartu duelako*

Estrategia zatituagoak abiarazi dituzten beste eredu batzuk ez bezala, Finlandia zahartze aktiboan praktika onaren erreferentzia gisa nabarmentzen da adinaren kudeaketan politika global eta integratua hartu duelako.

45 urtetik gorako pertsonen enpleguaren aldeko bere bost urteko lehenengo plan nazionalean bere programaren zati handi bat informazio eta pedagogiara zuzendu zuen, gai honi dagokionez biztanleek eta eragile sozialek duten mentalitatearen gainean eragiteko xedez.

Bere bigarren Planean bi arlo azpimarratu zituen: 1) Adinen aniztasunaren kudeaketa eta egon daitezkeen adinaren sinergiak, belaunaldi guztien lanean osagarritasuna eta lankidetzat lagunduta ("nik irakasten dizut, zuk irakasten didazu") eta 2) enpresako eragile guztiak mobilizatzeko beharra.

Berriki egindako EBko Zahartzeari buruzko txostenak (2009), oraindik ere, adierazten du enplegu-tasa handia lortzeak batez besteko lan-bizitza luzatzea dakarrela, eta honek, era berean, enplegu-eskari handia eta pizgarri handiak eskatzen ditu langileak laboralki aktibo egon daitezen. Lan-baldintzak adin handieneko langileen ezaugarrietara egokitu behar daitezkeela azpimarratzen da, erretiro goiztiarra hain erakargarri ez izatea eginez.

• *EBk zahartze aktiboari lan-merkatu, etengabeko ikaskuntza, lan-baldintza, laneko osasun eta segurtasun eta gizarte babesaren erreformentan arloetan politika egokiak hartuz eta generoko politika, politika horizontal gisa, aplikatuz heltzeko beharra azpimarratzen du.*

Europako Batasuneko Lan eta Gizarte Babeseko Batzordeek zahartze aktiboari ikuspegi integral batetik

heltzeko beharra azpimarratzen dute eta hainbat gomendio egiten dituzte enpleguari dagokionez. Hauek, nagusiki, honakoa nabarmentzen dute:

— Aldaketa demografiko eta bere inpaktuaren gainean kontzientzia hartzea: kultur aldaketa sustatzea, era guztietako eragile ekonomikoak, hezkuntzakoak, osasunekoak, sozialak, familiarak,...etab. barne hartzen dituen.

— Enplegurako oztopoak kentzea: Adinagatiko diskriminazioa gainditu behar da eta horretarako legearen aplikazio zuzenarekin batera enpresetan adin aniztasuna egotearen onurak sustatzen dituzten neurriak hartu behar dira. Neurriok kontratazio eta kolektibo seniorra atxikitze oztopoak ezabatu behar dituzte.

— Prestakuntzarako oztopoak kentzea teknologia eta antolaketaren aldaketara egokitzea ahalbidetzeko: Programa espezifikoak adin handieneko biztanle langileentzat, murrizketa fiskalak eta prestakuntzako bonuak, txandatzea postuetan,...

— Lantoki osasungarriak eta laneko segurtasun eta osasunaren kudeaketa ona.

— Giza baliabideen politikan bizi-zikloaren ikuspegia hartzea: egokitzapenak lan-antolaketetan, inbertsioa, zeregin egokien diseinua, eta lan-denboraren malgutasunari buruzko akordioak.

c) *Politikak pentsio sistemen esparruan*

• *Europako Batasunak xedatzen du zahartzeak planteatutako ekonomia eta aurrekontuko erronkak pentsio-sistemen erreforma eskatzen duela finantzarioki bideragarri egiteko. Helburu komunak zenbatekoari dagokionez nahikoak diren pentsioak, finantzarioki iraunkorrak eta aldatzen ari diren gizartera egokitzen direnak direla zehazten du.*

Europako Kontseiluak, pentsio egokiak eta bideragarriak bermatzen dituzten estrategia nazionalak ziurtatzeko xedez, hainbat helburu komun ezarri ditu, honela laburbildu ahal daitezkeenak:

- Pentsio-sistemek bere helburu sozialak betetzeko duten gaitasuna mantentzea, hau da, erretiroa hartutako biztanleei sarrera ziurrak eta egokiak ematea eta adineko pertsonen bizi-baldintza duinak bermatzea.
- Sistema publiko eta pribatuen finantzako iraunkortasuna bermatzea jarduteko hiru ardatzen bitartez: Lan-bizitzaren luzapena eta zahartze aktiboa sustatuz; kotizazioak eta pentsioak modu egokian eta sozialki bidezkoan orekatuz eta pentsioen sistema pribatuen bideragarritasuna eta segurtasuna sustatuz
- Pentsioen sistemen gardentasuna eta lan-merkatuaren aldaketa eta baldintza sozialetarako bere egokitzapena ziurtatzea; pertsonen beharrezko informazioa jaso dezatela bere erretiroa planifikatzeko eta erreformak ahalik eta adostasun handienetik egin daitezela.

• ***Europar eta ELGAko beste herrialde batzuetan pentsio-sistemak eraberritzeko ekimen ugari daude, kasu askotan eztabaida sortzen dutenak.***

Europako Batzordearen Pentsio Egoki eta Iraunkorrei buruzko Laburpeneko txostenen arabera, EBko estatu kide ugari bere pentsio-sistemen erreforma sakonak ekarri dituzten neurriak hartu dituzte eta hauek bere finantza publikoen iraunkortasuna lagundu duten arren, pentsioaren etorkizuneko eskubideetan nabarmen eragin dute.

Hauetako askok pentsio publikora jotzeko baldintzak murriztu dituzte, zehazki erretirorako adina atzeratuz eta aurreratutako erretirorako sarbidea mugatuz, kotizazio-aldia handituz edo prestazioa kalkulatzeko metodoak aldatuz.

Halaber, ikusi ere egin da EBko estatu kideek hainbat pentsio-sistema uztartzeko errekurtsioa handitu dutela: publiko eta pribatuak, banaketa eta kapitalizazioak, nahitaezko eta borondatezkoak.

• ***Herriek erreformak modu ezberdinean inplementatzen dituzte, bere arazo espezifikoaren edo dagozkien eragile politiko, ekonomiko eta sozialen artean lortutako adostasun eta desoreken arabera.***

Hartutako erreforma-ildoak ez datoz bat bilatutako helburuei emandako garrantziari dagokionez, baina bost arlo handitan antolatuta ahal daitezke:

- Sarrera berrien bilaketa eta gastuen murrizketa
- Erretiroaren adina atzeratzera bideratutako neurriak
- Finantzako proiektzioak eta egonkortasuneko mekanismoak garatzea
- Kapitalizazio bidezko pentsioen erregimenen garapena
- Dispositibo zuzentzaileen garapena elkartasunari dagokionez

• ***Kotizazio-tasak handitzea diru-sarrerak handitzeko erabilitako palanketako bat da***

Hainbat herritan sarrerak handitu dituzte honakoak erabiliz:

- Kotizazio-tasa handitzea.
- Estatuko aurrekontuaren bitartez edo gizarte babeseko bestelako arlo bidez estalitako pertsonen egotzitako eskubide jakin batzuk onartzea.
- Sarreraren zuzeneko transferentzia Estatuko aurrekontutik pentsio-erregimenerantz.
- Kotizazio-tasak handitzea edo beharrezkoa baino maila handiagoan mantentzea erreserbak egiteko xedez.

• ***Kontribuziogarritasuna handitzea (prestazioen eta kotizazioen arteko lotura estutzea) bide nagusia da gastuak murrizteko orduan***

Europako herri gehienek pentsioen zenbatekoa zehazteko erreferentzia gisa baliagarri den soldata kalkulatzeko aldia luzatu dute.

Herri batzuek pentsioen balioa handitzeko hartutako arauak ez dira hain aldekoak pentsiodunen kolektiborako.

• ***Erretiroaren legezko adina handitzea erretiroa atzeratzeko gehien erabilitako neurria izan da***

Herri batzuetan erretiroaren adina atzeratzeko hartzen ari diren neurriak honakoak dira:

- Erretiroagatiko pentsioaren %100a lortzeko beharrezko kotizazioaren iraupena handitzea.
- Erretiroaren legezko adina handitzea
- Pentsio-baremoak berriro definitzea jarduera luzatzea sustatuz, zehazki pentsioaren murrizketak eta igoerak ezarriz erretiro-adinaren arabera edo erretiro-aginean dagoen bizi-itxaropenaren mende jarritz.
- Aurreratutako erretiroen aukerak zein aurretiko erretiroaren dispositiboak mugatzea

• *Pentsio-sistemen jarraipena epe luzeko finantzako proiektzioak eginez eta egonkortasun edo berrerekako mekanismoak sartzea*

Herrialde askotan pentsio-sistemen finantzako kontrolerako prozedurak (sarritan nahitaezkoak) ezarri dituzte. Hauek finantzako proiektzioak egitea eskatzen dute (urtero Espainian).

• *Espainiako pentsio-sisteman orain arte egindako erreformak ez dira nahikoak izan Europako agintarientzat*

Europako agintarien ustez Espainiak ahalegin handiagoak egin behar ditu lan-merkatua modernizatzeko, bertan etorkinen integrazioa egituratzeko eta epe luzera iraunkortasun fiskala hobetzea ahalbidetzen duten pentsioen erreformak inplementatzeko.

“Toledoko Itunaren Berrikuspena” dokumentuan (2010eko urtarrilean onartuta) proposatutako neurrien artean, erretiroaren adina 65 urtetik 67 urtera arte pixkanaka atzeratzeko neurria nabarmentzen da. Era berean, aurreratutako erretiroetarako sarbidea kontrolatu eta murrizteko proposatutako neurriak, gizarte segurantzako sistemara jarduera ekonomikoaren sektore guztietan egindako edozein lanagatik kotizatzeko aukera zabaltzea ere nabarmendu beharrekoak dira; halaber, langile autonomoen kotizazioa berrikustea eta alarguntzako pentsioa berregituratzea ere iradokitzen da.

Erretiroko prestazioei dagokionez, dokumentuak gas-tuen hazkundearen sistemaren aukerekin moldatzen lagundu ahalko luketen reforma parametrikoren aukerak aztertzeke beharra ere azpimarratzen du.

Gizarte Aurreikuspen Osagarriari dagokionez, nahikoa den eta kolektibo sozialetan duen penetrazioari buruz gogoeta egiteko beharra azpimarratzen da, baita elkarriketa sozialaren bitartez ETEetan negoziazio kolektiboarekin lotutako Gizarte Aurreikuspen Osagarria garatzearen garrantzia ere.

• *Espainian erretiroaren batez besteko adina Europako handienetakoa da.*

Hala eta guztiz ere, kontuan hartu behar dugu Europan erretiroaren adina atzeratzen ari direnak lan-merkatua uzteko adin erreala 60 urteen inguruan duten herrialdeak direla. Espainian, berriz, erretiroarako adin arrunta 65 urtekoa da, eta batez besteko adin efektiboa 63 urte eta 10 hilabetekoa da, hau da, Europako Batasuneko erretiro-adin handienetako bat.

Ondorio hauetarako, 3.20. “Legezko batez besteko adina eta erretiroaren adin efektiboa” taulara igortzen da, “3.Aurreikuspen demografikoen ondorio ekonomiko eta sozialak” kapituluaren 3.2.3. atalean.

d) *Politikak osasunaren esparruan*

• *Irisgarritasuna, arretaren kalitatea eta finantzako bideragarritasuna bermatzea osasun politiken erronka nagusiak dira.*

Eskaria handitzea (adineko pertsona gehiago, eritasun kronikoak eta endekapenezkoak dituzten biztanle gehiago, tratamendu berriak...), berrikuntza teknologikoa (aparailuak, prozedurak, tratamenduak,...) eta osasun eta farmaziako gastua handitzea osasun sistemen oraingo zailtasunen kausa nagusiak dira. Hauen epe laburrerako iraunkortasunak erreforma handiei ekitea eskatzen du.

• *Bultzatu nahi diren aldagetek teknologia berriak gehiago erabiltzea, baliabideak eraginkortasun handiagoz erabiltzea eta eskariaren inplikazio arduratsua bilatzen dituzte.*

Aldaketak teknologia berrien erabilera handian oinarritzen ari dira. Hau osasunaren informatizazioari (historia klinika elektronikoa, errezeta elektronikoa...) zein urrutitik laguntza eskaini ahal izateko telemedikuntza edo e-osasunaren garapenari dagokio.

Era berean, arretaren kalitatea iraunkortasun eta sistemaren izaera publikoarekin bateragarri egiteko xedez, osasun sistemak kudeatzeko tresna berriak eranstean ari dira. Hauen artean lankidetzak publiko pribatua handitzea (zerbitzuak adostea), zentroetan kalitateko prozesuak ezartzea, profesionalen partaidetza handiagoa, etengabeko prestakuntza, jardueraren balorazioa,... daude.

Eta abagune berri honetan, ardatz nagusietako bat prebentzioa da. Bizi-itxaropen osasungarria, eritasun kronikoen eragin maila txikiagorekin eta, ondorioz, farmazia eta osasuneko gastu txikiagorekin, lortzeko beharrezko jarduketatzat hartzen da. Bere osasuna zaintzarekin konprometitutako biztanleak, bere eritasunaren kudeaketa eta erabilera gehiago eza gutzen dituztenak eta osasun zerbitzuen kontsumo arduratsuagoa ere egiten dutenak beharrezkoak dira. Bertan batera ordaintzea eskariaren disuazio eta arrazionalizazio elementu gisa agertzen da.

• **Zahartze osasuntsua: pertsonaren gaitasunaren, bere banako helburuen eta ingurunearen arteko orekarako Europako erronka**

Osasun txarra erretiro aurreraturako lehenengo kausa da, hortaz, Europako garapen ekonomiko eta lehiakortasunerako, osasuna beharrezko elementua da lan-bizitzan luzatzeko.

Europako Batzordearen Osasun Publikoaren Programaren barruan Zahartze Osasuntsua proiektua jasotzen da, "adineko pertsonen diskriminaziorik gabe gizartean parte hartzea eta bizi-kalitate ona eta independentzia edukitzea ahalbidetzen dieten osasun fisiko, sozial eta mentaleko aukerak optimizatzeko prozesu" gisa definitzen dena.

Proiektuak, guztira, 17 helburu ezartzen ditu, hamar dimentsio ezberdinei dagozkienak

e) Politikak gizarte zerbitzuen esparruan

• **Beste politika batzuekin koordinatzea eta eragile guztiek parte hartzea beharrezko dituen eszenario berria.**

Politika sozialak ez dira ulertzen hazkunde ekonomiko eta enpleguaren helburuetatik kanpo, lan-merkatuaren uzkurdurako egoeren aurrean gizarte

bazterkeriako arrisku handiagoak agerian jartzen duen bezala.

Open Method of Coordination (OMC) deritzona EBk bere estatu kideak pobrezia eta gizarte-bazterketaren aurkako borrokan laguntzeko tresna da. Esparru honetan, EB gizarte inklusibo, berdintasunezko eta kohesionatu egiteko beharrezkoa da programa eta neurri sozialen egitura ona edukitzea, baina baita hauek enplegu eta hazkundeko politikekin integratzea eta eragile guztien konpromiso eta koordinazioa ere.

Hiru dira OMCren lehentasunezko lan-arloak: pobrezia eta gizarte-bazterketa errotik kentzea, pentsio egoki eta iraunkorrak eta osasun arreta eta iraupen luzeko zaintza eskuragarri eta iraunkorrak.

• **Arreta berezia pobrezia arriskua errotik kentzeari ume eta adineko pertsonen dagokienez**

Haurren pobrezia aurkako borroka OMCren lehentasunezko helburua da eta gauzatzeko beharrezkoa da laguntza ekonomikoko neurriak, gurasoentzako lan-aukerak eta zerbitzuen zuzeneko hornidura uztartzen dituzten estrategiak garatzea.

Adineko pertsonen pobrezia dagokionez (feminizazioa, pentsio txikiak), planteatzen den estrategia lan-bizitzan luzatzea eta adineko langileen kolektiboan %50eko okupazio-tasa lortzea da.

Hala eta guztiz ere, pobrezia errotik kentzeko estrategia nagusia inklusio aktiboa deituta da, izaera integrala duena eta laguntza ekonomikoak, lan-merkatu inklusiboak eta kalitateko zerbitzuetarako irisgarritasuna uztartzen dituena.

Merkatu inklusiboak lortzeko, beharrezkoa da bizitzan zehar prestakuntza eta ikaskuntza, lan-merkatu politikak aktiboak (enplegu-bilaketa, aholkularitza...) eta finantza eta finantzaz kanpoko pizgarriak (adiskidetzak, ingurune osasungarriak...) sustatzea.

• **Kezka orokorra iraupen luzeko zainketetarako sarbide unibertsala ziurtatzen duen finantzako iraunkortasuna bilatzeagatik**

Zahartze demografikoaren prozesuak, orain arte, eskari eta gastua handitzea ekarri du iraupen luzeko zainketetan.

Epe laburrean zahartzearekin batera bizi-itxaropen osasuntsuagoa joatea sustatzen bada ere, oraingoz Europako herrialdeetan kezka orokorra dago iraupen luze, kalitate eta arrazoizko prezioko zainketetarako sarbide unibertsala ziurtatzen duen finantzako iraunkortasuna bilatzeko.

Konponbideak era askotakoak dira (zerga orokorrak, osasun aseguruarekin uztartutako laguntza sozialeko zergak, Iraupen Luzeko Zainketen Aseguruaren eskubideak birdefinitu/murriztuta, ekarpen pribatua,...).

Zerbitzuei dagokienez, sustatu beharreko joerak hiru dira: etxez etxeko zainketak instituzionalen edo egoitzazkoen aurrean, teknologia berriak geroz eta gehiago erabiltzea eta zerbitzuen eskaintza dibertsifikatzea.

f) Politikak hezkuntza eta prestakuntzaren arloan

- *Aldatzen ari den oraingo testuinguru ekonomiko, lehiakor eta teknologikoak, lan-bizitza luzatzeak eta gizarte-bazterketaren aurkako politikak prestakuntzako jardueran aldaketak eskatzen dituzte.*

Hezkuntza eta ikaskuntza adin gazteen berezko jarduera, lana adin helduarena eta aisia erretiroarena bazen, gizarte modernoak adinen egitura integratu baterantz doaz. Bertan jarduera guztiak (hezkuntza, lana-aisia) aldi berean egoten dira bizi-garapenean zehar.

Bizitzan zeharreko prestakuntza edo etengabeko ikaskuntza hezkuntzako paradigma berria da. Beharrezkoa da prestakuntzako sistema tradizionalak sistema ireki eta malguago bihurtzea, pertsonen zein lan-merkatu eta gizartearen beharrian eta interesetara egokitua-go daudenak.

- *2020rako, biztanle helduen %15ak gutxienez etengabeko prestakuntzako jardueretan parte hartu behar du.*

Europako Kontseiluak esparru estrategiko berria hartu du Europako lankidetzaren egoteko hezkuntza eta prestakuntzaren arloan. Hauei izaera estrategikoa ematen die etorkizuneko hazkunde eta lehiakortasunaren motor gisa.

5.1 TAULA. EUROPAKO BATASUNAREN "ZAHARTZE OSASUNTSUA" PROIEKTUAREN HELBURUAK

Nutrizioa	Biztanleen artean elikadurako ohitura osasungarriak zabaltzea
Jarduera fisikoa	Ariketa fisiko erregularra eta intentsitate moderatuko egiteko indizea handitzea
Substantzien erabilera/abusua	Pertsona erretzaileen tasa murriztea Alkoholen kontsumoa gutxitzea
Sendagaien erabilera eta lotutako arazoak	Medikazioaren erroreak gutxitzea Sendagaien erabilera arrazionala eta segurua sustatzea
Buruko osasuna	Adineko pertsonentzat garrantzitsuak diren buruko osasunaren gainean gainera ezagutza handitzea Pobrezia, gizarte-harremanak eta diskriminazioa bezalako arazoak buruko osasunari dagokionez duten inpaktua gutxitzea
Kapital soziala	Kolektibitate bateko kide izateko sentimendua indartzea Konfiantza soziala eta ongizateko banako sentimendua handitzea
Ingurunea (kanpokoak eta barnekoak)	Kanpoko ingurune seguru eta erakargarri baterako sarbidea Teknologia adineko pertsonentzat irisgarri, egiteko moduko eta onargarria izan dadila egitea Klimaren inpaktua eranstea adineko pertsonenganako arretan
Osasunaren prebentzioko zerbitzuak	Osasunaren prebentzioko zerbitzuen erabilera eta ezagutza sustatzea
Istripu/lesioen prebentzioa	Lesioak gutxitzea adineko biztanleen artean (erorikoak, zirkulazioko istripuak eta autolesioak)
Aurre-erretiroa eta erretiroa	Adin handieneko langileen partaidetza handitzea Bere lan-bizitzaren kalitatea handitzea

Elementu nagusi gisa etengabeko ikaskuntza eta funtsezkotzat hartutako gaitasunak agertzen dira.

Lehenengoari dagokionez (etengabeko ikaskuntza) helburu gisa biztanle helduek jarduera mota hauetan eduki beharreko partaidetza-indizea 2020rako %15 izatea ezarri da.

Era berean, Europako herrialdeei ohartarazten zaie arreta berezia eskaini behar dietela alfabetatzeari (oinarriko gaitasunak), hizkuntzei, gaitasun digitalei; beharrezkoa da abandonu goiztiarreko tasa murriztea, graduatuen ehuneko handitzea, baita matematika eta zientzia eta teknologiako lizentziadunena ere.

- *Informazioaren gizartean hobeto zahartzeko beharrezkoa da IKT erreminta eta zerbitzua erraz eta pertsona guztientzat irisgarriak direnak garatu eta ezartzea.*

Zahartzearen erronka europarra ere bada adineko pertsonak gizartearen ezagutza eta aurrerapenen partaide izatea.

IKTak erabiltzaileen zerbitzurako tresna izan behar dira hobeto zahartzeko lan arloan, etxeko arloan eta komunitateko arloan.

Adineko pertsonentzako gaitzeko estrategia espezi-fikoak eta bere beharrianen araberako aplikazioak abiaraztea eskatzen du.

5.2. ONDORIOAK. EGOERA EAE-N.

- *Zahartzearen fenomenoaren tratamenduan aurreratuago dauden herrialdeek ikuspegi integralak aukeratu dituzte, sektoreen arteko eta diziplina anitzeko gogoetak lagunduta.*

Lehenik eta behin, nazioartean ikus daiteke ikuspegi integralak hartzen dituztela biztanleriaren zahartzeari aurre egin eta aipatutako planteamenduekin bat datorren lan-metodologia aplikatzeko: Zahartzearen fenomenoari aurre eginez hamarkadak daramatzaten eta bere estrategia hobetzen joan diren herrialdeek berau aukeratu dute.

Finlandia, Suedia, Erresuma Batua, Irlanda, adibide batzuk dira. Parlamentuko batzordeak (Suedia), lantalde espezifikokoak eta adituen batzordeak (Danimarka, Suedia), zahartze eta adineko pertsonen buruzko aholkularitzako kontseiluak (Erresuma Batua, Luxenburgoko), Estatuko Idazkaritzak (Frantzia)... sortzeak, sarritan, sektoreen arteko eta diziplina anitzeko gogoeta lagundu du eta erabakiak hartu eta programa globalak formulatzea erraztu du. Gure Erkidegoan, orain arte, ez da zentzu horretako ekimenik hartu.

5.2.1. Lan-merkatua eta pentsioak

- *Joera demografikoek antolaketa sozialaren eredu aldaketa ekarri dute eta lan-merkatuak enplegu tasa eta instrukzio maila handitzea beharrezko du lehiakortasunari eusteko*

Eskulanaren eskaintzaren uzkurdurak eta bizi-luzetasun handiagoak biztanleria osoaren aldean lanean dauden efektiboen proportzioa handitzeko beharra planteatzen dute. Honek aldaketa handia dakar antolaketa sozialaren eredu aldaketa eta nahasitako eragileek parte hartzea eta bizi-zikloaren ulermen sozial berria sustatu eta lan-jarduera errazteko neurriak hartzea eskatzen du.

Testuinguru honetan, eskulanaren lehiakortasunari eustea, enplegu-tasa (batez ere emakumeen artean, eta gazte eta adinekoena) eta instrukzio eta prestakuntza maila handituz, lan-merkatuaren helburua da pentsio egoki eta iraunkorren sistema baten oreka ziurtatzeko.

- *Sentsibilizatzeo estrategiek adinari dagokionez balore sozialen aldaketa laguntzen dute. Finlandia nazioartean erreferentziako eredu gisa agertzen da.*

Antzemandako jarduketa-ildoan lehenengo talde batek sentsibilizatzeo estrategien garapena azpimarratzen du adinari dagokionez balore sozialen aldaketa laguntzeko: Eraldaketa demografikoetarako prestatu eta aukerak baliatzea ahalbidetzen duen kultur aldaketa bultzatzea herri aurreratuenetako jarduketa komuna da zahartzearen erronkei aurre egiteko bere ekimenetan.

Erreferentziako adibidea Finlandiako esperientzia eta zegoeneko 90ko amaieran hasitako bere ekimena adineko langileen irudi devaluatua zuzendu eta lanean adinen dibertsitate eta sinergiaren kudeaketa integratua ezartzeko. Halaber, Erresuma Batua, Irlanda eta Frantzia programak garatzen ari dira jarrera negatiboak ezabatzeko zahartzeari dagokionez eta adineko pertsonen lan-merkatuan eta gizartean, oro har, parte hartzea sustatzeko.

EAE-n, berriz, Eusko Jaurlaritzaren 2007-2010eko Enplegu Planak eta Egailan "Zahartze aktiboa Euskal Herriko Lan Merkatuan" (2008) txostenak neurriak

planteatzen dituzte komunikazio eta sentsibilizazio, praktika onen, kudeatzailtzen jarrera-aldaketan,... eta abarren zabalpenaren arloan, baina orain arte ez dituzte modu irmoan gauzatu.

- *Pentsio-sistemak aurrean dituen erronka demografikoek eragiten dute aho bateko akordioa egotea berau iraunkor egiteko aldaketak hartzeko gogoeta egiteko beharrari buruz.*

Pentsioak ordaintzeak dakarren geroz eta kostu handiagoari eta Gizarte Segurantzaren Sistemaren iraunkortasuna ziurtatzeko beharrari dagokienez, ekimen publikoek lan-bizitza mendekotasun-tasa murrizten laguntzen duten neurriak hartuz luzatzearen aldeko apustua egiten dute. Pentsioen sistema publikoa babestu eta indartzeko planteatzen diren beste neurri batzuek sarreren aldetik jarduten dute, iturrien banaketa eta jarduera-tasaren hazkundea bezalako mekanismoak erabiliz, besteak beste.

Edozelan ere, eta konponbide zehatzetatik areago, aho bateko adostasuna dago bizitza osoan bizibaldintzak mantentzeko lanaren mende egon diren pertsonentzat Gizarte Babeseko mekanismo gisa ezinbestekoa den Sistemaren gaineko berrikuspen eta gogoeta egiteko beharrari buruz.

5.2.2. Osasuna eta Gizarte Zerbitzuak

- *Osasun Sistemek bere iraunkortasunari eusteko dituzten zailtasunen aurrean, erronka da baliabideen erabilera eraginkorra egin eta eskaria kudeatzea.*

Adostasun orokorra dago Europako Osasun Sistemek bere iraunkortasunari eutsi ahal izateko dituzten zailtasunen gainean. Kausen artean adineko pertsona kopuru handiagoaren ondorioz (eta hauek, gainera, eritasun kronikoak dituzte) eskaria handitu izana eta farmazia eta osasuneko gastuaren ondoriozko hazkundea daude, baita geroz eta tratamendu sofistikatu eta garestiagoetan oinarritutako interbentzioa ere.

Egoera honen aurrean, erronka da baliabideen erabilera eraginkorragoa egitea eta eskaria hobeto kudeatzea. Eta beharrezkoa da aldaketa handiei

ekitea irisgarritasuna, arretaren kalitatea eta bidegarritasun ekonomikoa bermatzeko. Aldaketok, nagusiki, eskariaren kudeaketan eta teknologia berrien erabileran oinarritzen dira.

- *Proiektzio demografikoek aholkatzen dute adineko pertsonen arretarako gizarte zerbitzuen zuzkidura hobetzea, eskaintza dibertsifikatuz eta ordu-intentsitatea hobetuz.*

Gizarte Zerbitzuetatik adineko pertsoneri egin beharreko arretari dagokionez, EUSTATEN proiektzioek kalkulatu dute 2020. urtean 65 urtetik gorako ia 65.000 lagunek hauen aldetik arreta jasoko dutela gure Erkidegoan. Gainera, mendekotasun arina duten beste adineko 90.000 gehiago egongo dira, arreta publikorako eskubide aitorturik gabe eta arreta informalerako hautagai izango direnak.

Panorama honek eguneko arretaren zuzkidura hobetzea gomendatzen du etxex etxeko arretaren eta eguneko zentroen bitartez. Etxex etxeko arretari dagokionez, interbentzioak ez du eskatzen kasu egindako biztanleriaren estaldura-indizea handitzea bakarrik, ordu-intentsitatea eta zerbitzuen dibertsifikazioa ere kontuan hartzea baizik. Era berean, zainketa informalei arreta berezia eskaintzeko beharra ere egiaztatzen da, prestakuntzako estrategiak eta zerbitzuaren profesionalizazioa eta kalitatea bermatzen dituzten gaitasunak garatuz.

EAEko Gizarte Zerbitzuen Lege berria (12/2008) Gizarte Zerbitzuen Plan Estrategikoa eta Mapa egitez garatzeak gutxieneko estaldurak adierazi behar ditu zerbitzu mota bakoitzeko (etxex etxeko laguntza, eguneko zentroko plazak, egoitzako plazak), baina adineko pertsonak bere etxean bertan mantentzeko interbentzio-irizpidea indartuta aterako da.

5.2.3. Hezkuntza eta prestakuntza

- *Produktibitate handiago bateko baimo ez du konpentsatuko eskulanaren eskaintzaren murrizketa.*

Zahartzeko prozesuaren eta jaiotze-tasa txikien konbinazioak lan egiteko adinean dauden pertsonen murrizketa ekarri behar du. Ekonomia lehiakor gisa mantentzeko xedez, Europako Batasunak aitortu du

ezagutzatik etorritako produktibitate handiago batek baino ez duela konpentsatuko efektiboen galera honen ondoriozko jardueraren beherakada.

• *Gure Erkidegoa aurrera doa Europak 2020rako hezkuntza eta prestakuntza arloan ezarritako helburuak betetzeko bidean.*

Hezkuntza eta prestakuntza, hortaz, Europako herrialdeek 2020rako adierazitako batez besteko errendimendu europarraren erreferentziako bost helburuen lorpenean bat egitea lortzeko bultzatu beharreko baliabide gisa ageri dira.

Gaur egun, EAEk 4-6 urte bitarteko eskolatzeko tasari buruzko helburua baino ez du gaintitzen, eta 25-64 urte bitarteko pertsonen helduen etengabeko hezkuntzan duten partaidetza, 15 urteko gazteen oinarritzko gaitasunen errendimendu txikia, uzte goiztiarren tasa edo 30-34 urteko helduen arteko lizentziadunen ehunekoa, berriz, helburuen azpitik daude. Distantziak ez dira, hala ere, handiegiak, eta ratioak norabide egokirantz doaz.

Hezkuntzako sistemari bere kalitatea eta bikaintasuna eta, bereziki, bere emaitzak indartuz bultzada berria emateko betebeharrak honekin eragile asko bat datoz. Estatuko Hezkuntza Ministerioak, Autonomia

Erkidegoek, alderdi politikoek eta solaskide sozialek 2010. urteko apirilean sinatutako "Hezkuntzaren aldeko Itun Sozial eta Politikoak" eskakizun honi erantzuten dio, bere hitzaurrean espresuki aitortzen duen bezalaxe: "Itun honen funtsezko helburua da biztanle guztien prestakuntza maila hobetzea, bai eskola-adineko gazteena zein helduena,... ezagutzaren gizartearen erronka berriei erantzuteko".

• *Hezkuntza sistemak aldaketa handiei aurre egin behar die, ikasleen bolumenari eta irakasleen berritzeari dagokienez.*

Datorren hamarkadan eskola eta unibertsitateko biztanleen murrizketa aurreikusten da, eta aldaketak egongo dira maila ezberdinen pisan: haur eta goiko hezkuntzek (Goi Mailako LH eta unibertsitateko hezkuntza barne) ikasleak galduko dituzte eta Lehen Hezkuntzak eta DBHk, aldiz, irabaziko dituzte. Irakasleen beherakada honek, dagoeneko gertatzen ari denak, ez du ekarri irakasleen murrizketarik.

Bestaldetik, irakasleen kolektiboaren batez besteko adina nahiko handia da, ondorioz, datozen urteetan berritzeko prozesu handia egongo da.

6. Gogoetak eta gomendioak

Egungo gizarte garatuetan, pertsonen bizi-kalitatea hobetzea eta, ondorioz, bizi-itxaropena nabarmen haztea, gizartearen aurrerapentzat eta Ongizate Estatuaren arrakastaren adierazgarri argizat hartzen dira; baina prozesu hau beste prozesu demografiko eta ekonomiko batzuekin konbinatuz gero, aldaketak sartzeko beharra dagoela ikusi da.

Zahartzea eta jaiotze-tasa baxuak batera gertatzen ari dira. Honen ondorioz, lanerako adina duten taldeak txikiagoak dira eta adinekoen proportzio handiagoa dago gizartean; horrek ondorio ekonomiko argiak ditu.

EAEko egoera demografikoak Europako batez bestekoak baino are ezaugarri zorrotzagoak ditu bi adierazle hauetan (adinekoek pisu handiagoa dute biztanleriarengan eta jaiotza-tasak baxuagoak dira) eta 2020rako aurreikuspenak optimistak direnik ezin esan. Zehatz esateko, 16 eta 64 urte arteko taldean beherakada handia aurreikusten da (% -4) eta 64 urtez gorakoak % 22,7 haziko dira.

Hau horrela izanik, Euskal EGABek gogoeta eta gomendio hauek azaldu nahi ditu:

1. Gure gizarteak bi erronka saihestezini egin behar die aurre: lana egiteko adinean dagoen biztanleriaren beherakada eta biztanleria zahartzea; horrek eragina du ongizate estatuaren iraunkortasunean eta erantzun global, zehatz eta zeharkakoa behar da eta oraindik ez da horrelakorik egin ez Estatuan ez EAEn.

EAEk optika globalizatzailea ezarri beharra dauka fenomeno hauei aurre egiterakoan, ezinbesteko bi-tartekoa baita euskal biztanleriaren bizi-kalitatean eragina izango duen ekimen kopurua arrazionalizatzeko. Ezinbestekoa da ikuspegi integralaren gabezia, zatitutako eta sakabanatutako politikak eta epe laburreko ikuspegiak gainditzea.

Ikuspegi demografikoak lan-merkatuan, pentsioen sisteman, osasunean eta osasun-sisteman, mendekotasunean eta gizarte zerbitzuetan eta hezkuntza-sisteman izango dituen ondorioei aurre egiteko epe luzerako estrategia integralaren definizioa gainditu gabe dauka gure Erkidegoak.

2. Jaiotzak sustatzeko modu bakarra, zerikusia duten administrazio guztien lankidetzari esker Familiaren egiazko Politika Integrala abian jartzea izango da.

Eusko Jaurlaritzak 2002az geroztik familiak babesteko garatzen ari den planak ez dira eraginkorrak, euskal familien seme-alaba kopuruak gora egiteko; uztartzeko laguntzek, berriz, etxeko lanen banaketa ereduak betikotu besterik ez dute egiten, gaur egun soilik emakumeek erabiltzen baitituzte gehienetan. Horregatik, bizitza pertsonala, familiarra eta lanekoa uztartzeko politikak emakumeen eta gizonen arteko erantzukidetasunera zuzenduta egon beharko lirarteke.

Familiaren Politika eraginkorra behar da. Politika horrek bizitza pertsonala, familiarra eta lanekoa uztartzeko neurri eraginkorrak jaso beharko ditu eta jaiotza sustatu beharko du, urte batzuen buruan biztanleriaren piramidea aldetzeko ikuspegi estrategikoa behar du.

3. Lana egiteko adina duen biztanleriak behera egin du eta hori egiturazko arazoa denez, paradigma aldaketa behar da eta enpresetan enplegu eta giza-baliabide politikak birplan-teatu behar dira.

Zahartzeak biztanleria aktiboaren beherakadan duen eraginari aurre egiteak esan nahi du enplegutasa oro har hazi beharra dagoela eta, zehatz esateko, emakumeena eta 55 urtez gorakoena. Era berean, helburu honi lagundu egin behar zaio gazteak lan munduan lehenago sartuta eta etorkinak lan mun-

duan sartuta, balio handiko giza kapitala baitira. Immigratio integratuaren alde egin behar da, eskariaren eta eskaintzaren kualifikazio profilak behar bezala egokituta.

Bestalde, erakundeetan aldaketak egin behar dira: Giza taldeen esperientziaren eta aniztasunaren balorazio berria egin behar da, "adina" aldagaia sartu behar da plantillen kudeaketan eta lan-baldintzetan (malgutu), laneko bizitza eta bizitza pertsonala uzartzeko programak eta babesteko zerbitzuak garatu behar dira, adin helduan lan-merkatuan egotea sus-tatu behar da, etab.

4. Ezin da ahaztu Ongizate Estatuaren iraunkortasunari buruz oro har eta, bereziki, Pentsio Sistemari buruz egin beharreko hausnarketa. Eremu publikoetan eztabaida lasaiak egin beharra baitago horiei buruz.

Eztabaida hauekin batera:

- Pedagogia handia behar da biztanleriaren segmentu desberdinetan eta eragile ekonomiko, sozial eta instituzionalen artean, al-daketa demografikoen irismenari, eraginari eta ondorioei buruz;
- Belaunaldi gazteen interesak eta ikuspegiak sartu, lan merkatuan pixkanaka sartuta eta euren ekarpen ekonomikoekin, sistemari eutsi beharko diotenak izango baitira.

5. Testuinguru honetan, helduek zeregin aktiboagoa izango dute, bai banako arrazoiengatik (prestakuntza handiagoa, osasun hobea, diru sarrera maila handiagoa) bai gizarteko eta laneko arrazoiengatik, kontzeptu berri batekin: "Zahartze aktiboa".

Lan merkatuko estrategian enplegu-tasa hazi eta uzte goiztiarrak saihestu behar badira, errazago egin ahal izango da hori pertsonak trebatuago, artatuago (zerbitzuak), osasuntsuago eta lantokietan aintzate-tsiago badaude.

Gainera, laneko bizitzaren luzapen honekin trebakuntza eta kualifikazioa indartu beharra dago, inguruko aldaketetara egokitzeko eta ekoizpena mantentzeko.

6. Beharrezkoa da etengabeko ikaskuntza, konfiantzaz eta autonomiaz bizitzeko (eta zahartzarora egokitzeko) beharrezko jarrerren garapenera bideratutako estrategia global bezala hartzea.

Zahartutako eta etengabe aldatzen ari den eza-gutzaren gizartean adinekoak aktibo mantentzeko tresnak dira heziketa eta trebakuntza, independente eta euren gizarte inguruarekin harremanetan mantentzeko, euren garaiko ezagutzak eta trebeziak par-tekatuta, teknologia berriei arreta berezia jarrita.

Hala ere, gaur egun 50 urte baino gehiagokoek trebakuntza jardueretan parte hartze txikiagoa izaten dute. Hori dela eta, talde honengan heziketa eta trebakuntza jarraituaren gizarte sentsibilizaziorako ekintza positiboak egitea gomendatzen da, zahartze osasuntsua askoz lehenago hasten den printzipioa erabili behar da eta prozesuan parte hartzen duen banako erantzukizuna dagoela.

7. Erantzukizun handiagoa eman behar zaio biztanleriari oro har eta pazienteei bereziki, Osasun Sistemaren iraunkortasunari eta kalitateari laguntzeko.

Bizi-luzetasun osasuntsua kontzeptua sortu zen, prebentziorako ekintza integrala behar du honek, gizarte osoarekin partekatua (hezkuntza eragileekin, osasungintzakoekin, gizartekoekin, lanekoekin, etab.) eta herritarren jarrera aktibo eta erantzuleagoa. Apustu hau funtsezkoa da gaixotasun kronikoen eragin tasa txikitzeko eta farmazietako eta osasun arretako gastua murrizteko.

Era berean, Osasun Sistema Iraunkorrerako ber-mea partekatutako erantzukizunaren printzipioa sar-tzean oinarritzen da. Biztanleriari oro har dagokionez, erantzukizun hori prebentzioari eta heziketa soziosa-nitarioari lotuta dago eta pazienteen kasuan, bereziki kronikoen kasuan, gaixotasuna kudeatzerakoan pro-tagonismo handiagoa izateari.

8. Osasun arloan teknologia berriak erabiltzea funtsezkoa da Sistemaren eraginkortasuna eta iraunkortasuna hobetzeko, zerbitzuen kalitatea ziurtatuta.

Gaur egun IKTak azpiegituretan eta ekipamenduetan daude (sareetan, sistemetan, ekipoetan...), osasun datuen informazio-sistemetan (hitzordua eskatzea, osasun txartela, historia klinikoa, errezeta elektronikoa), telemedikuntzan (etxeko arreta, tele-diagnostikoa, telekonferentzia, irudi klinikoak...) eta 2.0 sareetan ere bai.

Telemedikuntza eta telelaguntza denbora eta kostua murrizteko aukerak dira, baina teknologia eta azpiegiturek behar adina garatuta egon behar dira eta herritar guztien esku, beraz, etxeetan beharrezko ekipamenduak eta horiek aprobetxatzeko beharrezko ezagutzak bermatzea gomendatzen da.

9. *Gizarte Zerbitzuen arloan, etxean adinekoak mantentzeko estrategia integral eta dimentsio anitzekoa garatzea gomendatzen da, prebenitzeko eta modu trasbertsal eta koordinatuan jardun ahal izateko.*

“Zahartze osasuntsua” kontzeptuan osasunari buruzko dimentsioaz gain, beste batzuk sartzen dira: bizi-kalitatea, gizarte parte hartzea eta independentzia; kontuan izanda bizitzako une horretarako proiektatutako edozein parte hartze, askoz lehenago hasi behar dela.

Testuinguru honetan gomendatzen da Gizarte Zerbitzuek izan behar dutela ikuspegi prebentibo eta integral honen buru, zahartzaroan baldintza egokietan bizi ahal izateko eta arretaren xedetzat honakoak hartuta:

- Baldintza ekonomikoak (pobreziaren aurkako borroka)
- Etxearen baldintzak, irisgarritasunari, kalitateari eta segurtasunari dagokionez.
- Adinekoen bizitza errazteko zerbitzuak, asko bakarrik biziko baitira edo beste adineko batekin (etxeko zerbitzuak, lagun egitekoak...)
- Teknologia berrien ezagutza eta erabilpena,
- Gizarte harremanak
- Ohitura osasuntsuak.

10. *Bizitzan zehar ezagutzaren eta trebakuntzaren aldeko jarrera sustatzea beharrezkoa da, garapen ekonomikoaren eta gizarte ongizatearen faktore legez.*

Heziketarako eskubidea da Ongizate Estatuaren lorpenetako bat eta gaur egun horrek ez du esan nahi heziketarako sarbidea izatea soilik. Berdintasuna, gizareratzea, oinarrizko konpetentziak, lankidetzeta eta beste zenbait balioekin bat egiteko eta konpromisoa izateko beharra areagotu egin dira ikuspegi berrien aurrean; horien arabera, trebakuntza ez da haurtzarora eta gaztarora mugatzen, baizik eta bizi osora zabaldu behar da.

Positiboa litzateke gizarteak bere egitea hezteko eta trebatzeko erronka eta, zentzu honetan, komunikabideek eta ekonomia eta gizarte erakundeek tresna osagarriren lanak egin ditzakete, heziketari buruz eta honek garapenari egiten dion ekarpenari buruz sentsibilitate handiagoa izateko sustapen lanetan zeregin aktiboa izanda.

11. *Neurriak hartu beharra dago 2020rako aurreikusitako helburuetan Europako batez besteko etekinaren erreferentzia mailekin bat egiteko.*

Ezagutzari lotutako ekoizpenaren hazkundeak politika zorrotzagoa eskatzen du trebakuntzako emaitzei eta kalitateari dagokionez, are gehiago garatutako gizarteetan 2020-2025 inguruan enpleguen % 15 baino ez direla kualifikaziorik gabekoentzat izango aurreikusten baita⁴⁶.

2010eko maiatzean Europar Kontseiluak bost helburu planteatu zizkien Estatu Kideei trebakuntza arloan, 2010-2020 aldirako. Horien arabera, EAEk eskola uzten dutenen tasa murriztu beharra dauka, Zientzian eta Irakurketan oinarrizko gaitasunen etekina hobetu behar du eta lizentziatu helduen ehunkoa hazi. Beste helburu batzuek bizitzan zeharreko trebakuntza aipatzen dute, esku lan gabeziari aurre egiteko eta biztanleria aktiboaren gaitasun mailak hobetzeko, ekoizpen sistemaren behar berri eta aldarretara euren kualifikazioak egokituta.

⁴⁶ Hezkuntza Ministerioa, Heziketarako gizarte eta politika hitzarmena. 2010eko apirila.

Ezagutzaren ekonomiako ekoizpenak jardueraren beherakada esku lanaren beherakadarekin konpentsatu behar du eta goi titulazioa dutenek zeregin garrantzitsua dute; horregatik, arreta berezia eskaini behar zaio goi mailako titulazioak (lizentziaturak eta goi mailako LH) lortzea sustatzeari eta mesedetzeari, zientziaren eta teknologiaren alorrean arreta berezia jarrita.

Era berean, EAEn 25 eta 64 urte arteko pertsonak heziketa jarraituko jardueretan parte hartzea areagotzeko, eragileek egungo kokapena aztertu eta eztabaidatu behar lukete, helburuarekin bat egiteko dauden oztopoak eta epe laburrean behar diren neurriak identifikatuta.

12. Pertsonak artatzeko zerbitzuen ondoriozko trebakuntza eta berrikuntza beharrei arreta berezia jarri behar zaie.

Emakumeen okupazio-tasa haztea, lan-bizitza luzatzea, etxez etxeko zerbitzuak (pertsonalak eta urrunekoak) luzatuta helduak ahalik eta denbora luzeen euren ohiko inguruan mantentzea dira helburu. Helburu horiek laneko bizitza eta bizitza pertsonala uztartzeko zerbitzuak eta adinekoentzako laguntza zerbitzuak eskatuko dituzte eta eskariak gora egingo du, hau da, "pertsonarentzako zerbitzuak" hazi egingo dira, nazioartean gero eta gehiago erabiltzen den terminoa erabilita.

Badakigu zaintza hauen ezaugarriak zein diren: emakumeak dira nagusi, batez ere emakume etorkinak, familia giroa eta izaera informala dute eta horiei lotuta ordainsari txikiagoak izaten dira. Ezaugarri

hauek oso garrantzitsuak dira eta pertsona artatzeko zerbitzuak kualifikazio baxuko pertsonentzako enplegu bezala hartu izan dira.

Etorkizunean, profesionalizazioa eta kalitatea dira sektore honen funtsezko bi alderdi; prestakuntza azpimarratu beharra dago, gaitasunak eta kualifikazioak hobetzeko eta, zentzu honetan, gaur egun EAEn, oro har, sektore honen egoera nolakoa den sakonago ezagutzea komeni da eta, bereziki, zer prestakuntza behar dauden.

13. Azkenik, EAEko hezkuntza-sistemak birdimentsionamendu prozesuari aurre egin beharra dauka eta irakasleak egungo beharretara hobeto egokitzeke aprobetxatu behar da.

Ikasle kopuruak behera egin du eboluzio demografikoaren ondorioz eta are gehiago murriztuko da datozen urteetan, nahiz eta Lehen Hezkuntzako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako pisuak proportzionalki gora egingo duen. Honen ondorioz, sistema birdimentsionatu egin beharko da eta bere maila guztietan bikaintasunaren aldeko apustua egin beharko litzateke.

Irakaskuntzan hemendik gutxira erretiro ugari egongo denez, berritzeko prozesu hori erabili beharko litzateke gero eta eskari gehiagoko irakaskuntza mailetara bideratzeko eta prestakuntza egokitzeke, euskal hezkuntza-sistema egungo beharretara doitu dadin (teknologia berrien erabilera, hirueleduntasunerantz jo, etab.).

7. Bibliografia

- Ararteko, Pertsona nagusiei emandako arreta EAEn: Etxeko laguntza, eguneko zentroak eta egoitzazentroak, 2004
- Boletín de Estadísticas Laborales. Lan eta Immigratzio Ministerioa
- Euskadiko Kutxa, EAEko etxebizitza-merkatuari buruzko ikerketa, 2009
- Euskadiko Kutxa, Populazioa, enplegua eta pentsioak EAEn 2004-2050 (2006).
- Europako Batzordea, El futuro demográfico de Europa: transformar un reto en una oportunidad, (2006)
- Europako Batzordea, Europa 2020, Una Estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador, 2010
- Europako Batasunaren Kontseilua, Conclusiones sobre un marco estratégico para la cooperación europea en el ámbito de la educación y la formación ("ET 2020"), 2009
- Euskadiko Eskola Kontseilua. EAEko irakaskuntzaren egoerari buruzko txostena. 2005-2006 ikasturtea
- Gipuzkoako Foru Aldundia, Gipuzkoako Gizarte Zerbitzuen II foru mapa. 2008-2012.
- Euskal Herriko Unibertsitatea. Unibertsitatea zenbakitan. 2007-2008 ikasturtea.
- European Centre, Pension Policy in EU25 and its Possible Impact on Elderly Poverty. Asghar Zaidi, Policy Brief September 2006
- European Commission. DG Economic and Financial Affairs. The 2009 Ageing Report
- European Commission. European Health Strategy 2008-13
- European Commission, Towards adequate, sustainable and safe European pension systems Green paper, 2010
- European Commission, Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2008, Social inclusion, pensions, healthcare and long-term care
- European Commission, Regions 2020, Demographic Challenges for European Regions, 2008
- European Commission, Demographic Trends, Socio-Economic Impacts and Policy Implications in the European Union-2007
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Demographic change and work in Europe, 2010
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions A guide to good practice in age Management, 2006
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions A guide to good practice in age Management, 2006
- European Commission. The economic impact of ageing in populations in the UE 25. 2005
- European Commission. Progress and key challenges in the delivery of adequate and sustainable pensions in Europe. A Joint Report on pensions. November 2010.
- European Observatory on Health Systems and Policies, HEALTH TARGETS IN EUROPE Learning from experience
- EUROSTAT, Adult Education Survey 2007
- EUROSTAT, Continuing Vocational Training Survey 2005
- EUROSTAT, Datos de población
- EUROSTAT, Estadísticas de Educación

- EUROSTAT, Population Projections.
- EUSTAT. Udal-biztanleriaren eguneratzea
- EUSTAT. Urtekari estatistikoak.
- EUSTAT. Datu-bankua
- EUSTAT. Inkesta demografikoa 2006
- EUSTAT. Jaiotza eta heriotzen estatistika
- EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitzaren inkesta.
- EUSTAT. Hezkuntzaren estatistikak. Datu-bankua
- EUSTAT. Biztanleriaren estatistikak. Biztanleria-proiekzioak.
- Eskola Kontseilua. Informe sobre la situación de la enseñanza en la CAV. Curso 2005-2006
- EUSTAT. Osasunaren estatistikak. Osasunaren kontua. Estatistika taulak
- EUSTAT. Osasunaren estatistikak. Osasunaren egoera. Estatistika taulak
- EUSTAT. Osasunaren estatistikak. Ospitaleko barruko hilkortasuna. Datu-bankua
- EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistikak. Datu bankua. Egoitzak.
- EUSTAT. Gizarte Zerbitzuen estatistikak. Estatistika taulak eta Datu-bankua
- EUSTAT. Euskadi EB-27n.
- EUSTAT. Adierazle demografikoak.
- EUSTAT. Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkesta (BJA)
- EUSTAT. Proiekzio demografikoak 2020
- Fedea, El Sistema de Pensiones en España ante el reto del Envejecimiento (2006).
- Fedea, Convergencia real y envejecimiento: retos y propuestas, 2009
- Fedea, Perspectivas de la atención a la dependencia, 2009
- Nazioarteko Diru Funtsa. Fiscal Implications of the Global Economic and Financial Crisis. 2009
- Euskadi 2015 Lehiakortasun foroa. Grupo de Trabajo sobre Déficit de Profesionales en el Mercado Laboral Vasco.
- Espainiako Gobernua, Documento sobre la Revisión del Pacto de Toledo, 2010
- Eusko Jaurlaritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila. Lan-merkatuaren errolda (Eskaria) 2004
- Eusko Jaurlaritza, Enplegu eta Gizarte Gaietako Saila. Biztanleria aktiboaren kualifikazioari buruzko inkesta 2007.
- Eusko Jaurlaritza, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Saila. Txirotasunari eta gizarte-desberdintasunari buruzko inkesta 2008
- Eusko Jaurlaritza, Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Saila. Euskadiko gizarte-prebisio osagarriaren diagnostikoa eta plana 2006
- Imserso. Instituto de Mayores y Servicios Sociales. Las personas mayores en España. Informe 2008. País Vasco
- EIN-INE, Encuesta sobre la Participación de la Población Adulta en las Actividades de Aprendizaje (EADA) 2007
- EIN-INE. Encuesta de Población Activa. 2005 y 2008
- EIN-INE. Estadística Variaciones Residenciales. 1998-2006.
- EIN-INE. Indicadores Demográficos Básicos.
- EIN-INE. INEBASE. Encuesta de Discapacidad, Autonomía Personal y situaciones de Dependencia. 2008. Avance de Resultados País Vasco. 2008
- EIN-INE: Proyecciones de población a corto plazo 2008-18
- EIN-INEM, Estadísticas de Contratos
- ISIE-IVEI. Hezkuntza adierazleen euskal sistema
- Lanbide, Gizarte Segurantzza sistemako afiliatuak, 2008
- Lanbide, EAeko lan-merkatuaren behatokia
- Lan eta Immigratio Ministerioa, Informe Estadístico de la Seguridad Social

- Lan eta Immigrazio Ministerioa, Muestra Continua de Vidas Laborales
- Lan eta Immigrazio Ministerioa. Estrategia Nacional de Pensiones 2008
- ELGA, Pension Policy Challenges in European countries. Asghar Zaidi. 2007
- ELGA "Society at a Glance", 2009
- OFCE (Observatoire Français des Conjonctures Economiques), "Etude Comparative sur les Pays Européens ayant un taux d'emploi des Seniors Elevé. 2007.
- ELGA, Indicadores de Pensión, 2007
- ELGA, Pensions at a Glance 2009.
- ELGA, Labour Market Statistics (on-line),
- Osasunaren Mundu Erakundea, Envejecimiento activo: un marco político 2002
- Rostocker Zentrum, Laboratory Demographic Change, Mapping Regional Demographic Change and Regional Demographic Location Risks in Europe, 2008.

